Arthur Rimbaud

BEN BİR BAŞKASIDIR

-Bütün Düzyazı Şiirleri-

Türkçesi: Özdemir İnce

İMGE kitabevi

Arthur Rimbaud, 1854'te kuzey Fransa'daki Charleville kasabasında, varlıklı bir aile ortamında dünyaya geldi. Laik bir eğitim sistemi olan Rossat Okulu'ndan sonra, dini eğitimin de verildiği Charleville Koleji'ne devam ederken edebiyatla tanıştı, ilk şiirlerini yazdı. On altı yaşından itibaren düzenli olarak evden kaçtı. 1871 Paris Komünü sırasında Babylone Kışlası'nda, isyancılar arasında görüldü. İlk şiir kitabı *Cehennemde Bir Mevsim* 1873'te yayımlandı. Bir yıl sonra basılan ikinci kitabı *Illuminations*'un ardından şair şiir yazmayı bırakarak, İskenderiye, Kıbrıs, Habeşistan ve Yemen'e gitti, ticaretle uğraştı. Aşırı morfin tüketimi ve hızla yayılan bir kanser nedeniyle otuz yedi yaşında Marsilya'da öldü. Şairin öldüğü Conception Hastanesi'nin avlusunda şöyle bir levha vardır: "Aden'den gelen şair JEAN ARTHUR RIMBAUD yeryüzü serüveninin son bölümünü 10 Kasım 1891'de BURADA tamamladı."

Özdemir İnce, 1936 yılında Mersin'de doğdu. 1956'da Mersin lisesinden mezun oldu. 1960'ta Ankara Gazi Eğitim Enstitüsü Fransızca Bölümü'nü bitirdi. Fransız hükümetinin açtığı sınavı kazanarak Paris'te Sorbonne Üniversitesi'ne bağlı Institut des Professeurs de Français à l'Etranger ve Institut de Phonétique'te okudu. Yurda dönüşünde Aydın ve Muğla liselerinde öğretmen olarak çalıştı. 1969'da TRT'ye geçti. 1982'de emekli oluncaya kadar değişik yöneticilik görevlerinde bulundu. 1982-1989 yılları arasında çeviri yaparak hayatını kazandı. 1989-2000 yılları arasında bazı yayınevlerinde editör ve yayın yönetmeni olarak çalıştı. 2000-2012 yılları arasında Hürriyet gazetesinde, Nisan 2012-Mayıs 2014 tarihleri arasında Aydınlık gazetesinde köşe yazarlığı yaptı.

Şiirleri; Fransızca (4), Yunanca (2), Bulgarca (4), İtalyanca ve Makedonca dillerinde kitap olarak yayımlandı.

Şiir ve yazıları; Almanca, Çuvaşça, Hinduca, İbranice, İngilizce, İspanyolca, İtalyanca, Macarca, Portekizce, Romence, Rusça ve Sırpçaya çevrildi.

1990 yılında Fransız "L'Officier de l'Ordre des Arts et des Lettres" onur belgesine değer görüldü. Mallarmé Şiir Akademisi ve Avrupa Şiir Akademisi üyesidir.

İnce'nin eserleri:
Şiir: *Kargı* (1963). *Tutanaklar* (1967), *Kiraz Zamanı* (1969), *Karşı Yazgı* (1974), *Rüzgâra Yazılıdır* (1979), *Elmanın Tarihi* (1981), *Kentler* (1981), *Yedi Deryalar Geçsen* (1983), *Siyasetname* (1984), *Eski Şiirler* (1985), *Hayatbilgisi* (1986), *Zorba ve Ozan* (1987), *Başak ile Terazi* (1989), *Burçlar Kuşağı* (1989), *Can Yelekleri Tavandadır* (1989), *Gürlevik* (1990), *Gündönümü Gündönümü* (1992), *Yazın Sesi* (1994), *Uykusuzluk* (1996), *Mani-Hayy* (1998), *Evren Ağacı* (2000), *Ot Hızı* (2002), *Keskindoreke Fındınfalava*, (2006), *Magma ve Kör Saat*, (2007); *Ağustos 1936, Annemin Karnında Son Bir Ay* (2008), *Bir Ana Heykeli* (2008), *Toplu Şiirler V* (2012) içinde: *René Char'ın Bostanında Sabah Gezintileri, Gündoğan Koşmaları, Şu Bizim Ömer Kaleşi'nin İşleri, Başka Dünyalar da Var ama Hepsi Bu Dünyada, Yüreğin Üzerinde Bir Mühür Gibi, Missa Sine Nomine; Elli Yıl Sonra "Kargı"* (2014), *Kara Delikte Bir Yolculuk & Tersine ya da Sapkın Ayetler* (2014).

Seçme ve Toplu Şiir: *Güneş Saati* (1990), *Seçme Şiirler* (1998), *Tekvin, Toplu Şiirler 1.* (1994), *Delta. Toplu Şiirler 2.* (1994), *Tohum Ölürse, Toplu Şiirler 3.* (1994), *Yağmur Taşı, Toplu Şiirler 4.* (1995), *Bütün Şiirlerim 1.* (2001), *Bütün Şiirlerim 2.* (2002), *Bütün Şiirlerim 3.* (2003), *Toplu Şiirler I, Rüzgâra En Yakın Yerde* (2010), *Toplu Şiirler II, Su-*

san Denizin Sesiyle (2010), *Toplu Şiirler III, Bir Başka Dil* (2010), *Toplu Şiirler IV. Şaman Sözü* (2010), *Toplu Şiirler V, Uzaktan Daha Uzak. Yakından Daha Yakın* (2012).

Eleştirel Deneme: *Yazmasam Olmazdı* (Doğan Kitapçılık, 2004), *Mahşerin Üç Kitabı* (Doğan Kitapçılık, 2005)

Denemeler ve Siyasi Yazılar: *Şiir ve Gerçeklik* (1985, 1995, 2001; İmge Kitabevi Yayınları, 2011), *Söz ve Yazı* (1991), *Tabula Rasa* (1992, 2002; İmge Kitabevi Yayınları, 2011), *Yazınsal Söylem Üzerine* (1993, 2002; İmge Kitabevi Yayınları, 2013), *Dinozorca* (1993), *Tarih Bağışlamaz* (1994), *Çile Törenleri* (1995), *Bu Ne Biçim Memleket* (1996), *Yaşasın Cumhuriyet* (1999), *Şiirde Devrim* (2000, 2008; İmge Kitabevi Yayınları, 2015), *Gördüğünü Kitaba Yaz* (2002), *Pazar Yazıları* (2002), *Tersi Yüzü* (2003), *Isırganın Faydaları* (2004), *Yedi Canlı Cumhuriyet* (2004, 2009), *100 Pazar Yazısı* (2004), *Denek Taşı* (2006), *Fesatlar Sarmalında Türkiye* (2007), *Cumhuriyetsiz Demokrasi* (2009), *Demokrasisiz Demokrasi* (2009), *Direnen Cumhuriyet* (2010), *Kirlangıcın Okuma Uçuşu* (2010), *Demokrasi ile Diktatorya Arasında* (İmge Kitabevi Yayınları, 2011), *Cehaletin Rönesansı* (2013), *Egemenlik Cehaletindir* (2014), *Ne Var Ne Yok?* (2014).

Söyleşi: Ne Altın Ne Gümüş (1997).

Ödülleri: May Edebiyat Ödülü (1968), Türk Dil Kurumu Çeviri Ödülü (1978), Abdi İpekçi Dostluk Özel Ödülü (1999), Melih Cevdet Anday Şiir Ödülü (2007), Diyonisos Şiir Ödülü (2009), Uluslararası PEN Türkiye Onur Ödülü (2010), Çeviri Derneği Onur Ödülü (2010); Türkiye Gazeteciler Cemiyeti Röportaj Başarı Ödülü (2001), Bülent Dikmener Ödülü Özel Jüri Ödülü (2004), Çağdaş Gazeteciler Derneği Mustafa Ekmekçi Gazetecilik Ödülü (2006), Avrupa Atatürkçü Düşünce Dernekleri Federasyonu Atatürkçü Aydınlanma Ödülü (2009); MAX JACOB Şiir Ödülü (Fransa, 2006), PENYO PFNEV Uluslararası Şiir Ödülü (Bulgaristan, 2010).

Hakkında Kitap: Celal Soycan, *Mevsimsiz Bir Şair: Özdemir İnce* (Dünya Kitap, 2005).

Arthur Rimbaud

Ben Bir Başkasıdır

-Bütün Düzyazı Şiirleri-

Türkçesi: Özdemir İnce

İMGE kitabevi

İmge Kitabevi Yayınları
Genel Yayın Yönetmeni
Şebnem Çiler Tabakçı

ISBN 978-975-533-804-0

Orijinal Adı
poemes en prose (Une Saison en enfer, Illuminations)

© İmge Kitabevi Yayınları, Özdemir İnce, 2015

Tüm hakları saklıdır.
Yayıncı izni olmadan, kısmen de olsa
fotokopi, film vb. elektronik ve mekanik
yöntemlerle çoğaltılamaz.

İmge'de 1. Baskı: Ankara, Nisan 2015

Editör
Yavuz Alogan

Grafik Tasarım
Aslı Sezer

Dizgi ve Sayfa Düzeni
Yalçın Ateş

Baskı ve Cilt
Pelin Ofset Tipo Matbaacılık San. Tic. Ltd. Şti.
İvedik Organize Matbaacılar Sitesi
558. Sok. No: 28 Yenimahalle-Ankara
Tel: (312) 395 25 80-83 • Faks: 395 25 84
www.pelinofset.com.tr
Sertifika No: 16157

İmge Kitabevi
Yayıncılık Paz. San. ve Tic. Ltd. Şti.
Konur Sok. No: 17/4 Kızılay 06650 Ankara
Tel: (0312) 419 46 10 - 419 46 11 - 418 19 42
İnternet: imge.com.tr • E-Posta: imge@imge.com.tr
Yayınevi Sertifika No: 11546

İçindekiler

Bütün Özneler Bir Başkasıdır! 9
Rimbaud'nun Düzyazı Şiirleri 13
"Ben Bir Başkasıdır," Ama Başkası Kim? 19

YAŞAMI 35
Zamandizin 37

KÂHİN'İN MEKTUPLARI 59
Georges Izambard'a 61
İşkence Edilen Yürek 63
Paul Demeny'ye 65
Paris Savaşının Türküsü 66
Âşık Kızcağızlarım 70
Çömelmeler 76

CEHENNEMDE BİR MEVSİM 79
* * * 81
Kötü Kan 83
Cehennemin Gecesi 89
Sayıklamalar / I: Deli Bakire - Çekilmez Güvey 92
Sayıklamalar / II: Sözün Simyası 97
En Yüksek Kulenin Türküsü 100
Açlık 101
Olanaksız 105
Şimşek 108
Sabah 110
Elveda 112

ILLUMINATIONS (1872-1874) 115
Tufandan Sonra 117
Çocukluk 119
Masal 122
Göstermelik 123
Eskiz 125
Güzel Yaratık 126
Yaşamlar 127
Yola Çıkış 129
Krallık 130
Bir Usa 131
Esriklik Sabahı 132
Cümleler 133
İşçiler 135
Köprüler 136
Kent 137
Tekerlek İzleri 138
Kentler I 139
Kentler II 141
Serseriler 143
Gece Toplantıları 144
Gizemli 146
Tan 147
Çiçekler 148
Bayağı Gece Müziği 149
Deniz Resmi 150
Kış Şöleni 151
Kaygı 152
Métropolitain 153
Yaban 155
Ucuzluk 156
Fairy 157
Savaş 158
Gençlik 159
I / Pazar 159
II / Sonnet 160
III / Yirmi Yaş 161
IV 162
Burun 163

Sahneler 164
Tarihsel Akşam 165
Bottom 166
H 167
Devinim 168
Tapınma 170
Demokrasi 172
Doğaüstü Yaratık 173

İLK DÜZYAZILAR 175
Öndeyiş 177
Rahip Cüppesi Altında Bir Yürek 180

ÇEŞITLİ YAPITLAR, TASLAKLAR VE KARALAMALAR 195
Aşk Çölleri 197
Okurların Dikkatine 199
İncil Öyküleri 202
"Samariye"de 202
"Hafif ve Hoştur Galila'nin Havası" 203
"Bir Üzüntü Yeriydi Beytesda" 204

ARTHUR RIMBAUD'YA MALEDİLEN YAPITLAR 207
Petdechèvre Baronu'nun Saint-Magloire Şatosu'nda
Bulunan Yazmanına Mektubu 209

Bütün Özneler Bir Başkasıdır!

Gendaş baskısı (1998) için yazdığım sunu yazısı, "Rimbaud'nun şiirlerinin bir ölçüde daha iyi anlaşılabilmesi için, her şiirin yorumlanması gerektiğini düşünüyorum. Böyle 'yorumlu' bir kitabı ilerde yayımlar mıyım, şimdilik bilemiyorum" cümlesiyle bitiyordu. Böyle bir kitabı henüz yazamadım. Bundan sonra da yazabileceğimi sanmam. Ama *Şiirde Devrim*[1] adlı kitabımın önemli bir bölümünü Rimbaud ve şiirine ayırdım. *Ben Bir Başkasıdır* ile *Şiirde Devrim*'i birlikte okumanızı tavsiye ederim. Rehberli bir okuma olur.

Bu yeni baskı üzerine çalışırken modernite ve modern şiir ve sanat konusunda yeniden düşündüm. Modernite (modernlik), aydınlanma felsefe ve eyleminin hayat, düşünce, sanat ve endüstri alanlarına etki ve yansımasının bir sonucu. Bir devrim! Biçimsel olmaktan çok içeriksel ve zihinsel bir devrim. Kısaca söylemek gerekirse, modernite gelenekten kopmaktan başka bir şey değil. Kökeninde düşünce olduğu için de modernleşen "şey" yılkı atına benzemez.

Düzyazı şiirin keşfi, vezin ile kafiyenin şiirdeki egemenliğinin sona ermesi, modernite duygu ve düşüncesinin tipik bir ürünüdür. Şiir böylece geleneksel bukağılarından kurtulmuş; vezinli ve kafiyeli nesir cümlesi olan dizenin yerini şiirsel söylem almıştır.

---

[1] Birinci Basım: Adam Yayıncılık (2000); İkinci Basım: İş Bankası Kültür Yayınları (2008); Üçüncü Basım: İmge Kitabevi Yayınları (2015).

Sözü, şiire getirecek olursak, (bence) dört şair sayabiliriz: Aloysius Bertrand (1807-1841), Charles Baudelaire (1821-1867), Comte de Lautréamont (Isidore Ducasse, 1846-1870) ve Arthur Rimbaud (1854-1891).

Aloysius Bertrand: Düzyazı şiirin patent sahibidir. 1828 yılının sonlarında, Fransa'nın taşra kenti Dijon'un resmi niteliği bulunmayan La Société d'Etudes adlı akademisinde Kraliyet Koleji'ni yeni bitirmiş Louis Bertrand adlı bir delikanlı, şiirsever dinleyicilerin hiç bilmediği tarzda bir düzyazı metin okudu. *Gaspard de la Nuit*'si, bu devrimci kitabı, ölümünden bir yıl sonra, 1842'de, kasım ayında yayımlandı.

Charles Baudelaire: Bu serüvene *Le Spleen de Paris, Petits Poèmes en Prose, 1869 (Paris Kasveti, Küçük Düzyazı Şiirler, 1869)* ile ölümünden iki yıl sonra katıldı. Baudelaire, 1862 yılında, La Presse'i yöneten Arsène Houssaye'e bu denemeleri hakkında şöyle yazıyordu:

"Küçük bir sır vereceğim size. Aloysius Bertrand'ın ünlü Gaspard de la Nuit'sini (sizin, benim ve birkaç dostumuzun tanıdığı bir kitabın ünlü sayılmaya hakkı yok mudur?) belki de yirminci kere karıştırırken, buna benzer bir şey denemek, onun öylesine garipçe güzel, eski hayatın çiziminde uyguladığı yöntemi yeni hayatın, daha doğrusu yeni ve daha soyut bir hayatın anlatılmasında uygulamak geldi aklıma."[2]

Baudelaire, böylece, ilham kaynağının adresini dürüstçe vermiş oluyor.

Comte de Lautréamont (Isidore Ducasse), *Maldoror'un Şarkıların* birinci şarkısını 1868 yılında, tamamını 1869 yılında yayımladı. Lautréamont'un, *Gaspard de la Nuit*'yi okumuş olması çok mümkün. Bence okumuştur. Ancak, yayıncı Verboeckoven'e yazdığı 21 Şubat 1870 tarihli mektubunda, Baudelaire'in *Le Supplément aux Poesiés de Baudelaire*'i istediği biliniyor. Oysa, *Spleen de Paris* 1869 yılında yayımlandı. Kitabın parçaları dergilerde yayımlanmış mıydı? Bilemeyiz!

Arthur Rimbaud: Şiir yazmaya 1870 yılında başlıyor, *Cehennemde Bir Mevsim*i, Nisan-Ağustos 1873'te yazıyor ve kitap aynı yılın ekim ayında Brüksel'de yayımlanıyor. *Illuminations*'un

---

[2] Charles Baudelaire, *Spleen de Paris*, Çeviren: Tahsin Yücel, Ataç Kitabevi, 1961. Charles Baudelaire, *Paris Kasveti*, Türkçesi: Hasan Anamur, Beki Haleva, Kırmızı Yayınları, 2007.

dosyasını 1875 yılında bir arkadaşına teslim ediyor. *Gaspard de la Nuit*'yi, *Spleen de Paris*'yi ve *Maldoror'un Şarkıları*'nı mutlaka okumuş olmalı.

Maldoror'un Şarkılarını okumuş olduğu bence kesin. Çünkü, Paul Demeny'ye yazdığı ve

Kâhin'in Mektubu olarak tanınan 15 Mayıs 1871 tarihli mektubunda kullandığı "Ben Bir Başkasıdır" (Je est un autre) sözünün kaynağı bence kesinlikle belli: Maldoror'un 5. Şarkısı'nda geçen "Varsam, bir başkası değilim" (Si j'existe, je ne suis pas un autre) cümlesinden başkası değil. (Bu ilişkiyi, sanırım, dünyada (?) ilk kez ben fark ettim. Çünkü bugüne kadar elimden geçen kaynaklarda görmedim.)

Ancak, Comte de Lautréamont'un kaynağı belli: Descartes'ın "Cogito, ergo sum"u[3]... "Düşünüyorum, öyleyse varım!"

Comte de Lautréamont ve Arthur Rimbaud'nun aydınlanmacı düşünsel konumlarından Descartes'ın aydınlanmanın temelinde yer alan dört kuralına yabancı oldukları düşünülemez:

1. Açık seçik ve belirgin fikirler dışında hiçbir şeyi kabul etmemek; 2. Her sorunu çözümü için gerekli sayıda parçalara ayırmak; 3. Düşünceleri basitten karmaşığa doğru sıralamak; 4. Gözden kaçmış bir şey olup olmadığını sürekli kontrol etmek.

"Düşünüyorum, öyleyse varım!", "Varsam, bir başkası değilim!", "Ben bir başkasıdır", sadece felsefi değil aynı zamanda birer şiirsel önerme. Biçimle ilgili değil, tamamen öz'e ve töz'e yönelik.

Rimbaud'ya gelinceye kadar, Baudelaire'i bir yana bırakalım, şiirde vezin ve kafiyeyi tamamen kaldıran, Aloysius Bertrand ve Comte de Lautréamont biçimsel devrimi eksiksiz tamamlamıştı.Klasik şiir, vezinli ve kafiyeli nesir olarak tanımlanabilirdi artık. Rimbaud, bu ikilinin olgunlaştırdığı yöntemi biçimde aynen uyguladı, ama asıl büyük devrimi içerikte yaptı. Şiire her şeyi soktu: Kendini, bedenini, beynini ve ruhunu soktu; dünyayı ve bilimi soktu.

Hayatımın en azından 50 yılını Aloysius Bertrand, Comte de Lautréamont ve Arthur Rimbaud'nun şiirsel söylemi ile ülkemiz

---

[3] "Düşünüyorum, öyleyse varım"; René Descartes'ın Batı rasyonalizminin kurucu elementi olan felsefi sözüdür. "*Cogito ergo sum*", Descartes'ın *Discours sur la méthode* (Metod üzerine söylevler, 1637) kitabında yer alan Fransızca "*Je pense, donc je suis*" sözünün Latinceden çevirisidir.

şiirini aşılamaya adadım. Türk şiirini çağdaşlaştırmak için. Şiir sözcüklerle değil "dünya" ile yazılır, düşünen kalp ve hisseden beyinle yazılır. Sözcükler yeryüzüne inmedikçe, nesneye dönüşmedikçe şiirin kazanı kaynamaz. Gerisi gevezeliktir!... Bunu anlatmak için!..

Özdemir İnce
20 Aralık 2014

Rimbaud'nun Düzyazı Şiirleri

Rimbaud'nun *Ben Bir Başkasıdır (Bütün Düzyazı Şiirleri)* adıyla yayımlanan elinizdeki kitabı, birinci (1991) ve ikinci (1993) basımları Can Yayınları tarafından yapılan *Cehennemde Bir Mevsim/Illuminations* adlı kitabın yanı sıra şairin şimdiye kadar çevrilmemiş düzyazı şiirlerini de içermektedir.

Bu basım Arthur Rimbaud'nun bütün düzyazı şiirlerini kapsıyor mu? Bu sorunun yanıtı olarak "evet" diyebiliriz. Çünkü bu basımda sadece Rimbaud'nun "İlk Düzyazıları" arasında yer alan ve eski Fransızcaya öykünerek yazdığı üç buçuk sayfalık *Charles d'Orléans à Louis XI.* başlıklı okul ödevi ile *Cehennemde Bir Mevsim*'in birkaç sayfalık karalamaları ve Latince kaleme alınmış "Verba Apollonii de Marco Cicerone" adlı üç sayfalık bir okul ödevi bulunmamaktadır. Çevirmen olarak, bu birkaç sayfalık eksikliğin "bütün" kavramını zedeleyebileceğini düşünmüyorum.

İlk iki basımı içermesine karşın elinizdeki kitabın bir üçüncü basım değil, yeni bir kitap olduğunu düşünüyorum. Çünkü:

• *Cehennemde Bir Mevsim* ile *Illuminations*'un ikinci basımı titizce gözden geçirildi ve açıklama notları geliştirildi; özellikle *Illuminations*'daki çeviriler, yeni yorumların ışığında, çok değişik anlam boyutları kazandı. Şunu bir kez daha anladım: Rimbaud'nun şiirleri söz konusu olunca çeviri eylemi sona ermiyor.

• "Kâhin'in Mektupları"nda yer alan ve ilk iki basıma girmemiş çok önemli dört şiir (İşkence Edilen Yürek; Paris Savaşı'nın Türküsü; Aşık Kızcağızlarım; Çömelmeler) bu kitaba alındı.

Bunların dışında yeni metinler eklendi:

• İlk Düzyazılar (Öndeyiş; Rahip Cübbesi Altında Bir Yürek);

• Çeşitli Yapıtlar (Aşk Çölleri; İncil Öyküleri);

• Arthur Rimbaud'ya Maledilen Yapıtlar ("Petdechevre Baronu"nun Saint-Magloire Şatosunda Bulunan Yazmanına Mektubu); ve bunlarla ilgili açıklama notları.

Sonuç olarak, elinizdeki kitap eski basımlara oranla yüzde elli oranında genişledi. Bu nedenle, bu kitap için "yeni" sıfatını kullanmakta bir sakınca görmüyorum.

Düzyazı Şiirler'in bu yeni basımından yararlanarak iki konuya değinmek istiyorum. Aslında bu iki konudan birincisi elinizdeki kitabın "Ben Bir Başkasıdır. Ama Başkası Kim?" başlıklı bölümünde yer almaktadır. Ayrıca iki konuda da birkaç kez dergilerde ve düzyazı kitaplarımda değinmeler yaptım, benimle yapılan söyleşilerde kaç kez düşüncelerimi açıkladım. Ne var ki, uyarılarımı son on yıl içinde kimse dikkate almadı. Yazdıklarım ve söylediklerim ya doğrudur ya da yanlıştır, bir üçüncü seçenek yok. Düşüncelerim yanlışsa, bunların eleştirilmesi ve doğruların önerilmesi gerekir. Bildiğim kadarıyla böyle bir şey olmadı. Söylediklerim doğruysa, doğru yanlışın yerine geçer ve yanlışlar düzeltilir. Ama bunların hiçbiri olmadı, yanlışlar yanlışlıklarını sürdürdüler.

Yazan için de, okuyan için de, yazın ortamı için de hüzün verici bir durum ve bunun yorumu da şöyle:

• Yazar okunmuyor, söyledikleri doğruyu ve gerçekleri yansıtsa da önemsenmiyor;

• Yazarlar, şairler ve çevirmenler de aralarında olmak üzere, okur olarak tanımlanan alımlayıcı kitle okuduklarını anlamıyor, algılayamıyor; alımlayamıyor; ya da, okuyor, anlıyor ama umursamıyor;

• Yazın ortamı doğrulara ve gerçeklere pek iltifat etmiyor; "doğru" ve "gerçek" konusunda hiçbir kaygısı yok!.. Böyle bir ortamda ne yazından, ne etikten ne de estetikten söz edilebilir.

Ama, ne yazık ki durum böyle![1]

[1] Okumakta olduğunuz metni 1998 yılında Gendaş baskısı için yazdım. (Ö.İ.)

Şimdi gelelim sözünü ettiğim iki konuya:

1. Rimbaud ile ilgilenenler, onun Georges Izambard ile Paul Demeny'ye yazdığı iki mektuba "Kâhinin Mektupları" adı verildiğini bilirler. Rimbaud bu iki mektupta mevcut şiir ortamını acımasızca eleştirir, hatta alaya alır ve geleceğin şiiriyle ilgili olarak kendi kuramının ilkelerini açıklar. Bu ilkelerden en önemlisi şu cümlesinde özetlenir: "Le Poète se fait *voyant* par un long, immense et raisonné *dérèglement* de tous les sens. Toutes les formes d'amour, de soufrance, de folie; il cherche lui-même, il épuise en lui tous les poisons, pour n'en garder que les quintessences." Bu cümlenin Türkçesi şöyle: "Şair, *bütün duyuları* uzun süre, sonsuzca ve bilinçle *karıştırarak, düzensizleştirerek kâhinleşir.* Yani sevginin, acının, çılgınlığın bütün biçimlerinde; kendini arar, kendinde tüm ağuları tüketir ve bunların yalnızca en özlü, en güzel kısımlarını tutar kendinde." Cümle bu; siz sorun çıkarmazsanız, cümlenin bir terslik yapmaya niyeti yok. Ama bir tuzak sorun var: LE SENS sözcüğü. Bu sözcüğün iki önemli anlamı var: 1. DUYU yani beş duyu (görme, koklama, tatma, dokunma ve işitme duyuları); 2. ANLAM (mana). Mektubun bağlamı içinde bu sözcüğü "anlam" olarak çevirmek olanaksız. Ama, biri, bir zamanlar "Tüm anlamları uzun süre, sonsuzca ve bilinçle bozup değiştirmekle kendini yalvaç, görünmezi gören kılar ozan" diye çevirmiş. Belki ondan önce de böyle çevirenler olmuş... Ama yanlış! Bir kez değil, bin kez yanlış! Çünkü şair anlamları karıştırarak hiçbir yere varamaz, ancak sabuklamış olur. Oysa Rimbaud bir hastalık türü olan duyum beraberliğinden (synaisthésis'ten) söz ediyor: Yani, bir duyunun öteki duyuyu etkilemesinden, saptırmasından söz ediyor; kokulu "görme"den, sesli "koku"dan söz ediyor... Söz konusu cümlenin ardından gelen cümle bunun kanıtı zaten.

Ha "duyu", ha "anlam" olmuş bu denli önemli mi? Elbette önemli! Çünkü, şair olarak "anlamı" bozup karıştırırsanız, bir sözcük salatasından başka bir yere varamazsınız; oysa, nesnel dünyayı eşduyumlu olarak algılarsanız ya da "duyular"ı eşduyumlu olarak karıştırırsanız yeni gerçeklere (üstgerçeklere), yeni anlamlara, evrenin yeni yorumlarına; derinliklere ve doruklara ulaşırsınız.

Şiiri iğdiş eden bu trajediyi önemsemeyenlere diyeceğim bir şey yok; ama siz bu konuyla ilgileniyorsanız, elinizdeki kitabın

birinci önsözü olan "Ben Bir Başkasıdır, Ama Başkası Kim?" başlıklı yazının ilgili bölümü ile *Söz* ve *Yazı* (Telos Yayıncılık ve Varlık Yayınları)[2] adlı kitabımda yer alan "Kâhin Rimbaud/Abdo Rimbo" adlı yazımı okuyabilirsiniz.

2. Arthur Rimbaud'nun hayatı ve kişiliği, onunla ilgili doğru/yanlış-birtakım "mitos"un doğmasına neden olmuştur. Bunlardan ikisi şu: Rimbaud silah kaçakçısıdır. Rimbaud esir tüccarıdır. Bu safsataları uyduranlar, onun serseriliğini, asiliğini, eşcinselliğini, toplam olarak sıradışı kişiliğini, silah kaçakçılığı ve esir tüccarlığıyla tamamlamak istemişler ve yaptıkları işten başlangıçta hiç kuşku duymamışlardır. İçlerinden Enid Starkie gibileri daha sonra biraz pişmanlık göstermiş olsalar da Rimbaud mitosunu tamamlayan yanılgıları Rimbaud'nun en önemli özelliğine dönüşmüş ve bir daha yakasını bırakmamıştır.

Burada ayrıntılara girmeyi düşünmediğim için, bu konuya ilgi duyanlar *Dinozorca* (Telos Yayıncılık, 1993)[3] adlı kitabımda yer alan "Rimbaud Esir Tüccarı mıydı?" başlıklı yazımı okuyabilirler.

Rimbaud, zamanın Fransız hükümetinin bilgisi ve izni dahilinde Negus hanedanından Habeşistan Kralı Menelik'e Fransız silahları satmıştır ve bunu "tüccar" sıfatı ile yapmış; kimilerine göre de o sırada emperyalizme karşı savaşan Habeşistan'ın bağımsızlığını kazanmasına katkıda bulunmuştur.[4] Ortada bir silah satışı var ama satan bir kaçakçı değil!.. Bunun belgelerinden biri, ortağı Labatut ile birlikte Fransa Dışişleri Bakanı'na hitaben yazdığı 21 Mayıs 1886[5] tarihli mektuptur. Ancak, o dönemde ve söz konusu bölgede İngiliz, Fransız, İtalyan çıkarları çatıştığı için İngiliz ve İtalyan gizli servislerinin ajanları adını yanlış ("Rembau adında bir Fransız tüccar") yazdıkları Rimbaud konusunda kuşku uyandırıcı sözcükler kullanmışlardır.

Rimbaud'nun esir tüccarlığı da iş arkadaşı, Kral Menelik'in danışmanı İsviçreli Mühendis Alfred Ilg'e mektup yazarak güçlü bir katır ile iki genç köle[6] istemesinden kaynaklanmaktadır.

---

2 *Yazmasam Olmazdı* (Doğan Kitap) içinde.

3 *Mahşerin Üç Kitabı* (Doğan Kitap) içinde.

4 Alain Borer, *Un Sieur Rimbaud*, Line de Poche, 1989.

5 Antoine Adam, *Arthur Rimbaud, Oeuvres complètes*. Editions Gallimard, 1972, s. 415-419.

6 A.g.e., s. 602. "İyi bir katır ile iki genç köle isteğimi tekrarlamak isterim." (Harar, 20 Aralık 1889 tarihli mektup.)

Rimbaud'nun isteğini yerel törelere göre değil sözcük anlamına uygun olarak yorumlayan İrlandalı bayan eleştirmen Enid Starkie onun "köle tüccarı" olduğuna karar verirken hiç duraksamamıştır. Oysa Rimbaud ev hizmetlerinde kullanmak üzere iki "uşak" istemektedir. O sıralar Habeşistan'da Araplar gizli köle ticareti yapmaktadırlar ve Avrupalıların bu pazara girmeleri olanaksız gibidir. İngiliz, İtalyan gizli servislerinin ya da konsoloslıklarının raporlarında Rimbaud'nun köle ticareti yaptığına ilişkin herhangi bir bilgi bulunmaması bir yana, dilini, törelerini öğrendiği ve kendilerine çok saygılı davrandığı için yerli halk tarafından sevilip sayılan ve ülke yöneticileriyle "resmi" ilişkileri bulanan ve kral Menelik'in danışmanı olmuş bir yabancının gizli ve yasadışı köle ticareti yapması olanak dışıdır. Rimbaud'nun köle tüccarı olduğu hiçbir zaman kanıtlanamamıştır. Nitekim, Rimbaud'nun Aden ve Habeşistan'daki yaşamı üzerine kitaplar yazmış, birkaç saatlik bir belgesel film hazırlamış olan Alain Borer[7] *Rimbaud en Abyssinie* adlı kitabında şunları yazmaktadır: "Mario Matucci ile Jean Voellmy'nin çalışmalarından sonra Rimbaud'nun köle ticaretine karışmış olduğunu ileri sürmek mümkün değildir." Ayrıca, Rimbaud da ailesine yazdığı 3 Ekim 1885 tarihli mektupta, "Benim köle tüccarı olduğumu sanmayın, biz silah ticareti yapıyoruz..."[8] demektedir.

Son yıllarla, Rimbaud'nun köle ticareti yapmadığını kanıtlayan öylesine çok kitap yayımlanmıştır ki onun köle tüccarı olduğunu söylemek, artık, Rimbaud konusunda derin bilgiyi(!) değil, sonsuz cehaleti kanıtlamaktadır. Bu vesile ile Fransızca bilenlere

---

Rimbaud bu mektubundan sonra arkadaşı Alfred Ilg'e yazdığı Harar, 16 Mart 1890 (s. 616) ve Harar, 25 Nisan 1890 (s. 625) mektuplarında köleden söz etmemekte, sadece fiyatı ne olursa olsun iyi bir katır istemektedir. Ilg, Entotto'dan yazdığı 23 Ağustos 1890 tarihli mektubunda (s. 638) Rimbaud'nun istediği gibi bir katır bulmanın olanaksız olduğundan söz eder ve "Köle işine gelince, bağışlayın beni, bu işle ilgilenemem, hiç köle almadım ve almak da istemiyorum. Sizin iyi niyetinizi gayet iyi anlıyorum, ama kendim için de olsa böyle bir şey yapmayacağım." diye yazar. Acaba Rimbaud'yu yanlış mı anlamıştır? Cümlesindeki ifade böyle bir kuşku uyandırabilir... Rimbaud, Ilg'e Harar'dan yazdığı 20 Kasım 1890 tarihli mektubunda (s. 646) köleden söz etmez, ama kendisine katır bulunmasını ısrarla ister. Ilg, bu mektuba Entotto'dan yazdığı 30 Ocak 1891 tarihli yanıtta (s. 649), "Benden istediğiniz katıra gelince, bütün araştırmalarıma karşın bulamadım. Bulacak olursam, gelirken yanımda getireceğim," der.

[7] Alain Borer, *Rimbaud en Abyssinie*, Editions du Seuil, 1984. s. 261.

[8] Antonie Adam, a.g.e., s. 409.

Alain Borer'in kitaplarını okumalarını öneririm.[9]

Düzyazı şiirlerin yeni basımı dolayısıyla elinizdeki çevriye ilişkin birkaç şey söylemek istiyorum: Rimbaud özellikle düzyazı şiirlerde eski sözcüklerden yararlandığı, yöresel sözcükler kullandığı, İngilizce sözcükleri Fransızcaya uyarladığı, İncil ve Tevrat'a göndermeler yaptığı, dönemin kitap ve yayınlarından alınan cümlelerle metinlerarası ilişkiler kurduğu için; Fransızca yayınlarda, kitapların sonuna birkaç yüz sayfalık açıklamalar ve yorumlar eklenmektedir. Bu dikkate alınarak, çevirilerde Suzanne Bernard'ın,[10] Antoine Adam'ın,[11] Claude Jeancolas'nın,[12] André Guyaux'nun[13] açıklama ve yorumlarından yararlanılmış; ayrıca, Louise Varese[14] ile Paul Schmidt'in[15] İngilizceye çevirileri dikkate alınmıştır.

Rimbaud'nun şiirlerinin bir ölçüde daha iyi anlaşılabilmesi için, her şiirin yorumlanması gerektiğini düşünüyorum. Böyle "yorumlu" bir kitabı ilerde yayımlar mıyım, şimdilik bilemiyorum.

Özdemir İnce
Cihangir, 31 Aralık 1998

---

9 Alain Borer, *Un Sieur Rimbaud*, Livre de Poche, 1989/*Rimbaud d'Arabie*, Editions du Seuil, 1991/*Un Sieur Rimbaud, se disant négociant...* Lachenal-Ritter, 1984/*Rimbaud, l'heure de la fuite*, collection "Découvertes", Gallimard 1991.
Film: *Le Voleur de feu*, TFI, 1978 ve 1986.

10 Suzanne Bernard, *Rimbaud, Oeuvres*, Garniers Frères, 1960.

11 Antoine Adam, *Rimbaud, Oeuvres completes*, Gallimard, 1972.

12 Claude Jeancolas, Le *Dictionnaire Rimbaud*, Balland, 1991.

13 André Guyaux, *Illuminations*, La Baconniere, Neuchâtel, 1985.

14 Louise Varese, *Illuminations*, New Directions, 1957.

15 Paul Schmidt, *Arthur Rimbaud, Complete Works*, Harper Colophon editions, 1976.

"Ben Bir Başkasıdır," Ama Başkası Kim?

"Günümüzde moda olan kimi kuramlar ne derlerse desinler, ilkin bir insanın yapıtıdır has şiir, onun dünya görüşünü yansıtır, onun varlığının derinliklerinde bulunan güçleri dile getirir. İnsan Rimbaud'nun kimliğinde yanılgıya düşecek olursak, şair Rimbaud'yu anlayamayız." Antoine Adam'ın bu cümlesiyle başlayan, Arthur Rimbaud'nun *Tüm Yapıtları* adlı kitabın yayın tarihine bakıyorum: 1972. Antoine Adam, demek ki, yapıtı yazardan bağımsız bir metin olarak algılamak ve değerlendirmek isteyen yapısalcılık ve göstergebilimin ortalığı bunalttığı dönemde yazmış bu metni. Ben de aynı tepkiyle, yıllar önce, "Yazınsal yapıt cami avlusuna ya da kilise kapısına terk edilen çocuk değildir" diye yazmıştım. Bu nedenle, elinizdeki kitapta, Rimbaud'nun yaşamının oldukça ayrıntılı bir zamandizini de, zorunlu olarak yer alıyor.

Daha on altı buçuk yaşında (16 yıl 7 ay ve 25 gün) *Kâhin'in Mektupları* adıyla ünlenen iki mektup (kitapta çevirilerini bulacaksınız) yazarak, dönemin şiir anlayışını ve şiir yazma olanaklarını birkaç ay içinde nasıl kullanıp eskittiğini kanıtlayan, bu mektupların 13 Mayıs 1871 tarihlisinde "Ben bir başkasıdır" diyecek kadar şairin varoluş sorununu kavramış bir şairin yetiştiği ortamı, soluduğu havayı kısa da olsa biraz tanımamız gerekiyor.

1. Otorite ve yalnızlık sorunu: Daha çocukluğunda Rimbaud'nun iki yüzü, iki kişiliği olduğu ortaya çıkar. Birincisi; sakin, iyi tavırlı, çalışkan, okulda ancak bir dahinin ulaşabileceği başarılar kazanan bir "anasının kuzusu." Rimbaud'nun bu kimli-

ğiyle ilgili olarak, önce öğretmeni, sonra da dostu olan Georges Izambard şunları yazıyor: "Biraz yapmacıklı, yumuşak başlı ve tatlıca, tırnakları temiz, defterleri lekesiz, ödevleri şaşırtıcı ölçüde doğru" bir çocuk. Bu çocuk, bir dönemden sonra, evinden durmadan kaçan; Paris'e, Belçika'ya yürüyerek giden, trende biletsiz yolculuk yaptığı için tutuklanıp hapse atılan, doğduğu kentin duvarlarına tebeşirle "Kahrolsun Tanrı!" diye yazan, kaçmak için saatini, giysilerini satan çocuk ya da yeniyetmeyle aynı kişi midir?

En yakın gençlik arkadaşı Ernest Delahaye'nin dediğine göre, "Benim üstünlüğümü sağlayan şey, kalbimin olmamasıdır" savında bulunan bu genç insanın derisinin altında iki kişilik bulunmasını, çocukluk ve yeniyetmelik aile ortamına bağlamamazlık edemeyiz.

Toprak sahibi çiftçi bir aileden gelen annesi ile yüzbaşı babası ayrıldığı, daha doğrusu babası ailesini kesinlikle terk ettiği zaman, Arthur Rimbaud sekiz yaşındaydı. Kırım Savaşı'na da katılan babası gezip tozmayı seven, serüvenci bir insandı. Buna karşılık annesi Vitalie Cuif sert, kendini beğenmiş, koyu dindar bir köylüydü. Arthur'un "karanlık ağız" ve "Rimbe ana" olarak tanımladığı bu kadın mutsuzdu, yaşamı sanki düş kırıklıklarından oluşmuştu: Beş para etmez, ayyaş iki erkek kardeş, kucağına dört çocuk verdikten sonra kendisini ve ailesini terk eden bir koca; biri yalan, ikiyüzlülük ve aldatmaca alanında durmadan ilerleyen (Frédéric), öteki tam umut verirken bir çuval inciri berbat eden (Arthur) iki oğul ve biri bu dünyadan erken ayrılan, öteki az buçuk kendisine benzeyen iki kız... Yaşamın bütün acı ve belalarının kendi alnına yazılmış olduğunu düşünen bu kadın için yaşam hiç de kolay değildir: Toprağı işlemek, para kazanmak, erkek kardeşlerinin yaraladığı, iki oğulun yarasını derinleştirdiği aile onurunu korumak zorundadır. Köyden kasabaya gelmiş, bir yüzbaşı ile evlenmiş bu kadın, sahip olduğu toplumsal düzeyin altına düşmek istememektedir. Onun bu tür hayallerini gerçekleştirebilecek tek kişi vardır elinin altında (Arthur); bunu sağlamak için elinden geleni yapar. Georges Izambard'a mektup yazıp, onun, oğluna Victor Hugo'nun *Sefiller*'ini okutmasını eleştirir ve bu tür kitapların çocuklara okutulmasını tehlikeli bulduğunu belirtir (4 Mayıs 1870 tarihli mektup). Arthur'u yatılı okula ya da ıslahevine göndermek yolunda gözdağı verir. Tek

amacı vardır: Arthur çalışmalı ve kendisine saygın bir yer edinmelidir. Genel olarak ana babaların çoğunun çocukları için düşündükleri parlak gelecekten farklı bir amaç değildir bu. Ama karşısında sıradan bir çocuk yoktur. Bu çocuk kesinlikle çalışmak istememektedir. *(Göreceksin uluyacağım sokaklarda. Zırdeli olmak istiyorum. Kesinlikle mücevher gösterme bana, yerlerde sürünürüm, halının üzerinde acıdan kıvranırım yoksa. Kana bulamak isterdim zenginliğimi tepeden tırnağa. Çalışmayacağım asla...) (Sayıklamalar, I).* Bu çocuk yaşamı değiştirmek istemektedir. (Bu isteğe yapıtının birçok yerinde tanık oluruz.) Bu çocuk, dünyanın durumundan ve koşullarından hoşnut değildir. Annesi Arthur'a yeterince para vermemektedir. Aden ve Harar'da çalıştığı dönemde ailesine sürekli para göndermiştir, ama biraz sıkışınca Mısır'dan mektup yazıp, beş yüz frank göndermesi için annesine yalvarmak zorunda kalmıştır. Daha sonraları, Marsilya'da bacağı kesildiği zaman, annesinin yanında kalmasını istemiş, bunun için yalvarmış, ama onu yanında tutmayı başaramamıştır. Arthur'un bu olaydan sonra, son mektuplarını annesine değil de kız kardeşi Isabelle'e yazmış olması çok anlamlıdır.

Arthur Rimbaud, on altı yaşından itibaren her zaman kaçmak ve kurtulmak istediği aile evine daima geri dönmüş, bu evi bir tür 'bağlama limanı' ya da 'kürkçü dükkânı' olarak kabul etmiştir. Rimbaud'nun kendi akranlarıyla arkadaşlık kuramamasını, onları küçük görmesini, 'hödük' olarak tanımlamasını, kendisinden yaşlı insanlarla arkadaşlık kurmasını ve Paul Verlaine'le yaşadığı eşcinsel deneyi, babadan yoksunluğa, ana otoritesine karşı duyduğu başkaldırıya bağlayamaz mıyız?

Aile düşüncesine, aile yaşamına karşı olan bu kişinin, yıllar sonra, ailesine *şu* satırları (Harar, 6 Mayıs 1883 tarihli mektup) yazabilmesi şaşırtıcı değil midir: *"Isabelle eğer karşısına ciddi, bilgili ve geleceği olan biri çıkıyor da evlenmiyorsa haksızlık ediyor. Yaşam böyledir ve bu dünyada yalnızlık kötü bir şeydir. Ben kendi adıma, evlenmediğim ve bir aile kurmadığım için üzgünüm. Oysa şimdi, uzak bir işyerine bağlı olarak dolaşıp durmaya mahkûmum. Avrupa'nın iklimine, yaşam tarzına ve hatta diline her gün yabancılaşıyorum. Birkaç yıl sonra, az buçuk hoşuma gidecek bir yerde dinlenemeyeceksem, bir aile bulamayacaksam, yaşamımın geri kalan bölümünde kendi düşünceme göre yetiştireceğim, bu çağda bir insanın ulaşabileceği en eksiksiz bir eği-*

timle donatıp silahlandıracağım, ünlü bir mühendis, bilim bakımından güçlü ve zengin bir insan olduğunu göreceğim en azından bir oğlum olmayacaksa, bu gidişgelişler, yabancı soylar arasında yaşadığım bu yorgunluklar ve serüvenler, belleğimi dolduran bu yabancı diller, adlandıramadığım bu acılar neye yarayacak?" Bu satırları yazan elbette 'İblis' Arthur değil; öteki, tırnakları temiz, sınıf birincisi Arthur. Ama aynı mektubun birkaç satır aşağısında şunları da yazıyor: *"Bana hep politikadan söz ediyorsunuz. Bunların beni hiç ilgilendirmediğini bir bilseniz! İki yıldır gazeteye el sürmedim. Bu tartışmalar benim için anlamsız. Müslümanlar gibi olacak olur, diyorum."* ("Allah'ın dediği olur" demek istiyor - Ö.İ.)

Bu iki yüzlü, iki kişilikli ve zaman zaman gerçekten ikiyüzlü Arthur gerçeğini otoriter bir annenin varlığına bağlamak kolaycılık olmuyor mu? Belki de oluyor. Ama, mektupların, tanıklıkların tanıttığı kadarıyla bu annenin Rimbaud'nun varlığı üzerinde, en az Ardenler bölgesinin berbat ve kasvetli havası kadar etkili olduğunu da kabul edebiliriz.

Bu bakış açısı Rimbaud'nun şiirlerini *düşey* okumamıza, bu şiirin engebelerini, doruklarını ve mağaralarını görmemize yardımcı olacaktır.

2. Paris Komünü: Charleville'de türlü biçimlerde bastırılan şiddet duygusunun ortaya çıkmasına Paris ve Paris Komünü olanak sağlayacaktır. Tıpkı ateşin üzerine atılan benzin gibi. Bu patlama bir gerçeği de ortaya çıkaracaktır: Şiddet ve başkaldırı. Rimbaud'nun dehasının en önemli iki oluşturucusudur.

Rimbaud *Komün*'e katıldı mı? Buna kesin bir yanıt vermek olanaksız. Ama onunla yakından ilgilendiği, onun derin ve silinmez izlerini taşıdığı da kesin. Delahaye onun Komün'e katıldığını ileri sürüyor; Verlaine ise Babylone Kışlası'nda gönüllüler arasında görüldüğünü söylüyor: Haziran 1873 ayı içinde tutulmuş gizli polis raporuna göre Komün'e gönüllü olarak katıldığı kesin. Ama çalışmayı reddeden, kendisine topluma karşı sorumluluktan söz edildiği zaman gülen bir yeniyetmenin, *"Bir emekçi olacağım ben: çılgın öfkeler beni Paris savaşına –ben şu anda size yazarken nice emekçinin öldüğü yere– doğru iterken beni burada tutan düşünce budur! Şimdilerde kesinlikle, kesinlikle çalışmayacağım; grevdeyim ben"* (Georges Izambard'a 13 Mayıs 1871

tarihli mektup) diye yazması şaşırtıcıdır. Tıpkı, "Bir emekçi olacağım ben" diye yazan birinin kesinlikle çalışmayacağını, grevde olduğunu söylemesi gibi. Bir anlam bulanıklığı var burada. Kendisini tutan şeyin *şair olmak* olduğu düşünülecek olursa, cümle bir anlam kazanıyor. Öte yandan Rimbaud'nun, Komüncülerin burjuva toplumuna karşı kinlerini paylaştığı ve burjuva düzenine karşı olduğu görülüyor. Delahaye'nin yazılarından *(Souvenirs familiers)* devrimin başarıya ulaştığını ve merkez komitesinin Belediye Sarayı'na yerleştiğini öğrenen dostunun sevindiğini; esnafın ve burjuvaların yanından geçerken "Düzen... yenildi" gibi (Delahaye'e göre) korkunç şeyler haykırdığını öğreniyoruz.

Öte yandan, Antoine Adam, savaş sırasında okul kapalıyken (1870-1871) Charleville kitaplığında birbiri ardınca ilerici yazarların yapıtlarını okuduğunu yazıyor Rimbaud'nun: Başta Michelet, Saint-Simon, Rahip Enfantin, Quinet. "XVIII. yüzyıl materyalistleri ona usa dayalı bir toplumun kurulabileceğini düşündürüyordu. Yakın bir gelecekte, eski toplumsal düzenin yıkılacağını ve bütün tutsaklıklarından kurtulmuş bir insanlığın ortaya çıkacağını ileri süren devrimci *illuminisme* (ışıkçılık, bireysel sezgiyle tanrısal gerçekliği kavramaya dayanan dinsel-gizemsel öğreti) edebiyatını tanıyordu" *(Introduction aux Oeuvres* de Rimbaud, Club du Meilleur Livre, 1957). Paul Demeny'ye yazdığı mektupta yer alan "Bakın, bu gelecek materyalist olacaktır" cümlesi, bu yazarların Rimbaud üzerindeki etkilerini kanıtlıyor. Bu etkinin dışında da etkiler var elbette, 1871 Mayısında Jules Valles gibi, Vermersch gibi Komün önderlerinin yapıtlarını da okuduğu biliniyor. Rimbaud ve Verlaine'in 1872 yılında Londra'ya gidince Eugène Vermersch'in evine yerleştikleri ve öteki Komüncülerle görüştükleri, Belçika'ya gidince gene eski Komüncülerle ilişki kurdukları da biliniyor. Delahaye, Komün sırasında Paris'e gitmeden önce Rimbaud'nun bir "Sosyalist (Komünist) Anayasa" yazmayı tasarladığını belirtiyor. Rimbaud'nun Komüncülerin yıkım ve şiddet bulaşmış ütopik düşlerine yakınlık duyması gayet doğal görünüyor. Ama bir anayasa yazmak düşüncesi, aynı zamanda, bir düzen tutkusunu da dile getirmiyor mu? Ama Rimbaud'nun kişiliğinde ve yapıtının temelinde büyük bir anarşik güç ile gene büyük bir düzen düşüncesini bir arada buluyoruz. Kiliseye karşı bir tanrıtanımaz oluşu, yeni toplumun önderliğini bilimin yapacağına olan inancı, onun devrimci ve ile-

rici düşünceyi benimseyen yanını tamamlayan olgular olarak öne çıkıyor.

3. Eşcinsellik: Babasız büyüme ve amansız anne otoritesi! Günümüzde, eşcinsellik ortamını hazırladığı kabul edilen(?) bir konum. Rimbaud niçin eşcinsel oldu, yoksa gerçekten eşcinsel miydi, değil miydi? Bu soruyu irdelemek bizim işimiz değil. Ortada bazı olaylar var. Verlaine'in genç karısı bu ilişkiden kuşkulandığı için evini terk ediyor; Brüksel polisinin Temmuz-Ağustos 1872'de tuttuğu rapor, ikisinin açıkça seviştiklerini belirtiyor; Brüksel ve Londra'da Fransız sığınmacılar tarafından horlanıyorlar; üstü kapalı da olsa birbirlerine yazdıkları mektuplardan bu ilişki seziliyor; Brüksel'deki sorgu yargıcının Verlaine'e sorduğu soru: "Bu arkadaşın gidişinin sizi umutsuzluğa düşürmüş olmasını anlamıyorum. Sizinle Rimbaud arasında dostluk ilişkileri dışında başka ilişkiler yok mu?." Bütün bunlar aralarında bir ilişki bulunduğunu gösteriyor.

Rimbaud'nun Brüksel'den ve Verlaine'den ayrıldıktan sonra bitirdiği *Cehennemde Bir Mevsim,* bu dramın derin izlerini taşıyor. Rimbaud'nun bu kitabında yazdığı üç kişiden ikisi kendi 'ben'i ise, üçüncü kişi Verlaine'dir. *Cehennemde Bir Mevsim*'in ilk şiirindeki "sevgili şeytan", *Cehennem Gecesi* adlı şiirde "Ateşin pis, öfkemin alabildiğine saçma olduğunu söyleyen şeytan", *Sayıklamalar, I*'in "Deli bakire"si, aynı şiirin "Mogol"u, gene aynı şiirde "duygulu taşra ağzıyla konuşan" Verlaine'dir, en azından Verlaine olabilir; *Illuminations*'un "Serseriler"inin "şeytansı yüce bilgin"i de Verlaine'dir. Demek ki Rimbaud'nun kendi kendisiyle, yaşamla, dünyanın düzeniyle giriştiği hesaplaşmada Verlaine ile yaşadığı dram bir yan öğe ve belki de oluşturuculardan biri olarak yer alıyor.

Rimbaud'nun şiir yazmaya başlamasıyla (1870) birlikte şiir sorunlarıyla ilgilenmeye giriştiği görülür: Şiirin hem dilsel ve yapısal özelliklerine, hem de şiirin insan ve toplumla olan ilişkilerine karşı sürekli artan bir ilgidir bu. Kısa süre sonra buna "şair" in durumu, konumu, kimliği ve işlevi de eklenir ve hemen öne geçerek neredeyse şiire ilişkin bütün sorun ve olguları kapsar duruma gelir. Rimbaud, bir başka aşamada, düşüncelerini formülleştirir ve bunları şiirlerinde uygulamaya başlar.

Rimbaud'nun şiir ve şair konusundaki düşüncelerini öğretmeni Georges Izambard ve arkadaşı Ernest Delahaye'nin anılarından ve asıl önemlisi Georges Izambard ile şair Paul Demeny'ye iki gün arayla yazdığı ve *Kâhin'in Mektupları* olarak bilinen iki mektuptan öğreniyoruz. Bu iki mektubun çevirisini, kaçınılmaz olduğu için, elinizdeki kitaba aldık. Ayrıca, bu mektuplarla ilgili açıklamaları da dipnotlarda bulacaksınız.

Fakat, Rimbaud'nun şiire ilişkin düşüncelerini ele almadan önce, bazı kavramların açıklanmasını zorunlu görüyoruz:

LE VOYANT: Bu sözcüğün İncil bağlamındaki anlamı Peygamber'dir. ("Gel, görene gidelim; çünkü şimdi Peygamber denilene önceleri Gören denilirdi." *Tevrat, I. Samuel, 10:9)* Yalvaç sözcüğünün *Le voyant*'ın hem dinsel, hem de dinsel olmayan anlamlarını karşıladığını düşünüyoruz. Yani, ikinci bir görüşe sahip olan kişi: Tanrıdan esin alan, tanrısal esinli, meczup. Görülmezi gören, bilinmezi bilen kişi, yalvaç. Robert sözlüğünün açıkladığına göre, yazınsal bağlamda, *başkaları için bilinmez olan şeyi gören ve duyumsayan şair.* Bu nedenle, karşılık olarak *kâhin*'i kullanacağız. Antoine Adam'a göre şairin "Voyant" olması düşüncesi Rimbaud'nun bulgusu değildir. *Le Mouvement* adlı ilerici bir dergi, 1 Ocak 1862 tarihli sayısında, Henri du Cleuziou'nun "gerçek şair bir kâhindir" düşüncesini ele aldığı bir yazısını yayımlamıştır. Buna göre Alman romantizminin temel ilkelerindendir bu görüş.

Rimbaud *Le voyant* sözcüğünü genellikle konuşmalarında ve mektuplarında kullanıyor. Şiirlerinde bu sözcüğün uzantısı ve eylemi olarak karşımıza iki sözcük ve bu iki sözcüğün içeriği çıkıyor.

LA VISION: Bu sözcük de görme ile ilgili. Başka sözlüksel anlamlarını bir yana bırakıp bizi ilgilendirdiği bağlamda yoğunlaşacağız:

"Tanrıbilimde, yalvaç ya da ermişler için *gizli şeyleri görme, gönül gözüyle görme; bu yolla görülen şey, gizli görü; derin-görü."*

Sözcüğün yukarıdaki anlamları ilgili kişinin eylemine dönük ve o eylemi kapsayan anlamlar. Bir de sözcüğün kendiliğinden, eylemsiz anlamları var: Bunlar da aşağı yukarı aynı anlamlar.

Ama bunlara *algı* ve *vahiy; gizli görüntü* ekleniyor. Sözcüğün yananlamları olarak karşımıza şunlar çıkıyor: İmge, tasarım, tasarımlama, tansık...

LE VISIONNAIRE: Bu sözcük ile LE VOYANT arasında bir anlam bağlantısı varmış gibi görünüyor. Ama büyük fark var aralarında. *Le visionnaire,* gönül gözüyle gizli şeyleri gördüğünü sanan kişi. Bu anlam kâhinden çok *hayalci*'ye, *düşçü, kuruntucu* ve *meczup*'a yakın. Ben genellikle meczup'u yeğliyorum.

Bu üç sözcükten, Rimbaud'nun şaire ve onun eylemine doğaüstü, gizemli ve tansıklı işlevler yüklediği anlaşılıyor. Rimbaud şairi, bir anlamda, üstinsan olarak görüyor.

(1998 Eylülünde konuştuğum Arap şairleri, Arapçada *La Vision*'un *Rüya* ile, *Le Visionnaire*'ın ise *Rai (Rüya gören, düş gören)* sözcükleriyle karşılandığını söylediler.)

Şimdi Rimbaud'nun sanat, şair ve şiir konusundaki görüşlerine geçebiliriz:

Delahaye'nin aktardığına göre, Rimbaud için sanat, kardeşlik ve sevgi (aşk) bağlamında yığınlara devrimi benimsetme aracıdır. Bunun dışında kalan bütün şiir görüşlerini küçümsüyor. Bu düşünceyi yalnızca eski Yunan'ın kavradığına inanıyor. O dönemde eyleme şiir ve lir eşlik ediyordu. O zamandan bu yana dinlendiricilik (eğlendiricilik), mürekkep yalamışların ve manzumecilerin oyunu söz konusu.

Demek ki, Rimbaud'nun düşüncesinde, kâhinlik ve yalvaçlık (bilinmezi görme ve duyumsama) düşüncesi insanlık düşüncesinden ayrılmıyor. Kâhin, münzevi, yalıtık biri değil. O, başka insanların elyordamıyla aradıkları şeyi, insanoğlunun yazgısını kuşatan gizemi ve insanoğlunun yönelmesi gereken amacı görüyor. Öyleyse kâhinlik kişisel arınmışlık ya da ermişlik için gösterilen çabaya bağlı bir şey değil. Rimbaud'nun sık sık sözünü ettiği ve birçok eleştirmenin imgelem gücünü zorlayan "bilinmezin fethi"nin dinsel bir yanı yok, "ilerlemeye doğru yürüyüş" söz konusu. Şair "ilerlemenin çoğaltanı," olacaktır. Bunlarla bağlantılı olarak düşündüğümüzde, Rimbaud'nun "Gelecek, materyalist olacaktır" sözü havada kalmamaktadır. Rimbaud'ya göre bilinmezin fethi, ele geçirilmesi, insanın doğa karşısında kazandığı, kazanacağı utkudur.

Delahaye'nin anlattıkları *Kâhin'in Mektupları*'nı şaşırtıcı bir biçimde tamamlıyor, onlarla örtüşüyor. Delahaye, Rimbaud'nun 1871 yılı Mart ayında söylediklerini de aktarıyor: insan zekâsı fetihlerini bilinmezin alanına yayacaktır. Bütün güçler üretime ve yaşam koşullarını değiştirmeye yönelecektir. Hatta insan yeni zihinsel güçlere sahip olacak, uzak gezegenlerin sakinleriyle iletişime girecektir. Bu varlıklarla bilgi değiş-tokuşu yapacak ve gezegenlerarası bir yaşamı olacaktır. Rimbaud'nun bu düşünceleri, Camille Flammarion'un *Le Cosmos* dergisinde yayımlanan yazılarından aktardığı; Charles Cros'un *Gezegenlerle İletişim Olanakları Üzerine İnceleme* adlı kitabından öğrendiği tahmin ediliyor. Ama bu tahmin Rimbaud'nun öncü düşünceleri benimsemiş olduğunu ve bilimi dinselleştirdiğini de kanıtlıyor. Öte yandan, Rimbaud'nun *Kâhin* düşüncesinin, Victor Hugo'nun *William Shakespeare*'ine, Ernest Renan'ın *Bilimin Geleceği*'ne çok şey borçlu olduğu da görülüyor. Renan'a göre, geleceğin insanlığı biçimlendiği zaman "ideal olanın ve nesnelerin gizinin fethine doğru" yürüyecektir. Bu noktada, Rimbaud'nun, şairi "ateş hırsızı" olarak nitelemesini anlamakta güçlük çekmeyiz. Şair, Prometeus'tur. Şair, GÖREN, GÖRMÜŞ OLAN insandır, gizlere nüfuz etmiş, bu keşfi yaşamış ve bu keşfin sonuçlarını öteki insanlara aktaran, veren insandır.

Rimbaud'nun *Kâhinlik*'le ilgili düşünceleri elbette kendi özgün düşünceleri değil, benimsediği düşünceler, kendisi doğmadan önce, Victor Hugo, Michelet, Renan, Jean Reynaud tarafından dile getirilmiş, evrenin ve yaşamın büyük yasalarıyla ilgili düşünceler. Ama Rimbaud, bu benimsediği düşüncelere katkıda bulunuyor: Şairin görevini yerine getirmesi için, kendi ruhunu işleyip geliştirmesi gerekmektedir ve bu "işleyip geliştirme", *"bütün duyuların düzeninin uzun süre, sonsuzca ve bilinçle bozulması"*nı zorunlu kılmaktadır. *Synaisthésis*'ten (eşduyum) ve Baudelaire'in *Les correspondances* (uyuşumlar) kuramından, daha doğrusu bu genel kuramdan yararlanan bu düşünce, Rimbaud'nun Paul Demeny'ye yazdığı ikinci Kâhin'in Mektubu'nda yer almaktadır. Ancak burada çok önemli bir çeviri sorunu var: Rimbaud *"dérèglement de tous les sens"* diyor. Buradaki *le sens* sözcüğünün iki önemli karşılığı var Türkçede: 1. DUYU (Beş duyu: Görme, koklama, dokunma, tatma ve işitme); 2. ANLAM. Söz konusu mektubun bu sözcüğü izleyen cümleleri onun anla-

mının DUYU olması gerektiğini gösteriyor: Acının, sevginin, çılgınlığın bütün biçimlerinde kendini aramak. Yani şair ancak bu yaşamsal ve deneyimsel biçimleri deşerek, yenilerini bularak bilinmezi bilinir, görünmezi görünür kılabilir. Rimbaud bir anlamı, bir şeyin anlamını değil, o anlamı oluşturanı, yaşamı ve yaşamın ayrıntılarının düzenini bozmak, yenilemek ve değiştirmek istiyor. Hiç kuşkusuz o zaman anlam da değişecek. Rimbaud anlamın metinde, sözcüklerde değil, yaşamda, yaşamın görünümlerinde olduğunu düşündüğü için, nesneleri algılayan beş duyunun zorlanmasını, aralarında eşduyumlar (Synaisthesis) ve bu beş duyunun algı alanları arasında bir tür *eşduyum* ilişkisi önermektedir. O zaman insanın duyuları zenginleşecek ve yeni anlam alanları açılacaktır. Louise Varese'in (Rimbaud, *Illuminations and other Prose Poems*, A New Directions Paperbook, 1957) ve Paul Schmidt'in *(Arthur Rimbaud Complete Works*, Perennial Library,. 1976) bu sözcüğü İngilizceye *the senses* olarak, yani *duyular* anlamıyla çevirmeleri, görüşümüze büyük bir destek sağlıyor. Bizde, özellikle İKİNCİ YENİ'den itibaren *le sens* sözcüğü *anlam* olarak düşünüldüğü için işin kolayına kaçılmış, Rimbaud'nun sözcüklerin anlamını bozmak ve karıştırmak istediği sanılmıştır. Bu da şiirimiz için büyük bir felaket olmuştur. Bu felaketin sonucu olarak Rimbaud'nun anlamsız şiir yazdığı sonucuna varılmış ve bazı şairler de şiirlerini bu korkunç yanılsamanın üzerine kurmuşlardır. Hiç kuşkusuz her şair isterse şiirini yanlış üzerine de kurar. Ama doğru sanılan yanlışın genç şiirimizi de etkilediğini görüp bu yanlışın düzeltilmesine çalışmamak bizlere büyük sorumluluklar yükler. Rimbaud, şiirin metinsel anlamını bozmayı değil, dünyanın, yaşamın ve anlamlarının değişmesini ve yeni şiirin bundan sonra kurulmasını öngörüyordu. Rimbaud'ya göre şair, görünüşlerin gerisindeki evrensel uyumun büyük yasalarını keşfederek KÂHİN olacaktı. Rimbaud insanlardan kopmak değil onlarla en derin anlamda iletişim kurmak istiyordu. Bu nedenle, köklü değişimleri, devrimi ve bütün yerleşik değerlerin tartışılmasını çıkar yol olarak görüyordu. Rimbaud bu evreden sonra, şiirsel söylemde, şiirsel dilde, şiirsel biçimlerde değişimler düşünmeye başladı. Bu kaygı ve gereksinimin kökeninde bilimsel düşüncenin egemenliğini kırma çabaları vardır. Rimbaud'nun esrar içerek duyularının düzenini bozmaya, onların alanlarını genişletmeye kalkışması, kendi amaçları doğrul-

tusunda, kendi düşüncesiyle çelişmemektedir. Çünkü aslında amaçladığı eylem, bir başıbozuk, kendiliğinden ve otomatik bir eylem değil, denetim altında tutulan, yönlendirilmiş bir deneydir.

1870 yılında şiire başlayan ve 1875 yılında şiiri bıraktığı sanılan Rimbaud'nun Parnascı şiirden çağcıl şiire süreçlerden geçe geçe, evre evre zincirleme dönüşümlerle ulaşmış olduğunu düşünmek safdillilik olur. Rimbaud'nun şiirini, tıpkı yaşamını olduğu gibi, hoyrat değişimler (mutasyonlar) özetler.

Rimbaud şiire 1870 yılında Parnascı beğeni içinde başladı. Bu yıl içinde ilk şiir kitabını tasarladı. Charleville'deki öğretmeni Izambard'ın halalarının (teyzelerinin) evinde, Douai'de. Burada, Paul Demeny adında bir taşralı şairle tanıştı. O zamana kadar yazdığı şiirleri bir sıraya koyup kopyasını bir deftere çıkartarak Demeny'ye verdi. 'Demeny Kitabı' iki defterden oluşur. 'Douai Defterleri'nin birincisinde eski ve Parnascı beğeniye bağlı şiirleri yer alır. İkincisinde ise ilk kaçışları, serserilikleri, yolculukları (ekim ayında, Belçika) sırasında yazdığı tamamen yeni şiirlerine yer verilmiştir. Bu iki defterde yer alan şiirlerin tümü, içerik ve duyarlık bakımından yetenekli bir Parnas şairinin yapıtlarının çok üzerindedir. Ama geleneksel biçimler, ölçü ve uyaklar kullanılmıştır.

10 Haziran 1871 günü Rimbaud, Demeny'nin bu kitabı ortadan kaldırmasını ister. Çünkü, bir ay önce gönderdiği ve daha sonra *Kâhin'in Mektubu* olarak tanınacak olan mektubunda, şiirsel eskiliklere ve tatsız, yavan romantizme karşı savaş açmıştır. Bu başkalarıyla olduğu kadar kendisiyle de kopmadır, bozuşmadır. Eski edebiyatın yerine yeni edebiyatı, kendi eski şiirinin yerine yeni şiirini geçirmek istemektedir. Bunu nasıl yaptığını kanıtlamak için de örnek şiirler gönderir: ("İşkence Edilen Yürek", "Paris Savaşının Türküsü", "Aşık Kızcağızlarım", "Çömelmeler", "les Poètes de sept ans", "les Pauvres à l'église", "Ce qu'on dit au poète à propos de fleurs"). Dekoratif şiirin klişeleriyle, cicilikleriyle alay ettiği, yıkıcı parodiler yaptığı görülür. Aynı zamanda düzenin ve devinimsizliğin sahiplerine saldırıya geçmiştir. Komünü desteklemiş, Komünü görmüş, Babylone Kışlası'nda bulunmuş ve Kanlı Hafta'yı yaşamış bir yeniyetmenin, içeriği ve esin kaynakları tamamen değişmiş ve duyuların düzenini bilinçle bozan bir şairin şiirleridir bunlar. Bu korkunç değişimin şiirsel

dile de yansıdığı görülür. Bütün Rimbaud yorumcuları 1871 yılında yeni bir Rimbaud tınısı başladığı konusunda düşünce birliği içindedirler: Sözcük dağarına, sözdizimine ve ölçüye şiddet uygulamaktadır.

1872 yılında her şey değişmiştir. Rimbaud artık ariettalar, romanslar, şansonlar düşlemektedir. Çünkü artık Verlaine vardır yaşamında. Paris'te, Belçika'da ve Londra'da birlikte yaşadıkları sırada Verlaine *Romances sans paroles*'ünü yazarken, Rimbaud 'romans parçaları' adını taktığı şiirlere çalışmaktadır. Bunlar, Verlaine'in daha sonra sözünü edeceği "önemsiz çalışmalar"dı. İki 'serseri'nin çalışmaları arasında büyük bir benzerlikten söz edilemez. Verlaine bu denemeleriyle kısa süre sonra, kendisinin de yadsımadığı gibi, öznel şiirin yavanlıklarına varacaktır. Rimbaud ise bir "masalsı opera" olmaktan korkmaktadır.

Bu farklılık, Temmuz 1873 Brüksel bozuşmasından sonra iyice belirginleşir. Verlaine, yarım uyakların (assonances) özgürce kullanımı, dizelerin düzensizliği ve imgelerin özgürce bağlantıları karşısında geriler. Ona göre "kuralına uygun şiir"in sonudur bu deneyimler. Rimbaud'ya gelince, arkadaşını Güneşin Oğlu yapamayacağını anlamıştır. Ama kendi serüveni karşısında da başdöngüsüne kapılmıştır. Bu duraklama anı *Cehennemde Bir Mevsim*'le ilgilidir. 1873 yılının Mayıs ayında Roche'ta başladığı bu 'pagan kitap', bu 'kara kitap", Brüksel'deki cinayete kalkışmada en iyi doğrulanmasını bulur. Bir kin ve öfke sergisi, yeryüzü cehenneminin sonuna bir yolculuktur bu kitap.

Kesin bir tarih vermesek de *Cehennemde Bir Mevsim* ve *Illuminations*'la sonuçlanacak olan kopuşma 1873 yılı içinde başlamış sayılabilir. Bu kopuşmayı, bu iki kitabın kimi bölümlerinin Londra'ya yazılmış olduğunu göz önünde tutarak 1872'ye kadar uzatabiliriz. Ama 1872 yılında düzenli yani dizeli şiirler ile düzyazı şiirler (poemes en prose) koşut olarak yazılırken, Rimbaud 1873'ten itibaren, birkaç örnek dışında, düzenli şiiri tamamen bırakmıştır. *Illuminations'da* iki istisna yer alır: "Deniz Manzarası" ve "Devinim." *Cehennemde Bir Mevsim*'de yer alan düzenli şiirler ise, bence, düzenli şiirden çok düzenli şiir parodisini düşündürmektedirler.

Niçin *'Cehennemde Bir Mevsim'* ve *'Illuminations'* çevirisi?

Bu çevirinin özel ve nesnel nedenleri var: Birincisi, ilk gençlik yıllarımda, Lautréamont ve Rimbaud'nun etkisiyle geleneksel dize şiirinden koparak, *Kargı* (1963) adlı kitabımda yer alan düzyazı şiirleri (1960-1962) yazmış ve bu deneyimin etkilerini hâlâ yaşıyor olmam; bunun yanı sıra, yirmi yaşımdan bu yana, Lautréamont'nun *Maldoror'un Şarkıları*'yla birlikte (Maldoror' dan 1989'da kurtuldum) yaşamımı cehenneme çeviren bir tutkunun karabasanından kurtulmak dileği.

İkinci neden, nesnel neden ise, bu iki kitabın, *Maldoror'un Şarkıları* ile birlikte, yalnızca çağcıl şiirin değil, aynı zamanda geleceğin şiirinin de *İncilleri* olduklarına inancım. Öte yandan, Rimbaud'nun *Kâhin'in Mektupları*'nda öne sürdüğü düşünceleri bu iki kitabında gerçekleştirmiş olması.

Rimbaud, Georges Izambard'a yazdığı, 13 Mayıs 1871 tarihli ilk Kâhin'in Mektubu'nda *JE EST UN AUTRE* der. Yani *BEN BİR BAŞKASI*'dır. Bu cümle, sanırım, *öznel şiir* ile *nesnel şiir* arasındaki ayrılık sınırını çizmektedir. Bu cümledeki "Bir başkası" gerçekten şairin dışında olan bir başkası mıdır? Yanlış sonuçlar verebilecek böyle bir yorumun tehlikelerini unutmamak gerekir. Şair elbette bir başkası değildir. Şair olsa olsa kâhinliğe ulaştıktan sonra kendini bir başkasının yerinde varsayabilir, böyle bir tasarımı belli oranlarda başarıya ulaşabilir. Rimbaud'nun sözünü ettiği o "başkası" yine şairin kendisidir. Rimbaud bireyin "ben"i sorununa bir başka ve geleneksel bakış açısının dışında bakmaktadır. Bu formül zamanın Fransa'sında, romantik BEN'in yanı sıra kartezyen (Dekartçı) BEN'i de yıkmaya çalışarak kimlik sorununa el atmaktadır. "Ben" ve "bir başkası" sürekli değişim ve yenileşmeyi de temsil etmektedir bireyin kişiliğinde: "Ben" olarak kalmayı sürdürecek "değişmez ben" değil, bir başkası olma yeteneği olan değişimsel bir "ben". Bir başkası olan ben'in yarattığı ve bu "ben"i ele alan şiirlerdir bu iki kitapta yer alan şiirler. *Cehennemde Bir Mevsim*'de yer alan "Sözün Simyası" şiiri, o "başkası"nı ararken deliliği deneyen "Ben"in en yakıcı örneğidir. Şair, bu düzyazı şiirlerde, ölçü, uyak, geleneksel dize zorunluluklarından tamamen kurtulduğu için bütün duyuları birbirine karıştırmış, bütün duyuları sonsuzca ve bilinçle hırpalamış, evren ve

evren grupları (bitki ve hayvan evreni) arasında, canlı ile cansız arasında, müzik ile renk arasında uyuşumlar denemiştir. Buna koşut olarak, düzyazı şiirde yarım uyaklar, müziksel cümleler ve yeni dilsel tınılar da bulguladığı görülür. Bütün bunlar yepyeni bir insanın yarattığı yepyeni bir şiirle karşı karşıya bulunduğumuzu duyumsatıyor bize. Bu şiir bir 'başka' şiirdir. Artık çağcıl şiirsel söylemin başlamış olduğu söylenebilir. Kimi zaman bu şiirin anlamı kapalı ise, kapalı olan dili değil şiirin tözüdür. Çünkü kâhin şair bir bilinmeyeni, bir duyulmayanı, bir görünmeyeni yansıtmaktadır; bilineni, duyulanı, görüleni kapatmamaktadır. René Char, bu şiirleri "Hızötesi bir diyalektiğin devinimi" olarak görmektedir.

Mallarmé, *La Musique et Lettres*'de "Dizeye el sürdüler" demektedir. Dizeye el süren hiç kuşkusuz Rimbaud olmalıdır. Rimbaud'nun dokunuşuyla dize hiç kuşkusuz sona ermemiştir, ama kimi şairler için değişmiş, kimi şairler için de sona ermiştir. Rimbaud ile özellikle *Cehennemde Bir Mevsim*'le, *Illuminations*'la, bundan yüz yirmi yıl önce, iki bin yıllık bir şiir çağı kapanmış ve şiir için yeni bir çağ başlamıştır. Aynı devrimi, aynı birkaç yıl içinde, dahası birkaç yıl önce, Comte de Lautréamont'un *Maldoror'un Şarkıları* ile başarmış olması şaşırtıcıdır. Üstelik birbirlerinden habersiz. Bu iki şairden önce, Aloysius Bertrand'nın *Gaspard de la Nuit* ile düzyazı şiiri başlatmış olduğunu da anımsamamız gerekmektedir.

Sonuç olarak; Walt Whitman'ın *Çimen Yaprakları* (4 Temmuz 1855) ile özgür koşuk (ölçüsüz şiir) alanında gerçekleştirdiği büyük değişimi de unutmaksızın, Rimbaud'nun (ve Lautréamont'un) şiirsel söylemin bütün alanlarında (şiirsel mantık ve semantik, yapısal ve anlamsal kurgu, düşeylik ve çokanlamlılık, imge düzeni, vb.) gerçekleştirdiği akıl almaz atılımlarla çağcıl (modern) şiirin en büyük kurucularından biri olduğunu söyleyebiliriz. 1830'lardan itibaren yavaş yavaş değişmeye başlayan şiir 1870'lerin başında onunla en büyük *yıkıcısına* ve *kurucusuna* (Lautréamont'la birlikte) kavuşmuş ve şiirin *architexte* dönemi başlamıştır. Bu nedenle:

Bir şair olarak, bu iki şairle, Rimbaud ve Lautréamont'la kapışmadan çağdaş ve çağcıl şiir yazılabileceği, şiirin zaman zaman önüne çıkan engellerin aşılabileceği kanısında değilim. Şimdi, kendi şiirini bilmeden, kendi geleneği ile kapışmadan (kimisi ya-

rarlanmak diyecek) şair olunamayacağını söyleyenler çıkacaktır. Bu bilinen gerçeği, gereksiz bir eleştiriye yol açmamak için yazıyorum. Onların da karşısında duruyor bu iki Kâhin-Şair!

Bu önsözü bir soru bir yanıtla bitirmek istiyordum:

– Rimbaud şiiri niçin yirmi bir yaşında bıraktı?

– *Cehennemde Bir Mevsim* ve *Illuminations*'dan sonra şiir yazılabilir miydi?

Sorunun da yanıtı bir soru olacaktı...

Ama son anda, *Magazine Littéraire*'in Haziran 1991 sayısında, çok önemli bir Rimbaud uzmanı olan genç Fransız şairi Alain Borer'in bir cümlesine rastladım, onu aktarıyorum:

"Sonra, Rimbaud şiiri bırakmıyor, şiiri tamamlıyor: Rimbaud *sessizliğe ulaşmış* olan ilk şairdir. *Illuminations*'dan sonra ne yazabilirdi? Bu soruyu, bence, bir sonraki yüzyılın şairleri de yanıtlamış değiller."

Özdemir İnce
İstanbul, 3 Haziran 1991

YARARLANILAN KAYNAKLAR

Antoine Adam, *Arhtur Rimbaud, Oeuvres complètes,* Gallimard, 1972.

Suzanne Bernard, *Oeuvres de Rimbaud,* Editions Garnier Frères, 1960.

Antoine Raybaud, *Arthur Rimbaud, Poésies, Une saison en enfer, Illuminations,* Librairie Armand Colin, 1958.

Hubert Juin, *Oeuvres poétiques complètes: Arthur Rimbaud, Charles Cros, Tristan Corbière, Lautréamont,* Robert Laffont, 1980.

J.-P. de Beaumarchais-Daniel Couty-Alain Rey, *Dictionnaire des Littératures de Langue française.*

Claude Jeancolas, *Le Dictionnaire Rimbaud,* Editions Balland, 1991.

YAŞAMI

Zamandizin

1854

Jean-Nicolas-Arthur Rimbaud, 20 Ekim günü, Charleville'de (Fransa) anne tarafından dedesi Jean-Nicolas Cuif'in evinde (Napoléon Sokağı, No. 12) dünyaya geldi. Bu sırada babası Yüzbaşı Frédéric Rimbaud, Lyon Garnizonu'nda görevli bulunuyordu. Doğum yaptığında yirmi dokuz yaşında olan köylü kökenli annesi Vitalie Cuif, Charleville'e elli kilometre uzaklıkta olan Roche'ta (Attigny kantonu) doğmuştu. Vitalie ve babası çiftliği kaşarlanmış bir ayyaş olan kardeşi Charles-Auguste'e (d. 1830) bırakıp Charleville'e yerleşmişlerdi. Ayyaş Charles-Auguste, adaletin elinden kurtulmak için Cezayir'e gönüllü giden ve 'Afrikalı' adıyla anılan Jean-Charles Felix'in (d. 1825) geri dönmesi üzerine çiftliğin yönetimini ona bırakacaktır. Afrikalı'nın erken ölümü (1855) ve babasının ölümü (1858) üzerine çiftlik Vitalie'ye miras kalacaktır. Yüzbaşı Rimbaud ile Vitalie Cuif 1853 yılının Şubat ayında evlenmişler ve Jean-Nicolas-Arthur Rimbaud'dan önce Frédéric adlı bir oğulları olmuştur (1853).

1855-1856

Yüzbaşı Rimbaud Kırım Seferi'ne katılır.

1857

4 Haziran günü doğan Victorine Pauline Vitalie bir ay sonra ölür.

1858

15 Haziran günü, Vitalie Rimbaud dünyaya gelir. Vitalie'nin

daha sonra tutacağı günlük, şairin yaşamının önemli olaylarına tanıklık edecektir.

1860

Isabelle Rimbaud dünyaya gelir. Bu korucuyu kız kardeş, ölümünden sonra şairin yazgısına göz kulak olacak ve onu bir 'kahraman' ve 'ermiş'e dönüştürecek olan imgenin oluşmasını sağlayacaktır.

Yüzbaşı Rimbaud ağustos ayında ailesinden kesin olarak ayrılır ve Grenoble'daki garnizona katılır. Bundan sonra hiçbir yaşam belirtisi vermez. Rimbaud 1872 ya da 1873 yıllarında yazdığı *Memoire* (Anı) adlı şiirinde, değişik simgeler aracılığıyla, bu "Adam"ın gidişini dile getirecektir.

1861

Ekim ayında Rimbaud, Rossat Okulu'na girer. Burada yaptığı ödevlerin kusursuzluğuyla dikkati çeker ve bütün büyük ödülleri kazanır. Bu sırada Bayan Rimbaud bir halk mahallesinde, Bourbon Sokağı, No. 73 adresinde oturmaktadır. Rimbaud *Poètes de sept ans* (Yedi Yaşındaki Şairler) adlı şiirinde yaşamının bu evresini yansıtacak ve yoksullarla arkadaşlığını, komşu işçi kızlarına duyduğu ilk cinsel istekleri ve "özgürlük"ün parıldadığı egzotik romanlar yazma tasarılarını dile getirecektir.

1864

Ekim ayında Rimbaud altıncı sınıfa başlar. Büyük bir olasılıkla 'on yaş defteri'ni bu sırada doldurur. İlk kez 1956 yılında Suzanne Briet tarafından ortaya çıkartılan bu defterde, desenler, şairin kendi kendine yaptığı ödevler ve mutlu bir aile tablosu "neşeli baba", "tatlı" ve "seven bir anne" – çizdiği bir "anlatı" yer almaktadır. Gelecekte bir rantiye olmak tasarılarını nükteli bir şekilde açıklamaktadır. (Bkz: "İlk Düzyazılar arasında yer alan *Öndeyiş)*

1865

Rimbaud'nun okulu paskalyadan sonra değişir. Oğlunun din eğitimi de almasına önem veren Bayan Rimbaud onu din okulu öğrencileri ile laik öğrencilerin birlikte din dersi izledikleri bir koleje verir. Arthur bu dönemle ilgili olarak 1870 ya da 1871 yı-

lında elinizdeki kitapta yer alan *Un cœur sous une soutane* (Rahip Cübbesi Altında Bir Yürek) adlı bu din öğrencilerinden birinin özel yaşamını yansıtan, daha doğrusu onunla dalga geçen alaylı bir metin yazacaktır.

1866

Bayan Rimbaud, Forest Sokağı 20 numaraya taşınır.

1868

Rimbaud üçüncü sınıfta (Fransa'da sınıflar Türkiye'dekinin tersine numaralanır), klasiklerin ve özellikle de Boileau'nun hayranı olan Ariste Lhéritier'nin etkisi altına girer. Aynı yıl, kendisi gibi ilk Kudas ayinini yapan genç imparatorluk prensi için Latince yazdığı bir şiiri gizlice gönderir prense.

1869

Douai Akademisi'nin bülteni olan *Moniteur de l'enseignement secondaire spécial et classique* (Özel ve Klasik Ortaöğretim Kılavuzu) 15 Ocak sayısında, Rimbaud'nun Horatius'un bir taslağı ("Ver erat": "İlkbahardı") üzerine Latince kaleme aldığı bir kompozisyonu yayımlar. Bu "öğrencinin düşü", öğretmenlerinin ağır derslerinden kaygılanmayan yazarın şair olmayı kurduğunu gösterir. Metinde Rimbaud'yu taçlandıran Apollon ona "TU VATES ERIS" (şair olacaksın) demektedir. Aynı bülten Rimbaud'nun Jules Reboul'un bir şiirinden yola çıkarak yazdığı bir başka kompozisyonu *(Melek ve Çocuk)* 1 Haziran sayısında yayımlar. Douai Akademisi'nin Latince şiir dalında açtığı kompozisyon yarışmasını da Rimbaud kazanır (2 Temmuz). Bayan Rimbaud haziran ayında gene ev değiştirir, Meuse ırmağının kıyısında ve koleje pek uzak olmayan bir eve (5 bis, quai de la Madeleine) taşınır. Yeni öğretim yılında sözbilim (retorik) dersi öğretmenliğine Feuillâtre atanır. Aralık ayında Rimbaud ilk şiiri olarak bilinen *Les Etrennes des orphelins*'i (Öksüzlerin Yılbaşı Armağanı) yazar. *Revue pour tous* adlı dergiye gönderdiği bu uzun şiirde J. Reboul ile Victor Hugo'nun *Pauvres Gens* (Yoksul İnsanlar) adlı şiirine öykünmektedir.

1870

2 Ocak tarihli sayısında, *Revue pour tous* Rimbaud'nun şii-

rini bazı kısaltmalar yaparak yayımlar. Ocak ayından sonra Feuillâtre'ın yerini yeni bir öğretmen alır: Yirmi bir yaşında bir antibonapartist olan Georges Izambard, Baudelaire ve Parnas şairlerin hayranıdır ve günün şairlerini yakından izlemektedir. Rimbaud yeni öğretmenin verdiği kompozisyon konularından yararlanarak, *Le Châtiment de Tartuffe* (Tartuffe'ün Cezası), *Ophélie* (Ofelya), *Le Bal des pendus* (Asılmışların Balosu) adlı şiirleri yazar ve Molière'in oyunu üzerine kaleme aldığı bir incelemeyle birlikte yeni öğretmenine verir. *Le Bal des pendus*'de belirgin bir Villon ve Théodore de Banville etkisi vardır. Rimbaud bu sırada Ernest Delahaye (1879 yılına kadar en yakın arkadaşı ve saygın özyaşam öyküsü yazarı olacaktır) ve *Parnasse contemporain* adlı derginin bazı sayılarını kendisine veren Paul Labarrière ile arkadaşlık kurar. Rimbaud, Alphonse Lemerre tarafından yayımlanan ve yeni şiiri savunan bu dergide Banville, Dierx, Valade gibi şairlerin yanı sıra Verlaine'i ve Baudelaire'in yeni *Fleurs du Mal*'ini keşfeder. 24 Mayıs günü varını yoğunu öne sürerek ya da bizim dilde "Ya Herru ya Merru" diyerek, uzun bir mektup eşliğinde *Sensation* (Duyu), *Ophélie* ve *Credo in unam* adlı şiirlerini Theodore de Banville'e gönderir. Rimbaud, son şiirin (Credo in unam) yeni şiir okulunun "Credo"su (Amentüsü, ilkesi) olmasını dilemektedir. Banville şairi yanıtlar, ama "Credo" yayımlanmaz.

19 Temmuz günü Fransa, Prusya'ya savaş ilan eder. Savaş Charleville'in yakınlarına kadar gelir. Bir Rochefort okuru ve antibonapartist olan Rimbaud (*Le Forgeron*, "Demirci" adlı şiirinde devrimci taşkınlığı yüceltir), nefret ettiği burjuva toplumunu hor görür. *A la musique, Roman*, vb., şiirlerinde bu toplumu açıkça eleştirir ve *Mort de quatre-vingt-douze* (Doksan İki Ölüsü) adlı sonesinde rejimin gazeteci taslaklarına çatar... Bu şiir daha sonra biçim değiştirir.

Izambard, Rossat Okulu öğretmeni Deverrière ve kendisinden daha sonra söz edilecek olan Charles-Auguste Bretagne ile sürekli görüşür. Yeni bir ödül kazandığı gün (6 Ağustos) İmparatorluk'un Wissembourg'da ilk büyük yenilgisine uğradığı öğrenilir. Savaş yüzünden Charleville'den çıkamayan Rimbaud, Izambard'ın evine sığınır (kendisinde evin anahtarı vardır) ve eline geçen bütün kitapları okur. Dört sayfalık bir mizah gazetesi olan *La Charge* 13 Ağustos sayısında *Comédie en trois baisers*'sini ya-

yımlar. Ağabeyi Frédéric kentten geçen bir birliğin peşinden ağustos ayında Metz'e gider. Ve birliğin maskotu olur. Bu "son derece budala kent"te bunalan Rimbaud 29 Ağustos günü trene binip Paris'e gitmeye karar verir. Önce Kuzeye (Charleroi) gidip oradan Saint-Quentin yoluyla aşağı inmesi gerekmektedir. Yolculuğu sürdürmek için yeterli parası yoktur, ama kaçak yolculuğu dener, fakat bir şanssızlık sonucu Paris'in Gare du Nord istasyonuna gelince yakalanır ve Mazas Hapisanesi'ne gönderilir. Sedan' da sarılan III. Napoléon ve Mac Macon 2 Eylül günü teslim olurlar. 4 Eylül günü Üçüncü Cumhuriyet ilan edilir ve Ulusal Savunma hükümeti kurulur. Rimbaud hapisaneden birçok mektup yazar. Izambard borcunu ödeyerek onu hapisaneden kurtarır. Demiryolu kapalı olduğu için Charleville'e geri dönemeyen Rimbaud, Izambard'ın Gindre halalarının (teyzelerinin) evine, Douai'ye gider. Izambard bu sırada onların yanında kalmaktadır. Burada günleri iyi geçer ve belediye seçimleri hazırlıkları üzerine bir yerel gazetede yazı yayımlar. Burada, Paul Demeny adında yirmi altı yaşında ve Paris'te yeni bir kitap *(Les Glaneuses)* yayımlamış olan sıradan bir şairle görüşür ve son şiirlerini onun için kopya eder. Ama, annesinin çağırması üzerine, Izambard'la birlikte Charleville'e geri döner.

Bununla birlikte, annesinin uyarılarına karşın yeniden yola çıkmakta gecikmez. Fumay ve Givet üzerinden kuzeye, sınıra yönelir. Meuse ırmağını izler ve okul arkadaşlarında konaklar. Charleroi'da Cabaret-Vert'de dinlenir ve burada yerel gazetenin sahibiyle görüşür, ama aralarında bir anlaşma olmaz. Brüksel'e gider, burada bir süre kaldıktan sonra Douai'ye döner. Ardından onu aramaya çıkan Izambard, Rimbaud'yu Abbaye sokağındaki eve yerleşmiş bulur. Rimbaud, Demeny için hazırladığı şiir defterini son serserilik döneminde yazdığı *Rêvé pour elle, Ma Bohéme,* vb., şiirlerle tamamlar. Sonra, annesi uzaktan ortalığı velveleye verdiği için, jandarma marifetiyle trene bindirilir. Böylece Izambard' dan bir daha karşılaşmamak üzere ayrılır. Bununla birlikte 1871 yılının Ağustos ayına kadar yazışmayı sürdüreceklerdir. Askeri hastaneye dönüştürülen kolej hâlâ kapalı olduğu için Delahaye ile birlikte çevrede gezintiler yapar. Bu aylaklık döneminde şiir de yazar: *Les Corbeaux* (Kargalar), *Les Douaniers* (Gümrükçüler).

1871

28 Ocak günü Prusya ile silah bırakışması imzalanır. 8 Şubat tarihinde yeni Ulusal Meclis seçimi yapılır. Kralcıların seçimi kazanmasına karşın cumhuriyetçiler büyük kentlerde çoğunluktadırlar. 17 Şubat günü, Thiers hükümetin başına getirilir. Bu siyasal olayları dikkatle izleyen Rimbaud trene binip Paris'e gider. Burada yoksul bir ortamda yaşar, ama başkentte mayalanmaya başlayan ayaklanma havasını içine çeker. Kısa bir süre karikatürist André Gill'in atölyesinde görünür, bütün kitapçıları dolaşır ve parası suyunu çekince Ardenler'e yaya olarak döner.

Sekiz gün sonra, 18 Mart günü, Komün ilan edilir ve Rimbaud bu haberi coşkuyla karşılar. Kısa bir süre *Le Progrès des Ardennes* adlı bir muhalif gazeteye yazı yazar; bu gazete 17 Nisanda yayınına son verir. Bu tarihle 13-15 Mayıs tarihleri arasında uzanan dönemde Komüncülere katılmış olmalı. Delahaye, Rimbaud'nun Komün'e katılmış olduğunu doğrulamaktadır. Verlaine onun Babylone Kışlası'nda görüldüğünü söyler. Fransız polisinin bir gizli raporu (Haziran 1873) onun Komün sırasında gönüllü olduğunu doğrulamaktadır. Rimbaud, 13 Mayıs günü, "Kâhin'in Mektupları" olarak anılan mektuplarından ilkini Izambard'a yazar *("Les lettres du voyant").* Bu mektubunda "Ben bir başkasıdır" (Je est un autre) der ve sezgilerini açıklayan *Le Cœur supplicié* (İşkence Edilen Yürek) adlı şiirini ekler. Izambard'a gönderdiği mektubun içinde yer alan bu şiir *Le coeur du pitre* (Palyaçonun Yüreği) adıyla da bilinir. Arkadaşı Demeny'ye yazdığı 15 Mayıs tarihli mektupta Izambard'a yazdığı düşüncelerini uzun uzun açıklamaktadır (ki bu mektup "Kâhin"in ikinci mektubudur). Şiirde bilinmeze, şiirin bilinmezine ulaşabilmek için *Bütün duyuların uzun süre, sonsuzca ve bilinçle karıştırılması*'nı öğütlemekte, salık vermektedir. Bunun için "büyük lanetli, büyük kıyacı" olmak gerekmektedir. Kıyacı, yani cani. Bu mektuba üç şiir eşlik eder: Açık ve seçik bir şekilde Komün yanlısı *Chant de guerre parisien* (Paris Savaşının Türküsü), iğneli bir kadın düşmanlığı yapan *Mes petites amoureuses* (Âşık Kızcağızlarım) ve kilise karşıtçısı kaba bir şiir olan *Accroupissements* (Çömelmeler). Yazma tarzını değiştirmiştir Rimbaud: Artık bir Parnasçı değil, ayaklanmayı şiirsel yazına sokan bir asi yazardır. Mayıs ayı sonunda, Kanlı Hafta içinde Komün kesinlikle yenilgiye uğrar. Yaz boyunca bir "serseri" şair olmaya çalışır, ama bu onun *Les*

Premières Communions (İlk Kudas Ayinleri), *L'Homme juste* (Doğru Adam) –bu şiiri yeni cumhuriyetçi iktidarla çok uzlaşmış görünen Victor Hugo'ya karşı yazmıştır–, kendini bir mitos haline getirdiği *Les Poètes de sept ans* (Yedi Yaşında Ozanlar), temmuz ayında Banville'e gönderdiği ve bir alaycı *art poétique* oluşturan *Ce qu'on dit au poète à propos de fleurs* gibi olağanüstü parçalar yazmasına engel olamaz. Arkadaşlarıyla ve öğretmenleriyle ilişkisini sürdürür. Yeni kurulan *Le Nord-Est* adlı muhalif gazeteye birkaç makale yazmak ister, ama bir sonuç alamaz. Bu sırada, daha önce Fampoux'da Verlaine'le tanışmış olan Charles-Auguste Bretagne'ı da görür. Alto çalan, eşref saatlerinde felsefeyle ilgilenen ve bir şiirsever olan Bretagne, Rimbaud'ya yakınlık duymaktadır. Verlaine'e kendinin adını vererek mektup yazmasını salık veren de odur zaten. Rimbaud onun dediğini yaz sonu yapar ve mektubuna birkaç şiir de ekler: *Les Effarés* (Ürkmüşler), *Accroupissements, Les Douaniers, Le Cœur volé* (Çalınmış Yürek), *Les Assis* (Yerleşikler), daha sonra *Mes petites amoureuses, Paris se repeuple* (Paris Yeniden İnsanlanıyor), *les Premières Communions.* Verlaine onu yanıtlamakla kalmaz, "Geliniz, sevgili büyük ruh, bekleniyorsunuz" diyerek davet de eder. Rimbaud yola çıkmadan önce eylül başında, sanki Parisli leri şaşırtmak istermişçesine olağanüstü bir şey yapıp *Sarhoş Gemi*'sini (Bateau ivre) yazdıktan sonra başkent trenine biner.

İlkin Verlaine'in evine, daha doğrusu Verlaine'in Montmartre'ın aşağı kesiminde Nicolet Sokağı'nda oturan kayınbabasının evine yerleşir. Verlaine evlidir ve genç karısı (17 yaşında) bir çocuk beklemektedir (Georges ekim ayında doğacaktır). Rimbaud, Verlaine'in yanında, dönemin şairleriyle, Banville gibi en büyükleriyle, ama özellikle, Verlaine'in çevresinde küçük bir topluluk oluşturan Komün'ün eski yandaşı şairlerle tanışır. Vilains Bonshommes* toplantılarında yenilen akşam yemeklerinde görülür. Bunlardan birinde kendisini bir "halk kızı" olarak anımsayacak olan Mallarmé'yle de tanışır. Mallarmé, iri kırmızı elleri yüzünden, "çamaşırcı kız"a benzetir onu. Sarhoş Gemi'yi okuması üzerine şiir şaşkınlık ve hayranlıkla karşılanır (Valade'ın Blémont'a yazdığı 5 Ekim tarihli mektup).

* *"Pis Heriller"*: Ayda bir kez akşam yemeğinde bir araya gelen Parnaslı şair, yazar ve ressamlara takılan ad.

Verlaine'in kayınbabası Mautélerin evinden ayrılması üzerine, sırayla Charles Cros (bizde *Çirozname* adlı şiiriyle tanınan geleceğin şairi) ve Banville tarafından konuk edilir; sonra Hotel des Etrangers'ye yerleşir. Charles Cros burada *Zütistler* (topluma "Züt", "Allah kahretsin!" diyenler) adıyla geçici bir sanatçılar kulübü kurmuştur (1871-1872). Üyeler arasında Charles Cros'un iki kardeşi (Henri ve Antoine), Verlaine, Valade, Mérat, tuhaf Henri Mercier, veremli ve eşcinsel bir hayalperest olan müzisyen Cabaner vardır. Rimbaud bu süre içinde *l'Album zutique*'e sürekli yazar. Şiir de yazar: *Vieux Coppées, Remembrances du vieillard idiot* ve *Voyelles* (Sesliler) sonesi.

1872

1871 yılının sonuna doğru Verlaine, Rimbaud için Montparnasse'da Campagne-Premiere Sokağı'nda sefil bir döşeli oda bulur. Matilde, şiddetli bir kavganın ardından çocuğuyla birlikte Perigueux'ye gider. Rimbaud başarı kazanır ve bir yığın tuhaflıklar yapar. Hoşa gitmeyen davranışları, "Gavroche" lakabıyla anılan ve büyük bir desen ressamı olmaya aday Forain dışında, kendisine değer veren insanların tümünü kendinden uzaklaştırır. Auguste Creissels adlı sıradan bir şair bir sonesini okurken "Merde" (Bok, pislik, Allah kahretsin, yuh be, tüh) sözcüğünü tekrarlar. Fotoğrafçı Carjat'nın sone şairinin yanında yer alıp kendisine hakaret etmesi üzerine, Rimbaud fotoğrafçıya Verlaine'in şişli bastonuyla saldırır ve onu hafifçe yaralar. Bu dalaşma Rimbaud'yu şairler loncasının gözünden düşürür. Bu sırada ünlü *Coin de table* adlı tablosunu (bu tabloda Rimbaud'nun yanı sıra Verlaine, Valade, Biémont, Aicart ve Mérat yer alacaktır) bitirmek üzere olan ressam Fantin-Latour, Albert Mérat'ın tabloda yer almayı reddetmesi üzerine onun yerine bir çiçek vazosu kondurur. Bununla birlikte, Verlaine, kendisinden Rimbaud'yu uzaklaştırmasını isteyen Matilde'in dayatmalarına sonunda teslim olur. Ve Rimbaud, mart ayında, önce Arras'a daha sonra da Charleville'e gider. Burada Delahaye'yi bulur, ama Verlaine'le mektuplaşmayı sürdürür. Bu arada *La Rivière de Cassis, Larme* (Cassis Deresi, Gözyaşı) ve *Bannières de mai* (Mayıs Bayrakları) adlı şiirlerini yazar. Verlaine'e "dertli mektuplar"ını yazar, bu mektuplarda durumundan yakınır ve dostunu sıkıştırır; Verlaine sonunda çağırır onu ve Rimbaud 10 Mayısa doğru Paris'e döner ve

önce Monsieur-le-Prince Sokağı'na yerleşir, daha sonra Sorbonne yakınlarındaki Hôtel de Cluny'ye geçer. Yoğun bir şiir, içki alemi ve Verlaine'le eşcinsel ilişki dönemi (Bkz. Verlaine'in *Le Bon Disciple* adlı sonesi). Ama Verlaine ailesine bağlı kalır. 6 Temmuz günü Rimbaud şiir serüvenini tek başına sürdürmeye karar verir. Verlaine'e bir ayrılık mektubu gönderir, ama Verlaine onunla birlikte gitmeye karar verir. Arras'a trenle giderler. Burada kuşku uyandıran davranışları yüzünden tutuklanırlar. Paris'e dönmek zorunda kalırlar, ama tekrar trene binerler. Charleville'e gidip Bretagne'a konuk olurlar. Bretagne onları gizlice sınırdan geçirir. Belçika'ya giderler. Sürgün Komüncülerle görüşürler, şiir yazarlar. Verlaine *Romances sans paroles*'ü yazar. Bununla birlikte, Verlaine'in karısı ve annesi kaçağı geri götürmek için 21 Temmuz günü Brüksel'e gelirler. Verlaine teslim olur ve onlarla birlikte trene biner. Ama onları sınırda, Quiévrain istasyonunda yüzüstü bırakır. Artık bir yıl boyunca Rimbaud'yla yaşayacaktır. Ve bir daha Matilde'i görmeyecektir. İkisi eylül ayında İngiltere'ye gitmek üzere Ostende'den gemiye binerler. Londra'da eski Komüncülerden Eugène Vermersch'in evine (34, Howland Street) yerleşirler. Régamey, Lissagaray, Andrieu, Matuscewicz gibi eski Komüncülerle görüşürler. Verlaine'in parasını harcarlar (Halası Louise Grandjean'dan kalan miras ya da annesinin parası). Londra'yı ve çevresini dolaşırlar, dil öğrenirler ve British Museum'un Reading Room'unda (Okuma Odası) uzun okuma seansları yaparlar. Şiir de yazarlar: Rimbaud *Illuminations*'un, *painted plates* (resimli ya da boyalı levhalar) saydığı düzyazı şiirlerine çalışır; Verlaine, davranışını aklamak için bir özyaşamöyküsel romana başlar, kendisini "çok temiz" saymaktadır. Aralık ayında, Paris'e Mauteler'i ve Bayan Verlaine'i görmeye giden annesinin çağırması üzerine Charlevilie'e geri döner, ama kısa bir süre için. Çünkü hastalanan Verlaine'in çağrısı üzerine 1873 yılı Ocak ayı başlarında tekrar Londra yolunu tutar.

1873

Verlaine ve Rimbaud bir aşk ve kin dönemi yaşarlar. Bu yaşamın bazı yansımalarını *Cehennemde Bir Mevsim*'de (Sayıklamalar I) bir söylence söylemi içinde buluruz. Verlaine, her şeye karşın, kendisinden ayrılmak isteyen Matilde'e dönmek istemektedir. Oysa, Rimbaud şiir serüveninde kendisine tamamen ba-

ğımlı bir yoldaş olsun istemektedir. Kaygılanan Verlaine yeniden Fransa'ya dönme düşleri kurar. 4 Nisan günü Ostende'e gitmek üzere Douvres'dan gemiye biner, buradan Namur'e (Belçika) geçer ve daha sonra Jehonville'de (Belçika Luxembourg'u) yaşayan Evrard halasına konuk olur. Belki Rimbaud da onunla birlikte yola çıkmıştır... Şurası kesin ki, önce Charleville, daha sonra da Roche'ta görülür. Nisan ayında burada kalır ve Charleville ile Jehonville arasında bulunan küçük sınır kenti Bouillon'da Verlaine'le buluşur. Delahaye'ye yazdığı bir mektupta (mayıs ayı) bir "Pagan kitap ya da kara kitap" yazmakta olduğunu haber verir, bu kitaba bazı tüyler ürpertici öyküler girecektir. Hiç kuşkusuz *Cehennemde Bir Mevsim*'in ilk yazması söz konusudur. Verlaine'le kimi "düzyazı metinler" değiş tokuş ettiğini de bildirir. Belki de *Illuminations*'dan parçalardır bunlar. Bouillon'daki buluşmalarından birinde Verlaine İngiltere'ye dönmek niyetinden söz eder. Rimbaud onu izler. 27 Mayıs günü İngiltere'ye gitmek üzere gemiye binerler. Londra'da Great College Street No. 8 adresinde otururlar. Bu tür ilişkide tahmin edilecek olaylar birbirini izler. Yorgun düşen ve aklından Matilde'i çıkartamayan Verlaine, Rimbaud'dan 3 Temmuz günü ayrılır. Önce Anvers'e, sonra Brüksel'e gider. Buradan annesine ve Matilde'e mektuplar yollar. Zaman zaman intihar etmeyi düşünür, daha sonra karlistlere (İspanya iktidar kavgasında Don Carlos yandaşları) katılır. 7 Temmuz günü Rimbaud'ya bir telgraf göndererek karlist lejyona gireceğini bildirir. Parasız kalmış olan Rimbaud onun yanına gider. Ama "zavallı kardeş"i gene kararsız bulur; Charleville'e dönmek ya da Paris'e gitmek niyetinden söz eder. Bunun üzerine Verlaine, annesinin huzurunda, Hôtel de la Ville de Courtra'daki odalarında Rimbaud'ya iki el ateş eder ve onu sol el bileğinden hafifçe yaralar. Ama Rimbaud gitmekte diretir. Verlaine ve annesiyle birlikte Sud istasyonuna gider. Burada Verlaine'in kendisine yeniden ateş edeceğini sanan Rimbaud durumu bir polise bildirir. Polis Verlaine'i karakola götürür. Burada üçünün ifadesi alındıktan sonra Verlaine tutuklanır. Daha sonra Rimbaud, Saint-Jean Hastanesi'nde tedavi edilir. Rimbaud şikayetinden vazgeçmesine karşın Verlaine'in mahkeme önüne çıkmasına engel olamaz. Rimbaud yola çıkar ve 8 Temmuz günü Verlaine iki yıl hapis ve 200 frank para cezasına mahkûm olur; önce Brüksel'in Petits-Carmes Hapisanesi'ne, daha sonra da Mons

Hapisanesi'ne gönderilir. Roche'a dönen Rimbaud, burada bir çiftlik odasında *Cehennemde Bir Mevsim*'i bitirir. Kitabın altında yazılış tarihi olarak "Nisan-Ağustos 1873" görülür. Elyazması, hukuk kitapları konusunda uzmanlaşmış bir yayınevinin sahibi olan Jacques Poot'ya (Brüksel) gönderilir ya da elden verilir. Rimbaud kitabın yayımlanması için bir miktar avans verir. 22 Ekim günü kitabı almak üzere Brüksel'e gelir. Yayınlanan kitabını vermek üzere Petits-Carmes cezaevine uğrar, ama Verlaine ayrılmıştır buradan. Rimbaud daha sonra Paris'e gider. Forain, Ponchon ve Gineste'e kitap verir. Charleville'de de Delahaye ve Miliot'ya verir. Paris'te önemsiz şair Alfred Poussin'e rastlar, belki de ilk kez Germain Nouveau ile tanışır. Sonra Charleville ya da Roche'a döner ve büyük bir olasılıkla *Illuminations*'a çalışır.

1874

Mart ayı ortalarında Paris'e gider ve şair Germain Nouveau (21 yaşında) ile tanışır ya da buluşur. Nouveau, İngiltere yolunda Rimbaud'nun peşinden gider. Londra'da Stamford Street No: 178 adresine yerleşirler. Rimbaud Fransızca dersleri vermeyi dener. Bu arada *Illuminations*'la ilgilenir. Germain Nouveau'nun yardımıyla (*Kentleri* ve *Burun* adlı şiirlerde onun elyazısı bellidir) bazı şiirleri temize çeker. Nouveau bilinmeyen bir nedenden dolayı haziran ayında Fransa'ya döner. Bu arada büyük bir olasılıkla Rimbaud hastalanır ve annesini yanına çağırır. Annesi, kız kardeşi Vitalie ile birlikte temmuz ayında Londra'ya gelir. Bu bir aylık dönemle ilgili olarak Vitalie oldukça ayrıntılı bir günlük bırakmıştır. Rimbaud bu sırada küçük ilanlarla iş arar ve British Museum'un Reading Room'una (Okuma Odası) devam eder. 31 Temmuz günü bilinmeyen bir yöne doğru yola çıkar. Annesi ve kız kardeşi ardından Londra' dan ayrılırlar. Ekim ayında, askerlik kuruluna gitmesi gerekmektedir, ama gitmez. Belediye başkanı yokluğunda onun adına kötü bir kura çeker. Ama kardeşi Frédéric askere alınmış olduğu için, bağışık tutulur.

9 Kasım tarihli *Times* onun bir ilanını yayımlar: *"Derin bir edebiyat* ve *dilbilgisi bilgisine vakıf, konuşması mükemmel "BİR PARİSLİ BEY" (20) Güney ya da Doğu ülkelerine yolculuk yapmak isteyen bir GENTLEMAN'e (tercihan sanatçı) ya da bir aileye REFAKAT ETMEKTEN mutlu olacaktır. İyi referanslar."* Bu sırada Reading'de (Oscar Wilde'in 1895-1897 yılları arasında ha-

pis yattığı kent) oturmakta ve Fransızca öğretmeni Camille Le Clair adında birinin yanında vekil öğretmenlik yapmaktadır. Aralık ayı sonunda Charleville'e döner.

1875

13 Şubatta Stuttgart'a gider ve burada sanat tarihçisi ve öğretmeni Luebke'nin yanında Wagner Sokağı'nda oturur. Almanca öğrenir, 2 Mart günü, Ocak ayında Mons Hapisanesi'nden çıkmış olan Verlaine, Stuttgart'a gelir ve Rimbaud ile aralarını düzeltmeye çalışır. Başarılı olamaz. Hatta aralarında kavga çıktığı söylenir. Bununla birlikte, kentte bulunduğu sırada, Rimbaud kendisine bir *Illuminations* dosyası verir (Dosyayı Germain Nouveau'ya ulaştırması gerekmektedir. Germain Nouveau kitabı yayımlatma olanakları arayacaktır.) 1 Mayıs tarihinde Verlaine, Delahaye'ye, "Rimbaud, benden kendi düzyazı şiirlerini yayımlatmamı rica etti..." diye yazacaktır. 1888 yılında *Hommes d'aujourd'hui*'de Rimbaud üzerine yazdığı bir makalede *Illuminations*'un yazmalarını "bunlarla ilgilenecek birine Stuttgart'ta verildiği"ni doğrulayacaktır.

Rimbaud 15 Marttan itibaren Marienhadstrasse No: 2 adresine yerleşir. Sonra Alp Dağlarını yürüyerek aşar. Delahaye'nin yazdığına göre, eski Zutistlerden Henri Mercier'in bir sabunhaneye sahip olduğu bir Yunan adasına (Céos ya da Zéa) gitmeyi tasarlamaktadır. Milano'da bir "vedova molto civile" (çok uygar bir dul kadın) tarafından konuk edilir. Bu nedenle, Delahaye'ye elindeki *Cehennemde Bir Mevsim* nüshasını göndermesini yazar. Güneye doğru yoluna devam eder, ama Sienna yolunda Fransa konsolosluğu tarafından *General Paoli* gemisiyle Fransa'ya gönderilir. Marsilya'da hastaneye yatar. Daha sonra Karlistler'e katılmayı dener ve avans para alır, ama kaçarak Paris'e gider. Paris'te annesini ve kız kardeşi Isabelle'i görür (Isabelle, Rimbaud'nun bu sırada Maisons-Alfort'da müzakerecilik yaptığını söyleyecektir). Ponchon, Cabaner ve Mercier ile görüşür. Sonunda Charleville'e geri döner. 14 Ekim günü. Delahaye'ye içinde *Rêve (Düş)* adlı şiirinin de yer aldığı bir mektup gönderir. André Breton'a göre gerçek bir "yazınsal vasiyet"tir bu. Rimbaud bu mektubunda Verlaine'e ilişkin duygularını açıklamasının yanı sıra, 74 yılı asker kurrasının ikinci tertibinin 3 Ekimde askere alınıp alınmayacağını sorar. Ayrıca lise fen bölümü bakalorya sı-

navı için bilgi ister. Daha sonra anlaşılacağı üzere Rimbaud artık yabancı diller öğrenmeye, mühendis ya da teknisyen olmaya karar vermiştir. Güzün, annesine bir piyano aldırıp piyano çalmayı öğrenmek ister. Eklem veremi olan kız kardeşi Vitalie 18 Aralık günü ölür. Sinir bunalımı geçiren şair saçlarını kökünden kazıtır.

1876

Bir önceki gezisini yeterli görmeyen Rimbaud, mart ayında Viyana yolculuğuna çıkar. Buradan Varna'ya (Bulgaristan) geçip Mercier'nin yaşadığı Yunan Adası için gemiye binmeyi tasarlamaktadır. Ama Viyana'da parasını çaldırır ve "Yeni Gezgin Yahudi" üzerinde paramparça giysisi, başında eskimiş "haut-deforme" şapkası, ağzında piposu, dağlar tepeler aşarak yürüye yürüye Ardenler'e geri döner. Mayıs ayında kuzeye yönelir. Brüksel'de Hollanda sömürge ordusuna girer. Harderwijk'e gönderilir. Burada 10 Hazirana kadar bekler. 10 Haziran günü, ilk kez Süveyş Kanalı'ndan geçer. Gemi 19 Temmuzda Padang'a varır, sonra Batavia'ya (Java) gitmek üzere Nieuwe Diep'ten demir alan *Prens van Oranje* adlı gemiye doksan piyade (onu Fransız) eriyle birlikte biner. Bu garip gönüllü Napoli'ye uğradıktan sonra Batavia (Endonezya) için demir alır ve Samarang'a ulaşır. Sonra dağdan geçerek Salagida'ya yaya giderler. On beş gün sonra, Assomption günü (Meryem Ana'nın göklere kaldırılması olayı, bu olayın kutlandığı gün, 15 Ağustos) ayin yapılırken kaçar.

Enid Starkie ve V. P. Underwood'un yazdıklarına göre, Samarang'a yaya olarak ulaşır ve burada Edwin Holmes adıyla, *Wandering Chief* (Gezgin Şef) adlı, hafif tonajlı bir İskoç gemisine mürettebat olarak girer. On kadar mürettebatı olan gemi Ümit Burnu'nu dolaştıktan sonra müthiş bir fırtınaya yakalanır. Azor adalarından geçerek Queenstown'a (İngiltere) ulaşır. Rimbaud buradan ayrıldıktan sonra Paris'ten geçerek Charville'e döner. Delahaye'nin 9 Aralıkta Charville'e geldiğini yazmasına karşın, Isabelle, Rimbaud'nun yıl sonunda kente dönmüş olduğunu ileri sürer.

1877-1878

Rimbaud, yolculuk tasarılarıyla yanıp tutuşarak kışı Ardenler'de geçirir. Mayıs ayında Hollanda ordusu hesabına (belki) asker toplar. 14 Mayıs günü, ABD donanmasına katılmak amacıyla

bu ülkenin Bremen'de bulunan konsolosluğuna yanıtsız kalan bir dilekçe verir. Kendisini 47. Piyade Alayı'ndan (babasının) kaçmış bir Fransız olarak tanıtıp, dilekçeyi John Arthur Rimbaud olarak imzalar. Temmuz ayında, Loisset sirkine katılıp Belçika, Almanya ve Hollanda'yı dolaştığı sanılıyor. Yaz sonunda Charleville'e döner. Ama güzün, İskenderiye'ye gitmek üzere Marsilya'dan gemiye biner. Hastalanıp Civita-Vecchia'da gemiden inmek zorunda kalır. İyileşince büyük bir olasılıkla Roma'ya gider. Daha sonra Marsilya üzerinden Roche'a gider ve her zaman olduğu gibi kışı buralarda geçirir. Delahaye, kendisini 1878 paskalyasında Paris'te gördüğünü ileri sürmektedir. Ama yaz aylarını Roche'ta geçirip hasat kaldırmaya yardım ettiği kesin. Kıştan sakınmak için, 20 Ekim 1878 günü Charleville'den ayrılır, karlı Vosges Dağları'nı yaya olarak geçer. Altdorf'a kadar trene biner ve Saint-Gothard'ı yarım metreyi bulan karların içinde yürüyerek yaya olarak geçer. Bu yolculuğunu mizah dolu olağanüstü bir mektupta ailesine anlatır. 19 Kasım günü İskenderiye'ye gitmek üzere Cenova'dan gemiye biner. İskenderiye'ye gelince iş bulamaz, ama E. Jean ve Thial adında iki Fransız mühendisiyle arkadaş olur, bunlar kendisini Kıbrıs'ta bulunan şantiyeleri için şef olarak tutarlar. Kıbrıs'ta Larnaka yakınlarındaki bir taşocağında şantiye şefi olarak çalışır.

1879

Tifoya yakalanan Rimbaud mayıs ayı sonlarında Roche'a döner. Yaz boyunca yavaş yavaş iyileşir. Eylül ayında, Delahaye onu son kez görür: Esmer tenli, hafif sarı sakallı; sesi değişmiştir, sesinin kalın tınısı şaşırtır onu. Delahaye onunla edebiyat konuşmak istediği zaman şöyle yanıtlar: "Artık düşünmüyorum onu." (Delahaye, *Rimbaud, L'Artiste et l'être moral,* Messein, 1923; s. 72.) Buna göre daha önce başlayan kopuşmanın 1879'da kesinleştiğini kabul edebiliriz. Kimileri, Rimbaud'nun Mısır'a gitmek niyetiyle Marsilya'ya indiğini, ama hastalanıp geri dönmek zorunda kaldığını düşünüyorlar.

1880

Kışı (Kasım 1879-Mart 1880) Roche'ta geçirir. Bu sırada Verlaine, Roche yakınlarında bulunan Coulommes'da oğulları Lucien'e aşık olduğu için Létinoislarla görüşmekledir. İlkbaharda

Rimbaud yola çıkar. Marsilya'dan Mısır'a gider; ama bir kez daha Kıbrıs'a geçer. Burada, adanın valisi Wolseley için Trodos Dağları'nda yaptırılan yazlık konutun yapımında ekip şefi olarak çalışır. Kısa bir süre sonra Limasol Limanı'ndan gemiye binip Mısır'a geçer. Bu ani ayrılış, kendisinin sorumlu olduğu, bir işçinin öldürülmesiyle ilgili olabilir.

Bir kez daha Süveyş Kanalı'ndan geçerek Afrika limanlarına uğrar: Souakin, Massaouah, Hodeidah. Arabistan'da hastalanır ve bir ticaret acentesi olan Bay Trebuchet'ye rastlar. Trebuchet Aden'e gidip, bir mağaza açan Alfred Bardey ile ilişki kurmasını salık verir. Bir serbest liman olan Aden'de eski bir albay, Monsieur Dubar, kendisini işe alır. Bu sırada Alfred Bardey, bir şube açmak üzere gittiği Harar'da, Doğu Afrika'da bulunmaktadır. Rimbaud, artık mağazada memur olarak çalışmakta ve kahve ayıklama atölyesini yönetmektedir. Kendisi gibi yirmi altı yaşında olan A. Bardey ekim ayında geri döner ve Rimbaud'yu beğenir. Aden'in iklimine dayanamayan Rimbaud. Bardey'in temsilciliğini yapmak üzere Harar'a gitmeyi kabul eder. Kızıldeniz'i geçer ve yirmi günde Somali Çölü'nü ve dağları aştıktan sonra Harar'a ulaşır. 40.000 nüfuslu Harar yüksekte ve denizden 300 kilometre içerdedir. Halkı Müslüman olup 1875 yılından bu yana Mısır yönetiminde bulunmaktadır.

1881

Başlangıçta yeni görevinden hoşnuttur. Kahve, fildişi, zamk, misk, altın levha ve altın yüzük satın alan Rimbaud bir süre sonra homurdanmaya başlar. Büyük bir olasılıkla frengiye yakalanır. Nisan ayında, Alfred Bardey, Mazeran ve başlarında piskopos Taurin-Chagne olmak üzere rahipler kente gelirler. Bardey ve Mazeran aralık ayına kadar burada kalırlar. Sık sık hasta olmasına karşın Rimbaud ülke içine birkaç yolculuk yapar ve ticaret merkezleri kurar. Yerli halkın göreneklerini kabul etmeye yatkın olan Rimbaud, Kuran okur ve yolculuklarında Müslümanlar gibi giyinir. Bununla birlikte, mağazanın başına geçirilmediğine (bu görevi Pierre Bardey alır) üzülen Rimbaud görevinden istifa edip tekrar Aden'de çalışmaya başlar ve daha iyi bir görev almayı bekler.

1882

Bardeylerin yanından ayrılıp Zanzibar'a, Panama Kanalı'na ya da Choa'ya (Habeşistan) gitmeyi düşünmesine karşın, işverenleriyle sözleşmesini yeniler. Bu dönemde, Gallalar üzerine resimli, fotoğraflı bir kitap yazmayı tasarlamaktadır. Bu kitabı, Alfred Bardey'in 1880 yılından bu yana üyesi bulunduğu Coğrafya Derneği için hazırlamak istemektedir. Bu yıl canı alabildiğine sıkılır: "...dilerim bu yaşam ben tamamen fıttırmadan sona erer." (10 Mayıs 1882)

1883

Gene Aden'dedir. Harar şubesine müdür olmayı (A. Bardey bu olasılığı sezinletmiştir kendisine) ya da hastalığı yüzünden Aden' den ayrılıp Fransa'ya dönecek olan Dubar'ın yerine geçmeyi düşünmektedir. Bir yıldır edinmek istediği o ünlü fotoğraf makinesini kendisine Lyon'dan bu Dubar gönderecektir.

28 Ocak günü ambarcı Ali Şemmak'ı tokatlar. Ali Şemmak onu mahkemeye vermek istemektedir. Bardey, Rimbaud'nun yanında yer alır, ama Aden'den ayrılmak zorundadır artık. Sözleşmesini yeniledikten sonra 22 Mart günü ayrılır. Harar şubesine müdür olacaktır. Yunan Sotiro yardımcısıdır. Harar'a gelince, komşu topraklarda incelemeler yapar. Sotiro, Ogadine ülkesine gider. Bunun sonucu olarak Rimbaud yetkin bir Fransızcayla bir rapor yazar ve Coğrafya Derneği'ne iletilmek üzere A. Bardey'e gönderir. Bu rapor söz konusu derneğin yazanaklarında ertesi yıl yayımlanacaktır (1 Şubat). Aynı yıl, Verlaine *Lutèce* dergisinde (5-17 Kasım) Rimbaud üzerine uzun bir inceleme yayımlayacak ve bu yazıyı *Les Poètes maudits* (Lanetli şairler) adlı kitabına (Vanier Editeur) alacaktır.

1884

Gerici meczup Mahdi'nin (Mehdi) yabancıları kovmak için dervişleri ayaklandırdığı Sudan'da (İngiltere'nin himayesi altında bulunan Mısır hidivliğine bağlıydı o sırada Sudan) meydana gelen olaylar sonunda, Mısır, Harar'daki egemenliğinden vazgeçer. İngilizlerin görevlendirdiği Emir Abdullah'ın yabancı düşmanlığı yerli olmayan tüccarları zor durumda bırakır. Cezayir, Yunanistan ve Hindistan'da yeni şubeler açmış olan Bardey kardeşler, Harar'daki şubelerini kapatmaya karar verirler. Rimbaud mart

ayında Harar'dan ayrılıp altı hafta süren yolculuktan sonra Aden'e gelir. Buradaki şube de kapanacaktır. Rimbaud birkaç aylık prim alarak izne ayrılır. "Belli ki buraya mutlu olmak için gelmemişim" (24 Mayıs). Temmuz ayında, Alfred Bardey, Lyon' dan döner; mağaza tekrar çalışmaya başlar. Rimbaud yeniden işe alınır (19 Haziran). A. Bardey, Françoise Grisard'ın ve Ottorino Rosa'nın tanıklıklarına göre Rimbaud bu sırada Choa'lı bir Habeş kadınla yaşamaktadır: Uzun boylu, zarif, sigara içen bir kadın. Ertesi yıl kadını (Eylül 1885) göndermiş olmalı.

1885-1888

10 Ocakta, Bardeylerle sözleşmesini bir yıl yeniler. Hâlâ Aden'de sıkıntı çekmektedir. Choa'nın (Menelik'in yönettiği Habeşistan Krallığı) Ankober kentinde oturan bir Fransızla, Pierre Labatut ile ortak olur, görevinden istifa ederek (ona göre Bardeyler hödükten başka bir *şey* değildir) varını yoğunu ortaya koyar: Kervanla silah ve mermi taşıyacaktır.

Avrupa'dan sağlanacak silahların Menelik'e satışından ortaklar (Labatut ve Rimbaud) en azından 30.000 altın frank kazanacaktır.

Rimbaud, ekim ayında, Obock topraklarının yakınlarında bulunan Fransız limanı Tarjourah'ya gider. 2.000 tüfek ve 60.000 mermi dolaylarında olan yükü bu limandan alması gerekmektedir. Ama, silah ticareti İngilizler tarafından yasaklanmış ve bu yasağa Fransa da uymuştur. Bununla birlikte ayrıcalıklı bir izin almayı başarır, ama hastalanıp Fransa'ya dönmek zorunda kalan Labatut yıl sonunda ölür. Rimbaud bunun üzerine ekim ayında, tek başına sefere çıkmaya karar verir.

Aynı yıl (1886) bu sorunları çözümlemek için bütün gücünü harcarken, sembolistlerin dergisi *La Vogue*'da *Cehennemde Bir Mevsim* ve *Illuminations*'un büyük bir bölümü (düzyazı şiirler ve "yeni şiirler" birlikte) yayımlanır (13, 23 Mayıs, 3, 13, 20 Haziran). Bunlar yıl sonunda Verlaine'in kısa bir tanıtma yazısıyla birlikte kitap olarak yayımlanır.

Ekim 1886'da, yüz deve ve bir o kadar insandan oluşan kervan Danakils'in çöllerine, volkanik topraklarına dalar. Kervan 6 Şubat 1887'de Chao'nun başkenti Ankober'e ulaşır. Kral Menelik yoktur. Birliklerinden birine saldırmış olan Harar Emiri Abdullah'ı cezalandırmaya gitmiştir. Menelik, Shalanko'da bu iddialı

emiri yener. Bundan yararlanarak Harar'ı topraklarına katar. Rimbaud, Ankober'de Labatut'nun alacaklılarının ve yerli kanlarının kurbanı olur. Bir şans eseri tanıdığı Fransız işletmeci Jules Borelli ile, hükümdarın bulunduğu Entotto'ya gitmeye karar verir. Menelik ile ilişki kurar. Durumdan yararlanmak isteyen kurnaz Menelik, ölünün borçlarını ödemesi gerektiği bahanesiyle silahlar için çok düşük bir fiyat önerir. Rimbaud onun isteklerine boyun eğer ve 14.000 altın franklık senet alır. Menelik'in danışmanı olan İsviçreli mühendis Alfred Ilg ile iyi ilişki kurar.

1 Mayıs günü, Rimbaud ve Borelli, Harar'a gitmek üzere Entotto'dan ayrılırlar. Rimbaud, Harar'a gelince, kralın 'Kuzeni ve generali, kentin valisi olan Makonnen'le görüşür. Çok zeki ve kadın tavırlı biridir bu Makonnen. Harar acınacak durumdadır. Rimbaud sonunda Zeilah'a sonra da Aden'e ulaşır.

Ağustos 1887'de Mısır'a gitmek üzere gemiye biner. Yanında genç uşağı Djami Wadai vardır. Elindeki senetleri paraya çevirmek için Massaouah limanında iner; pasaportu olmadığı için tutuklanır ve o sırada onu "Tüccar olduğunu söyleyen Rimbaud Bey" olarak gören konsolos yardımcısı Merciniez tarafından, Fransa'nın Aden konsolosu M. de Gaspary'den banka hesabı hakkında gerekli bilgi gelinceye kadar alıkonulur. "Messegeries maritimes"in vapurlarından biriyle Süveyş'e gider, daha sonra Kahire'ye geçer (20 Ağustos) ve burada Avrupa Oteli'nde beş haftaya yakın kalır. Burada son yolculuğu üzerine yazdığı yazılar, işletmeci arkadaşının kardeşi Octave Borelli sayesinde, *Le Bosphore égyptien*'de hemen yayımlanır. Ailesine "Hayatım tehlikede," diye yazar. Sayısız tasarılar yapar. Aden'e dönmemek için: Zanzibar'a gitmeyi, Chao için bir katır türü yaratmayı düşünür. Bununla birlikte 8 Ekim günü kürkçü dükkânı Aden'e döner. *Temps, Figaro* ve *Courrier des Ardennes*'e, vb., makale göndermeyi tasarlar. Eski bir Charleville'li olan Paul Bourde kendisini yüreklendirir, ama Rimbaud bu röportajlar için yüksek paralar ister.

1888 yılında, Makonnen ya da Menelik'e silah taşımak için Armand Savoure ile anlaşır. Ama Fransız hükümetinin tutumu (Denizcilik ve Sömürgeler Bakanlığı müsteşarının 2 Mayıs 1888 tarihli mektubu) yüzünden bu tasarısı gerçekleşmez. Bunun üzerine, Harar'a araştırma yapmaya gider ve buraya yerleşmeye karar verir. Mart ayında Aden'e dönünce, Cesar Tian'la ilişki kurup

onun temsilciliğini üstlenir. 3 Mayıs günü, Harar'da onun şubesini açar: Deri, kahve, fildişi, altın ve misk alır. Avrupa'dan gelen kumaşları ve mamul ürünleri satar. Ama kısa bir süre sonra sıkıntı bastırır: "...ailesiz, entelektüel bir çalışma yapmadan, Zencilerin ortasında bu yaşam, zavallı değil mi?.." (4 Ağustos 1888). Bununla birlikte, acentesi Avrupalı gezgin ve tüccarların sık sık uğradığı bir merkez durumuna gelir: Borelli, Savouré, Kont Télıki, Ilg. Rimbaud çaktırmadan alay eden, kendisini görmeye gelenleri, alaycı sözleriyle kırıp geçiren tuhaf bir ev sahibidir, ama her zaman sakınımlı davrandığı ve kendisini tanımak isteyenleri uzak tuttuğu düşünülür.

1889

Mahdi yanlısı ayaklanmanın yayılması ve imparator Johannes'in topraklarını tehdit etmesi üzerine, imparator karşılık verir, ama tam zafer kazanmak üzereyken, Metekka Savaşı'nda, 18 Mayıs günü, bir kaza kurşunuyla ölür. Yerine geçen oğlu yeteneksiz biri olduğu için bu ölüm sonuçsuz kalmaz ve aynı yılın 10 Kasım günü, Menelik Habeşistan Kralı olarak taç giyer. Birleşik Habeşistan; Tigre (kuzey bölge), Godjam, Choa (güney bölge) ve Harar'dan oluşur. Rimbaud hâlâ hükümdarın danışmanıdır. Ticareti birçok yerleşim yerinde gelişir. Önemli ticaret mallarının çoğu onun acentesinden geçip kervanla Zeilah'a ve sonra Aden'e gider.

Rimbaud, 2 Aralık günü, çok iyi ilişkiler kurduğu Ilg'e mektup yazarak hızlı bir katırla iki köle ister. Ilg bu isteği geri çevirir, ama Rimbaud ısrar eder. E. Starkie'nin kitabında Rimbaud'nun Zenci ticareti yaptığı sonucuna varmasının nedeni bu mektuplar ve bunların yanlış yorumudur. Rimbaud, Afrika geleneğine uygun olarak, yalnızca hizmetinde kullanmak üzere iki köle (uşak) istemiş olmalı.

1890

Rimbaud güçlükler içinde ticaretini sürdürür. Krallığın kasalarında hemen hemen para yoktur; aldığı malların karşılığını "kahve" ile ödemektedir.

Marsilya'da yayımlanan, *La France Moderne* adlı küçük bir edebiyat dergisinin yöneticisi olan Laurent de Gavoty'den aldığı 17 Temmuz tarihli mektup Rimbaud'ya işbirliği önerir. Mektuptan, "Dekadan ve sembolist okulun şefi" kabul edildiğini öğrenir.

Para kazanmak isteyen Rimbaud, aralık ayında, Tian'dan ayrılmaya karar verir.

1891

Ocak ayından itibaren, sağ ayağının zonklamasından kaygılanmaya başlar. Acı büyür ve dizinin şişmesiyle sonuçlanır. Kısa bir süre sonra "yumruk büyüklüğünde" bir şişkinlik oluşur.

Mart sonunda, elindeki mal stoklarını satamadan, Harar'dan ayrılmaya karar verir. Bir kervanla yola çıkar. Zeilah Limanı'na kadar bir sedyede taşınır. Yağmur mevsimi bu yolculuğu alabildiğine güçleştirir. 19 Nisan günü Aden'e gitmek üzere gemiye biner. Aden'de hemen hastaneye kaldırılır. Doktor Nouks tehlikeli bir evreye ulaşmış "synovite" tanısı koyar. Bacağının kesilmesi önerilir, ama Rimbaud kabul etmez ve Fransa'ya dönme kararı verir. 20 Mayısta Marsilya'ya varır ve hemen Conception Hastanesi'ne kaldırılır. Doktorlar "neoplazma"dan, "carcinome" dan söz ederler, yani kanserdir hastalığı. Ameliyat gerekmektedir. Bunun üzerine annesine telgrafla (22 Mayıs) haber verir ve ertesi gün ailesine bir mektup yazar.

Annesi ve kız kardeşine yazdığı 21 Mayıs 1891, Perşembe günlü bu mektubu, önemini göz önünde tutarak, Tahsin Saraç'ın hazırladığı "Rimbaud'nun Mektupları" adlı kitaptan olduğu gibi aktarıyoruz:

"Sevgili anneciğim, sevgili kız kardeşim

Korkunç acılardan sonra, kendimi Aden'de tedavi ettiremediğim için, gemiye binip Fransa'ya döndüm.

On üç gün acılar içinde kıvrandıktan sonra dün vardım. Geldiğimde kendimi çok zayıf bulduğumdan ve üşüttüğümden Conception sayrılarevine yatmak zorunda kaldım; burada, doktor masrafları da içinde olmak üzere, günde on frank ödüyorum.

Kötüyüm, çok kötü: Şu anda iyice şişmiş olan ve kocaman bir balkabağına benzeyen sağ bacağımdaki bu sayrılık yüzünden iskelete döndüm. Bir sinovit, bir hidrartroz; bir eklem ve kemik sayrılığı bu.

İhtilatlar bacağın kesilmesi zorunluğunu yaratmazsa, iyileşmesi çok uzun zaman alacak. Ne olursa olsun, sakat kalacağım sonunda. Ama uzun yaşayacağımı pek sanmıyorum. Yaşamak olanaksız artık benim için. Yazgım ne karaymış! Ne kara yazgılı oldum!

Paris Ulusal Acentasından çekeceğim otuz altı bin sekiz yüz franklık bir poliçem var. Ama bu parayı almakla uğraşacak kimsem yok. Bense, yataktan bir adım atacak durumda değilim. Ayrıca üzerimde saklamasını pek beceremediğim bir miktar para var. Neylersin? Ne acı yaşam!

Bana hiç yardımınız olmaz mı?"

Annesi birkaç gün sonra gelir, ama ameliyat gecikir. Nihayet 27 Mayıs günü sağ bacağı kesilir. Yalvarmalarına karşın annesi yanında kalmaz. Bundan böyle, Isabelle'e mektup yazacaktır. Haziran ayı boyunca Aden ve Harar'daki dostlarına, Righas kardeşlere, Makonnen'e, Sotira'ya. vb., mektuplar yazar; geri dönebileceğini düşünmektedir.

Hastanede başka bir hastalık kapmaktan korktuğu için kaçar ve trenle Roche'a gider. Roche'ta bir ay aile çiftliğinde kalır, bu süre içinde hastalık yayılır, öteki bacağına ve kollarına sıçrar. İnme yüzünden mektup yazamaz olur. Kimi zaman arabayla kırlarda gezinir. Çoğu zaman odasındadır. Kız kardeşine hazırlattığı haşhaş suyunun etkisiyle sayıklar. Harar'dan, ticaretten konuşur ve yatağının yanına yerleştirilmiş olan laternanın kolunu çevirir durmadan. Ağustos sonunda, her şeye karşın yola çıkmak ister. Treni kaçırmamak için bütün gece uyumaz. Ama gene de kaçırır. Akşam treniyle Paris'e gider. Burada kalmamaya ve hemen Marsilya trenine binmek üzere Lyon Garı'na gitmeye karar verir. 24 Ağustos günü, Marsilya'ya gelir gelmez Mısır'a gidecek gemiye binmeyi umar, ama gene Conception Hastanesi'ne kaldırılır. Artık ona Isabelle göz kulak olacaktır. Gözyaşları, sıkıntı terleri, intihar çağrıları. Ancak çok yüksek dozda morfin sayesinde biraz ferahlar. Böyle anlarda olağanüstü şeyler anlatır. Isabelle bu anları 1897 yılında yazacak ve iyi anlatabilmek için *Illuminations*'un sözcük dağarından yararlanacaktır.

Isabelle ağabeyinin rahat ölmesini istemektedir. 25 Ekim Pazar günü ona günah çıkartmayı başarırlar. Papazlardan biri Isabelle'e ağabeyinin olağanüstü inancından söz eder.

9 Kasım günü Rimbaud, denizyolları müdürüne gönderilmek üzere bir mektup yazdırır. Mektup diş (hiç kuşkusuz fildişi) hisselerinin sayımıyla başlar, sonra Aphinar diye birinden yardım ister. Aphinar'ın kim olduğu hâlâ bilinmemektedir.

10 Kasım günü saat 10'da Rimbaud ölür. Yapıtlarının ilk kitabı olan *Reliquaire,* Rudolphe Darzens'in önsözüyle Léon Ge-

nonceaux tarafından öldüğü gün (ya da bir gün önce) yayımlanır. Yayıncı ile önsöz yazarı arasında bir anlaşmazlık olduğu için kitap hemen satıştan kaldırılır. Rimbaud'nun cesedi Charleville'e götürülür. Cenaze töreni 14 Kasım günü saat onda yapılır: Bu birinci sınıf cenaze törenine beş kilise şarkıcısı, sekiz koro çocuğu ve yirmi mum taşıyıcı çocuk katılır. Bu bilinmeyen ölüyü mezarlığa götüren cenaze arabasının arkasında yalnızca iki kişi vardır: Annesi ve kız kardeşi.

KÂHİN'İN MEKTUPLARI

Georges Izambard'a[1]

Charleville, 13 Mayıs 1871

Sayın Bay,

İşte yine öğretmensiniz. Kendimizi topluma feda etmeliyiz, demiştiniz bana; öğretim kurulunda yer alıyorsunuz: Herkesin gittiği yoldan gidiyorsunuz. –Ben de kendi ilkemi izliyorum: Hayasızca kendime *baktırıyorum;* okulun eski budalalarını bulup ortaya çıkartıyorum: Hareket olarak, söz olarak, kafadan uydurabileceğim ne kadar aptalca, pis ve kötü şey varsa hepsini kendilerine sunuyorum: Bunun karşılığını bira ve şarap olarak ödüyorlar bana. *Stat mater dolorosa, dum pendet filius.*[2] –Kendimi

---

[1] Bu mektup Izambard'a, Demeny'ye gönderilen ve Kâhin'in Mektubu olarak anılan mektuptan iki gün önce gönderildi. Izambard söz konusu mektubu 1911 yılında buldu ve 1926 yılında yayımladı.
George Izambard 11 Aralık 1848 tarihinde Paris'te doğdu. Öğrenimi bitince önce Douai yakınlarındaki Hazebrouck'a, daha sonra da 1870 yılının Ocak ayında Charleville'de Arthur Rimbaud'nun okuduğu koleje "retorik" öğretmeni olarak atandı. Izambard yirmi beş öğrencisinden biri olan Rimbaud'ya özel kitaplığını açarak onun okumalarını yönlendirdi, şiirlerini eleştirdi. Rimbaud, Paris'e ilk kaçışında tutuklanınca, 5 Eylül 1870 günü bir mektup yazarak onu yardıma çağırdı: "Sizi bir kardeş olarak seviyorum, sizi bir baba gibi seveceğim." Rimbaud'nun annesi, oğlunun ikinci kaçışından onu sorumlu tuttu ve yardım istedi.
Izambard, Rimbaud'nun "kâhinlik" kuramını açıkladığı 13 Mayıs 1871 tarihli mektubundaki dramı kavrayamadı ve ona parodili bir yanıt verdi. Bu yanıttan dolayı kötü yaralanan Rimbaud bir mektup daha yazdı ve ilişkileri sona erdi.

[2] Meryem Ana'nın yedi acısını konu alan *Stabat mater* duasından esinlenilmiş: "Oğlunun asılı olduğu haçın dibinde ayakta..." Ressam ve heykeltıraşları çoğu zaman esinlendirmiş olan bir izlekten alaylı bir şekilde yararlanıyor: Çarmıh'ın önünde Meryem, *mater dolorosa.* Rimbaud hiç kuşkusuz kendi annesine göndermede yapıyor. Rimbaud o sırada, kendisini çalışmaya zorlayan, yatılı okula ya da ıslahevine vermekle tehdit eden annesine karşı büyük bir isyan duyuyordu. Annesinin durumunu, İsa'nın çarmıhı önünde duran Meryem Ana'ya benzetiyor.

topluma feda ediyorum, doğru, – ve haklıyım. –Siz de haklısınız, şimdilik. Gerçekte, kendi ilkenize göre öznel şiirden başka bir şey görmüyorsunuz: üniversite yemliğine –bağışlayın– yeniden kavuşmakta direnmeniz bunu kanıtlıyor. Ama sonunda gene, hiçbir şey yapmak istemediği için hiçbir şey yapmamış olan bir doygun olarak bulacaksanız kendinizi. O öznel şiirinizin her zaman korkunç tatsız bir şey olacağının sözünü etmek de gereksiz. Sanırım, bir gün, –başkaları da aynı şeyi düşünüyorlar– ilkenize nesnel şiirin[3] girdiğini de göreceğim, sizin olacağımızdan daha içtenlikle göreceğim bunu! – Bir emekçi olacağım: Çılgınca öfkeler, beni, şimdi size bu mektubu yazarken hâlâ nice işçinin öldüğü Paris savaşına doğru iterken, beni burada tutan düşünce bu!" Şimdi hiçbir zaman çalışmam, asla; grevdeyim.

Şimdilerde, olabildiğince sefihleşiyorum. Neden mi? Şair olmak istiyorum ve görülmezi gören *kâhin*[4] olmaya çalışıyorum:

Siz hiç anlamayacaksınız bunu ve ben de size anlatmayı aşağı yukarı beceremem. *Bütün duyuların* karıştırılmasıyla, düzenlerinin bozulmasıyla bilinmeze ulaşmak söz konusu... Acılar çok büyük, ama güçlü olmak, şair doğmak gerek ve kendimi şair olarak görüyorum. Bu hiç de benim suçum değil. "Düşünüyorum." demek yanlış bir şey. "Beni düşünüyorlar." demeli.[5]

---

[3] Rimbaud, *nesnel şiiri*, öznel şiirin, romantiklerin ya da benzerlerinin aşırı lirizminin karşısına koyuyor. Şairin bireysel duygularından kaynaklanan şiiri *öznel şiir* olarak tanımlıyor. Ona göre şair kendi benliğini aşan bir duygunun aktarıcısı, kendi dışında bir iradenin aracı olmalıdır: Tıpkı kemancının kemanı gibi. Rimbaud, *bilinmeze* ulaşabilmek için kendi dışına çıkmak, kendinden kurtulmak istiyor. Verlaine'in de Londra'da insansız şiir yazmayı denediği biliniyor. Rimbaud'nun etkisiyle belki. *Illuminations*'un bazı şiirleri nesnel şiirin örnekleridir.

[4] Peygamber tanımını da içeren *Kâhin (le voyant)* sözcüğü Rimbaud tarafından ilk kez bu mektupta kullanıldı. Hiç kuşkusuz bu sözcüğü Rimbaud bulmadı, İncil'de yer aldığı ve aynı zamanda XIX. yüzyılın kimi şairleri tarafından kullanıldığı biliniyor. Örneğin, onun, Leconte de Lisle'in *Le Parnasse Contemporain* dergisinde yayınlanan Qain adlı şiiri karşısında hayranlık duyduğunu Delahaye'den öğreniyoruz. Michelet, tarih kitaplarında bu kavramı birkaç kez kullanmıştır: "Kâhinler, peygamberler halkın içinden çıkarlar ve tapınağı kullanmaksızın Tanrıyla ilişki kurarlar." Ballanche'ın Orphée'sinde (7. kitap), Mısırlı rahip, Thamiris'le şöyle konuşur: "Burada bir kâhinler okulu bulacaksın, çünkü ister geçmişte olsun, ister gelecekte, dış nesnelerin örtüsüne karşın görmek, duyuların yanılsamasının arasından görmek, güncel olayların ufkunun ötesini görmek, çalışma, eğitim ve dalınç alışkanlığı sayesinde insanda gelişen bir yetenektir."

[5] *Penser* (düşünmek) eylemi ile *panser* (pansuman etmek, umar etmek) eylemi arasındaki eşseslilik dolayısıyla ortaya çıkan sözcük oyununa değiniyor. Paragrafın başındaki cümlelerde denetimsiz esinin altını çizerek üstgerçekçilere öncülük ediyor.

Sözcük oyunumu bağışlayın.

BEN bir başkasıdır.[6] Kendini keman olarak duyumsayan oduna yazık! Hiç bilmedikleri konularda tartışan bilinçsiz insanları küçümsüyorum!

Siz benim için bir *Öğretmen* değilsiniz. Size bir şiir gönderiyorum: Taşlama mı diyeceksiniz bakalım buna? Yoksa şiir mi? Yine de düşlem. –Ama rica ediyorum, altını ne kalemle çizin, ne de fazlaca akılla:

İŞKENCE EDİLEN YÜREK[7]
(Le Creur supplicié)

Kederli yüreğim salya-sümük güvertede.
Yüreğim asker sigarasıyla izmarit dolu:
Çorba artıklarını fırlatırlar oraya bile.
Kederli yüreğim salya-sümük güvertede:
Bir küfür tufanı eratın ağzında bilmece
Gülerler durmadan kahkahaları sulu mu sulu.

---

[6] Oldukça basit bir psikolojik gözlemi dile getiren bu cümle üzerine binlerce anlam araştırması yapıldı. Rimbaud, kendisinde şair yeteneği olduğunu, kendi sandığı kişiden ya da Izambard'ın tanıdığı kişiden *bir başkası* olduğunu fark ediyor; Tanrı tarafından tutulmuş, esinin gizemli etkisiyle değişime uğramış bir varlık, sanki ani bir Tanrısal esinin etkisiyle kendisini *keman olarak duyumsuyor*. Tıpkı bir masa gibi, bir sandalye gibi keman da ağaçtan yapılmıştır; şair de öteki insanlar gibi etten ve kemikten yapılmıştır, ama ona uyumlu bir ses çıkarma yeteneği verilmiştir. Öte yandan *nesnel şiir*den yana bir şairin bireyselliğinden kurtulup bir başkası olması, onun *öznel şiir*den kurtulmasını sağlar.

[7] Rimbaud, 13 Mayıs 1871 tarihli mektubunun içinde gönderdiği bu şiire *İşkence Edilen Yürek* (Le Cœur supplicié/ Acı Çeken Yürek) adını verdi. Paul Demeny'ye gönderdiği 10 Haziran 1871 tarihli mektupta da yer alan şiirin adını *Palyaçonun Yüreği* (Le Cœur du Pitre) olarak değiştirmiştir. Bu nüshada, yedi yerde bazı sözcüklerin değişmiş olduğu görülür. Şiirin üçüncü adı *Çalınmış Yürek*'tir (Le Cœur volé). Bu üç ad da Rimbaud'nun birkaç ay içinde yaşamış olduğu ruhsal değişimlere tanıklık etmektedir: İlkin, onarılmaz çirkinliğini keşfettiği insan toplumu şairin yüreğine işkence etmiştir. Rimbaud daha sonra bu toplum içinde kendini bir soytarı gibi gülünç hissetmiş, bir süre sonra da kendini aldatılmış, kazıklanmış hissetmiştir.
Yorumculara göre bu şiir gerçek bir itiraftır ve Rimbaud'nun Komün sırasında yaşadıklarına tanıklık etmektedir.
Delaheye kaynaklı bir söylenceye göre de Rimbaud nisan ayında alı gün yaya yürüyerek Paris'e varmış, devrime gönüllüler arasında katılmış ve büyük bir düzensizliğin egemen olduğu Babylon kışlasında kalmıştır. Sonuç olarak, doğrudan doğruya ister katılsın, ister katılmasın. Rimbaud düşünce ve duygu olarak tam bir Komüncü'dür. Ve bu şiir her bakımdan yaşanmış deneyimlere tanıklık etmektedir.

Kederli yüreğim salya-sümük güvertede.
Yüreğim asker sigarasıyla izmarit dolu!

Maslahatlar alesta kalıp çekmeye hazır
Baştan çıkarır yüreğimi küfür hazretleri.
Dümende dalga geçerler tepeden tırnağa hazır.
Maslahatlar alesta kalıp çekmeye hazır.
Ey büyüleyici dalgalar o sayenizde paklanır,
Alın yüreğimi yıkayın, bilsin temizliği!
Maslahatlar alesta kalıp çekmeye hazır.
Baştan çıkarır yüreğimi küfür hazretleri!

Küfürleri bitip tütünleri de tükenince
Ne yapacağım ben, ey çalınmış yüreğim?
Hıçkırık olacaklar hepsi meyhane türkülerinde
Küfürleri bitip tütünleri de tükenince,
Bir meydan savaşı başlayacak zavallı midemde
Yüreğim örselenmiş dalım kırılmışsa benim.
Küfürleri bitip tütünleri de tükenince
Ne yapacağım ben, ey çalınmış,yüreğim?

Hiç de anlamsız değil bu.

Adresim: Bay Deverrière eliyle A. R.
Yürekten selam.

ARTH. RIMBAUD

Paul Demeny'ye[1] Douai'de

Charleville, 15 Mayıs 1871

Size bir saatlik yeni yazın dersi vermeye karar verdim. İşe bir güncel mezmurla başlıyorum:

---

[1] Izambard'ın arkadaşı olan Demeny 1870 yılında *Les Glaneuses* adında bir şiir kitabı yayınlamıştı. Rimbaud, Demeny ile Douai'de tanıştı, kendisine 15 Mayıs 1871 tarihli mektubun dışında iki mektup yazdı, ama "Kâhin'in Mektubu" olarak anılan 15 Mayıs 1871 tarihli mektup Rimbaud'nun yazışmalarının en önemli parçasını oluşturan bir belge niteliğindedir. Bu mektup bir yandan kâhinlik yöntemini açıklar, bir yandan da geçmişin, şimdinin ve geleceğin şiiri üzerine düşünceler içerir.

Okumalarının etkilerini taşıyan bu kuramların özgünlüğüne hayranlık belki biraz abartılmıştır, ama bununla birlikte 16.5 yaşındaki sözbilimcide (retorikçi) çarpıcı bir kişilik ve olgunluğa, parlak bir imgelem gücüne dayanan yazma ve biçimlendirme yeteneğine tanıklık etmektedirler.

Hiç kuşkusuz, Eski Yunan'dan Romantizm'e kadar bütün şairleri mahkûm edişinde bir gençlik aşırılığı göze çarpar, ama bu kararın gerekçeleri çok ilginçtir: Şiir eskimiş ve köhneleşmiş, şairler de birer memur, kâtip ve manzumeciye dönüşmüşlerdir.

Rimbaud, şaire gerçek işlevini, eski Yunan'daki anlamını vermek istemektedir: Şair, yaratıcı, büyücü ve kâhin (bilici) olmalıdır aynı anda ve zamanda. Şair yalnızca her şeyi anlamak, her şeyin giz perdesini açmakla yükümlü değildir, aynı zamanda çağdaşlarını da sürüklemelidir: Şair *önde* olacaktır.

Bu mektubun en önemli bölümü kâhinlik yöntemini açıkladığı cümledir: "Şair, bütün duyuları uzun süre, sonsuzca ve bilinçle karıştırarak, düzensizleştirerek kâhinleşir." Rimbaud, dış dünyayı, nesnel gerçekliği algılamamıza, tanımamıza yardımcı olan beş duyumuzun düzenini değiştirerek, bu duyular arasında etkileşim ilişkileri kurarak kendimizi ve dünyayı çok değişik boyutlarda algılayabileceğimizi açıklıyor. Bu çok önemli. Şair kendi varlığında bütün delilikleri, bütün düzensel değişimleri geliştirerek toplumun dışına çıkar ve *en büyük hasta, en büyük cani, en büyük lanetli olur, ama aynı zamanda, bilinmez*'e *ulaştığı için de en yüce bilgin*'dir. Mektubun bu bölümünde mistik, gizemsel bir anlam bulunduğunu yadsımamız olanaksız gibi. Bu gizemsel anlam da, üstgerçekçilerin yorumlarına yıllar önceden arka çıkıyor: Şiir, bir bilgi olanağı, gündelik gerçekler dünyasını aşma aracı, herkes için, bilinmezden gizlerini söküp alma gücü oluyor: Yani, şair ateş hırsızıdır.

Rimbaud, henüz sessizliği değil *sözü* (kelamı) seçmiş durumda. Bu nedenle, bir şair için bir dil bulmanın gerekliliğine işaret ediyor. Ama yalnızca dilsel düzlemde özgün bir dil değil, ama nesnelerin doğasıyla ilişki kurabilecek bir dil, eskilerin sözcüğün kendinde aradıkları büyüsel gücü ele geçirme yeteneği olan bir dil... Bu da yetmiyor, bu dil insanlarla dolaysız ilişki kurabilecek, insandan insana seslenebilecek bir dil de olmalıdır. Rimbaud'nun mektubunun bu bölümünde, Baudelaire, Michelet ve Quinet'nin düşüncelerinden etkilendiği görülüyor: Yeni özler ancak yeni biçimlerle verilebilir, düşünceler ve biçimler bakımından *yeni*'yi getirmek zorunda olan şair, yeni şiirin gereksinimlerini karşılamaktan uzak olan eskimiş biçimlerin yerine yeni biçimler getirmelidir. Rimbaud, bu düşüncelerini şair olarak *Illuminations*'da büyük ölçüde gerçekleştirecektir.

PARİS SAVAŞININ TÜRKÜSÜ[2]
(Chant de guerre parisien)

Bak geldi dünyanın ilkbaharı
Konakların yeşil bahçelerine.
Thiers ile Picard'ın uçuşları[3]
Sunmakta ihtişamını millete.

Ey mayıs! ah görkemli çıplak kuçlar!
Sèrves, Meudon, Bagneux, Asnières,[4]
Dinleyin nasıl da yeni konuklar
Saçmakta tohumlarını birer birer.[5]

Ellerinde tüfek, kılıç ve tam-tam.
Nerede o eski mum fenerleri?
Hafif sandal ayakta sanki yamyam
Kızıla boyuyorlar durgun gölleri.[6]

Yaşıyorduk umutlu bir âlemde
Gelip sarı narlar fırlattılar[7]
Yoksul inlerimizin üzerine,
Şafağın güzel boynuna acımadılar.

---

2 Paul Demeny'ye yazdığı 15 Mayıs 1871 tarihli mektupta yer alan üç şiirden biri olan *Paris Savaşının Türküsü*'nü Rimbaud bir "güncel mezmur" olarak tanımlamaktadır. Düzenli ordunun, genel saldırıya geçmeden önce, banliyöleri bombalamaya başlamasından itibaren Komün olaylarından esinlenilmiştir. 2 Nisan günü başlayan bombalamaya Rimbaud tanık olmuş mudur, yoksa Casimir Buis'nin *Le Cri du Peuple*'de yayınlanan yazılarından mı etkilenmiştir? Bilemiyoruz. Önemli olan, Rimbaud'nun Komün olayları karşısında dile getirdiği duygu ve düşünceleri.

3 Thiers ile Picard, Versailles'da bulunan Komün karşıtlarının düzenli ordusunu yönetiyorlardı. Picard, Thiers hükümetinin en çok nefret edilen bakanıydı.

4 Topa tutulan kenar mahalleler. Ancak Rimbaud bu konuda biraz yanılıyor: Versailles'ın topçuları Meudon'a değil, Meudon'dan ateş ediyorlardı ve Bagneux Komüncülerin elindeydi.

5 Paris banliyölerinin üzerine yağan bombalar.

6 Boulogne Ormanı'ndaki göl olabilir.

7 Bombalar.

Thiers ile Picard Eros olmuşlar[8]
Toplamaktalar güneşten günebakanları.
Neft yağından Corot yapmaktalar[9]
İş başında çalışkandır cellâtları.

Efendi'nin gözdeleri olmuşlar![10]
Favre uzanmış çiçeklerin arasına,[11]
Gözleri iki çeşme akmakta sular,
Tuz basmakta olmayan yarasına!

Sokakları ısındı koca kentin
Devam etmekte petrol banyoları[12]
Artık yeter bu kuduz köpeklerin
Sona ersin şimdi o pis oyunları.

Keyfi yerinde bizim budala kırsalların[13]
Çömelmişler ne güzel duvar diplerine.
Dinliyorlar çıtırtısını kuru dalların
Dans ederken kızıl alevlerde.

A. RIMBAUD

– İşte size şiirin geleceği üzerine bir düzyazı: –

Her eskil şiirin sonu Grek şiirine varır, uyumlu Yaşama. – Eski Yunan'dan romantik okula kadar. – Ortaçağ. – papaz çömezleri ve ozansılar (müteşairler) vardır. Ennius'tan Theroldus'a, Theroldus'tan Casimir Delavigne'e, her şey uyaklı düzyazıdır, bir oyundur, birçok budala kucağın ölgünlük ve övüncesidir: En katıksızdır, en güçlüdür, en büyüktür Racine[14] –Uyaklarına üfleseniz, yarım dizelerini karıştırsanız, bu Koca Budala *Kökenler*'in[15]

---

[8] Bir sözcük oyunu; Fransızca okunuşa göre Eros; Eros; Heros; Kahraman; Zeros; Sıfırlar.

[9] Petrol bombalarının neden olduğu yangınlar Corot'nun tablolarına benzetiliyor.

[10] *Efendi:* Tanrı ya da Thiers.

[11] Dışişleri Bakanı Jules Favre, Bismarck'la Fransa'nın teslimi anlaşmasını imzaladı.

[12] Petrol bombaları.

[13] *Kırlılar ya da kırsallar:* 1871 başlarında, ulusal mecliste cumhuriyetçilerin muhalifi olan büyük toprak sahiplerinin partisinin temsilcileri.

[14] Rimbaud'nun Racine'le alay etmesi garip karşılanabilir, ama Racine, Rimbaud'nun karşı çıktığı usa ve bilince dayalı klasik şiiri temsil etmektedir.

[15] *Kökenler* (Origines) sözcüğü o sıralar çok modaydı: Michelet "Fransız Hukukunun

herhangi bir yazarı kadar bilinmez biri olur bugün. Racine'den sonra oyun küflendi. İki bin yıl sürdü!

Ne şaka, ne de çelişki. Usum, bir Jeune-France'ın[16] hiçbir zaman duymadığı öfkeden daha büyük gerçeklikler esinliyor bana, bu konuda. Zaten, atalarına lanet okumakta özgürdür *yeniler:* Kendi ülkemizdeyiz ve zamanımız var.

Romantizm hiçbir zaman iyi değerlendirilmedi. Kim değerlendirecekti? Eleştirmenler mi? Şarkının, yani şarkıcının dile getirdiği ve herkesin *anladığı* düşüncenin, pek ender durumda bir yapıt olduğunu pek güzel kanıtlamış olmalarına karşın romantikler mi?

Çünkü Ben bir başkasıdır.[17] Eğer bakır bir borazan olarak uyanırsa, onun bir suçu yoktur. Bu benim için gün gibi ortada:

Düşüncemin doğuşuna tanık oluyorum: Ona bakıyor, onu dinliyorum: Kemanın yayını harekete geçiriyorum: Senfoni derinlerde kımıldamaya başlıyor ya da bir sıçrayışta sahneye geliyor.

Eski budalalar Ben'den yalnızca yanlış anlam çıkarmamış olsalardı, binlerce yıldır, kendilerinin yazarları olduklarını haykırarak kısır zekâlarının ürünlerini üst üste yığan şu milyonlarca iskeleti süpürmek zorunda kalmamış olurduk.

Eski Yunan'da şiirler ve lirler *Eyleme ahenk verirler*[18] demiş-

---

Kökenleri" (Origines du droit français); Renan "Hıristiyanlığın Kökenlerinin Tarihi" (Histoires des origines du christianisme) adlı kitabını 1883 yılında bitirmişti. Quinet'nin yazdığı kitabın adı "Tanrıların Kökeni" (L'Origine des dieux) idi. Taine ise kitabına "Çağdaş Fransa'nın Kökenleri" (Les Origines de la France contemporaine) adını seçmişti. Aynı zamanda "kaynaklar" anlamına gelen bu kavrama Rimbaud "rasyonalist" düşünceyi dile getirdiği için karşı çıkmaktadır.

16 *Jeune-France:* Genç-Fransa. 1830'larda romantizmin ateşli savunucuları olan yazar, sanatçı ve öğrencilere verilen ad. Victor Hugo'nun *Hernani* adlı ve klasik tiyatronun Üç Birlik kuralını yok sayan oyunu yüzünden çıkan Hernani kavgasına anıştırma yapan Rimbaud, bunların klasisizmi ve eski romantikleri eleştirmelerini yeterli bulmuyor, kendi kendini değerlendirmenin güçlüğünün altını çiziyor.

17 *Çünkü Ben bir başkasıdır.* Cümlenin başında bulunan *çünkü* sözcüğü, cümlenin bir önceki cümle ile bağlantılı olduğunu gösteriyor: İnsan kendi kendini aralayamaz, şairin kendinde meydana gelen değişimleri kavramaya çalışması onu bir daha yapmaya yetmez. Rimbaud, daha sonra, bir önceki mektubun *keman* imgesinden *borozan* imgesine geçiyor bu mektupta, ama "kemanın yayını harekete geçiriyorum," diyerek kemana dönüş yapıyor. Şairde ortaya çıkan bir gönül gözüyle görme gücü, ortalama insanın düzeyinin üzerinde olan düşünme, sanatın *(senfoni)* ana çizgisi olan bu düşünce, esin olarak da adlandırılabilir. Rimbaud'ya göre nesnel şiir yazmak isteyen şairin Ben'i bir başkasının, başkalarının Ben'i olmalıdır.

18 Rimbaud burada uyak oyunlarından başka bir şey olmayan eğlencelik şiirin karşısına büyük şiiri, yani Homeros'tan Pindaros'a uzanan Eski Yunan şiirini çıkartıyor. Esinli

tüm. Sonra, müzik ve uyak, oyun ve dinleme aracına dönüşür. Bu geçmişin incelenmesi meraklıları büyülüyor: Birçokları bu ilkçağ yapıtlarını yenilemekten hoşlanıyorlar: –Onlara göre bir şey. Evrensel zekâ, doğası gereği, kendi düşüncelerini ortaya atmıştır her zaman; insanlar beynin bu ürünlerinin bir bölümünü topluyorlardı: Bunlardan yola çıkarak kitaplarını yazıyorlardı: İnsan kendi (varlığı Ö.İ.) üzerinde çalışmadığı, henüz uyanmadığı için ya da henüz büyük düşün olgunluk evresinde olmadığı için işler böyle yürüyordu. Memurlar, kâtipler vardı: Yazar, yaratıcı, şair denen insan hiçbir zaman varolmamıştı!

Şair olmak isteyen insanın yapacağı ilk özel çalışma, kendi varlığını bütünüyle tanımaktır; kendi ruhunu arar, onu dikkatle inceler, onu sınar, onu öğrenir. Kendi ruhunu tanıdığı andan itibaren onu geliştirmek zorundadır; bu kolay bir şeymiş gibi görünür: Her beyinde doğal bir gelişim olur; nice *bencil* kendini yazar diye ilan eder; niceleri de vardır ki düşünsel gelişmelerini kendilerine mal ederler! – Ama ruhu ürkünçleştirmektir söz konusu olan: Comprachicolar[19] gibi örneğin! Kendi yüzüne siğiller eken ve bunları yetiştirip geliştiren bir insan düşünün.

Kâhin olmak, *kâhin*'e dönüşmek gerekir diyorum.

Şair, *bütün duyuları* uzun süre, sonsuzca ve bilinçle *karıştırarak, düzensizleştirerek kâhin*'leşir.[20] Yani, sevginin, acının, çılgınlığın[21] bütün biçimlerinde; kendini arar, kendinde tüm ağuları tüketir ve bunların yalnızca en özlü, en güzel kısımlarını tutar kendinde. Şairin, tam bir inanca, tam bir üstinsan gücüne gereksinim duyduğu, herkesin arasında en büyük hasta, en büyük cani, en büyük lanetli ve en yüce Bilgin[22] olduğu dille anla-

---

(gizemsel esinli) şair ve büyücü-şaire Victor Hugo'nun yanı sıra (Les Mages), *Franciade*'ında şair ve manzumeci (mûteşair) arasındaki ayrımı belirten Ronsard'a da el atmıştır.

19 *Comprachico(s);* Hugo'nun 1869 yılında yayımlanmış olan *L'Homme qui rit* (Gülen Adam) adlı romanına açık bir anıştırma yapıyor. Hugo bu sözcüğü, vücutlarını sakatlayarak dilenci yapmak ve sırtlarından para kazanmak için çocuk hırsızlığı yapanları tanımlamaktadır.

20 Açıklaması bir önceki mektupla ilgili olarak yapıldı.

21 Rimbaud'nun Paris'teki yaşamını dile getiren önemli bir açıklama. Rimbaud *la folie* (delilik, çılgınlık) sözcüğünü, *Cehennemde Bir Mevsim*'in "Sözün Simyası" (Sayıklamalar, II) adlı şiirinde kullanır: "Dinleyin beni. İşte çılgınlıklarımdan birinin öyküsü." 1871 yazında, kuramlarını uygulamaya başlamış gibidir.

22 Şairi bir hasta, bir cani ve bir lanetliye dönüştüren anarşi ve düzensizlik (kargaşa) bilinci ile "enikonu düşünülmüş", *bilgin* gibi sözcük ve kavramların simgelediği kişilik arasındaki ilginç karşıtlık dikkati çekiyor: Rimbaud'da bu iki nitelik her zaman bir

ulmaz işkencedir, acıdır bu! Çünkü *bilinmez*'e ulaşmaktadır şair! Çünkü, daha önce herkesinkinden daha zengin olan ruhunu işleyip geliştirmiştir! Bilinmeze ulaşmıştır, ama çılgına dönüp isterse gizli görülerini (visions) sonunda algılayamaz duruma gelsin, bir kere onları gördü ya, ona yeter! Duyulmamış ve adlandırılamaz şeyler karşısında yapmış olduğu sıçramada isterse gebersin: Ardından başka korkunç emekçiler gelecektir; ötekinin silinip gittiği ufuklardan başlayacaklardır işe!

–Arkası Altı Dakika Sonra–

Burada, araya *metin dışı* ikinci bir mezmur sokuyorum: Dost bir kulakla dinleyin lütfen, –ve herkes büyülenecektir. –Keman yayı elimde, başlıyorum:

ÂŞIK KIZCAĞIZLARIM[23]
(Mes petites amoureuses)

Bir gözyaşı yağmuru yıkar
Karalahana gökleri:
Tomurcuk ağacı salyasıyla sular
Muşamba çizmeleri.

Özel ay beyazları vardır
Yuvarlak kümelerde
Dizlikleriniz çarpsın birbirine.
Maymun suratlılarım!

Seviyorduk birbirimizi o sırada
Mavi çirkinim!
Rafadan yumurta yiyorduk kıvamında
Yiyorduk ebegümeci!

---

arada bulunacakur: Anarşist ve yöntemli epitken (platon felsefesinde evreni düzenleyen tanrı, demiurgos). Kimi eleştirmenlerin Rimbaud konusunda bir kaos'tan söz etmelerinin, kimilerinin birinci özelliğine, kimilerinin de ikinci niteliğine önem vermelerinin nedeni budur. Ama Rimbaud'ya özgü bu *ikilik* (dualité) *Illuminations*'a da yansıdığı gibi şiirinin ana eksenini oluşturmaktadır.

[23] Rimbaud, Paul Demeny'ye yazdığı 15 Mayıs 1871 tarihli mektupta bu şiiri "metin dışı ikinci mezmur" olarak nitelemektedir. Şiir sanki bir iğrenme ye öfke Çığlığı gibidir, küfür doludur. Genç kız çirkindir, kadın gövdesi gülünçtür. Rimbaud aşık olduğu için kendini lanetlemektedir.

Bir akşam şair ilan ettin beni,
Sarışın çirkinim:
İn buraya da kırbaçlayayım seni
Kendi kucağımda.

Kustum çaresiz bandolinini,[24]
Kara çirkinim:
Keseceksin bir gün mandolinimi
Keskin alnınla.

Pöh! Kurudu artık tükrüklerim,
Kızıl çirkinim.
Kirletmekteler hâlâ dilimlerini
Yuvarlak memelerinin!

Oy âşık kızcağızlarım benim,
Nefret ediyorum sizden!
Acıklı bir ben yapıştırın artık
Çirkin memelerinize!

Çiğneyin ayaklarınızla çiğneyin
Duygu çömleklerimi:
– Haydi, hop! Balerin olun bana
Bir an için!..

Eklemlerinden çıkmış kürekkemikleriniz,
Aşklarım benim!
Aksayan kalçalarınızda bir yıldız
Dönüp durun!

Ama ben bu kollar için, böyle,
Kafiyeler düzdüm!
Kırmak isterdim kalçalarınızı sizin
Böyle sevdim diye!

---

[24] *Bandolin*: Saça sürülen, briyantine benzeyen bir sıvı.

Sönmüş yıldızların çirkin yığını, siz,
Doldurun bütün çukurları!
– Tanrı'ya kavuşacaksınız semer takıp
Hayvanlar benzeri!

Özel ay beyazları vardır
Yuvarlak kümelerde,
Dizlikleriniz çarpsın birbirine,
Maymun suratlılarım.

A. R.

İşte böyle. Hem şunu da söylemek isterim ki, 60 santimden fazla posta ücreti ödetmekten çekinmeseydim, – yedi aydır, ben zavallı şaşkının[25] eline bir tek bronz mangır geçmedi! – yüz dizelik (altı ölçülü) *Amants de Paris*'yi gönderirdim size. Bayım, iki yüz dizelik *Mort de Paris* şiirimi de![26]

– Konuya dönüyorum:

Demek ki şair gerçekten ateş hırsızıdır,[27]

İnsanlıktan sorumludur şair, dahası *hayvanlardan* da sorumludur; bulgularını duyumsatmak, yordamlatmak, dinletmek zorunda olacaktır; *oradan* getirdiği şeyin biçimi varsa, onu biçimli verir; biçimsiz ise biçimsiz aktarır. Bir dil bulmak zorundadır; zaten her söz bir düşünce olduğu için, bir evrensel dilin zamanı gelecektir! Hangi dilde olursa olsun bir sözlüğü tamamlamak için bir fosilden daha ölü akademi üyesi olmak gerekir. Alfabenin ilk harfi üzerinde *düşünmeye* başlayan kıt akıllılar hemen kafayı oynatırlardı![28]

---

[25] Rimbaud, Verlaine'e yazdığı mektupta, kilisede sandalye kirasını ödemesi için, annesinin kendisine pazar günleri 10 santim (her pazar on santim) para verdiğinden söz eder.

[26] Bu şiirlere ilişkin bilgi, adlarından öteye gitmemektedir.

[27] İnsana vermek için ateşi çalan Prometheus'a anıştırma. Quinet, *Prométhée*'sinde; *Bible de l'humanité* adlı kitabında ise Michelet bu simgeyi işlemektedirler. Michelet'ye göre Prometheus insana özgürlük yolunu açmıştır. Rimbaud'nun Şair-Prometheus'u ise *insanlıktan sorumludur.*

[28] Burada dile getirilen düşünce, Kabbalistlerin düşüncelerine oldukça yakındır. Bilindiği gibi *Kabala*, Yahudilerin harfçilik ve sayıcılıkla karışık içrek ve gizemsel evren öğretisidir. Felsefi temeli Yunan stoacılığının kamutanrıcılığı ve Yeni Platonculuk'tur. *Kabala*'ya göre Tanrı kendini dışlaştırmış ve evrendeki her şey bu dışlaştırmayla oluşmuştur.

Ruha ruh olacaktır bu dil, her şeyi, kokuları, sesleri, renkleri, düşünceyi bulup çıkaran düşünceyi özetleyen bir dil.[29]

Kendi zamanında evrensel ruhta uyanan bir yığın bilinmezi tanımlayacaktır şair: Düşüncenin formülünden, *İlerlemeye doğru gidişin* iminden daha fazlasını verecektir! Herkes tarafından sindirilen ölçüsüzlük (kuralsızlık) ölçü (kural) olacağından, şair *ilerlemenin bir çoğaltanı* olacaktır!

Göreceksiniz, materyalist olacaktır bu gelecek.[30] Hep *Uyum* ve *Armoni* ile yüklü olan bu şiirler kalıcı olmak için yazılacaktır. Aslında, yine de bir parça eski Yunan şiiri olacaktır.

Şairler yurttaş oldukları için bu kalıcı sanatın işlevleri olacaktır. Şiir artık eyleme ahenk tutmayacak; *önde* olacaktır.[31]

Bu tür şairler var olacaktır! Kadının[32] sonsuz köleliği sona erince, kadın kendi varlığıyla, kendisi için yaşamaya başlayınca, şimdiye kadar iğrenç olan erkek ona özgürlüğünü geri verince, kadın da şair olacaktır. Kadın da bilinmezi bulgulayacaktır! Kadının düşünce evrenleri bizimkilerden farklı mı olacaktır? – Tuhaf, akıl ermez, yeniden sürgün veren, nefis şeyler bulacaktır; biz bunları alacağız ve anlayacağız.

---

[29] Baudelaire'in ünlü *Correspondances* adlı sonesinde açıkladığı uyuşumlar kuramının derin etkileri görülüyor:
"Birbirlerini yanıtlar kokular, renkler ve sesler"
dizesinin Rimbaud'nun *Sesliler* (Sesli Harfler) şiirinin üzerindeki etkisi görülüyor.

[30] Rimbaud *bilinmezlik*'ten *ilerleme*'ye geçerek beklenmedik bir saptama yapıyor: "Göreceksiniz, materyalist olacaktır bu gelecek." Rimbaud'nun ilerici yazarların düşüncelerinden ve Komüncüler'den etkilendiği görülüyor.

[31] Günümüzde "politikanın yedeğinde, politikanın güdümünde *Şiir* ile "Politikadan bağımsız, onun önünde ve kendiliğinden politik şiir" tartışmalarının hâlâ sürüyor olması (özellikle ülkemizde) çok ilginç. Rimbaud "şiir artık eyleme ahenk (tempo) tutmayacak," diyor, belki de şiirin eylemin güdümünde olmaması gerektiğini söylüyor. Zaten, *önde* olacaktır saptaması ile, şiire öncülük görevi verdiğini açıklamış oluyor.

[32] Kadının özgürleşmesi düşüncesi XVIII. yüzyıldan itibaren ilerici yazının temel düşünce izleklerinden birini oluşturmuştur. Rimbaud'nun, kadın ve erkeği eşitlik düzeyinde ele alan Platon'un *(Devlet,* 5. kitap) düşüncelerinin yanı sıra Komün'ün önderlerinden Vermersch'ten *(Grand Testament)* de etkilendiği görülüyor:

Eşitliğin gümüşü
Sonunda aydınlatınca kadını
Güzelliğini elinden alarak
Bozamayacaklar ruhunu.

Kadının kâhinliği'ne gelince, ilkel toplumlarda kadının kimi günler kâhin sayıldığı biliniyor.
La voyante: Falcı kadın; kâhin kadın; bilici kadın.

Bu arada, *şairlerden yenilik* isteyelim, düşünce ve biçim yenilikleri. Bütün kurnazlar bu isteği karşılamış olduklarını sanacaklar hemen. –Ama böyle bir şey söz konusu değil!

İlk romantikler farkına varmaksızın *kâhindiler:* Ruhlarının gelişmesi kazalarla başladı: Terk edilmiş, ama rayların üzerinde bir süre daha yanan lokomotifler. Lamartine bazen kâhindir, ama eski biçim tarafından boğulmuştur. – *Çok inatçı* olan Hugo son kitaplarında derin görü sahibidir gerçekten: *Sefiller* gerçek bir şiirdir. *Les Châtiments* elimin altında; *Stella,* Hugo'nun[33] görme yeteneğinin yaklaşık bir ölçüsünü verir. Bol miktarda Belmontet[34] ve Lemannais, Yehovalar ve dikilitaşlar, gebermiş eski aşırılıklar.

Musset, bizler için, yani onun melek tembelliğinin saldırdığı, acılı ve gizli görüntülere (visions) kapılmış kuşaklar için, on dört kez daha iğrençtir! Ey! Yavan öyküler ve atasözleri! Ey geceler! Ey *Rolla,* ey *Namouna,* ey *la Coupe!* hepsi Fransızca, yani son derece iğrenç Fransızca; Fransızca, ama Paris dili değil! Rabelais, Voltaire, Bay Taine'in yorumladığı Jean La Fontaine'i! esinlemiş olan bu iğrenç perinin[35] bir yapıtı daha! Musset'nin baharlık yeteneği! Sevgisi sevimli! İşte size mineli resim, sağlam şiir! Fransız şiirinden daha uzun süre hoşlanacaklar, ama Fransa'da. Her bakkal çırağı Rollavari laflar sayıp dökebilir, her papaz okulu öğrencisi[36] bir defterin gizli yerinde beş yüz uyak bulundurabilir. Bu tutku atılımları, on beş yaşında, gençleri cinsel bakımdan azdırabilir; on altı yaşında, bunları *yürekle* ezbere okumakla yetinirler; on sekiz yaşında, hatta on yedi yaşında, olanağı

---

[33] Hugo da Stella'da *(Châtiments*'ın VI. kitabı) şiire görevler yüklemektedir:

Ey uluslar! yakıcı şiir'im ben.
Musa'nın üzerinde. Dante'nin üzerinde parıldadım.
Deniz aslanı âşık oldu bana.
Geliyorum. Ayağa kalkın, erdem, cesaret, inanç!
Düşünürler, bilginler çıkın kuleye nöbet tutun;
Açılın gözkapakları; parıldayın gözbebekleri;
Toprak, kanıklarını aç; yaşam, yankıyı uyandır;
Ayağa kalkın uyuyanlar; -Beni gözleyip izleyen,
Çünkü ön saflara, en ileriye gönderen beni,
Özgürlük meleğidir, ışık devidir!

[34] *Belmontet:* Şimdi unutulmuş bir şair.

[35] Taine, *"La Fontaine et ses fables"* (1860) adlı kitabında bu *iğrenç peri*'den "Fransızca"nın ve "Galya dili"nin simgesi olarak söz eder.

[36] Rimbaud, kolej de birlikte okuduğu papaz okulu öğrencilerine anıştırma yapıyor.

olan her kolej öğrencisi Rolla'lık eder, bir Rolla[37] yazar! Kimileri hâlâ onun yüzünden ölmektedir, belki. Musset hiçbir şey yapamadı: Tül perdelerin arkasında gizli görüntüler vardı: O gözlerini kapattı. Köy kahvesi ile kolej sıraları arasında sürten bu yoksul[38] Fransız, bu güzel ölü ölmüştür ve artık tiksinmelerimizle onu uyandırmak zahmetine bile kalkışmayalım.

İkinci kuşak romantikler çok *kâhin*dirler: Th. Gautier, Leconte de Lisle, Th. de Banville. Ama görülmezi araştırmak, duyulmazı işitmek ölü şeylerin ruhunu tekrar yakalamaktan başka bir şey olduğu için, şairlerin kralı Baudelaire ilk kâhindir, *gerçek bir Tanrı*dır. Bununla birlikte, çok sanatçı bir ortamda yaşadı; ve onda bunca övülen biçim önemsizdir: Bilinmezlik keşifleri yeni biçimler gerektirir.[39]

A. Renaud, – Rolla'sını yarattı: L. Grandet, Rolla'sını yarattı; –Galyalılar ve Mussetler, G. Lafenestre, Coran, Cl. Popelin, Soulary, L. Salles; öğrenciler, Marc, Aicard, Theuriet; ölüler ve budalalar, Autran, Barbier, L. Pichet, Lemoyne, Deschampslar, Desessartlar; gazeteciler, L. Cladel, Robert Luzarches, X. de Ricard; uydurukçular, C. Mendès; bohemler; kadınlar; yetenekler, Leon Dierx, Sully-Prudhomme, Coppée gibi bönler arasında ve eski biçimlerin ustası *olmuş* Parnasse denen yeni okulda iki kâhin vardır: Albert Mérat ve gerçek bir şair olan Paul Verlaine. İşte böyle. – Böylece kendimi *kâhin*'e dönüştürmeye çalışıyorum. – Mektubu dindar bir şarkıyla bitirelim.

---

37 *Namouna* (1832) ve *Rolla* (1833). Musset'nin dönemin genç kuşaklarını etkileyen kitaplarıdır. Gautier, *L'Histoire du romantisme*'de (Romantizm'in Tarihi) *Namouna*'nın geniş bir aile yarattığına... ve genç şairlerin ondan etkilendiklerine değinir.

38 *Panadis* sözcüğünün *Panade* (Tirit) sözcüğünden, Rimbaud tarafından türetildiği düşünülüyor. Çeviride yoksul yerine *tiritçi* sözcüğünü de kullanabilirdik. Ancak *Etre, tomber dans la panade* (Yoksulluk içinde olmak, yoksulluğa düşmek) deyimi, *yoksul* sıfatını yeğlememize neden oldu.

39 Rimbaud eski biçimler'le ilişkisini kesme (yani klasik şiir biçimleriyle) düşüncesini dile getiriyor. Rimbaud, 1871 yılında "düzenli" şiirler yazmayı sürdürecektir. Fakat Son *Şiirler*'inde *(Derniers vers)* düzensiz, az uyaklı ya da uyaksız şiirlerle bu tasarısını uygulamaya başlar. Rimbaud'nun kuramını tamamen uyguladığı şiirler elinizdeki kitapta yer almaktadır.

ÇÖMELMELER[40]
(Accrouppissements)

Sonra, midesinin iyice bulandığını hissedince,
Bir baş ağrısı bela edip bakışını sarhoş eden,
Ovulmuş bir kazan gibi parlayan güneşin geldiği
Tavan penceresine dikip bir gözünü rahip Milotus
Oynattı yorganının altında rahip göbeğini.

Çırpınıp duruyor gri örtüsünün altında çaresiz
Ve kalkıyor, titreyen karnına yapışmış dizleri,
Kendi dişlerini yutan şaşkın bir ihtiyar gibi.
Çünkü, bir eli beyaz bir oturağın kulpunda
Ve beline kadar sıvamak zorundadır geceliğini!

Oysa, çömelmiş, üşümüş ve pencere camlarına
Sarı simitler yapıştıran güneşin ölgün ışığında
Tirtir titriyor ayaklarının kıvrık parmakları;
Ve herifin laka cilasıyla parıldayan burnu
Şehvetli bir ahtapot gibi soluyor güneş ışınlarını.

.....

Ateşin önünde demleniyor kolları kıvrık moruk,
Karnında altdudağı: Kıçının ısındığını duyumsuyor,
Sanki çorapları göynümüş ve piposu da sönmüş;
Bir şey var, kıpırdıyor biraz bir kuş benzeri
Bir işkembe yığını gibi sakin duran karnında!

Çevrede, uykuya dalmış bir yığın sersem eşya
Pis paçavralar arasında, kirli göbekler üzerinde;
Tuhaf kurbağaları andıran iskemleler büzülmekte
Karanlık köşelerde; şarkıcı ağızlı dolaplar da
Aralanmakta korkunç heveslerle yüklü bir uykuya.

---

[40] Mayıs 1871'den önce yazılmış bir şiir. Rahip Milotus'un gerçekte arkadaşı Ernest Millot'nun bir akrabası olduğu söyleniyor. Ama Ernest Millot'nun karikatürü olduğunu ileri sürenler de var.
"Oturmak" ve "çömelmek" Rimbaud'nun nefret ettiği eylemler. Claude Jeancolas şiirin müstehcen simge ve imgeler içerdiğini ileri sürmektedir.

İğrenç bir sıcaklık boğmakta bu küçük odayı;
Paçavralarla dolu yaşlı adamın beyni.
Nemli derisinde kılların büyüdüğünü duyumsuyor,
Ve bazen, alabildiğine soytarı hıçkırıklar halinde
Yitiyor, sarsarak aksak ayaklı iskemlesini.

.....

Ve akşamleyin, kuçının çevresini ışık huzmesiyle
Donatan ayın ışık yağmuru altında, bir gölge
Çömelmiş bütün ıvır-zıvırıyla, önünde bir pembe
Kar manzarasının, tıpkı bir gülhatmi öbeği gibi...
Garip bir burun izlemekte Zühre yıldızını gökte.[41]

Mektubumu yanıtlamazsanız çok kötü biri olursunuz: Elinizi çabuk tutun, çünkü sekiz gün sonra Paris'te olacağım belki.[42] Hoşça kalın.

A. RIMBAUD

[41] Claude Jeancolas'ya göre "burun" erkek cinsel organını simgelemektedir.

[42] Rimbaud, Komün savaşında yer almak için Paris'e gitmeyi mi düşünüyordu? Olabilir. Bu cümleden öyle anlaşılıyor. Çünkü 'Kanlı Hafta'nın (21-28 Mayıs) sekiz gün sonra başladığını biliyoruz. Bunun sonunda Komün yenilecek ve 'Versaylılar' kesin bir yengi kazanacaktır. Komün'ün yenilgisinin yansımalarını özellikle *Illuminations*'da görüyoruz.

CEHENNEMDE BİR MEVSİM

ÖzgünAdı:
Une Saison en Enfer

* * *

"Eskiden, iyi anımsıyorsam eğer, bir şölendi yaşamım, bütün yüreklerin açıldığı, bütün şarapların aktığı.

Güzellik'i dizlerime oturttum bir akşam. – Ve acı buldum onu. – Ve sövdüm ona.

Önlem aldım toplumsal düzene karşı.

Uzaklaştım. Ey büyücü kadınlar, ey yoksulluk, ey kin, hazinem sizlere emanet edildi!

Başardım aklımın arınmasını bütün insancıl umutlardan. Bir yırtıcı hayvanın sessiz sıçrayışıyla üzerine çullandım her kıvancın; boğazlamak için onları.

Cellatları çağırdım, ölürken dişlemek için tüfeklerinin dipçiğini. Afetlere çağrı çıkardım, kumla, kanla soluksuz bırakmak için kendimi. Mutsuzluk tanrımdı benim. Çamura uzandım boylu boyunca. Kurulandım suçun rüzgârında. Ve deliliğe yaman oyunlar oynadım.

Ve budalanın korkunç gülüşünü getirdi bana ilkyaz.

Ama, daha geçenlerde, son *falsomu!*[1] yapmak üzereyken, aramayı düşündüm, belki de beni inancıma yeniden kavuşturacak olan o eski şölenin anahtarını.

İyiliktir bu anahtar. – Kanıtlıyor bu düşünce düş görmüş olduğumu!

---

[1] *Falso* (le couac). Bir müzik aletiyle yanlış, uyumsuz ses çıkartmak. Halk dilinde "Son falsosunu yapmak" *ölmek, son nefesini vermek* anlamına geldiği için bu dize, "Ama, daha geçenlerde, *ölmek üzereyken...*" biçiminde de okunabilir.

"Sırtlan kalacaksın..." falan diye haykırıyor başıma çok hoş bir haşhaş çelengi takan şeytan. "Bütün tutkularınla, ve bencilliğinle ve bütün temel günahlarınla[2] kazan ölümü."

Ah! gına geldi ondan: – Ama daha az öfkeli bir gözbebeği için yakaracağım size sevgili Şeytan! Ve bu arada gecikmiş; birkaç küçük alçaklık beklerken, lanetli defterimden birkaç iğrenç yaprak kopartıyorum, yazarda betimleyici ya da eğitici yeteneklerin bulunmamasından hoşlanan sana.

[2] Bütün günahların kaynağı olan yedi ana günah: Gurur, kıskançlık, öfke, hasislik, şehvetperesilik (sefahet), oburluk ve tembellik

Kötü Kan

Galyalı atalarımdan kalıttır uçuk mavi gözlerim, kıt aklım ve kavgada sakarlığım. Onlarınki kadar barbarca buluyorum giyimimi. Ama yağlamıyorum saçlarımı.

Çağlarının en yeteneksiz hayvan yüzücüleriydi Galyalılar, ot yakıcılarıydılar.

Onlardan kalıt bana: Putataparlık ve günah sevdası; –ah! bütün kötülükler, öfke, kösnücülük. –görkemli kösnücülük– özellikle de yalan ve tembellik.

İğreniyorum bütün mesleklerden. Usta ve işçi, hepsi andavallı, hepsi iğrenç. Eşdeğerde kalem tutan el ile saban tutan el. – Ey eller çağı!– Ellerimle çalışmayacağım hiçbir zaman, sonra sonu çok kötüye varır uşaklığın. Dürüstlüğü üzüntü veriyor bana dilenciliğin. Katiller tiksinti verir iğdişler gibi: Temizim ben, ve bu vızgeliyor bana.

Ama! Yapan kim dilimi bu denli dalavereci, yol göstersin ve korusun diye şimdiye kadar tembelliğimi? Yaşamak için bile kullanmadan bedenimi, ve karakurbağasından daha aylak, her yerde yaşadım. Bir tek Avrupalı aile yok tanımadığım. –Benim ailem gibi her şeyi İnsan Hakları Bildirgesi'ne borçlu aileleri demek istiyorum.– Tanıdım bütün iyi aile çocuklarını!

Fransa tarihinin herhangi bir yerinde geçmişim olsaydı! Ama hayır, hiçbir şeyim yok.

Her zaman aşağı bir soydan geldiğim gün gibi ortada. Nedir başkaldırı, bilemedim. Yağmalamak için ayaklandı benim soyum, yalnızca: Tıpkı öldürmedikleri hayvana kurtların yaptığı gibi.

Anımsıyorum Kilise'nin büyük kızı Fransa'nın tarihini. Ben, köylü, sefer yapabilirdim kutsal topraklara; kafamda Suab ovala-

rının yolları, Bizans görünümleri, Yerüşalim'in surları; uyanıyor içimde Meryem tapıncı, çarmıha gerilmiş İsa'ya acıma duygusu, binlerce kâfir peri oyunu arasında. – Ben cüzzamlı, oturmuşum kırık çömlekler, ısırganlar arasında, güneşin kemirdiği duvar dibinde. – Daha sonra, ben Fransa hizmetinde çalışan Alman süvari, açık havada konaklamış olmalıyım Almanya gecelerinde.

Ah! gene: Coşkuyla raksediyorum kırmızı bir orman düzlüğünde, yaşlılar ve çocuklarla birlikte.

Anımsamıyorum bu dünyadan ve Hıristiyanlıktan daha ötesini. Kendimi hep bu geçmişte düşünüşüm son bulmayacak. Ama her zaman yalnız; kimsesiz; dahası hangi dili konuşuyordum ben? İsa'nın din kuralları içinde düşünmedim hiçbir zaman kendimi; ne de soyluların meclislerinde. – İsa'nın temsilcilerinin.

Neydim ben geçen yüzyılda? Ancak bugün buluyorum kendimi. Yok artık göçebeler, yok artık anlaşılmaz savaşlar. Her şeye egemen oldu aşağı soy – halka, hani derler ya, akıla; ulusa ve bilime.

Ah! bilim! Her şeye yeniden başladık. Beden için tıp var kocakarı ilaçları yerine; felsefe var ruh için, son Kudas ayini ve düzenlenmiş halk türküleri yerine. Ve hükümdarların eğlenceleri, o yasakladıkları oyunlar! Coğrafya, kozmoğrafya, mekanik, kimya!..

Bilim, yeni soyluluk! İlerleme. Yürüyor dünya! Neden dönmesindi peki?

Sayıların tansığı bu. *Akıl*'adır bizim yolumuz. Çok kesindir, biliciliktir söylediğim *şey*. Anlıyorum, ve pagan sözcükler olmaksızın düşüncelerimi açıklayamadığıma göre, susmak isterdim.

20

Geri geliyor pagan kan! Yakındır Kutsal Ruh, soyluluk ve özgürlük bağışlayarak ruhuma, İsa neden yardım etmiyor bana? Yazık! Doldu vadesi İncil'in! İncil! İncil.

Tanrıyı bekliyorum oburca. En aşağı soydanım oldum olası. İşte Armorik[1] kıyısındayım. Işıldasın kentler geceleyin. Tamam oldu günüm; ayrılıyorum Avrupa'dan. Yakacak ciğerlerimi deniz havası; yağızlaştıracak derimi yitik mevsimler. Yüzmek, avlan-

[1] *Armorik*. Kuzey Fransa'daki Brötanya bölgesinin VII. yüzyıldan önceki adı.

mak, ot dövmek, özellikle tütün tüttürmek; kaynar madenler gibi sert içkiler içmek, – ateşlerin çevresinde yaptıkları gibi sevgili atalarımın.

Geri döneceğim, demirden kollar ve bacaklarla, kararmış derimle, öfkeli gözlerle: Güçlü soydan olduğumu düşünecekler, maskeme bakarak. Altınım olacak: Aylak ve kaba olacağım. Sıcak ülkelerden dönen kıyıcı sakatlara bakar kadınlar. Siyasal olaylara karışacağım. Kurtulacağım.

Şimdi lanetliyim ben, tiksiniyorum vatandan. En iyisi, şöyle esaslı bir sarhoş uyku çekmek, kumsalda.

ꕥ

Gitmiyoruz. – Buradan yollara düşelim gene, kötülüğümle yüklü, akıl çağımdan bu yana acı köklerini böğrüme süren – gökyüzüne yükselen, beni yenen, beni yerlere çalan, beni yerlerde sürükleyen kötülüğümle.

Son saflık ve son çekingenlik. Tamam, anlaştık. Dünyaya sergilenmeyecek tiksintilerim ve ihanetlerim.

Haydi, ileri! Yürüyüş, yük, çöl, can sıkıntısı ve öfke.

Kime kiralayacağım kendimi? Hangi hayvana tapınmam gerek? Hangi kutsal surete saldırmalı? Hangi kalpleri kıracağım? Hangi yalanı desteklemeliyim? – Hangi kanda yürümeli?

Daha doğrusu, yasadan sakınmak. – Yaşam acımasız, alıklaşma kolay, – kaldırmak güçsüz bir elle tabutun kapağını, oturmak, boğulur gibi olmak. Ne yaşlılık böylece, ne de tehlike: Fransız değildir dehşet.

– Ah! öylesine kimsesizim ki herhangi bir kutsal surete sunuyorum sevgilerimi, yetkinliğe doğru.

Ey benim özverim, ey benim olağanüstü erdemim! Şu ölümlü dünyada, yine de!

De profundis Domine,[2] amma da budalayım!

ꕥ

[2] *De profundis Domine:* "Enginlerden seni çağırdım ya Rab!"
"Ya Rab, sesimi işit;
Yalvarışlarımın sesini
Kulakların iyi dinlesin."(Tevrat, Mezmurlar, 130)
Cenaze törenlerinde okunan dua: *De profondis clamavi ad te Domine; Domine exaudi vocem meam..."*

Hep zindana kapatılan o yola gelmez kürek mahkûmuna hayrandım daha çocukluğumda; görmeye giderdim konaklayarak kutsallaştırdığı evleri ve hanları; *onun imgelemiyle* görürdüm mavi gökyüzünü ve kırların çiçeklenmiş uğraşını; onun alınyazısını duyumsardım kentlerde. Daha güçlüydü bir ermişten, daha sağduyuluydu bir gezginden – ve o, yalnızca o! tanrığıydı başındaki aylanın ve aklının.

Yollarda, kış geceleri, barınaksız, giyeceksiz, azıksızken, bir ses kuşatırdı donmuş yüreğimi: "Güçsüzlük ya da güç: Al sana, işte güç. Bilmiyorsun nereye gittiğini, bilmiyorsun niçin gittiğini oraya, gir her yere, yanıtla her şeyi. Bir ceset olsaydın ancak bu kadar öldürebilirlerdi seni." Sabahleyin bakışım öylesine yitik ve davranışım öylesine ölgün olurdu ki, karşılaştığım insanlar *belki de görmezlerdi beni.*

Kentlerde birden kırmızı ve kara görünüyordu çamur bana, tıpkı ayna gibi bir lamba dolaştığında yan odada, bir hazine gibi ormanda. Bahtınız açık olsun, diye haykırıyordum ve bir alev ve duman denizi görüyordum gökyüzünde; ve sağda solda bir milyar yıldırım gibi yanan bütün zenginlikler.

Ama yasaktı bana eğlence ve kadınlarla arkadaşlık. Bir arkadaş bile. Öfkeli bir kalabalığın karşısında görüyordum kendimi, bir idam mangası karşısında, anlayamadıkları mutsuzluğa ağlarken ve bağışlarken! –Tıpkı Jeanne d'Arc gibi!– "Rahipler, öğretmenler, efendiler, yanılıyorsunuz beni adalete teslim ederken. Bu halktan olmadım hiçbir zaman; hiç Hıristiyan olmadım; işkence altında şarkı söyleyenlerin soyundanım; anlamam yasalardan; yoktur bende törel anlayış, ben bir canavarım; yanılıyorsunuz..."

Evet, gözlerim kapalı sizin ışığınıza. Bir hayvanım ben, bir Zenci. Kurtulabilirim ama, Düzmece Zencilersiniz hepiniz, sizler, manyaklar, kan dökücüler, cimriler. Tüccar, Zencisin sen; yargıç, Zencisin sen; general, Zencisin sen: İmparator, yaşlı açgöz, Zencisin sen: Vergisiz bir içki içtin, Şeytan'ın yaptığı. – Sayrılık ateşi ve kanser esinler bu halkı. Sakatlar ve yaşlılar öylesine saygındırlar ki, kaynatılmaları gerekir. – Bu zavallılara rehine bulabilmek için deliliğin dolanıp durduğu bu anakaradan ayrılmaktır en iyisi. Giriyorum Ham'ın[3] çocuklarının gerçek krallığına.

---

[3] *Ham:* "Nuh'un oğulları Sam, Ham ve Yafet'in zürriyeti bunlardır: ve tufandan sonra onlara oğullar doğdu." (Tevrat, Tekvin, 10) Geleneğe göre, siyah ırkın atası Ham'dır.

Henüz tanıyor muyum doğayı? Tanıyor muyum kendimi? *Artık sözcükler yeter.* – Karnıma gömüyorum ölüleri. Çığlıklar, davullar, dans, dans, dans, dans! Hiçliğe yuvarlanacağım günü kestiremiyorum bile, beyazlar karaya çıkınca.

Açlık, susuzluk, çığlık, dans, dans, dans, dans!

Karaya çıkıyor beyazlar! Kilise yasası! Boyun eğmek gerek vaftize, giyinmek, çalışmak.

Yüreğimde duydum Tanrı lütfunu. Ah! beklemiyordum bunu.

Hiç kötülük yapmadım. Kaygısız geçecek günlerim, uzak duracak benden pişmanlık. Cenaze mumları gibi katı ışık veren, iyiliğe karşı yarı ölü ruhun acılarını yaşamamış olacağım. İyi aile çocuğunun yazgısı, duru gözyaşlarıyla kaplı mevsimsiz tabut. Aptallık hiç kuşkusuz sefahet, kötülük hiç kuşkusuz aptallık; bir kenara atmalı ahlaksızlığı. Ama yalnızca katkısız acının saatini çalmayı başaramayacak artık çalarsaat! Kaçırılacak mıyım bir çocuk gibi, cennette oynamak için, tüm acıları unutarak?

Çabuk! var mı başka yaşamlar? – Olanaksızdır, varsıllıkta uyku. Kamu malıydı her zaman varsıllık. Yalnızca yetkin aşk verir, bilimin anahtarını. Görüyorum ki bir iyiliğin sergilenmesinden başka bir şey değil doğa. Elveda gerçekleşmeyecek düşler, ülküler, yanılgılar.

Meleklerin akıllı şarkısı yükseliyor kurtarıcı gemiden: Kutsal sevgidir bu. – İki aşk! ölebilirim dünyasal aşktan, ölebilirim özveriden. Ayrıldım, gidişimle acıları artacak olan canlardan! Beni seçiyorsunuz deniz kazasına uğramışlar arasından; dostlarım değil mi geride kalanlar?

Kurtarın onları!

Aklım başıma geldi, iyidir dünya. Kutsayacağım yaşamı. Seveceğim kardeşlerimi. Çocukluk vaadleri değil bunlar artık. Ne de yaşlılık ve ölümden kaçıp kurtulma umudu. Tanrı, gücümdür benim, ve şükrederim *Tanrı*'ya.

Aşkım değil artık can sıkıntısı. Bütün coşkularını ve yıkımlarını tanıdığım kudurganlıklar, ahlaksızlıklar, delilik, – indirildi bütün yüküm. Değerlendirelim sersemlemeden saflığımın enginliğini.

İsteyemezdim artık bir dayağın avuntusunu. Bir evliliğe kalkışacağımı sanmıyorum, kaynatamın İsa olduğu.[4]

Aklımın tutsağı değilim ben. Dedim: Tanrı. Özgürlük istiyorum büyük kurtuluşta: Nasıl ele geçireceğim özgürlüğü? Bıraktı beni uçarı istekler. Gerek yok artık özveriye, ne de kutsal aşka. Yerinmiyorum duyarlı yüreklerin çağına. Herkesin kendi aklı var, hoşgörü ve erdemi: Kendime yer ayırıyorum, sağduyunun bu meleksi merdiveninin son basamağında.

Yerleşik mutluluğa gelince, ister evcil olsun, ister olmasın... hayır, beceremem. Çok haylazım, çok güçsüzüm. Çabayla çiçeklenir yaşam, beylik gerçek: Bana gelince, yeterince zahmetli değil yaşamım. Eylemin üzerinde uçuyor, ve geziniyor uzaklarda dünyanın bu değerli odağı.

Nasıl da yaşlı bir kıza dönüşüyorum, ölümü sevmek cesaretinden yoksun kalarak!

Tanrı bir verseydi bana, Tanrısal, göksel dinginliği, tapınmayı, – yaşlı ermişler benzeri. – Ermişler! güçlüler! keşişler, sanatçılar istemediğin kadar!

Sonsuz güldürü! Ağlatacaktı beni masumluğum. Bir güldürüdür yaşam, hepimizin yaşamak zorunda olduğu.

Yeter! işte ceza. – *İleri!*

Ah! yanıyor ciğerlerim, gürlüyor şakaklarım! Gece yuvarlanıyor gözlerimde, bu güneş ışığında! yürek... kollar ve bacaklar...

Nereye gidiyoruz? Savaşa mı? Güçsüzüm ben! ilerliyor ötekiler. Araç-gereçler, silahlar... zaman!..

Ateş! Ateş edin bana! Buraya! teslim olurum yoksa. –Korkaklar! – Öldürüyorum kendimi! Atıyorum kendimi atların ayaklarına!

Ah!..

– Alışacağım buna.

Fransız yaşamı olabilirdi, onurun yolu!

[4] Hıristiyan dinine kesinlikle dönüş yapmayacağını söylüyor. "Düğün Şöleni" simgesine gönderme. (Matta İncili, 22:1-14; Luka İncili, 14:15-25).

Cehennemin Gecesi[1]

Yüklüce bir zehir yuttum. – Üç kez kutsansın bana ulaşan öğüt! – Bir yangın var karnımda. Kollarımı, bacaklarımı buruyor ağu, biçimsizleştiriyor beni, yere seriyor. Ölüyorum susuzluktan, soluk alamıyorum, bağıramıyorum. Cehennem bu, sonsuz ceza! Görün nasıl da yeniden coşuyor ateş! Nasıl da yanıyorum tam anlamıyla. Git başımdan şeytan!

Görür gibi olmuştum iyilik ve mutluluğa dönüşü, kurtuluşu.

Betimleyebilir miyim gizli görüntüyü? İlahileri hoş görmez cehennem havası! Milyonlarca sevimli yaratıktı bunlar, hoş bir ruhsal birlik, güç ve barış, soylu tutkular, neyin nesidir bunlar, nereden bileyim?

Soylu tutkular!

Ve hâlâ yaşam bu işte! – Ya sonsuzsa cehennem azabı! Tam bir iblistir kendini sakatlamak isteyen bir insan, öyle değil mi? Cehennemde sanıyorum kendimi, cehennemdeyim öyleyse. Uygulaması bu, din kitabının. Kölesiyim ben vaftizimin. Beni de kendinizi de mutsuz ettiniz anababam. Zavallı masum! – Saldıramaz cehennem, putataparlara. Bu yaşamdır gene de! Daha sonra, daha da büyüyecek cehennem azabının zevkleri. Bir suç, çabuk, bir suç, hiçliğe yuvarlanayım, insan yasası adına.

Sus, kapat çeneni!.. Utanç ve ayıplama, burada: Ateşin pis, öfkemin alabildiğine saçma olduğunu söyleyen Şeytan. – Yeter!.. Bana fısıldanan yanlış düşünceler, büyüler, düzmece kokular, çocuksu müzikler. – Kim derdi ki egemenim gerçeğe, algılıyorum tüzeyi: Sağlam ve keskin bir sağduyum var, hazırım yetkin-

[1] Şiirin ilk halinde adı "Sahte Din Değiştirme" idi. Zaten şair sorunları dinsel kavramlarla yazıyor, ama hepsi o kadar. "Cehennem" geleneğe tutsaklık anlamında.

liğe... Gurur. –Kuruyor kafamın derisi. Merhamet! Tanrım, korkuyorum. Susadım, çok susadım! Ah! çocukluk, ot, yağmur, taşların üzerindeki göl, *ayışığı, çan kulesi saat on ikiyi çalarken*... Çan kulesindedir şeytan, bu saatte. Meryem! Kutsal Bakire!.. – Korkunçluğu budalalığımın.

Şuradakiler, dürüst insanlar değil mi, iyiliğimi isteyen?... Gelin... Bir yastık var ağzımın üzerinde, duymuyorlar beni, hayalet bunlar. Zaten kimse düşünmüyor bir başkasını. Yaklaşmasın kimse. Hiç kuşkusuz, şüpheli kişiyim, sanığım günah işlemekten.

Sayısızdır sanrılar. Gerçekten, her zaman bildiğim şey: İnancım yok artık tarihe, unutuyorum ilkeleri. Konuşmayacağım bu konuda: Kışkanabilir meczuplar ve şairler. Bin kez en varsıl benim, deniz gibi hasis olalım.

Tuhaf! durdu yaşamın saati az önce. Dünyada değilim artık. – Ciddidir dinbilim, cehennem hiç kuskusuz *aşağıda* ve cennet yukarıda. – Coşku, karabasan, uyku bir yalımlar yuvasında.

Nice hile kırdaki gözlemde... Şeytan, Ferdinand,[2] koşuyor kötü tohumlarla birlikte... Yürüyor İsa mor böğürtlenlerin üzerinde, eğmeden hiçbirini... Yürüdü İsa öfkeli suların üzerinde.

Bize dimdik ayakta gösterdi onu fener, beyazlar giyinmiş ve kara saç örgülü, zümrüt bir dalganın yamacında...

Ortaya çıkartacağım bütün gizleri: Dinsel ya da doğal gizler, ölüm, doğum, gelecek, geçmiş, kozmogoni,[3] hiçlik. Ustasıyım gözbağıcılık sanatının.

Dinleyin!...

Tümüne sahibim yeteneklerin! – Kimse yok burada ve biri var: Saçıp savurmak istemezdim hazinemi. – Zenci türküleri ister misiniz, huri dansları ister misiniz? İster misiniz görünmez olayım, *yüzüğü*[4] bulmak için suya dalayım, ister misiniz? Altın yapacağım, ilaçlar yapacağım.

İnanın öyleyse bana, yatıştırır inanç, yol gösterir, iyileştirir. Gelin hepiniz, – küçük çocuklar da,– avundurayım sizi, yüreğimi

---

2 *Ferdinand:* Fransa'da, Vouziers bölgesi köylülerinin şeytana taktıkları ad.

3 *Kozmogoni* (la cosmogonie). Evrenin yaratılışını inceleyen bilim.

4 *Yüzük:* Wagner'in, Alman destanı, "Nibelungenlerin şarkısı"ndan yararlanarak yazdığı dörtlemenin sonunda, Hagen yüzüğü aramak için Ren Nehri'nin sularına dalar. Rimbaud büyük bir olasılıkla bu "yüzük"e gönderme yapmaktadır. Ancak, İskandinav ya da Akdeniz mitolojilerine ve dinlerine kadar yüzüğün simgesel bir anlamı da vardır: Birlik, sadakat.

vereyim size, tansıklı yüreğimi! –Zavallı insanlar, emekçiler! Yakarı istemiyorum; mutlu olacağım güveninizle yalnızca.

– Ve beni düşünelim. Az üzülmemi sağlar bu benim dünyaya. Talihliyim daha çok acı çekmediğim için. Hoş çılgınlıklar oldu yalnızca yaşamımda, acınacak bir şey.

Adam sen de! akla gelebilecek bütün hoşnutsuzlukları deneyelim.

Hiç kuşku yok, dışındayız dünyanın. Hiç ses yok artık. Yitirdim dokunma duyumu. Ah şatom, Sakyonya'm, söğüt ormanım. Akşamlar, sabahlar, geceler, gündüzler... Nasıl da yorgunum.

Özel bir cehennemim olmalıydı öfkem için, kendi gurur cehennemim, – ve şehvet cehennemi; bir cehennemler birliği.

Ölüyorum yorgunluktan. Gömüt bu, solucanlara gidiyorum, korkuncun korkuncu! Şeytan, sen soytarı, yok etmek istiyorsun beni büyülerinle. İstiyorum. İstiyorum! bir dirgen darbesi, bir damla ateş.

Ah! yeniden doğmak! Gözleri çevirmek biçimsizliklerin üzerine. Ve bu zehir, bin kez kargınmış öpüş. Zayıflığım ve dünyanın acımasızlığı! Tanrım, merhamet, gizle beni, çok kötü davranıyorum! – Gizliyim ve gizli değilim.

Ateştir bu yeniden yükselen, cehennemliğiyle birlikte.

Sayıklamalar
I

DELİ BAKİRE[1]

ÇEKİLMEZ GÜVEY

Bir cehennem yoldaşının itiraflarını dinleyelim:

"Ey kutsal Koca, Tanrım, hizmetkârlarından en perişanının itirafını geri çevirme sakın. Mahvolmuşum. Sarhoşum. Erdemsizim. Ne yaşam!

"Bağışla, yüce Tanrım, bağışla! Ah! bağışla! Nice gözyaşları! Ve daha nice gözyaşları, sanırım, daha sonra!

"Daha sonra, tanıyacağım kutsal Koca'yı! O'nun kölesi olarak doğdum ben. – Dövebilir şimdi beni öteki!

"Şu anda, dünyanın dibindeyim, ey dostlarım!..[2] Hayır, dostlarım değil... Ne hiç böyle sayıklamalar, ne de böyle işkenceler... Nasıl da saçma!

"Ah! acı çekiyorum, haykırıyorum. Gerçekten acı çekiyorum. İstediğimi yapabilirim yine de, en aşağılık yüreklerin horgörüsüyle dolu ben.

"Ama, söyleyelim gizimizi, yine de, yirmi kez yinelemek pahasına da olsa, böylesine iç karartıcı, böylesine anlamsız!

---

[1] *Deli Bakire:* "O zaman göklerin melekûtu, kandillerini alıp güveyi karşılamaya çıkan on kıza benzeyecektir. Onlardan beşi akılsız, beşi akıllı idi. Çünkü akılsızlar kandilleri aldıkları zaman, yanlarına yağ almadılar..." (İncil, Matta, 25/1-13) Bir yoruma göre, *Deli Bakire*, Verlaine'i simgeliyor. *Çekilmez Güvey* de Rimbaud'yu. Ama, M. Ruff'un yorumuna göre *Deli Bakire* ve *Çekilmez Güvey*, Rimbaud'nun çift ruhunu simgeliyorlar. Aynı zamanda: Yabanıl, acımasız.

[2] *Dostlarım:* Deli bakireler.

"Kölesiyim ben, deli bakirelerini yitiren çekilmez Koca'nın. Gerçek bir iblistir o. Bir hortlak değildir, bir hayalet değildir. Ama erdemi yitirmişim, kargınmışım ve ölüyüm dünyada, – öldürmeyecekler beni!–" Nasıl betimlemeli size onu! Konuşmayı bile bilmiyorum artık. Yastayım, ağlıyorum, korkuyorum. Biraz serinlik. Tanrım, dilersen, yeter ki dile sen!

"Dulum ben... –Duldum... – Ah, evet, çok ciddi biriydim bir zamanlar, ve bir iskelet olmak için gelmedim dünyaya!.. Neredeyse bir çocuktu o... Gizemli incelikleri baştan çıkartmıştı beni. Unuttum bütün toplumsal görevlerimi, ardından gitmek için. Ne yaşam! Gerçek yaşam yok. Dünyada değiliz biz. Gidiyorum, böyle gerekiyor, onun gittiği yere. Ve çoğu zaman kızıyor bana, *ben zavallı insana.* İblis! – Bir iblistir o, biliyorsunuz, *bir insan değildir.*

"O diyor: Kadınları sevmem ben: Yeniden keşfedilmelidir aşk, bu bilinen bir *şey.* Güvenli bir konumdan başka bir *şey* istemez kadınlar. Güvenlik kazanılınca bir yana bırakılır yürek de, güzellik de: Bir şey kalmaz geriye soğuk horgörüden, günümüzün bu evlilik besininden başka. Ya da kadınlar görüyorum, mutluluk imleriyle birlikte, iyi arkadaşlar yapabilirim kendime onları, en başta yakmalıklar[3] gibi duyarlı canavarların parçaladığı arkadaşlar..."

"Utancı bir övünce, zulmü bir güzelliğe dönüştürürken dinliyorum onu. 'Uzak bir soydanım ben: İskandinav'dı atalarım: böğürlerini delip içerlerdi kendi kanlarını. –Hacamatlatacağım bütün bedenimi, dövmelerle donatacağım, bir Moğol[4] gibi çirkin olmak istiyorum: Göreceksin, uluyacağım sokaklarda. Zırdeli olmak istiyorum. Kesinlikle mücevher gösterme bana, yerlerde sürünürüm, halının üzerinde acıdan kıvranırım yoksa. Kana bulamak isterdim zenginliğimi tepeden tırnağa, çalışmayacağım asla...' Nice geceler, yakalıyordu beni onun iblisi, yuvarlanıyorduk yerde, boğuşuyordum onunla! – Geceler, çoğu zaman, sarhoş, sokaklarda ya da evlerde pusu kuruyordu, ölesiye korkutmak için beni. –'Gerçekten boğazımı kesecekler: iğrenç bir şey olacak yaptıkları.' Ah! onun cinayet havası içinde yürüdüğü günler!

---

[3] *Yakmalık* (le bûcher): Ölülerin ya da mahkûmların yakıldığı odun yığını.

[4] *Moğol (le* Mongol), *le mongolisme:* Moğolluk; çekik gözlü, yarık dilli, basık kafalı ve yumuşak kemikli bir yapıyla birlikte ortaya çıkan doğuştan geri zekâlılık türü. Rimbaud, Paul Verlaine'nin büyük başına anıştırma yapıyor.

"Duygulu taşra ağzıyla, pişmanlığa yolaçan ölümden söz eder bazen, hâlâ varolan mutsuzluklardan, yorucu işlerden, yürekleri paralayan gidişlerden söz eder. Kafa çekip sarhoş olduğumuz batakhanelerde, çevremizdeki insanlara bakarak ağlardı, yoksullar sürüsüne. Karanlık sokaklarda ayağa kaldırırdı yere yığılmış ayyaşları. Kötü bir anne sevecenliği vardı küçük çocuklara karşı yüreğinde. Alır başını giderdi, sevimliliğiyle din dersine giden küçük bir kızın. – Her konuda bilgiliymiş havası atardı, tecim işlerinde, sanatta, tıp konusunda. – Peşinden giderdim, böylesi gerekirdi!

"Görüyordum kafasının içindeki her türlü bezeği: Giysiler, çuhalar, mobilyalar: Silahlar veriyordum ona, bir başka yüz. Onunla ilgili her şeyi görüyordum, tıpkı onun düşündüğü gibi. Dalgın ve durgun göründüğünde bana, izliyordum onu, ben, tuhaf ve karmaşık işlerde, uzaktan, iyi ya da kötü işlerde: Kesinlikle biliyordum hiçbir zaman onun dünyasına giremediğimi. Uyuyan sevgili gövdesinin yanında, nice uyanık saatler geçirdim geceleri, gerçeklikten neden bunca kaçmak istediğini düşünerek. Böyle bir dileği olmamıştı hiç kimsenin. İnanıyordum, –korkmaksızın onun için,– büyük bir tehlike olabileceğine toplum içinde. – Belki de *yaşamı değiştirecek* gizleri vardı? Hayır, diye yanıtlıyordum kendimi, bu gizleri arıyor yalnızca. Sizin anlayacağınız, büyülüdür erdemi ve ben tutsağıyım onun. Yeterince gücü, –umutsuzluk gücü! – bulamazdı bir başka ruh[5] kendine, dayanmak için onun büyülü erdemine, onca korunmak, onca sevilmek için. Zaten bir başka ruhla birlikte hiç düşünmedim, hiç onu: İnsan kendi meleğini görür, bir başkasının meleğini asla, – bana kalırsa. Ruhundaydım onun, tıpkı insanın kendisi kadar aşağılık birini görmemek için boşalttığı bir saraydaymışım gibi: Hepsi bu. Ne yazık ki, gerçekten bağımlıydım ona. Ama ne istiyordu benim sıkıcı, korkak varlığımdan? Öldürmüyorsa da öldurmuyordu beni! 'Anlıyorum seni' diyordum bazen ona, kızgın ve kederli. Omuz silkiyordu.

"Böylece acım durmadan tazelendiği, ve daha yitik göründüğüm için kendi gözlerime, – tıpkı bana bakmak isteyebilecek gözlerde olabileceği gibi herkesin sonsuza dek unutmasına yargılı olmasaydım! – giderek daha çok gereksinim duyuyordum

---

[5] *L'âme:* 1. Ruh, cin; 2. Nüfus, kişi; 3. Can; 4. Gönül. "Ruh" sözcüğü *insan, kimse* anlamına da gelir. Bu nedenle, anlamı dinsel bağlama sıkıştırmamak gerekir.

onun iyiliğine. Öpüşleriyle ve dost kucaklamalarıyla, gerçek bir Cennetti, içine girdiğim ve yoksul, sağır, dilsiz ve kör bırakılmak isteyeceğim bir karanlık cennet. Çoktan alışıyorum buna. İki iyi çocuk olarak görüyordum bizi, hüzün Cennetinde özgürce dolaşabilen. Uyum içindeydik. Alabildiğine heyecanlı, çalışıyorduk birlikte. Ama içe işleyen bir okşamadan sonra şöyle diyordu: 'Artık ben burada olmadığım zaman, ne kadar tuhaf gelecek her *şey* sana, şimdiye kadar yaşadıkların. Kolum başının altında olmadığı zaman, ne üzerinde dinleneceğin yüreğim, ne de bu ağız gözlerinin üzerinde. Gitmem gerekecek çünkü bir gün uzaklara. Başkalarına da yardım etmeliyim artık: Benim görevim bu. Hiç hoş olmasa da... sevgili ruh...' Birden o gitmiş, başım dönüyormuş gibi duyumsardım kendimi, en korkunç karanlığa yuvarlanıyormuşum gibi: Ölüme. Beni bırakmayacağına söz vermesini isterdim. Yirmi kez verdi, bu aşık sözü. Ona: 'Seni anlıyorum." demem kadar boştu bu söz aslında.

"Ah! hiç kıskanmadım onu. Beni bırakmayacak, sanırım. Ne olacak o? Hiçbir şey bilmiyor; çalışmayacak hiçbir zaman. Bir uyurgezer gibi yaşamak istiyor. Ne var ki, iyilik ve erdemi, ona yaşamak hakkı sağlayabilir miydi gerçek dünyada? Unutuyorum duyduğum acımayı kimi zaman: O güçlendirecek beni, yolculuğa çıkacağız birlikte, çöllerde avlanacağız, uyuyacağız bilinmez kentlerin taşları üzerinde, kimsesiz, kaygısız. Ya da uyanacağım ki yasalar, töreler değişmiş olacak, –onun büyü gücü sayesinde–, dünya, hiç değişmeden, baş başa bırakacak beni isteklerimle, sevinçlerimle, aldırmazlıklarımla. Ah! çocuk kitaplarındaki serüven yaşamını, ödüllendirmek için beni, çok acı çektim, verecek misin bana? Veremez. Bilmiyorum ki ülküsü ne? Özlemleri, umutları olduğunu söyledi bana: Bu ilgilendirmez beni. Tanrıya sesleniyor mu? Tanrıya başvurmalıyım belki de. En dibindeyim uçurumun, ve bilmiyorum artık yakarmayı.

"Acılarını açsaydı bana, alaylarından daha iyi anlar mıydım onları acaba? Saldırıyor bana, saatler geçiriyor dünyada beni duygulandıran her şeyden beni utandırarak ve kızıyor ağlasam.

"– Güzel ve sakin eve giren şu kibar delikanlıyı görüyorsun: Duval'dir[6] adı. Dufour, Armand, Maurice ya da ne bileyim? Bu kötü yürekli budalayı sevmeye adadı kendini bir kadın: Öldü

[6] Alexandre Dumas Fils'in *Kamelyalı Kadın* romanının kahramanı Armand Duval.

kadın, hiç kuşkusuz şimdi bir ermiştir cennette. Öldüreceksin beni, tıpkı onun bu kadını öldürdüğü gibi. Yazgımız bu bizim, bizim yazgımız, iyiliksever yüreklerin... Yazık! çalışan bütün insanların ona sayıklamaların gülünç oyuncakları gibi göründüğü saatler vardı; berbat gülüşüyle gülerdi, uzun uzun. – Sonra, bir genç anne tavrı takınırdı, bir sevgili kızkardeş. Kurtulabilirdik, daha az yabanıl olsa! Ama öldürücüdür sevecenliği de. Kölesiyim onun. – Ah! deliyim ben!

"Bir gün yitecek tansıklı bir şekilde belki de; ama bilmeliyim, bir cennete mi uçacak yine, görebilmeliyim biraz göğe ağışını sevgili dostumun!"

Tuhaf çift!

Sayıklamalar
II

SÖZÜN SİMYASI[1]

Dinleyin beni. İşte çılgınlıklarımdan birinin öyküsü.

Bütün olası görünümleri nicedir elimde bulundurmakla böbürleniyordum, ve gülünç buluyordum çağcıl resmin ve şiirin ünlülerini.

Seviyordum saçmasapan resimleri, kapı aynalıklarını, sahne dekorlarını, cambaz perdelerini, dükkân tabelalarını, halk bezemelerini; modası geçmiş yazını, kilise Latincesini, imlası bozuk aşk kitaplarını, atalarımızın serüven kitaplarını, peri masallarını, çocukluğun küçük kitaplarını, eski operaları, budala nakaratları, yapmacıksız ahenkleri.

Seferler düşlüyordum, öyküsü yazılmamış keşif yolculuklarını, hırgürsüz cumhuriyetleri, bastırılmış din savaşlarını, töre devrimlerini, ırkların ve anakaraların yer değiştirmelerini: İnanıyordum bütün büyülere.

---

[1] *Sözün Simyası:* Sözlüklerde simya bilimi modern kimyanın öncüsü olarak ya da Ortaçağ'da madenleri altına dönüştürme inancı olarak açıklanır. Gerçekte, simya biliminin yandaşlarına göre simya bir felsefi arayış yöntemidir. Pernety sözlüğüne göre Simya Sanatı ya da Hermetik Sanat, "doğa"nın kendisinden başka bir şey değildir. Doğadan da güçlü olan bu sanat cisimlerin gerçek niteliklerini tutsak bulundukları hapishanelerde saptar ya da bazı durumlarda bu hapishanelerden kurtarır onları; onların etkinlik alanlarını genişletir, onları devindiren ilkeleri bir araya getirir. Doğanın işleyişi Simyanın işlemlerinden yalnızca deyim olarak farklıdır. Ama bu deyimleri felsefi olarak düşünmek gerekir. Rimbaud bir simyacı değildir, ama kuşkusuz, bu felsefenin bazı düşüncelerinin, insanın görüş ufkunu genişletme iradesinin ve dünyayı değiştirme olanağına inancının etkisinde kalmıştır. Rimbaud, simyayı, dünyayı ve yaşamı değiştirmek olanağı olarak görmüştür. Bu nedenle, genel olarak ve özellikle bu şiirde *güneş, öğle, büyüleyici işçiler, dülgerler gibi* simyaya özgü simgeler kullanır.

Rengini buldum sesli harflerin! – *A* kara. *Ö* ak. *I* kırmızı. *O* mavi. *Ü* yeşil. –Saptadım her sessiz harfin biçim ve devinimlerini, ve, içgüdüsel ahenklerle, ergeç bütün duyularla ulaşılabilecek bir şiirsel dil bulmakla gururlandım. Saklı tutuyorum çeviri hakkını.

Bir denemeydi bu başlangıçta. Sessizlikleri ve geceleri yazıyordum, not ediyordum dile sığmazı. Saptıyordum başdönmelerini.

ꕥ

Kuşlardan, sürülerden, köylü kadınlardan uzakta,
Diz çökmüş durumda, ne içiyordum böyle,
Körpe fındık ağaçlarıyla çevrili fundalıkta,
Ilık ve yeşil bir ikindi üzeri, sisler içinde?

Bu genç Oise'da ben böyle ne içebilirdim,
–Karaağaçlar suskun, çayır çiçeksiz, gök kapalı! –
İçmek sarı asmakabaklarından, uzaklarında
sevgili kulübemin?
Terleten altın likörü biraz, alt tarafı.

Sefil bir han tabelasıydım sanki orada.
– Bir fırtına gelip kovdu göğü. Akşamdı,
Yitiyordu ormanların suyu erden kumlarda,
Buz parçaları fırlatıyordu göklere Tanrı'nın rüzgârı;

Ağlıyordum, –içemiyordum artık–, görüyordum altını.

ꕥ

Sabahın dördü, mevsim yaz burada,
Sürmekte hâlâ aşkın derin uykusu.
Buharlaşıyor koruların altında
Kutlanmış akşamın kokusu.

Geniş kocaman işliklerinde, orada,
Batı Kızlarının[2] güneşi altında
Gömlekli Dülgerler var
    Çoktan çalışmayı bırakmışlar.

Rahattırlar kendi yosun Çöllerinde,
Değerli kaplamalar hazırlıyorlar ki
    Çizip betimleyecek kent gene
Onların üzerine yapay göklerini.

Ah, bir Babil kralının uyrukları
Bu Büyüleyici İşçiler için, haydi bir an
Ayrıl artık. Venüs bir an olsun, haydi,
Yürekleri taçlı Âşıklarından!

    Ey Çobanlar Kraliçesi,
İçki sun ki bu yorgun işçilere,
Biraz olsun dinlensin güçleri
Öğleyi beklerken, girmek için denize.

Şiirsel eskiliklerin önemli payı vardı benim söz simyamda.
Alıştım basit sanrıya: Bir fabrikanın yerine bir cami görüyordum düpedüz, meleklerin oluşturduğu bir davulcu topluluğu, gökyüzünün yollarında faytonlar, bir gölün dibinde bir salon; canavarlar, gizler; büyük korkular dikiyordu önüme bir vodvil adı.

Sonra sözcüklerin sanrısıyla açıkladım büyülü safsatalarımı! Kutsal buldum sonunda aklımın düzensizliğini. Aylaktım, kurbanıydım bir yüksek ateşin: İmreniyorum mutluluğuna hayvanların, – Vaftizsiz ölen bebeler cennetinin masumluğunu simgeleyen urulların, o erdenliğin uykusu olan köstebeklerin!

Hırçınlaşıyordu kişiliğim. Hoşça kal diyordum dünyaya bir tür romanslarda:

---

[2] *Batı kızları:* Hesperos ya da Batı Kızları diye anılan Hesperidler, Hediodos'a göre Okyanus ırmağının ötesinde, geceyle gündüzün sınırlarında anıran ince sesli perilerdir.

EN YÜKSEK KULENİN TÜRKÜSÜ

Gelsin, gelsin artık.
O sevdalandığımız çağ.

Sabrettim uzun zaman
Artık hiç unutamam.

Yükselip gitti göklere
Korkular ve acılar.
Ve bulandırıyor bak işte
Damarlarımı hasta susuzluklar.

Gelsin, gelsin artık,
O sevdalandığımız çağ.

Teslim olmuş unutuluşa
Bir çayır gibi tıpkı,
Günlükle ve karamukla
Büyüyüp çiçeklenmiş,
Pis sineklerin sanki
Yabanıl uğultusunda.

Gelsin, gelsin artık,
O sevdalandığımız çağ.

Çölü sevdim, yanık meyve bahçelerini, rengi atmış dükkânları, ılınmış içkileri. Ayaklarımı sürüyerek yürüyordum pis kokulu daracık sokaklarda ve, gözlerim kapalı, sunuyordum kendimi ateş tanrısı güneşe.

"General, yıkık tabyalarının üzerinde eski bir top kaldıysa eğer, topa tut bizi toprak kesekleriyle. Görkemli dükkânların aynalarında! salonlarda! Kendi tozunu yedir kente. Paslandır olukları. Kızgın yakut tozlarıyla doldur kadınların süslenme odalarını..."

Ah! hanın genel işeme yerinde esrimiş küçük sinek, hodanın vurgunu, ve erittiği bir güneş ışınının!

AÇLIK

İştahım varsa bile, aç değilim
Yalnızca taşa, toprağa.
Öğle yemeğinde havadır yediğim,
Kaya, kömür ve demir var masada.

Dönün açlıklarım. Açlıklarım,
    Otlayın çayırında seslerin,
Emin o neşeli, şakrak zehirini
    Kahkaha çiçeklerinin.

Yiyin kırılan çakıl taşlarını,
Kocamış taşlarını kiliselerin;
Gri vadilere saçılmış ekmeklerdir
Eski tufanlardan kalan çakıllar.

***

Uluyordu kurt yaprakların altında
Kümes ziyafetinden artakalan
Güzel tüyler tükürerek sağa sola:
Helak oluyorum ben de onunla.

Salatalar ve meyveler, işte
Emre amade, hasat bekliyor;
Ama şu çitlerin örümceği de
Yalnızca mormenekşe yiyor.

Uyuyayım! kaynayayım ben
Süleyman'ın sunaklarında.
Pasın üzerinde koşuyor etsuyu
Ve karışıyor Kidron'un[3] sularına.

En sonunda, ey mutluluk, ey akıl, ayırdım gökyüzünden mavisini, ki o karadır aslında, ve yaşadım ben, *saf* ışığın ben altın kıvılcımı. Sevinçten, bir anlam alıyordu yüzüm, olabildiğince soytarı ve şaşkın:

[3] *Kidron* (Cedron): Yeruşalim'i Zeytinlik Dağı'ndan ayıran dere. Adı Tevrat'ta geçer.

Bulundu yitik!
–Ne? – Sonsuzluk?
Denize eklenmiş güneştir
Sonsuzluk.

Ölümsüz ruhum,
Verdiğin sözü tut.
Unut yalnız geceyi
Ve yanan günü unut.

Haydi kurtar kendini
İnsanların aylarından
Ve ortak coşkulardan,
Uç haydi, gönlünce uç...

– Umut diye bir şey yok,
Ne de *orietur*[4] var.
Bilim ve sabır
Ve işkence, istemediğin kadar.

Yarın diye bir şey yok,
Bütün korlar atlastan.
Görevdir şimdi
Sizin coşkunuz.

Bulundu yitik!
Ne? Sonsuzluk,
Denize eklenmiş güneştir
Sonsuzluk.

80

Masalsı bir opera oldum: Bir mutluluk yazgısı taşıdığını gördüm bütün varlıkların: Yaşam değildir eylem, ama bir gücü boşa harcama biçimi, bir kızgınlık. Beyinin yetersizliğidir aktöre.

Bana öyle geliyor ki, bütün varlıklara kendi varlığını borçludur birçok *başka* yaşam. Ne yaptığını bilmiyor bu bay: Bir me-

[4] *Orietur* (Latince): Doğacak. Tevrat'ta Tanrı'nın bir kurtarıcı göndermne vaadiyle ilgili. Rimbaud bu vaadin gerçekleşmeyeceğini söylüyor.

lektir o. Bir yuva dolusu ittir şu aile. Birçok insanın önünde, öteki yaşamlarından birinin bir anıyla konuştum yüksek sesle. Bir domuz sevdim böylece.

Çılgınlığın, –tımarhanelik deliliğin, –safsatalarından hiçbirini unutmadım: Hepsini ezbere söyleyebilirim yeniden, egemenim yönteme.

Tehlikedeydi sağlığım. Geliyordu büyük korku. Dalıyordum birkaç günlük uykulara ve kalkıp sürdürüyordum en kederli düşleri. Ölecek durumdaydım, tehlikelerle dolu bir yolda dünyanın bir ucuna, karanlığın ve kasırgaların yurdu Kimmerler[5] ülkesinin sınırlarına sürüklüyordu beni zayıflığım.

Yolculuk yapmak, beynimde toplanan büyüleri oyalamak zorunda kaldım. Yükseldiğini görüyordum avundurucu haçın beni bir kirden paklayacakmış gibi sevdiğim denizin üzerinde. Lanetlemişti beni gökkuşağı.[6] Alınyazımdı Mutluluk, pişmanlık acılarım, içimdeki kurt: Güce ve güzelliğe adanmayacak kadar uçsuz bucaksız olacaktı hep yaşamım.

Mutluluk! Onun tatlı mı tatlı dişi uyarıyordu beni horoz[7] öterken, *–ad matutinum*,[8] *Christus venit*[9] okunurken, – en karanlık kentlerde:

---

[5] *Kimmerler Ülkesi:* Tarihteki Kimmerler'in ülkesiyle bir ilişkisi yok. Dünyanın bir ucunda, sisler ve bulutlarla sarılı, ışığın nüfuz edemediği, sonsuz gecenin egemen olduğu efsane ülke. Burada yaşayan insanlar barbardırlar, tuhaf gelenekleri vardır, yeraltında yaşarlar ve insan kurban ederler. Kimse bu ülkenin yolunu bilmediği için, cehennemin yakınlarında ya da ölüler ülkesine komşu bir ülke olduğu varsayılır.

[6] *Gökkuşağı:* "Yayımı buluta koydum, ve benimle yerin arasında bir ahit alameti olacaktır." (Tevrat, *Tekvin*, 9:13) Hıristiyan dininde doğmuş ve vaftiz edilmiş olan Rimbaud bu ahiti (andlaşmayı) bilmek zorundadır, yani Tann'nın yasasını bilmek zorundadır. Ama arayışlarında her türlü sapıncı göze almıştır, öyleyse cezalandırılacaktır. "Yay", gökkuşağını simgelemektedir.

[7] *Horoz öterken:* Havari Petrus'un ihanetiyle ilgili gönderme: "Lakin Petrus ona dedi: Eğer hepsi sürçseler bile ben sürçmem. İsa da ona dedi. Doğrusu sana derim: Bugün, hatta bu gece, horoz iki kere ötmeden önce, sen beni üç kere inkâr edeceksin" (İncil, Markoş, 14/27-31; 14/66-69; 14/72) ve İsa'nın söyledikleri gerçekleşir.

[8] *Ad matutinum* (Latince): Sabahleyin, Katolikler'in pazar günü duası. "Ad matutinum, gallo spes redit" (Sabahleyin horoz öterken umut yeniden doğar.)

[9] *Christus venit* (Latince): *İsa geliyor.* Özellikle Katolikler'in okudukları çarşamba günü duası. Sabah duası. "Nox, et umbrae et nubila, / Confusa mundi et turbide: / Lux intrat, albescit polus: / Christus venit: discedite" ("Dünyayı göstermeyen, onu engelleyen gece karanlıklar ve bulutlar: Işık yükseliyor, kutup ağarıyor: İsa geliyor: Savulun.")

Ey mevsimler, ey şatolar!
Var mı hatasız insanlar?

Yaptım o büyülü mutluluk araştırmasını,
Bunu hiç yapmayan insan var mı?

Selamlayalım, esenleyelim onu
Her ötüşünde Galya horozu[10]

Ah! kalmadı artık hevesim:
El koydu yaşamıma benim.

Aldı bu büyü ruhumu, bedenimi
Ve dağıttı bütün güçlerimi.

Ey mevsimler, ey şatolar!

Kurtuluş saati, ne yazık ki!
Ah! olacak ölümün saati.

Ey mevsimler, ey şatolar!

Bunlar olup bitti. Güzelliği selamlamayı biliyorum şimdi.

[10] *Galya horozu:* Dönemin argosunda erkeklik organı.

Olanaksız

Ah! şu çocukluk yaşamım, bütün havalarda açık yol, doğal değildi yetingenliğim, daha kayıtsızdım dilencilerin en iyisinden, gurur duyuyordum ülkem ve dostlarım olmadığı için, nasıl da budalalıktı. – Bunu ancak şimdi anlıyorum!

– Haklıydım, bugün bizimle pek az uyuşan kadınlarımızın temizlik ve saflığının asalağı olan, bir okşama fırsatını bile kaçırmayan şu herifleri horgörürken.

Haklıydım bütün küçümsemelerimde: Kaçtığıma göre!

Kaçıyor muyum?

Durun anlatayım size.

Daha dün ahlar vahlar ediyordum: "Tanrım! biz lanetlilerden yeterince yok mu bu dünyada! Ben, çoktan, nice zaman var ki katıldım onların sürülerine! Tanıyorum hepsini. Tanırız her zaman birbirimizi; tiksiniriz birbirimizden. İyilik nedir bilmeyiz. Ama terbiyeliyiz; çok kusursuzdur dünyayla ilişkilerimiz." Tuhaf mı? Dünya, tecimenler, basit insanlar! –Onursuz değiliz. – Ama seçkinler, nasıl konuk ederlerdi bizi? Oysa, kendilerine yaklaşmak için cesaret ya da alçakgönüllülük gerektiğine göre bize, demek ki huysuz ve neşeli insanlar, düzmece seçkinler var. Biricik seçkinlerdir bunlar. Kutsayıcılar değil!

İki paralık aklıma kavuşunca –hemen gidiveriyor!– Batıda bulunduğumuzu yeterince erken kavramamış olmaktan kaynaklandığını anlıyorum tedirginliklerimin. Batı bataklıkları! Işığın solduğunu, biçimin büzüştüğünü, devinimin yittiğini düşündüğümden değil... Güzel! Doğunun sonundan bu yana bilincin geçirmiş olduğu bütün acımasız gelişmelerin sorumluluğunu kesinlikle üstlenmek istiyor bilincim... istiyor bunu bilincim!

... Harcanmıştır iki paralık aklım! –Güçtür bilinç. Batıda olmamı istiyor. Susturmam gerek onu, istediğim çözüme ulaşmak için.

Cehennemin dibine diyordum, şehitlerin onur çelenkleri, sanatın ışığı, bulucuların gururu, yağmacıların şiddeti; Doğu'ya dönüyordum, ilk ve ölümsüz bilgeliğe. – Bir düşü bu galiba bayağı tembelliğin!

Yine de, hiç mi hiç düşünmüyordum çağcıl acılardan kurtulmanın kıvancını. Geçirmiyordum aklımdan Kuran'ın bozulmuş bilgeliğini. –Ama, bilimin şu bildirisinden, Hıristiyanlık'tan bu yana, gerçek bir işkence yok mudur insanın *kendini kandırmasında,* gerçeklikleri kendine kanıtlamasında, bu kanıtları yinelemek zevkiyle şişinmesinde, ve yalnızca böyle yaşayabilmesinde? incelikli ve budalaca işkence; kaynağı ruhsal saçmalıklarının. Doğanın canı sıkılabilir, belki! İsa ile birlikte doğdu Monsieur Prudhomme.[1]

Sis ekip biçtiğimiz için değil mi? Sayrılık ateşi yiyoruz sulu sebzelerimizle birlikte. Ve ayyaşlık! ve tütün! ve bilgisizlik! ve özveriler! –Doğu bilgeliği düşüncesinden, anayurttan epeyce uzak değil mi bütün bunlar? Neye yarar çağcıl dünya, bunca zehir ortaya çıkıyorsa!

Kilisenin adamları diyecekler: Anlaşıldı. Ama Aden'den[2] söz etmek istiyorsunuz siz. Sizinle ilgili bir şey yok Doğu halklarının tarihinde. – Doğru; Aden'di düşündüğüm! Ne ilgisi var benim düşümle, şu eski ırkların saflığının!

Filozoflar der: Yaşı yoktur dünyanın. Yer değiştirir insanlık yalnızca. Batıdasınız, ama özgürsünüz gönlünüzce eski olan kendi Doğunuzda yaşamakta, – ve iyi yaşamakta. Yenik biri olmayınız. Filozoflar, kendi Batınızdasınız.

Dikkat et, bilincim. Yok sert kurtuluş kararları. Çalış! – Ah! bizim için yeterince hızlı değil bilim!

– Ama görüyorum uyuduğunu bilincimin.

Ağlayan melekleriyle bizi yalnız bırakmayan gerçekliğe ulaşabilirdik belki de, hep uyanık olsaydı şu andan itibaren!.. –

---

1 *Monsieur Prudhomme:* H. Monnier'nin 1857 yılında yayımlanan *Memoires de Joseph Prudhomme* adlı kitabına gönderme. Gösterişli ama budala bir tip. Rimbaud'ya göre bu tür insanlar Hıristiyanlığın ürünüdür.

2 *Aden* (l'éden): Cennet gibi yer, yeryüzü cenneti. "Ve RAB Allah şarka doğru Aden'de bir bahçe dikti; ve yaptığı adamı oraya koydu." (Tevrat, Tekvin, 2/8) Tevrat ve İncil'e göre Cennet'in adı.

Uyanık olsaydı şu ana kadar, boyun eğmezdim zararlı içgüdülere, çok eski bir zamanda!.. Yelken açardım bilgeliğin açık denizlerinde, uyanık olsaydı her zaman!..

Ah arınmışlık! arınmışlık!

Şu uyanıklık dakikasıdır, bana arınmışlık düşüncesini sunan! –Bilinç yoluyla gidilir Tanrı'ya!

Yürek paralayıcı mutsuzluk!

Şimşek

İnsan emeği! Bu patlamadır, zaman zaman uçurumumu aydınlatan.

"Hiçbir şey boş değil; haydi bilime ve ileri!" diye haykırıyor çağcıl Vaiz,[1] yani *Herkes*. Ve yine de kötülerin ve tembellerin cesetleri düşüyor ötekilerin yürekleri üzerine... Ah! çabuk, çabuk biraz; orada, gecenin ötesinde, şu gelecekteki ölümsüz ödüller... Kaçıracak mıyız onları elimizden?

– Ne yapabilirim orada? Bilirim nedir çalışmak; ve bilim çok yavaş. Dörtnala gitsin yakarış ve gümbürdesin ışık... görüyorum bunu açıkça. Çok basit, ve çok sıcak; yapabilecekler bensiz. Görevim var benim; gurur duyacağım bundan birçokları gibi, onu bir kenara koyarak.

Yıpranmış yaşamım. Tamam! öykünelim, tembellik edelim, ey acıma! Ve varolmayı sürdüreceğiz, eğlenerek, aykırı aşklar ve olağanüstü evrenler düşleyerek, homurdanarak ve paylayarak dünyanın görünümlerini, soytarıyı, dilenciyi, sanatçıyı, haydutu, – rahibi! Keskin bir günnük kokusu geliyor burnuma, hastane yatağımda: Kutsal kokuların bekçisi, günah çıkaran papaz, kurban...

Pis çocukluk eğitimimi bulguluyorum orada. Başka ne?.. Yirmi yaşımı yürümek, başkaları da yürüyecekse yirmi yaşlarını.

---

[1] *Vaiz: "Yeruşalim'de kral olan Davud'un oğlu Vaiz'in sözleri. Boşların boşu, Vaiz diyor, boşların boşu, her şey boş... ve güneş altında yeni bir şey yok..."* (Tevrat. *Vaiz*, Bap 1) Rimbaud Tevrat'ın Vaiz'inin karşısına bilimin Vaiz'ini çıkartıyor. Mutluluk kavramının içeriğinin değiştiğine ve dünyanın geleceğinin bilimde olduğuna işaret ediyor.

Hayır! Hayır! başkaldırıyorum şimdi ölüme! Çok hafif geliyor çalışma gururuma: Çok az bir işkence olabilir dünyaya ihanetim. Son anda saldırmak isterdim sağa, sola...

O zaman, –ah! –sevgili zavallı ruh, yitirmeyebiliriz sonsuzluğu!

Sabah

Vaktiyle, bir gençlik yaşamadım mı, öyle altın sayfalara yazılacak, sevilmeye değer, yiğit, masalsı, – ne büyük bir talih! Hangi suç, hangi hata yüzünden hak ettim bugünkü güçsüzlüğümü? Hayvanların acıdan hıçkırdıklarını, hastaların umutlarını yitirdiklerini, ölülerin kötü düş gördüklerini ileri süren sizler, haydi betimlemeye çalışın düşüşümü ve uykumu. Ben, dilencinin, kendini, ardı arkası kesilmeyen *Pater*'leri[1] ve *Ave Maria*'ları[2] ile dile getirmesinden daha iyi anlatamıyorum artık kendimi. *Konuşamıyorum artık!*

Yine de, sanırım bitirdim bugün cehennemimin öyküsünü.

Gerçek cehennemdi, o eski, Tanrı'nın oğlunun kapılarını açtığı cehennem.[3]

Aynı çölde, aynı gecede, görüyor yorgun gözlerim ilk kez gümüş yıldızı, her zaman, heyecanlanmadan yaşamın Kralları, o üç müneccim,[4] yani yürek, ruh ve akıl. Ne zaman gideceğiz kumsalların, tepelerin ötesine, selamlamak için yeni emeğin doğuşunu, yeni bilgeliği, zorbaların ve iblislerin kaçışını, sonunu

---

1 *Pater.* Hıristiyanlıkta Pater duası.

2 *Ave Maria:* Selam, Cebrail'in Meryem'e selamı. Meryem Ana'ya yapılan yakarı.

3 Rimbaud durmadan aynı düşünceyi yineliyor: Cehennem düşüncesini İsa ve Hıristiyanlık yaratmıştır; paganlarda cehennem düşüncesi yoktur. Bu nedenle lanetlenmek tehlikesinden uzaktırlar.

4 *Üç müneccim* (les Mages): Çocuk İsa'nın önünde bağlılıklarını bildiren çobanlar, krallar; "Çoban-krallar" da denir. "İmdi İsa, kral Hirodes'in günlerinde, Yahudiye Beytleheminde doğduğu zaman, işte, şarktan Yerüşalim'e müneccimler gelip dediler. Yahudilerin kralı doğan zat nerededir... Şarkta gördükleri yıldız önlerince gidiyordu; ta çocuğun bulunduğu yere kadar gelerek üzerinde durdu. Onlar da yıldızı gördükleri zaman taşkın sevinçle sevindiler." (İncil, Matta, Bap 2)

boşinançların, ne zaman gideceğiz tapınmaya –ilkler olarak!– Noel'e yeryüzünde!

Göklerin türküsü, halkların yürüyüşü! Köleyiz biz, lanetlemeyelim yaşamı.

Elveda

Güz geldi bile! –Ama bir ölümsüz güneşe yerinmek neden, adamışsak kutsal ışığı bulgulamaya kendimizi, – mevsimler üzre ölen insanlardan uzak.

Güz. Yoksulluğun limanına, gökleri kanla ve çamurla lekeli büyük kente yöneliyor devinimsiz siste yükselen teknemiz. Ah! çürümüş paçavralar, yağmurda ıslanmış ekmek, esriklik, beni çarmıha geren binlerce sevda! Demek, hiç ölmeyecek, ölü *ve yargılanacak* ruhların ve gövdelerin bu gulyabani ecesi! Çamur ve veba kemirmiş derimi, saçlarımda ve koltukaltlarımda kaynaşan kurtlar ve yüreğimde daha büyük kurtlar, uzanmış olarak görüyorum kendimi yine, yaşsız ve duygusuz yabancılar arasında... Ölebilirdim orada... Korkunç çağrışım! Lanet okuyorum yoksulluğa.

Ve korkuyorum kıştan, çünkü sakin bir mevsimdir kış!

– Kıvançlı beyaz uluslarla kaplı sonsuz kumsallar görürüm gökyüzünde, kimi zaman. Sabah melteminde çok renkli bayraklarımı dalgalandırır, başımın üzerinde, bir büyük tekne, altından. Yarattım bütün şenlikleri, bütün utkuları, bütün yıkımları yarattım. Denedim, yeni çiçekler, yeni yıldızlar, yeni bedenler, yeni diller bulmayı. Doğaüstü güçler edindiğimi sandım. İşte! gömmeliyim imgelemimi ve anılarımı! Kazanılmış değerli bir sanatçı ve öykücü ünü.

Ben! her türlü aktöreden bağışık müneccim ya da melek olduğunu ileri süren ben, toprağa geri döndüm, araştırıp bulunacak bir görev ve kucaklanacak kaba bir gerçeklikle! Budala!

Yanıldım mı? Ölümün kız kardeşi olacak mıydı benim için iyilik?

Eh ne yapalım, özür dileyeceğim beslediğim için kendimi yalanla. Haydi gidelim artık.

Ama bir dost el yok! ve yardım için nereye başvurmalı?

Evet, hiç olmazsa yeni dönem çok yalın.

Çünkü utku kazandım diyebilirim: Azalıyor diş gıcırtıları, ateşin hışırtısı, pis kokulu iççekişler. Siliniyor bütün iğrenç anılar. Uzaklaşıyor son pişmanlıklarım, –dilencilere, haydutlara, ölümün dostlarına, her türlü geri zekâlılara duyulan kıskançlıklar. –İblisler, ya alsaydım öcümü!

Kesinlikle çağcıl olmak gerek.

Hayır ilahilere: Elden bırakmamalı kazanımları. Katı gece! yüzümde tütüyor kurumuş kan, ve hiçbir şey yok arkamda şu korkunç ağaççıktan[1] başka!.. Ruhsal savaşım da insanların savaşı kadar hoyratça; ama yalnız Tanrı'nın kıvancıdır tüze saplantısı.

Yine de uyanıklıktır bu. İyi karşılayalım öyleyse içimize dolan gücü ve gerçek sevecenliği. Ve, şafak vakti, ateşli sabırla donanmış durumda, gireceğiz görkemli kentlere.

Ne çok dost elden söz ediyordum! Büyük bir başarıdır eski uyduruk aşklara gülebilmem ve utandırabilmem şu yalancı çiftleri, –cehennemini gördüm kadınların, orada; –ve elimde olacak, *bir ruh ve bir bedende sahip olmak gerçeklik*'e, özgürce.

Nisan-Ağustos 1873

[1] *Korkunç ağaççık:* Rimbaud'nun temel sorunsalını yani kötülük bilincini, saflığın araştırılmasını simgeliyor. İlk günaha gönderme: "İşte, adam iyiyi ve kötüyü bilmekte bizden *biri gibi oldu*; ve şimdi elini uzatmasın ve hayat ağacından almasın, ve yemesin diye - böylece RAB Allah onu Aden bahçesinden, kendisinin içinden alındığı toprağı işlemek için çıkardı. Ve adamı kovdu; ve hayat ağacının yolunu korumak için, Aden bahçesinin şarkına Kerubileri ve her tarafa dönen kılıcın alevini koydu," (Tevrat, *Tekvin*, 3: 22, 23, 24)

ILLUMINATIONS[1]
1872-1874

[1] *(Les) Illuminations:* Işıklandırma, aydınlatma; ışık donanması, ışıklarla donatma; içe doğuş, içe doğma, esin (ilham); tanrısal esin (ilhamı ilâhi). Arthur Rimbaud *Illuminations*'un yazmalarını 1875 yılının Şubat ayında, Stuttgard'ta, Germain Nouveau'ya ulaştırması için Paul Verlaine'e vermişti. Bilindiği kadarıyla, yazma dosyasının üzerinde *Illuminations* adı bulunmuyordu. Bundan sonra yazmaların yazgısı Verlaine, Nouveau, Charles de Sivry, Louis Le Cardonnel ve Gustave Kahn'ın ellerine kaldı. *Illuminations*'un büyük bir bölümü *La Vogue* dergisinin 3, 13 ve 20 Haziran 1886 sayılarında yayımlandığı sırada Rimbaud artık Habeşistan'da bulunuyordu (Fransa'dan, 1880 yılında ayrılmıştı). Bu nedenle kitabının adlandırılmasında bir katkısı olmadı. Ama Paul Verlaine kitabın (1886) önsözünde, Rimbaud'nun *Illuminations*'u bir alt-başlık olarak yazdığını ve bunu İngilizce *coloured plates*'in (Renkli Gravürler) ya da *"painted plates"* anlamında kullandığını ileri sürmektedir. Bu nedenle kitabın isim babalığını Verlaine'in yapmış olduğunu söyleyebiliriz. Kitabın adı konusunda başka savlar ve yorumlar da var. Bu bakımdan, *Illuminations* sözcüğünün ne sözcük anlamlarını, ne de anlamı tartışmalı İngilizceden Fransızcaya çeviri adı Türkçede kullanabilmemiz olası. Sonuç olarak, başka dillere çeviri yapan çevirmenlerin hemen hemen tümünün yaptığı gibi kitabın adını Türkçeye çevirmiyor *Illuminations* olarak bırakıyorum.

Özgün Adı
Illuminations

Tufandan Sonra[1]

Boşa çıkar çıkmaz Tufan hayali.

Bir tavşan durdu evliyaotları ve devingen çançiçekleri arasında, ve yakardı gökkuşağına, örümcek ağları arasında!

Ah! gizleniyordu değerli taşlar, –bakıyordu çiçekler çoktandır çevrelerine.

Tezgâhlar kuruldu pis anacaddede ve çekildi kayıklar, tıpkı oyma resimlerdeki gibi yukarıya yerleşmiş denize doğru.

Kan aktı. Mavi Sakal'ın evinde, –mezbahalarda– Tanrı'nın mührünün[2] pencereleri solgunlaştırdığı cambazhanelerde. Aktı kan ve süt.

Konut dikti kunduzlar.[3] "Mazagranlar"[4] tüttü küçük kahvelerde.

Tansıklı resimlere baktı yaslı çocuklar, hâlâ yağmur sularının aktığı büyük sırça evde.

---

1 *Tufandan Sonra: Illuminations*'u kavramak, anlamak için bir kilit kavram durumunda olan "Tufandan Sonra"ya birçok yorum getirilmiştir. Rimbaud uzmanlarının çoğunluğu, son zamanlarda, Yves Denis'nin Tufan'ın Paris Komünü'nü simgelediği yorumuna katılmaktadırlar. Zaten, *Illuminations*'un tümünün geri planında Paris Komünü'nün bulunduğu ve kitabın temel izleklerinden birinin Komün ekseninden geçtiği duyumsanmaktadır.

2 *Tanrı'nın mührü:* Gökkuşağı. Tufandan sonra Allah, Nuh ve oğullarıyla şöyle konuşur: "Benimle sizin, ve ebedi devirlerce sizinle beraber olan her canlı mahlûkun arasında yapmakta olduğum ahdin alâmeti şudur: Yayımı (gökkuşağını-Ö.İ.) buluta koydum, ve benimle yerin arasında bir ahit alâmeti olacaktır." (Tevrat, *Tekvin* 9: 12, 13, 14)

3 *Kunduz* (le castor): Kunduzun bir anlamı da "Ortaklaşa konut yaptıran insanlar"dır. Rimbaud'nun *"kunduz"*a verdiği ikili anlam ve dize içinde kullandığı "Bâtir" (yapmak, kurmak) fiilinin anlamı, daha önceki dizelerde geçen tavşan (burjuvazi), tezgâh ve kan sözcükleriyle birleşerek Yves Denis'nin yorumunu sağlamlaştırmaktadır.

4 *Mazagran:* Kahve ve alkol karışımı bir içki.

Bir kapı çarptı; ve, köyün alanında, kollarını salladı, rüzgâr güllerini ve her yerdeki çan kulesi horozlarını öykünen çocuk, gürül gürül sağanağın altında.

Bir piyano yerleştirdi Alp Dağları'na Bayan ..... . Ayin ve İlk Kudas[5] törenleri yapıldı katedralin yüz bin sunağında.

Yola çıktı kervanlar. Ve buzların ve kutup gecesinin kaosunda yapıldı Splendide-Hôtel.

O zaman bu zamandır, kekik çöllerinde pavkıran çakalları duydu Ay, –ve meyve bahçelerinde söylenen nalınlı çoban türkülerini. Daha sonra, tomurcuklanmış, mor renkli ulu ormanda, Eucharis[6] ilkyazın geldiğini söyledi bana.

Fışkır, gölcük: –Köpük, yuvarları köprüde ve ormanların üzerinde; –taşın ve yuvarlanın, –kara örtüler ve orglar, şimşekler ve gökgürültüsü; –taşın ve sürdürün Tufanları, Sular ve kederler.

Çünkü sona erdi ereli Tufanlar, –ah gömülen değerli taşlar ve açmış çiçekler!–dayanılmaz bir şey bu! Ve Ece, toprak çömlekte ateşini yakan Büyücü Kadın, kendisinin bildiği ve bizim bilmediğimiz şeyi asla anlatmak istemeyecek bize.

---

[5] Kudas (la communion): Şarap ve Ekmeğin kutsandığı dinsel tören... İsa'nın havarileriyle yediği son yemeği anmak için yapılır. *İlk Kudas:* 14 yaşında, Hıristiyanlığa giriş töreni.

[6] *Eucharis:* Fénelon'un Télémaque adlı yapıtında Kalipso'nun yakını olan peri-tanrıça (Nympha).

Çocukluk

I

Bu, kara gözlü ve sarı yeleli, kimsesiz ve yuvasız put, daha soylu Meksika ve Flaman masallarından; yurtluğu, küstah mavilik ve yeşillik, koşar teknesiz dalgaların Grek, Slav ve Kelt adlarıyla acımasızca adlandırdığı kumsallarda.

Ormanın sınırında, –çınlar, çatlar, ısıtır düş çiçekleri, –çayırlardan kaynayan duru tufanda bağdaş kurmuş turuncu dudaklı kız, ebemkuşaklarının,[1] bitki örtüsünün, denizin gölgelediği, içine işlediği ve giydirdiği çıplaklık.

Çevrine çevrine dönen kadınlar denize komşu taraçalarda; kız çocukları ve devanaları, bakır çalığı köpüğün içinde görkemli Zenci kadınlar, koruların ve buzları çözülmüş bahçelerin bitek toprağında dimdik mücevherler, bakışları haç yolculuklarımla dolu genç analar ve ablalar, hanım sultanlar, zorba tavırlı ve zorba giysili prensesler, küçük yabancı bayanlar ve hafifçe mutsuz hanımefendiler.

Ne sıkıntı, "sevgili beden" ve "sevgili yürek"in çağı.

II

İşte o, küçük ölü kız, gül ağaçlarının arkasında. –İniyor basamaklı sekiyi ölü gibi solgun genç anne. – Yeğenin faytonu gıcırdıyor kumsalda. – Küçük kardeş (Hindistan'dadır!) orada, gün-

[1] *Ebemkuşağı:* "Yayımı buluta koydum ve benimle yerin arasında bir ahit alâmeti olacaktır." (Tevrat, *Tekvin*, 13:9)

batımının önünde, karanfil çayırında. – Şebboylu tabyaya kaskatı gömülen yaşlılar.

Altın yaprakların arı oğulu sarmış generalin evini. Güneydeler. – Kırmızı yoldan gidiliyor boş hana. Şato satılık; sökülmüş panjurlar. – Kilisenin anahtarını götürmüş olmalı rahip. – Parkın çevresinde, oturan kimseler yok bekçi kulübelerinde. Öylesine yüksek ki çitler, ağaçların hışırtılı tepeleri görünüyor yalnızca. Zaten, görülecek hiçbir şey yok içeride, aslında.

Horozsuz, örssüz köylere uzanıyor çayırlar. Su bendinin kapağı açık. Ey haçlı tepeler ve çölün değirmenleri, adalar ve kuru ot yığınları.

Vızıldıyordu büyülü çiçekler. Beşikte sallıyordu onu bayırlar. Masalsı güzellikte hayvanlar dolaşıyordu ortalıkta. Sıcak gözyaşlarının ölümsüzlüğünden oluşan açık denizin üzerinde yığılıyordu bulutlar.

III

Bir kuş var ormanda, durdurur ve utandırır seni türküsü.

Çalmayan bir saat var.

Bir su birikintisi var, bir yığın beyaz hayvanla birlikte.

Alçalan bir katedral var ve yükselen bir göl.

Terk edilmiş bir küçük araba var korulukta ya da patikada ilerleyen, kurdeleyle bezeli.

Küçük bir oyuncular topluluğu var, oyun giysileri içinde, bir an görünüveren orman sınırındaki yolda.

Ve işte biri var, aç ve susuz olduğunuzda sizi kovalayan biri.

IV

Ermişim ben, taraçalarda yakaran, – tıpkı Filistin Denizi'ne[2] kadar otlayan barışçıl hayvanlar benzeri.

Bilginim ben, o karanlık koltukta. Ağaç dalları ve yağmur, atarlar kendilerini kitaplığın pencere camlarına.

Yayasıyım ben anayolun, bodur ormanlardan geçen; ayak seslerimi bastırır su bendlerinin uğultusu. Uzun süre görürüm hüzünlü altın arıtmasını günbatımının.

---

[2] *Filistin Denizi:* Ölü Deniz.

Belki bendim, engine açılan dalgakırandaki terk edilmiş çocuk, ağaçlı yolda yürüyen, alnı gökyüzüne değen o küçük uşak.

Çetindir patikalar. Katırtırnaklarıyla kaplıdır küçük tepeler. Hava durgun. Nasıl da uzaktalar kuşlar ve pınarlar! Dünyanın sonu olabilir bu ancak, gide gide.

V

Kiralasınlar artık bana şu gömütü, kireç badanalı, kabartma çimento çizgili, –yeraltında, çok uzaklarda.

Masaya dayıyorum dirseklerimi, ben budalanın döne döne okuduğu gazeteleri aydınlatıyor lambanın parlak ışığı, şu yararsız kitapları. –

Kök salıyor evler, sisler toplanıyor, çok yukarlarında yeraltı odamın. Çamur, kırmızı ya da siyah. Kent ürkütücü, gece sonsuz!

Daha yakınlarda ana lağımlar. Yanlarda, yerkürenin derin kalınlığı, yalnızca. Belki de gök uçurumları, ateş kuyuları. Belki de bu düzlemlerde buluşmakta aylar ve kuyrukluyıldızlar, denizler ve masallar.

Üzüntülü dönemlerde, safir ve maden toplar canlandırırım kafamda. Sessizlik ustasıyım ben. Niçin sararıp gitsin şu hava deliğine benzeyen şey, tonozun köşesinde?

Masal

Üzülüyordu bir Hükümdar adadığı için kendini yalnızca sıradan cömertliklerin güzelliğine. Olağanüstü devrimler öngörüyordu aşk konusunda, ama kuşku duyuyordu kadınlarının Tanrı'nın ve zenginliğin süslediği o kölece gönül okşayıcılıklarını aşacaklarından. Görmek istiyordu gerçeği, mutlak cinsel istek ve mutlak doyum anını. İşte buydu isteği, ister sapma olsun, ister olmasın, dindarlıktan. Yeterince dünyasal güç vardı elinde, en azından.

İdam edildi bildiği bütün kadınlar: Nasıl bir talan bu güzelliğin bahçesinde! Onu kutsadı hepsi satırın altında. O da yeni kadınlar istemedi hiç. – Yeniden ortaya çıktı kadınlar.

Avdan ya da şarap şölenlerinden sonra herkesi öldürdü yanında bulunan. –Peşinden geliyordu onlar da.

Eğlendi değerli hayvanları boğazlayarak. Ateşe verdi sarayları. Üzerlerine saldırıp parça parça ediyordu insanları. – Gene de eksilmiyordu kalabalık, yaldızlı çanlar, değerli hayvanlar.

Kıyımla kendinden geçerek, kan dökerek gençleşebilir mi insan? Sızlanmadı halk. Kimse de destek olmadı görüşleriyle.

Dörtnala sürüyordu atını gururla bir akşam. Bir Cin göründü, öylesine yakışıklı ki ne dille anlatılır, ne akıl alır. Değişik ve karmaşık bir aşk! sözle anlatılmaz, dahası dayanılmaz bir mutluluk! muştusu vardı Cin'in yüzünde ve davranışlarında. Hükümdar ve Cin ola ki tam sağlık içinde yok olup gittiler. Nasıl ölmeseydiler? Birlikte öldüler uzun sözün kısası.

Ama sarayında öldü Hükümdar, vadesi gelince, doğal ölümle. Hükümdar, Cin'di, Cin de Hükümdar.

Bir seçkin müzik eksikliği var tutkumuzda.

Göstermelik[1]

Çok güçlüdür düzenbazlar. Sömürdü dünyalarınızı birçoğu. Gereksinim duymadan, parlak yeteneklerini ve vicdanlarınızla ilgili bilgilerini pek öyle kullanmak zorunda kalmadan. Nasıl da olgun insanlar! Yaz gecesine benzeyen şaşkın gözler, kırmızı ve siyah, üç renkli, altın yıldız kakmalı çelik rengi; biçimsiz suratlar, kurşuni, solgun, alev alev; delişmen ses kırılmaları! Partal giysilerin acımasız yürüyüşü! Birkaç genç var. Nasıl bakabilecekler Kerubi'ye?[2] Sesleri korkunç ve bazı tehlikeli yetenekleri var. Tavus gibi kabarmaları, şişinmeleri için kente yolluyorlar onları, iğrenç bir *sefâhatin* gülünç giysileri içinde.

Ey öfkeli yüz buruşturmanın en korkunç Cenneti! Karşılaştırılması olanaksız sizin Fakirlerinizle ve öteki sahne soytarılıklarıyla. Kötü bir düşten çıkmış doğaçlama kostümler giymişler, yanık ezgiler söyleyip serserilerin ve yarı tanrıların tragedyalarını oynuyorlar, tarihin ya da dinlerin olmadığı kadar nükteli. Çinliler, Hotantolar, Çingeneler, budalalar, sırtlanlar. Molekler[3] yaşlı bunaklar, uğursuz iblisler, karman çorman ediyorlar hayvanca tavırlar ve sevgilerle anaç halk oyunlarını. Yeni oyunlar oynayabilirler, "orospu" şarkıları söyleyebilirler. Usta hokkabazlar bunlar, değiştiriyorlar mekânı ve kişilikleri ve büyüleyici güldürüden

---

[1] *Göstermelik* (la parade): Panayırlarda, çadır tiyatrolarının önünde oynanan göstermelik oyun.

[2] *Kerubi, Kerrûbi* (le Chérubin). Tanrının en yakını olan en büyük melek; Katolik kilisesince de kabul edilen Yahudi inancı.

[3] *Molekler* (le moloch): İbranice: ha-Molek, ha melek. Kendisine insan, özellikle çocuk kurban edilen Yahudi tanrısı.

yararlanıyorlar. Alev saçıyor gözler, şarkı söylüyor kan, genişliyor kemikler, sel gibi akıyor gözyaşları ve kırmızı damlalar. Bir dakika sürüyor soytarılıkları ya da dehşetleri, ya da aylar boyunca.

Bir tek bende var bu yabanıl gösterinin anahtarı.

Eskil

Pan'ın sevimli oğlu! O değerli yuvarlar devinir, gözlerin, çiçeklerle, defnelerle –taçlanmış alnının çevresinde. Çukurlaşır kahverengi şarap tortusuyla çilli yanakların. Işıldar uzun sivri dişlerin. Kitaraya benzer göğsün, çınlamalar dolaşır solgun kollarında. çarpar yüreğin,[1] çift eşeyin uyuduğu bu karında. Çık dolaş, geceleyin, usul usul devindirerek şu kalçanı, sonra şu ikincisini, sonra da sol bacağını.[2]

---

1 *Yürek:* Yeni bir şiirsel dil kimi zaman sözcüklere yeni ve kişisel anlamlar yüklemekle gerçekleşir. *Yürek* sözcüğü yeni anlamlar yaratmak isteyen Rimbaud'nun bu amacını uyguladığı sözcüklerden biridir. Genellikle duygu ve coşkuyu nitelediği gibi, Rimbaud'nun gizli dilinde şairin cinsel organını simgelemektedir. (C. Jeancolas'ın yorumu)

2 *Sol bacak:* Erkeklik organı. (C. Jeancolas'ın yorumu)

Güzel Yaratık
(Being Beauteous)

Uzun boylu Güzel bir Yaratık, bir karın önünde. Yukarı çıkartıyor, yayıyor ve titretiyor tıpkı bir tayf gibi, bu tapılan bedeni, ölüm ıslıkları ve gizli müzik çemberleri; lal rengi ve kara yaralar beliriyor birdenbire görkemli tende. Koyulaşıyor yaşamın gerçek renkleri, oynuyor ve yayılıyor çevresinde Gizli Görüntü'nün, ortaya çıkarken. Ve yükseliyor ürpermeler, gurulduyorlar, ve arkamızdaki çok uzaklardaki dünyanın, güzellik anamızın üzerine saldığı ölümcül ıslıklarla, gizli müziklerle çarpışan bu güçlerin çılgın tadı, –geriliyor güzellik anamız, ayağa kalkıyor. Ah! yeni bir aşık gövde giyiniyor kemiklerimiz.[1]

ꕥ

Ey külrengi yüz, yeleli arma, billur kollar! üzerine atılmak zorunda olduğum namlu, ağaçlarla hafif havanın arasındaki savaşta.

---

[1] "Ve bana emrolunduğu gibi peygamberlik ettim; ve ben peygamberlik ederken, bir gürültü oldu, ve işte, bir sarsıntı; ve kemiği kemiğine olmak üzere, kemikler birbirine yaklaştılar. Ve bakıtm, ve işte, üzerlerinde adaleler vardı, ve et bitti, ve üstten onların üzerini deri kapladı; fakat onlarda soluk yoktu," (Tevrat, *Hezekiel*, 37: 7-8)

Yaşamlar

I

Ey kutsal ülkenin geniş caddeleri, taraçaları tapınağın! Ne oldu bana Meseller'i[1] açıklayan brahmana? O zamandan, o yerden, görüyorum hâlâ o aynı yaşlı kadınları[2] bile! Anımsıyorum o gümüş ve güneş anları ırmaklara doğru, omuzumda kırların eli[3] ve biberli ovalarda ayağa kalkmış okşamalarımızı. –Düşüncemin çevresinde gürlüyor kırmızı güvercinlerin bir uçuşu. –Burada, sürgünümde, bütün yazınların tiyatro başyapıtlarının oynandığı bir sahnem oldu. Duyulmamış zenginlikler gösterecektim size. Tarihini inceliyorum bulduğunuz definelerin. Sonu görüyorum! Horgörülmekte bilgeliğim kaos kadar. Nedir ki benim hiçliğim sizi bekleyen uyuşukluğun yanında?

II

Kendimden öncekilerin hepsinden çok daha başka türlü yetenekleri olan bir mucidim ben; bir müzikçiyim dahası, aşkın

---

[1] *Meseller;* Tevrat, *Süleyman'ın Meselleri*.. Eski kilise ermişlerinin bütün erdemlerin hazinesi anlamına gelen Yunanca "Panarete" sözcüğüyle tanımladıkları bu kitap yaşama ilişkin davranışlar üzerine söylenmiş özlü sözlerden oluşur. Ancak bu şiirlerdeki *Meseller* Hindular'ın kutsal kitapları ya da *Vedalar* olabilir.

[2] Claude Jeancolas'ya göre *"yaşlı kadınlar"* (les vieilles) *"eski anılar", "eski görüntüler"* olarak düşünülebilir.

[3] Yorumcuların kimileri *"kırların eli"*ni (la main de la campagne) *"kadın arkadaşın eli* (la main de la compagne) olarak okumak istemişlerdir. Claude Jeancolas ikincil anlamlara yöneltiyor ve "el"in *"tırmık", "bel"* anlamına gelebileceğini ileri sürüyor.

anahtarına benzer bir şey bulmuş olan. Şimdi, yalın göklü sert bir kırın soylusu olarak duygulanmaya çalışıyorum, dilenci çocukluğumun, çıraklığımın ya da tahta kunduralarla gelişimin, kalem tartışmalarının, beş ya da altı kez dulluğun, dik kafamın arkadaşların düzeyine çıkmama engel olduğu birkaç şölenin anısıyla. Yerinmiyorum olağanüstü şenlikteki eski payıma: Alabildiğine besliyor kuşkuculuğumu, bu katı kırın havası. Ama artık kullanılamayacağı için bu kuşkuculuk, ve zaten ben de yeni bir kargaşaya adadığım için kendimi, – Deli olmayı bekliyorum, çok korkunç.

III

On iki yaşımda beni kapattıkları bir tavan arasında tanıdım ben dünyayı, açıkladım insanlık komedyasını. Bir şarap mahzeninde öğrendim tarihi. Bütün kadınlarına rastladım eski resim ustalarının, bir kuzey kentinin gece şenliklerinde. Eski bir kapalıçarşısında Paris'in öğrettiler bana klasik bilimleri. Bütün Doğu'nun kuşattığı görkemli bir konutta, tamamladım olağanüstü yapıtımı ve ünlü inzivamı yaşadım. Harmanladım kanımı. Görevim geri verildi bana. Artık bunu hiç düşünmemeli bir daha. Gerçekten mezar ötesindenim, ve yok özel bir görevim.

Yola Çıkış

Yeterince görüldü. Bütün kılıklara girdi gizli görüntü.

Yeterince duyuldu. Kentin uğultuları, akşamleyin ve güneşte, ve her zaman.

Yeterince yaşandı. Yaşamın durakları. –Ey Uğultular ve Gizli Görüntüler!

Yola çıkış, yeni sevgi ve yeni görüntüler içinde.

Krallık

Sabahlardan bir sabah, uysal bir halkın yaşadığı bir ülkede haykırıyordu bir alanda bir yüce kadınla bir yüce erkek: "Dostlarım, kraliçe olsun istiyorum bu kadın!" "Kraliçe olmak istiyorum!" Gülüyordu ve titriyordu kadın. Vahiyden, sona eren yıkımdan söz ediyordu dostlarına adam. Esriyip dayanıyorlardı birbirlerine.

Gerçekten de, hükümdar oldular evlerin lal rengi süslemelerle donatıldığı bütün bir sabah, ve bütün bir öğle sonrası, yürürlerken hurma bahçeleri boyunca.

Bir Usa

Ateşleyip boşaltıyor bütün sesleri, parmağının bir tek vuruşu davula ve başlıyor yeni uyum.

Ayaklanmasıdır yeni insanların attığın bir adım ve ilerlemesidir onların, yürümeleri.

Çeviriyorsun başını: –Yeni aşk! Geri çeviriyorsun başını: Yeni aşk!

"Değiştir yazgımızı, kalburdan geçir belaları, başlayarak zamandan," diye şarkı söylüyor sana bu çocuklar. "Nerede olursa olsun yükselt tözünü dileklerimizin, yazgılarımızın," diye yalvarıyorlar sana.

Sen, sonsuzca gelen, her yere gidecek olan.

Esriklik Sabahı

Ey benim İyim! Ey *benim* Güzelim!" Hiç sendeletmiyor beni korkunç savaş havası! Perili işkence sehpası! Yaşasın benzersiz yapıt ve yaşasın eşsiz beden, yaşasın ilk kez! Çocukların gülüşüyle başladı bu, bitecek onlarla. Bütün damarlarımızda kalacak bu zehir, mızıka gidip eski uyumsuzluğumuz geri dönse bile. Ey şimdi, bu işkencelere bunca layık biz! birleştirelim tutkuyla, yaratılmış bedenimize ve ruhumuza yapılan bir üstinsan vaadini: Bu vaadi, bu çılgınlığı. İncelik, bilim, şiddet!. Yaratalım diye o alabildiğine katıksız aşkımızı, iyilik ve kötülük ağacını karanlığa gömmek, zorba dürüstlükleri[1] sürgüne göndermek sözü verilmişti bize. Birtakım tiksintilerle başladı bu ve bitiyor, –bu sonsuzluğu hemen ele geçiremediğimiz için, – bitiyor işte bir kokular bozgununda.

Çocukların gülüşü, kölelerin ağırbaşlılığı, bakirelerin sertliği, ürkünçlüğü çevredeki yüzlerin ve nesnelerin, kutsasın sizi bu uyanıklığın anısı. Türlü hödüklükle başlamıştı, bakın bitiyor işte alev ve buz perileriyle.

Kısacık esrime uyanıklığı, kutsal uyanıklık! ama keşke ödül olarak verdiğin o maske için olmuş olsaydı yalnızca. Seni doğruluyoruz, yöntem! ömürlerimizi yücelttiğini unutmuyoruz dün hepimizin. İnancımız var zehire. Her gün nasıl vereceğimizi biliyoruz, yaşamımızı tümüyle.

İşte *Haşhaşiler*[2] çağı.

---

[1] İyi ve kötü'den, toplumsal yaşamdan kaynaklanan kurallar, zorunluluklar. Rimbaud'ya göre: Yoz değerler, ikiyüzlülük, kötülük eğilimi.

[2] *Haşhaşiler* (l'assasin, l'hachischin, l'haschischin). Esrar içirilerek suça yöneltildikleri için, Şeyhülcebel (Hasan Ibn Al-Sabbah. Ölümü: 1124, Alamût, İran) denen şeyhin müritlerine verilen ad. Fransızca "Kaatil" anlamına gelen *l'assasin* sözcüğü buradan gelmektedir. Rimbaud, *l'assasin* (kaatil) sözcüğünü kullanmakta, ancak şiirin tümü esrar içen müritlere gönderme yaptığı için çeviride kaynak sözcük olan *başbaşî* kullanılmıştır.

Cümleler

Dört şaşkın gözümüz için tek bir ormana, – birbirine gönülden bağlı iki çocuk için bir kumsala, – bizim apaçık duygudaşlığımız için ezgili bir eve, – indirgendiğinde dünya, işte o zaman bulacağım sizi.

Dingin ve yaşlı bir adamdan başka kimse kalmazsa dünyada, bir "görülmemiş zenginlik"le kuşatılmış yaşlı adamdan, –işte o zaman ocağınıza düşeceğim sizin.

Anılarınızın tümünü kavrarsam, –size boyun eğdirmeyi beceren kadın ben olursam,– işte o zaman boğazlayacağım sizi.

ꕥ

Çok güçlü olduğumuz zaman, –kim geriletebilir bizi? Alabildiğine neşeliysek, –kimin umurunda gülünç olmak? Çok kötü olduğumuz zaman, –bize bir şey yapamazlar.

Süslenin, oynayın, gülün. –Hiçbir zaman fırlatıp atamayacağım Aşkı pencereden.

ꕥ

– Arkadaşım, dilenci kız, canavar çocuk! nasıl da vızgeliyor sana, şu mutsuz kadınlar, şu hileler ve benim sıkıntılarım! Sarıl bize o dayanılmaz sesinle, sesin! biricik yaltakçısı şu alçak umutsuzluğun.

ꕥ

Kapalı bir sabah. Temmuz ayında. Bir kül tadı uçuşmakta havada; –terleyen bir odun kokusu ocakta, –eprimiş çiçekler, gezinti yerlerinin talanı, –kanalların çisentisi tarlalarda, –peki nerede kaldı şu oyuncaklar ve günnük kokusu?

ℵ

İpler gerdim kuleden kuleye; pencereden pencereye çiçek bezekleri; altın zincirler yıldızdan yıldıza, ve işte dans ediyorum.

ℵ

Sürekli tütmekte kabarık gölcük. Hangi büyücü kadın yükselecek ak günbatımında? Hangi mor yapraklar düşecek?

ℵ

Tükenirken kardeşlik şölenlerinde devlet parası, bir pembe ateş çanı çalıyor bulutlarda.

ℵ

Hoş bir çini mürekkep tadı uyandıran kara bir toz yağıyor uyanıklığımın üzerine usulca. –Kısıp lambayı, yatağa atıyorum kendimi, ve, yüzüm dönük karanlıktan yana, sizleri görüyorum, kızlarım! ecelerim benim!

İşçiler

Ey şu sıcak Şubat sabahı! Saçma yoksulluk anılarımızı canlandırmaya geldi zamansız Güney rüzgârı, genç yoksulluğumuzu.

Kahverengi-beyaz kareli pamuklu bir etekliği vardı Henrika'nın geçen yüzyılda giyilen, kurdeleli bir başlığı ve bir ipek şalı. Bu, daha acı vericiydi bir yastan. Dolaşıyorduk yörekentte. Kapalıydı hava, ve harap bahçelerin, kurumuş çayırların pis kokularını kışkırtıyordu şu Güney rüzgârı.

Benim kadar yormamış olmalıydı bu, karımı. Oldukça yüksek bir patikada, geçen ayın taşkınından artakalan bir gölcükte küçük balıklar gösterdi bana Henrika.

Dumanıyla ve dokuma tezgâhlarının gürültüsüyle izliyordu bizi kent ta uzaklara kadar, yollarda. Ey öteki dünya, gökyüzünün ve karanlıkların kutsadığı barınak! çocukluğumun mutsuz olaylarını anımsatıyordu bana Güney rüzgârı, yaz umutsuzluklarını, yazgının her zaman benden gizlediği gücün ve bilimin o korkunç niceliğini. Hayır! geçirmeyeceğiz yazı, öksüz nişanlılardan başka bir şey olamayacağımız bu verimsiz ülkede. *Bir sevgili anı*'yı artık sürüklemesin yanında bu katılaşmış kol.

Köprüler

Billur grisi gökler. Tuhaf bir örgü oluşturan köprüler, kimileri dümdüz, kimileri kemerli, kimileri de birincilerle açı yaparak iniyor ya da yanlamasına geliyor; ve yineleniyor bu biçimler kanalın aydınlanmış, kıvrımlarında, ama öylesine uzun ve narin ki hepsi, alçalıp küçülüyor kubbelerle dolu kıyılar. Hâlâ viranelerin işgali altında kimi köprüler. Direkler, işaretler, dayanıksız korkuluklar var kimilerinde. Kesişip yükseliyor minör akorlar; telli çalgılar yükseliyor yamaçlardan. Kırmızı bir ceket görünüyor, başka giysiler ve başka müzik aletleri, belki. Halk havaları mı, derebeylik konserlerinden parçalar mı, halk ezgilerinin kalıntıları mı bunlar? Külrengi ve mavidir su, bir körfez kadar geniş. –Son veriyor bu güldürüye, göğün yücelerinden düşen bir beyaz ışın.

Kent

Kentin planında olduğu kadar evlerin döşemelerinde ve dış görünüşlerinde de bütün bilinen beğeniler umursanmadığı için çağcıl olduğu sanılan ham bir anakentin geçici ve hoşnutsuzluğu pek aşın olmayan bir hemşerisiyim. Hiçbir boşinanç anıtının[1] izlerini gösteremezsiniz burada. En basit anlamlarına indirgeniyor sonunda aktöre ve dil! Öylesine aynı ki birbirlerini tanımak gereksinimi duymayan bu milyonlarca insanın eğitimleri, meslekleri ve yaşlılıkları, bir saçma sayımlamanın Avrupa halkları için bulduğu yaştan birkaç kez daha kısa olmalı yaşamlarının süresi. Bu yüzden, –bizim ormanlık gölgemiz, bizim yaz gecemiz! – yoğun ve sonsuz kömür dumanı içinde yuvarlanan yeni hayaletler ve burada her şey şuna – hamarat ve hizmet eden kızımız kuru gözlü Ölüm'e, bir umutsuz Aşk'a, ve sokağın çamuru içinde uluyan güzel bir Suç'a – benzediği için yurdum ve bütün kalbim olan kulübemin önünde nice yeni Öç Tanrıçaları[2] görüyorum penceremden.

---

1 Kilise.

2 *Öç Tanrıçaları* (Erinnyes): Suç işleyenin, özellikle adam öldürenin peşine takılan ve dişi köpek olarak tasarlanan tanrıçalar.

Tekerlek İzleri

Sağda uyandırıyor yaprakları, buğuları ve parkın bir köşesinin gürültülerini yaz şafağı, ve nemli yolun binlerce dik tekerlek izini tutuyor mor gölgelerinde sol kıyılar. Periler alemi geçit töreni. Gerçekten: Yaldızlı tahta hayvanlar, direkler ve alacalı bulacalı perdeler yüklü arabalar, pek hızlı, benekli yirmi sirk atı, ve çocuklar ve erkekler en olağanüstü hayvanlar üzerinde; –bir kenar mahalle pastorali için süslenmiş çocuklarla dolu, tıpkı eski zaman ya da peri masalı saltanat arabaları gibi bayraklara donanmış, çiçeklerle bezenmiş yirmi cafcaflı taşıt. –Dahası, kendi sayvanlarının altında, abanoz sorguçlar diken, mavi ve kara kadana kısrakların tırısıyla ilerleyen tabutlar.

Kentler
I

Abartır çağdaş barbarlık anlayışlarının en büyüklerini resmi Akropol. Olanaksız betimlemek şu her zaman külrengi gökyüzünün yarattığı günü, yapıların eşsiz parıltısını, ve yeryüzünün ölümsüz karını. Tuhaf bir aşırı büyüklük beğenisine göre, yeniden üretildi mimarinin klasik harikaları, ve resim sergileri gördüm Hampton-Court'dan[1] yirmi kez daha geniş yerlerde açılan. Ne resim! Bakanlık binalarına merdivenler yaptırdı bir Norveçli Nabukodnosor;[2] Brahmanlar'dan[3] daha kurumlu gördüğüm astlar, ve titredim dev yontuların bekçilerinin ve yapı görevlilerinin görünüşleri karşısında. Arabacıların ayağını kaydırdılar, alanların, avluların ve kapalı taraçaların çevresinde toplayarak binaları. Üstün bir ustalıkla işlenmiş ilkel doğayı simgeliyor parklar. Garip bölümleri var yukarı mahallelerin: Gemisiz bir koy var, yuvarlıyor sulusepken mavisi örtüsünü dev sokak fenerleriyle donanmış rıhtımlar arasında. Sainte-Chapelle'in kubbesinin tam altındaki gizli bir kapıya varıyor bir küçük köprü. Yaklaşık dört bin beş yüz metre çapında sanatsal bir çelik yapıdır bu kubbe.

Halleri ve yapı ayaklarını çevreleyen merdivenlerin bakır yaya köprülerinin, sahanlıkların kimi noktalarından bakarak, kestirebilirim sandım kentin derinliğini! Kavrayamadığım tansık bu:

---

1 *Hampton-Court:* Londra'ya on sekiz kilometre uzaklıkta. XVI. yüzyılda yapılmış, bir krallık konutu.

2 *Nabukodnosor:* Yahudiler'i Babil sürgününe yolladığı için adı Tevrat'ta da geçen Babil kralı.

3 *Brahmanlar:* Hind rahipleri. Kartları brahminlerle birlikte ülkenin en üstün ve ayrıcalıklı sınıfını oluşturan din adamları. Sözcük el-yazmasında okunamıyor. *Bravi* ya da *Brahmanlar* olarak tahmin ediliyor. Biz çeviride ikinci sözcüğü yeğledik.

Akropol'ün altındaki ya da üstündeki öteki mahallelerin düzeyi ne? Günümüze yabancı biri için olanaksız bir şey bir keşif yapma. Kemerli geçitleriyle, tek biçem bir panayır yeridir ticaret mahallesi. Görünmüyor dükkânlar, ama kan çiğnenmiş sokağın; elmas bir arabaya doğru gidiyor, bir pazar sabahı Londra gezginleri kadar ender görülen birkaç nabab.[4] Kırmızı kadifeden birkaç sedir: Fiyatı sekiz yüz ile sekiz bin rupi[5] arasında değişen kutup içkileri sunuyorlar. Bu yuvarlak alanda tiyatrolar aramak düşüncesine karşı, oldukça acıklı dramlara tanık olmalı, diyorum kendime, dükkânlar. Bir polis örgütü vardır diye düşünüyorum; ama alabildiğine olağandışı olmalı yasa, bir kanıya varmaktan vazgeçiyorum bunun üzerine, buralı serüvenciler hakkında.

Bir Paris sokağı kadar zarif bir kenar mahalle, ışıktan bir gökle donanmış. Birkaç yüz dolayındadır demokrasiyi benimsemiş insan sayısı. Yan yana değil evler burada hâlâ; tuhaf bir biçimde yitiyor kırda kenar mahalle, bu ormanların ve yabanıl soyluların, insanların yarattığı ışığın altında kendi anılarını avladıkları çok büyük tarım işletmelerinin ölümsüz batısını dolduran "Kontluk."[6]

---

4 *Nabab:* Müslüman Hind prensi.

5 *Rupi:* Hindistan'ın para birimi.

6 *Kontluk:* İl, ilçe gibi yönetim bölgesi.

Kentler
II

Kentler bunlar! Bir halk bu, onun için dikildi bu Alleghanyler[1] ve bu düş Lübnanları![2] Görünmez rayların, görünmez makaraların üzerinde devinen ahşap ve billur köşkler. Ezgiyle kükrüyor, dev yontular ve bakır hurma ağaçlarıyla sarılmış eski yanardağ ağızları, ateşler içinde. Köşklerin arkasında asılı duran suyolları üzerinde çağrı yapıyor sevdalı şenlikler. Çan havalarının avı haykırıyor boğazlarda. Toplanıyor dev şarkıcılar loncası, dorukların ışığı gibi parlak giysiler içinde, göz alıcı sancaklarla. Sahanlıklarda, uçurumların ortasında, yiğitliklerini ilan ediyor Rolandlar.[3] Bayraklarla süslüyor direkleri gökyüzünün yakıcılığı, uçurumun merdivenlerinde, hanların çatıları üzerinde. Meleksi dişi Kentaurların[4] çığlar arasında dolaştığı yüksek kırlara ulaşıyor çöküşü tanrılaştırmaların. En yüksek dorukların düzeyi üzerinde, suları Venüs'ün ölümsüz doğuşuyla bulanmış, Orpheon[5] donanmalarıyla ve incilerin ve değerli mühre boncuklarının uğultularıyla yüklü bir deniz, –ölümcül parıltılarla kararıyor deniz kimi zaman. Böğürüyor yamaçlarda, armalarımız, kupalarımız irili-

---

1 *Alleghanyler* (Allegheny Mountains ya da The Alleghenies): ABD'de Apalaş Dağlarının bir bölümü.

2 Tevrat ve İncil'e gönderme. Bu kutsal kitaplarda Lübnan ormanların, dağların, ağaçların, karların, akarsuların bulunduğu yerdir.

3 *Rolandlar*. Charlemagne destanının önemli kişiliği; Âşık Roland. Orlando Innamoratos Boiardo'nun romansı destanının kahramanı; Jean-Marie Rol and de la Platière (1734-1793): Lyon'da komün meclisine başkanlık yapan ve Jakobenler Kulübü'nü kuran siyaset adamı. Rimbaud bu üç Roland'a gönderme yapmış olabilir.

4 *Kentaurlar* (Kentauroi): Yunan mitolojisinde at adamlar.

5 *Orpheon*: Telli ve klavyeli müzik aleti; fanfar.

ğinde çiçek hasatları. Koyaklardan çıkıyor kula rengi ve süt beyaz giysiler içinde Peri alayları. Yukarıda, ayakları çağlayanın ve böğürtlenlerin içinde Diana'nın[6] memesini emiyor geyikler. Hıçkırıyor yörekent Bakkhaları,[7] yanıyor ve uluyor ay. Demircilerin ve keşişlerin mağaralarına giriyor Venüs. Halkların kanılarını dile getiriyor gözetleme kulesi çan toplulukları. Gizemli bir müzik yükseliyor kemiklerle yapılmış şatolardan. Gelişiyor bütün efsaneler ve saldırıyor kasabaların üzerine ren geyikleri. Yıkılıyor fırtınalar cenneti. Durmadan oynuyor yabanıllar gece şenliklerinde. Ve, arkadaş topluluklarının, yoğun meltem altında, buluşacakları tepelerin masalsı hayaletlerini atlatamadan dolaşarak yeni çalışma düzenini övdükleri bir Bağdat caddesinin kalabalığına daldım, bir saat.

Uykularımın ve en küçük devinimlerimin geldiği bu bölgeyi hangi iyi kollar, hangi güzel çağ geri verecek bana?

---

6 *Diana:* Roma-İtalya tanrıçası.

7 *Bakkhalar:* Tanrı Dionysos-Bakkhos'un dinsel törenini kutlayan kadınlar alayı.

Serseriler

Zavallı kardeş! nice acımasız geceleri kendisine borçlu olduğum! "Tutkuyla ve coşkuyla sarılmıyordum bu girişime. Alay etmiştim güçsüzlüğüyle. Sürgüne, köleliğe geri dönecektik, benim hatam yüzünden." Çok tuhaf bir talihsizlik ve çok garip bir saflık olduğunu sanıyordu bende, ve kaygı verici kanıtlar ekliyordu.

Bıyık altından gülerek yanıtlıyordum bu şeytansı yüce bilgini[1] ve pencerenin yanına gidiyordum sonunda. Eşsiz müzik topluluklarının dolaştığı kırların ötesinde, hayaletlerini yaratıyordum geleceğin sefahat gecelerinin.

Bu birazcık sağlıkla ilgili eğlenceden sonra, uzanıyordum bir ot mindere. Ve, hemen hemen her gece, daha koyar koymaz yastığa başını, kalkıyordu zavallı kardeş, ağzı kokuşmuş, gözler yerinden uğramış, –tıpkı kendini düşlediği gibi! ve o budalaca üzüntülü düşünü uluyarak sürüklüyordu salona beni.

Gerçekten, ruhumun bütün içtenliğiyle onu asıl biçimi olan Güneş'in oğluna dönüştürmeye adamıştım kendimi, – ve ben, yeri ve yöntemi bulmak zorunda, pınarların[2] şarabı ve yolun peksimetiyle beslenerek dolaşıp duruyorduk böyle.

---

1 *Şeytansı yüce bilgin:* Paul Verlaine. Verlaine, 1878 yılının Ağustos ayında, Charles de Sivry'ye yazdığı mektupta bu konuya değinir. "Senin de tanıdığın efendi"nin *Illuminations* (Painted Plates)'unda Şeytansı Bilgin olarak boy göstermekteyim (Doğru değil bu!)."

2 *Pınarların* (Caverne): "Mağara" anlamına gelen "La caverne" sözcüğü Rimbaud'nun doğduğu Ardenler bölgesinde "Pınar" ve "Kaynak" anlamında da kullanılıyor. (Bk. Yararlanılan kaynaklar: Antoine Adam ve Suzanne Bernard.)

Gece Toplantıları

I

Aydınlık bir erinç bu, ne sayrılık ateşi, ne de bitkinlik, yatakta ya da çayırda.

Dost bu, ne ateşli ne de güçsüz. Dost.

Sevgili bu, ne acı çektiren ne de acılı. Sevgili.

Gök ve yeryüzü, hiç aranmayan. Yaşam.

– Gerçekten bu mu?

– Ve soğuyor düş.

II

Yeniden görünüyor ışık çatı direğinde. Salonun iki ucundan birleşiyor anlamsız bezekler, uyumsal yükseklikler. Efriz kesiklerinin, atmosfer kuşaklarının ve yerbilimsel ilineklerin ruhsal ardışıklığıdır gece bekçisinin karşısındaki duvar. Her görünüşten, her kişilikten insanlardan oluşan duygusal toplulukların yoğun ve hızlı düşü.

III

Dalga sesi çıkartıyor yatsının lambaları ve halıları, geceleyin, tekne boyunca ve güvertenin çevresinde.

Yatsının denizi, tıpkı Amélie'nin memeleri.

Yarıya kadar duvar halıları, zümrüt renkli dantela koruları, içinden uyanıklığın güvercinlerinin fırladığı.

.....

Kara ocağın kapağı, gerçek güneşleri kumsalların: Ah! büyünün kuyuları; bu kez, tanın biricik görünümü.

Gizemli

Tepenin yamacında, yün giysilerini döndürüyor melekler, çelik ve zümrüt otlar arasında.

Tepenin doruğuna kadar sıçrıyor alev çayırlar. Solda bütün cinayetlerin ve bütün savaşların çiğnediği dağ sırtının humusu, ve eğrilerini örüyor bütün yakıcı gürültüler. Sağdaki dağ sırtının ardında, doğuların, ilerlemenin çizgisi.

Ve tablonun yukarısındaki kenar çizgisini oluştururken denizlerin mühre boncuklarının ve insansal gecelerin dönen ve saldıran uğultusu.

Bayırın karşısına iniyor yıldızların ve gökyüzünün ve geri kalanın çiçekli dinginliği, tıpkı bir sepet gibi, –tam yüzümüze karşı, rahiyalandırıyor ve mavileştiriyor aşağıda uçurumu.

Tan

Sarıldım yaz şafağına, öptüm onu.

Hiçbir şey kımıldamıyordu daha alnacında sarayların. Ölüydü su. Orman yolundan ayrılmıyordu alacakaranlık ordugâhları. Yürüdüm, diri ve ılık solukları uyandırıp, ve baktı değerli taşlar, ve gürültüsüzce havalandı kanatlar.

Şimdiden yepyeni ve solgun ışıklarla dolu bir patikada, bana adını söyleyen bir çiçekti ilk serüvenim.
Gülümsedim çamların arasında saçını dağıtan sarışın çağlayana: Keşfettim tanrıçayı gümüş rengi dorukta.

O zaman kaldırdım örtüleri birer birer. Ağaçlı yolda, sallayıp kollarımı. Onu horoza gösterdiğim ovada. Çan kuleleri ve kubbeler arasında kaçıyordu büyük kentte, ve tıpkı bir dilenci gibi, koşarak izliyordum onu mermer rıhtımlarda.

Yolun yukarısında, bir defne ormanının kıyısında, sardım onu kat kat örtüleriyle, ve duyumsadım biraz uçsuz bucaksız gövdesini. Ormanın alt yanına birlikte indi tan ve çocuk.

Öğle olmuştu uyandığımda.

Çiçekler

Altın bir sekiden, –ipek sicimler, külrengi tüller, yeşil kadifeler ve güneşte tunç benzeri kararan billur kurslar arasında, – gümüş telkârilerden, gözlerden ve saçlardan bir halı üzerinde açıldığını görüyorum yüksükotunun.

Akik üzerine serpilmiş sarı altın paralar, zümrüt bir kubbeyi taşıyan maun direkler, beyaz canfes demetleri ve ince yakut kamışlar çevreliyor su gülünü.

Kocaman mavi gözlü ve kar biçimli bir tanrı gibi tıpkı, deniz ve gökyüzü, o körpe ve güçlü gül yığınlarını çekiyorlar mermer taraçalara.

Bayağı Gece Müziği

Yapay gedikler açıyor duvarlarda bir soluk, –bozuyor kendi eksenleri çevresinde dönüşünü çürümüş çatıların, –dağıtıyor sınırlarını ocakların, –kapatıyor pencerelerin önünü. – Bağ boyunca, ayağımı bir oluğa dayayıp, –indim, dışbükey camlardan, kabarık kaplamalardan ve yuvarlak sedirlerden dönemi yeterince anlaşılan bu saltanat arabasına. Kimsesiz cenaze arabası uykumun, budalalığımın çoban evi taşıt yön değiştiriyor çimenleri üzerinde unutulmuş anayolun: Ve sağ camın yukarısında bir boşlukta çevrine çevrine dönüyor solgun değirmi yüzler, yapraklar ve memeler. – Çok koyu bir yeşil ve çok koyu bir mavi kaplıyor manzarayı. Çıkartılıyor koşumlar bir çakıllı kum lekesinin yanında.

– Burada düdük çalacaklar fırınaya, ve Sodomlar'a –ve Yerüşalimler'e,– ve yırtıcı hayvanlara ve ordulara.

– (Posta arabası sürücüleri ve düş hayvanları yeniden gömecekler mi beni, en soluk kesici ulu ormanların altında, gözlerime kadar ipek kaynağa?)

– Ve şıpırdayan suların ve dökülmüş içkilerin arasında kamçılayarak bizi buldokların havlamalarına doğru yuvarlayacaklar mı? ..

– Bir soluk dağıtıyor ocağın sınırlarını.

Deniz Resmi

Gümüş ve bakır savaş arabaları–
Çelik ve gümüş pruvalar–
Dövüyorlar köpük harmanını,–
Köklüyorlar böğütlen çalılarını.
Fundalığın akıntıları,
Ve uçsuz bucaksız tekerlek izleri
Geri çekilen suların,
Akıyorlar halka halka doğuya,
Ormanın direklerine doğru,–
Köşesine ışık burgaçlarının çarptığı
Dalgakıranın sütun gövdelerine doğru.

Kış Şöleni

Uğulduyor çağlayan, kulübeleri arkasında güldürü operanın. Menderes'e komşu meyve bahçelerinde ve ağaçlı yollarda sürdürüyor fıskiyeler, –kırmızılarını ve yeşillerini günbatımının. Horatius'un,[1] saçları Birinci İmparatorluk tarzında yapılmış Su perileri, –Sibirya Dansları, Boucher'in[2] Çinli kızları.

---

1 *Horatius* (Quintus Horatius Flaccus): Latin şairi (İ.Ö. 65-8)

2 Boucher, François: Fransız ressam (Paris, 1703-1770). "Fransız ressamlarının en Çinlisi" olarak da tanınır.

Kaygı

Durmadan yok edilen tutkularımı bağışlatabilir mi bana O,[1] – onarabilir mi yoksul yılları sıkıntısız bir son, –azaltabilir mi yazgısal yeteneksizliğimizin utancını bir başarılı gün?

(Ey utkular! elmas! –Aşk, güç! –daha da yüksek bütün ünlerden ve bütün kıvançlardan! –ne olursa olsun, her yerde, – iblis, tanrı. – Gençliği bu kimsenin: Ben!)

Mümkün müdür, bilimsel harikaların olguları ve toplumsal kardeşlik akımları, ilk özgürlüğümüzün aşamalı onarımı olarak kutlu sayılsın?

Ama bize bıraktığı şeyle eğlenmemizi, ya da daha eğlenceli olmamızı buyuruyor, bizi uslandıran Dişi Vampir.

Kıvranmak, bezdirici rüzgârın ve denizin açtığı yaralarımızla: Zalim suların ve havanın sessizliğinin işkencelerinde: Kabaran azgın sessizliklerinde gülen zulümlerde.

[1] Özgün metindeki *Elle (O)* sözcüğüne yorumcular *Kadın, Vampir, Gulyabani, Ölüm* gibi anlamlar yüklemektedirler.

Métropolitain[1]

Çivit rengi boğazdan Ossian'ın[2] denizlerine kadar, şarap rengi gökyüzünün yıkadığı o pembe ve turuncu kumsalda, birbiriyle kesişen anayollar ortaya çıkmaya başladı, manavlardan beslenen genç ve yoksul ailelerin kaşla göz arasında yerleştiği billur bulvarlar. Zengin arama. –Kent!

Yaslı Okyanus'un çıkartabildiği en uğursuz dumanla oluşmuş o kıvrılan, gerileyen, alçalan gökyüzünde, korkunç sürüler halinde sıra sıra dizilmiş sis katmanlarıyla birlikte bozguna uğrayıp asfalt çölünden kaçan tolgalar, tekerler, kayıklar, sağrılar. Savaş!

Kaldır başını: Şu tahta köprü, kemerli; Samiriye'nin[3] son bostanları; soğuk gecenin kamçıladığı sokak fenerinin altındaki şu kızıllaşmış maskeler; giysisi gürültülü bön su perisi, ırmağın alt yanında; bezelye karıklarındaki şu ışıklı kafatasları, –ve başka gözbağcılıklar – kır.

İki yanı demir parmaklıklar ve duvarlarla donanmış, ormancıklarını güçlükle zapteden yollar, ve belki aşk ya da meşk adı

---

1 *Le métropolitain:* Anakente değgin, başyurda değgin (Sıfat olarak); metro, alttaşıt, altulaşım. Rimbaud'nun bu başlığı hangi anlamda kullandığı belli değil. Rimbaud'nun birkaç kez Londra'da yaşadığını biliyoruz. Bilindiği gibi Londra, konumuyla bir anakent özellikleri taşımaktadır. Öte yandan onun Londra metrosuyla (railway) ilgilendiği de biliniyor. Paris'te eski metro istasyonlarının girişinde "Métropolitain" tabelası bulunmaktadır.

2 *Ossian* (İskoçya): Mitolojik ozan. Oisin de denir. Morven kralı Fingal'ın oğlu ya da dostu. Evir-Allin ile evlenmiş. İskoçyalılar ile İrlandalılar arasındaki savaşlarda bir kahraman olarak yücelmiş, sonunda kör olmuş ve destanlar yazmış.

3 *Samiriye:* Filistin'in Yahudiye ile Galile arasında bulunan bölgesi; ayrıca eski İsrail'in başkenti. (İ.Ö. 880).

verilen korkunç çiçekler, uzaklığı[4] lanetleyen Şam, –eskilerin ezgilerini hâlâ algılayabilen Ren-ötesi, Japon, Guanaris[5] büyülü soylu sınıflarının malı – artık kapılarını bir daha kesinlikle açmayacak hanlar var; –prensesler var ve, çok bunalmış değilsen, yıldız bilimi var. –Gökyüzü.

Şu kar parıltıları, şu yeşil dudaklar, şu buzullar, şu kara bayraklar ve şu mavi ışınlar, ve şu kutuplar güneşinin kızıl kokuları arasında Onunla[6] birlikte çırpındığımız sabah, –senin gücün.

---

4 *Uzaklık* (longueur): Bazı metinlerde langueur (bitkinlik, güçsüzlük; yıkınu, iç çöküntüsü; cansızlık, ölgünlük) olarak yazılıyor. Bu iki sözcüğün Şam ile ilişkisi göz önünde tutularak, "uzaklık" uygun görüldü.

5 *Guaranis:* Güney Amerika yerlileri.

6 "O" (Elle): "Kaygı" adlı şiirde olduğu gibi bu şiirde de sorunlu: Kimilerine göre gene *"Vampir"*, kimilerine göre de *"senin gücün"*...

Yaban

Günlerden ve mevsimlerden, insanlardan ve ülkelerden çok sonra,

Kanlı etten bir sancak, ipeği üzerinde denizlerin ve kuzey çiçeklerinin; (yok onlar.)

O hâlâ yüreğimize ve kafamıza saldıran o eski kahramanlık havalarından kurtulmuş, –eski zaman katillerinden uzak–

Ah! kanlı etten bir sancak, ipeği üzerinde denizlerin ve kuzey çiçeklerinin; (yok onlar)

Mutluluklar!

Kor kaynaçları, kırağı boralarına yağan. –Mutluluklar! –bizim için sonsuza dek kömürleşmiş yerkürenin yüreğinin savurduğu elmas yeli yağmurundaki ateşler. –Ey dünya!

(O hâlâ işitilen ve duyumsanan eski fener alaylarından, eski yalımlardan uzak,)

Korlar ve köpükler. Müzik, girdapların dönüşü ve buz parçalarının çarpması yıldızlara.

Ey mutluluklar, ey dünya, ey müzik! Ve orada, dalgalanan biçimler, terler, saçlar ve gözler. Ve kaynayan ak gözyaşları –ey mutluluklar!– kuzey volkanlarının ve mağaralarının dibine ulaşan kadın sesi.

Sancak...

Ucuzluk

Satılık, hiç satmadığı şey Yahudilerin, satılık ne soyluluk ne de suçun tadına baktığı şey, satılık kargınmış aşkın ve yığınların iğrenç dürüstlüğünün bilmediği; satılık ne zamanın ne de bilimin bilmek zorunda olduğu şey;

Eski durumuna gelmiş Sesler; dostça uyanışı koro ve orkestra erklerinin ve birden kullanılmaları tümünün; biricik fırsat, duyularımızı özgür bırakmak için!

Satılık paha biçilmez Bedenler, bütün ulusların, bütün dünyanın, bütün eşeylerin, bütün soyların dışındaki bedenler! Her durumda fışkıran varsıllıklar! Ucuzluk, denetim damgası olmayan elmaslarda!

Satılık, yığınlar için kargaşa; yüksek uzmanlar için önüne geçilmez sevinçler; tüyler ürpertici ölümler, müminler ve aşıklar için!

Satılık evler ve göçler, sporlar, peri oyunları ve kusursuz rahatlıklar ve satılık çıkardıkları gürültü, yaptıkları etkinlik ve yarattıkları gelecek bunların.

Satılık hesap işlemleri ve görülmemiş uyum sıçramaları. Hiç düşlenmemiş buluşlar ve çözüm yolları, hemen kullanıma hazır.

Delişmen ve sonsuz gönül bağı görünmez görkemlere, duyulmaz tatlara –ve her türlü kötülük için akıl almaz gizleri– ve halk için korkunç neşesi.

Satılık Bedenler, sesler, yadsınmaz büyük bolluk, hiçbir zaman satılmayacak şeyler. Ucuzluğu bitirmiyor satıcılar! Yolcuların hemen hesap kapatmaları gerekmiyor nasıl olsa.

Fairy[1]

I

İşbirliği yaptı erden gölgelerde süslü özsuları ile yıldızsal sessizlikte kaygısız ışıklar. Helen uğruna. Dilsiz kuşlara emanet edildi yazın yakıcı sıcağı ve bir paha biçilmez yaz sandalına bırakıldı zorunlu uyuşukluk, koylarında ölü aşkların ve bitkin kokuların.

–Sonra, orman kalıntısının altındaki selin uğultusuyla birlikte oduncu kızların şarkısı, sürülerin çıngıraklarına karışan koyakların yankısı ile bozkırların çığlıkları. –

Helen'in çocukluğu için ürperdi kürkler ve gölgeler – ve yoksulların bağrı, ve gökyüzünün efsaneleri.

Ve daha üstündür gözleri ve dansı değerli parıltılardan, soğuk etkilerden, benzersiz görünüm ve zamanın kıvancından.

---

[1] *Fairy* (İng): Peri, peri kızı, güzel, akıllı kadın./Büyücülük, peri sanatı, peri oyunu, periler alemi, (tiyatroda) peri oyunu. Rimbaud'nun bu İngilizce sözcüğü hangi anlamda kullandığı belli olmadığı için başlık olarak olduğu gibi bırakıldı.

II. Savaş

Çocukken görme duyumu biledi kimi gökler: Yüzüme yansıdı onların bütün nitelikleri. Deviniyor göktaşları. –Şimdi, zamanların yazgısal sapmaları ve matematiğin sonsuzluğu önlerine katmış götürüyorlar beni, olağandışı çocukluğun ve olağanüstü sevgilerin saygısını kazanan benim bütün toplumsal başarılara kavuştuğum bu dünyada.–Bir Savaşı düşünüyorum durmadan, bir hak ya da güç savaşı, hiç hesapta olmayan bir mantık savaşı.

Yalın, bir müzik cümlesi kadar.

Gençlik

I

Pazar

Hesaplar bir yana bırakılınca, gökyüzünün kaçınılmaz baskını, sökün edişi anıların ve ritimlerin toplantısı, ele geçiriyor insanın barınağını, kafasını ve aklın dünyasını.

– Bir at kaçıyor kent çayırında, ve ekin tarlaları ve ağaçlar boyunca, yakalanmış karbonik vebaya. Zavallı acılı bir kadın, herhangi bir yerinde dünyanın, iç çekiyor belkisiz ayrılıkların ardından. Bekliyor umutsuzlar fırtınayı, sarhoşluğu ve yaraları, sabırsızlıkla. Kargışları boğuyor çocuklar ırmak boylarında. –

İncelemeye tekrar başlayalım, kitlelerde toplanan ve mayalanan o doymak bilmez hareketin gürültüsünü.

II

Sonnet

Olağan yapılı *İnsan*, meyve bahçesinde sarkan bir meyve değil miydi cinsel istek, ey çocuk günler! saçıp savrulacak bir hazine değil miydi beden; Ah sevmek. Psykhe'nin[1] karşı karşıya bulunduğu tehlike mi, yoksa gücü mü? Hükümdarlar, sanatçılar bakımından verimli yamaçları vardı dünyanın, ve yaslara ve suçlara özendiriyordu sizi[2] soyunuz ve sopunuz: Dünya, yazgınız ve karşımızdaki tehlike. Ama şimdi, işte taçlandı çaba, –sen, senin hesapların, sen, senin sabırsızlıkların, başka bir şey değil artık sınırlandırılmamış ve hiç zorlanmamış dansınızdan ve sesinizden, bulgu ve başarının çift sonucu olsa da bir mevsim,[3] bir imgesiz evrende, kardeşçe ve sakınımlı insanlıkta; –güç ve hak yansıtıyor, ancak şimdi gerçek değerini bulan sesinizi ve dansınızı.

---

1 *Psykhe:* Ruh anlamına gelen Psykhe, Latin yazarı Apuleius'un "Dönüşümler" adlı yapıtında anlattığı "Eros ile Psykhe" masalının kahramanıdır.

2 Kimileri *bizi* olarak kabul ediyor.

3 1895 Vanier baskısındaki "raison" (akıl) sözcüğünün "saison" (mevsim) olması gerektiği düşünülüyor. Bu nedenle çeviride "mevsim" sözcüğü kabul edilmiştir. Zaten yaşamında *bulgu ve başarının çift sonucu*'nun sadece bir *mevsim* sürdüğü de düşünülebilir.

III

Yirmi Yaş

Eğitici sürgün sesler... Acı bir biçimde dinginleşmiş, bedensel saflık... – Adagio. Ah! sonsuz bencilliği yeniyetmeliğin, çalışkan iyimserlik: Nasıl da çiçeklerle doluydu o yaz! ölen görünüşler ve biçimler... – Bir koro, gidermek için güçsüzlüğü ve yoksunluğu! Bir camlar, bir gece müzikleri korosu...[1] Gerçekten, hemen zıvanasından çıkacak[2] sinirler.

---

1 1895 Vanier baskısında: "Bir gece müzikleri sırçalar korosu..."

2 *"Chasser"* eyleminin geçişsiz hali gemi için *"demir taramak"* anlamına gelir. Ancak *"zıvanadan çıkmak"* kullanılmıştır.

IV

Şeytana uymasıyla uğraşıyorsun hâlâ Antoine'ın.[1] Kararsızlığı güdük kalmış ateşli çabanın, kötü alışkanlıkları çocukça gururun, tinsel çöküş ve dehşet.

Ama başlayacaksın bu işe: Devinmeye başlayacak makamının çevresinde bütün uyumsal ve mimari olanaklar. Senin deneylerine sunacaklar kendilerini, yetkin ve umulmadık insanlar. Hayretle üşüşecek çevrene eski halkların ve aylak sefahatin merakı. Yaratıcı içgüdünün azığı olacak yalnızca, belleğin ve duyuların. Dünyaya gelince, ne olacak o, sen ortaya çıkınca? Herhalde, hiçbir şey kalmayacak şimdiki görünüşlerinden.

---

[1] *Ermiş Antoine* (Saint-Antoine): Büyük Antoine olarak anılır. Rimbaud, Antoine için *"Aziz"* sıfatını özellikle kullanmıyor, genç Antoine'la yakınlaşmak istiyor. Yves Bonnefoy'ya göre (Rimbaud, Seuil, 1961, s. 144) Rimbaud, Gustave Flaubert'in 1874 yılında yayınlanan *Tentation de Saint Antoine* adlı romanına gönderme yapmaktadır.

Burun

Epiros ve Peloponnesos ya da büyük Japonya Adası ya da Arabistan kadar büyük bir burun oluşturan bu villanın ve onun ek yapılarının tam karşısında açık denizde buluyor iki direkli teknemizi altın tanyeri ve ürperen akşam! Ayin alayının dönüşünün aydınlattığı tapınaklar, çağcıl kıyı hisarlarının olağanüstü görünümleri; yanan çiçeklerin ve Baküs şenliklerinin bezeyip süslediği kumullar; Kartaca'nın büyük su yolları ve kuşku uyandıran Venedik'in Rıhtımları; uyuşuk püskürmeleri Etnalar'ın, ve çiçeklerin ve buzul sularının açtığı yarıklar; Almanya kavaklarıyla çevrili genel yunaklıklar, Japon ağacı doruklarını eğen benzersiz park yamaçları; Scarbro[1] ve Brooklyn'in "Royal"lerinin ya da "Grand"larının[2] yuvarlak alnaçları; ve demiryolları, şimdi ışıklarla, içkilerle ve zengin meltemlerle dolu pencere ve taraçaları, yolcuların ve soyluların düş gücüne açık olan –ve günün her saatinde, kıyıların bütün Taranto danslarına,– ve dahası sanatın ünlü vadilerinin yinelenen bezeklerine Burun-Saray'ın alnaçlarını benzersiz bir biçimde bezemeleri için izin veren. İtalya, Amerika ve Asya'nın o en zarif ve en büyük yapılarından seçilip alınmış otelin ek yapılarına, saflarına yandan saldırıyorlar, yarıp geçiyorlar ve üzerlerine çullanıyorlar.

---

1 *Scarbro:* İngiltere'de Yorkshire'de Scarborough adlı kaplıca.

2 *Royal* ve *Grand:* Otel adları.

Sahneler[1]

Geleneklerini sürdürüyor ve Çobanıl Şiirlerini bölüyor Eski Komedi:

Cambaz tiyatrosu bulvarları.

Bir yabanıl gürûhun çıplak ağaçlar altında dolaştığı kayalık bir tarla boyunca bir uçtan bir uca ahşap iskele.[2]

Siyah tül koridorlarda, fenerlerin ve yaprakların altında gezinenlerin izinden giden.

Dinsel oyunların kuşları[3] çullanıyor, seyircilerin tekneleriyle kaplı takımadanın sallandığı duvarcı işi dubanın üzerine.

İniyor, modern kulüplerin ya da eski Doğu salonlarının çevresindeki çatı odalarına, flüt ve davul eşliğinde lirik sahneler.

Talim yapıyor peri oyunu korulukla taçlanmış bir amfitiyatronun tepesinde, – ya da deviniyor ve ses perdesini değiştiriyor Boiotialılar[4] için, dalgalanan koruların gölgesinde ekili tarlaların doruk çizgisinde.

Balkon seyircisiyle ön ışıklar arasında yükselen on bölmenin kesişim çizgisinde bölünüyor gülünçlü opera, sahnemizde.

---

1 Tiyatro kavramı *Illuminations*'da çok önemli bir yer tutar. Rimbaud, bu şiirde, tiyatro sahnesini bir dubalı köprüye benzetiyor.

2 *İskele* (pier): Pier, iskele anlamına gelen İngilizce bir sözcük. Rimbaud, kimi zaman, Fransızcaları olmasına karşın İngilizce sözcükler kullanıyor, kimi zaman da Fransızca sözcükleri İngilizce yazımıyla ya da İngilizceleştirerek yazıyor. *Deniz Manzarası* adlı şiirde de görüldüğü gibi karaya, kırsal yaşama ilişkin durumlarda denizcilik deyimleri kullanılıyor.

3 Rimbaud şiirin ilk biçiminde *"kuş aktörler"* yazmış.

4 *Boiotialılar:* Boiotia orta Yunanistan'a verilen ad. İlkçağda başkenti Thebai olan Boiotia eski Yunan tarihinde önemli bir rol oynadı. Rimbaud "Boiotialılar"ı "kültürsüz, gelişmemiş insanlar" anlamında kullanıyor.

Tarihsel Akşam

Bir akşam, örneğin, ekonomik korkularımızdan kurtulduğu zaman safdil gezgin, çayırların klavsenini uyandırır bir ustanın eli; iskambil oynanır kraliçelerin ve gözdelerin büyülü aynası olan gölün dibinde; ermiş, kadınlar, peçeler, armoni telleri vardır, ve masalsı ezgi tonları, gün batımında.

Titrer safdil gezgin, geçerken av hayvanları ve göçebeler. Güldürü damlar, çimen sahnelerin üzerine. Ve yoksulların ve güçsüzlerin sıkıntıları, şu aptal düzlüklere!

Köle imgeleminde, – iskele kurar kendine Almanya, aylara doğru; aydınlanır Tatar çölleri, – mayalanır Göksel İmparatorluk'un[1] göbeğinde eski isyanlar; merdivenlerde ve taş[2] koltuklarda – kurulacak az sonra pek solgun ve yavan küçük bir dünya. Afrika ve Batılar. Sonra, bildik denizler ve geceler balesi, değersiz bir kimya, ve olmayacak ezgiler.

Aynı kentsoylu büyü, postanın bizi bırakacağı her yerde! Saptanması daha şimdiden derin bir üzüntü olan bedensel iç acılarının sisine, bu kişisel ortama boyun eğmenin artık olanaksız olduğunu duyumsar en sıradan fizikçi bile.

Hayır! – Hamam halveti zamanı kaynayan denizlerin, yeraltı yangınlarının, kayıp giden gezegenin ve tutarlı kıyımların zamanı, İncil'in ve Nornlar'ın[3] o açıkça sözünü ettiği ve aklı başında insanın uyması gerekecek gerçeklerin zamanı. – Bu hiç de bir efsane gerçeği olmayacak yine de!

---

1 *Göksel İmparatorluk:* Çin.

2 Bazıları, elyazmasından *les fauteuils de rocs*'u *les fauteuils de rois (kral koltukları)* olarak okuyorlar.

3 *Nornlar* (İskandinavya): Üç kader tanrıçası. *Baktreler* anlamındadır. Evrenin düzenini ve İnsanın yazgısını belirlerler.

Bottom[1]

Benim soylu kişiliğim için güçlüklerle dolu olmasına karşın gerçeklik, –yine de, Hanım'ın evinde, tavan silmelerine doğru havalanan ve akşam karanlığında kanat sürükleyen kocaman bir gri-mavi kuş olarak buldum kendimi.

Tapılası mücevherlerini ve bedensel başyapıtlarını taşıyan karyolanın önünde, dişetleri mor ve kılları acıdan pamuk gibi ağarmış kocaman bir ayı oldum, konsolların billur ve gümüşlerinden gözlerim.

Gölgeye ve kızgın akvaryuma dönüştü her şey. Sabahleyin,kavgacı bir haziran şafağı, –eşek olup koştum kırlarda anıra anıra ve şikâyetimi[2] savurarak, yörekentin Sabinî[3] kadınları gelip boynuma atılıncaya kadar.

---

1 *Bottom:* Shakespeare'in *Bir Yaz Gecesi Düşü* oyununda eşeğe dönüşen kahramanın adıdır. Bu şiirin adı başlangıçta "Métamorphoses" (Değişimler) idi.

2 *Şikâyet*'in erkeklik organını imâ ettiğini ileri süren yorumcular var.

3 *Sabin:* Sabinler Italya'nın en eski halklarından biridir. Efsaneye göre Romulus, Sabin kadınlarının kaçırılmasını istedi. Sabin kadınları, Sabinler ile Romalılar'ın arasına girerek savaş çıkmasına engel oldular.

H[1]

Hortense'ın gaddar davranışlarını ele veriyor her türlü canavarlık. Kösnül mekaniktir yalnızlığı, yorgunluğu sevdalı dinamik.[2]

Birçok dönemde, bir çocukluğun gözetimi altında, zorlu sağlık bilgisiydi, O,[3] bütün soyların. Kapısı yoksulluğa açık. Orada, ikiye bölünür, onun çilesinde ve eyleminde, günümüz insanlarının aktöre anlayışı. – Ey korkunç ürpertisi acemi aşkların, kanlı toprakta ve saydam hidrojende![4] bulun Hortense'ı.

---

1 "H", *habitude.* (alışkanlık) sözcüğünün başharfi. Bu sözcüğün Rimbaud sözlüğündeki anlamı: Mastürbasyon, otuz bir çekme. (Claude Jeancolas. L. *Dictionnaire Rimbaud,* Editions Balland, 1991) Şiirin erotik yorumuna göre, şiirin sonundaki Hortense özel adı da "alışkanlık"ı simgelemektedir.

2 Antoine Adam'ın yorumuna göre *"Kösnül mekanik"* otuzbir çekme, *"Sevdalı dinamik"* ise kadınlarla ilişki anlamına geliyor.

3 O *(Elle):* Hortense.

4 *Saydam hidrojen* (l'hydrogine clarteux): Rimbaud'nun *clair* (saydam, parlak, duru, açık) sözcüğü yerine kullandığı *darteux* sözlüklerde bulunmayan yerel bir sözcük. (Z. Zeligson, *Dictionnaire des patois romans de la Moselle,* (1922-1925) Rimbaud "saydam oksijen"i, "gaz" anlamında kullanıyor.

Devinim

Zikzaklı devinim ırmağın çavlanlarının kıyısında,
Kıç bodoslamada uçurum,
Küpeşte üstünün çabukluğu,
Akıntının büyük hızı
Alıp götürüyor olağanüstü ışıkların
Ve kimyasal değişmelerin içinden
Vadinin ve büyük akıntının hortumlarının
Sardığı yolcuları.

Kendileri için kimyasal servet arayan
Dünyanın fatihleridir bunlar;
Spor ve gönenç yolculuk yapıyor onlarla birlikte;
Bu erinç ve baş döngüsü gemisinde
Soylar, sınıflar ve hayvanlar için
Eğitim götürüyorlar
Tufan ışığında.
Korkunç çalışma akşamlarında.

Çünkü aletler, kan, çiçekler, ateş,
Mücevherler arasında yapılan sohbetlerden,
Kaçak gemi bordasındaki ateşli hesaplardan,
– Devindirici su yolunun ötesinde tıpkı bir
Bend gibi yuvarlandığı, sonsuzca aydınlandığı
Görülür onların canavarsı öğrenim dağarlarının;
Uyumsal coşkuya sürüklenmiştir onlar
Ve bulgunun kahramanlığına.

En beklenmedik hava değişikliklerinde,
Kendi köşesine çekilir bir genç çift gemide,
– İlkel utangaçlık mıdır insanların bağışladıkları?
Ve şarkı söylerler ve nöbet tutarlar.

Tapınma

Bacım[1] Voringhem'li Louise Vanaen'e: Kuzey Denizi'ne dönük mavi rahibe başlığı. – Deniz kazasına uğrayanlar için.

Hemşire Léonie Aubois d'Ashby'ye, Baou[2] – Vızıldayan ve pis kokulu yaz otu. – Sayrılık ateşleri için annelerin ve çocukların.

Lulu'ya,[3] –şeytana– Kız Arkadaşlar döneminin[4] ve eksik kalmış öğreniminin dua yerlerine özlem duyan ona. Erkekler için! Madame .....'a.

Bir zamanlar ben olan o yeniyetmeye. Şu yaşlı ermişe, keşiş kulübesi ya da dinsel görev.

Yoksulların ruhuna. Çok yüce bir rahipler sınıfına.

Aynı zamanda, her türlü anıtsal tapınma yerlerinde ve anlık özlemlere ya da kendi ciddi kusurlarımıza göre teslim olmamız gereken her türlü olayın ortasında, her türlü tapınca.

Bu akşam, balık gibi yağlı, ve rengi kırmızı gecenin on ayı gibi canlı, yüksek buzulların Circeto'suna[5] – (amber ve kavdır

---

1 Bacım *(ma soeur):* Antoine Adam'ın yorumuna göre *"rahibe"* anlamına gelmektedir ve Louise Vanaen de 1873'ün Temmuz ayında yaralandığı zaman Rimbaud'ya Saint-jean Hastanesi'nde bakan rahibe hemşirenin adıdır.

2 *Baou:* Batavia'da (Endonezya) yaşamış olan, Amsterdam Üniversitesi okutmanlarından De Jong'a göre, *bau* olarak yazılıp *baou* gibi okunan eylem o ülkenin dilinde *pis kokmak* anlamına gelmektedir. Yves Denis'ye göre ise, İngilizce "selam" anlamına gelen "Bow" sözcüğünün Fransızca çeviri yazımıdır. Claude Jeancolas'ya göre, Ardenler ağzında; *Havlamak* anlamında.

3 Verlaine'e anıştırma.

4 Lezbiyenlik'e anıştırma.

5 *Circeto:* Bu sözcüğün ne anlama geldiği bilinmiyor. Genellikle, bir yer adı olmayıp kadın adı olduğu kabul ediliyor. Ama Circeto'nun yer adı olduğunu düşünenler de var. Claude-Edmonde Magny'ye göre "Circeto" İngilizce "Circitown'dan geliyor, yani

yüreği), şu gece bölgeleri gibi sessiz, ve şu kutup karmaşasından daha yaman yiğitliklerden önce gelen benim biricik sessiz yakarım için.

Ne pahasına ve nerede olursa olsun, dahası metafizik yolculuklarda. Ama o *zaman* hepsi bu kadar.

Londra demek oluyor. ("Heurs et malheurs des Rimbaldiens," Gérard Legrand, *Magazine Littérare*, Sayı: 73, Şubat 1973) Rimbaud'nun İngilizceye düşkünlüğü göz önünde tutulacak olursa bu yorum kabul edilebilir.

Demokrasi

"Bir berbat manzaraya gidiyor bayrak, ve bastırıyor şivemiz davulun sesini.

"Kentlerde besleyeceğiz en hayasız fuhuşu. Kılıçtan geçireceğiz mantıklı başkaldırıları.

"Biberli ve ıslak ülkelerde! –sınai ya da askeri en canavarca sömürülerin hizmetinde.

"Elveda buraya, neresi olursa olsun. Biz iyi dileğin acemi erlerinin olacak acımasız felsefe; bilimden habersiz, rahatlık için deliren bizim; canı cehenneme, gidici dünyanın. Gerçek gelişmedir bu. Haydi, ileri."

Doğaüstü Yaratık[1]

Sevgi ve şimdidir o, mademki köpüklü kışa ve yazın uğultusuna açtı evi, odur içecekleri ve yiyecekleri artan, geçici yerlerin büyüsü ve durakların insanüstü mutluluğu olan. Doymazlıklar ve sıkıntıların ortasında ayakta duran bizim, fırtınalı gökyüzünde ve esrime bayraklarında[2] geçişini gördüğümüz sevgi ve gelecektir o, güç ve sevdadır.

Aşktır o, yetkin ve yeniden bulunmuş ölçüdür, tansıklı ve umulmadık akıldır ve sonsuzluk: Yazgısal niteliklerin sevilen aracı. Ayrıcalığının dehşetini biliyoruz ve kendimizinkinin: Ey sağlığımızın tadı, yeteneklerimizin coşkusu, ona olan bencil sevgi ve tutku, kendi sonsuz yaşamı için bizi seven ona...

Ve biz anımsıyoruz onu, yolculuğa çıktı o... Ve yitip giderse Büyük Sevgi, çal, verdiği umut, onun çanını çal: "Savulun boş inançlar, şu eski bedenler, şu çiftler ve yıllar. Yok olup giden çağdır bu çağ!.."

---

1 Le *Génie:* (Söylencelerde) Doğaüstü yaratık, doğaüstü varlık, tanrı; melek, peri, cin; dahi, deha.
XIX. yüzyıl toplumsal ve siyasal felsefesinin özelliklerinden biri olan demokratik "ışıkçılık"a bağlı bir şiir. Rimbaud'nun tarihçi Michelet'den etkilendiği sanılıyor. Michelet, XIX. yüzyıl biliminin bir boşluk yaratığını ve çözümleme çabalarının, eski dinler tarafından uzun süre korunan zorunlu birlik ilkesini sarstığını ve bu boşluğu "Aşk"ın dolduracağını ileri sürüyordu. Evrenin yüreğinde devinen şey Yüce Aşk'tır, yani *Doğaüstü Varlık*'tır. Rimbaud, Michelet'nin kadına ilişkin görüşlerini bu şiire uygulamıştır: "Kadının tanrısı olan Aşk, Yasa'ya, Akıl'a ve Adalet'e uygun sevmeseydi, Aşk olmazdı."
Bir başka yoruma göre de *Doğaüstü Yaratık (Varlık)* İsa'dır.

2 Suzanne Bernard'e göre *Fırtınalı Gökyüzü* ve *Esrime Bayrakları* Komün'ü ve devrimcilerin "kızıl bayraklar"ını akla getirmektedir. J. Valles'in 9 Mart 1871 tarihli makalesinde "ateş dil, yalımın simgesi" olarak tanımladığı bayrakları.

Yitip gitmeyecek, yeniden inmeyecek bir gökten, kadınların öfkelerinin, erkeklerin sevinçlerinin ve bu günahın tümünün ödemeyecek fidyesini: çünkü gerçektir o, var olarak, sevilmiş olarak.

Ey solukları onun, başları onun, devinimleri onun; biçimlerin ve eylemin yetkinliğinin korkunç çabukluğu. Ey aklın doğurganlığı ve uçsuz bucaksızlığı evrenin.

Bedeni onun! Düşlenen kurtuluş, yeni şiddetin çapraz bağışlamasının kırılması!

Görüşü, görüşü onun! geçit alayındaki bütün eski diz çökmeler ve *yükselen* acılar.

Aydınlığı onun! Bütün çınlamlı ve devingen acıların ortadan kalkması en yoğun müzikte.

Adımı onun! göçler daha büyük eski istilalardan.

Ey o ve biz! yitik erdemden daha bağışlayıcıdır gurur.

Ey dünya! ve yeni mutsuzlukların açık seçik türküsü!

O tanıdı hepimizi ve hepimiz sevdik onu. Bu kış gecesinde, bir burundan öteki buruna, gürültülü kutuptan şatoya, kalabalıktan kumsala, seslenelim ona, görelim onu, ve gönderelim onu, ve gelgitlerin altında ve kar çöllerinin tepesinde izleyelim görüşlerini, izleyelim soluklarını, izleyelim bedenini, izleyelim aydınlığını.

İLK DÜZYAZILAR

Öndeyiş[1]

I

Güneş sıcaktı daha; ama neredeyse aydınlatmıyordu dünyayı artık; tıpkı devsel tonozların önüne konulmuş, bir meşalenin bunları ancak çok zayıf bir ışıkla aydınlatması gibi güneş de bu yeryüzü meşalesi de ateş bedeninden son ve zayıf bir ışık salarak ama gene de ağaçların yeşil yapraklarını, solan küçük çiçekleri, ve çamların, kavakların ve çok yaşlı meşelerin görkemli doruklarını gözler önüne sererek sönüyordu. Serinleten bir rüzgâr, yani serin bir meltem, oynatıyordu ağaçların yapraklarını, ayaklarımın dibinde akan bir derenin gümüşlü sularının sesine benzer bir hışırtıyla. Alınlarını eğiyordu rüzgârın önünde eğreltiotları. Uykuya daldım, derenin suyu ile kendimi suvardıktan sonra.

---

[1] Bu şaşırtıcı, ironi dolu okul ödevi kızkardeşinin kocası, Paterne Berrichon tarafından 1897 yılında *Vie de Jean-Arthur Rimbaud* adlı kitapta yayınlandı. Bu metin 14.5 x 20 cm. boyutlu, 16 sayfalık bir okul defterinde yer alıyor. İçinde Latince, Fransızca metinler, özlü sözlerin kopyaları var. Mürekkep lekeleriyle, yazım yanlışlarıyla dolu. Paterne Berrichon'un üç kez değiştirdiği tarihlere göre 1862 ile 1865 paskalyası arasında yazılmış; yani, Arthur Rimbaud 20 Ekim 1854'te doğduğuna göre, 8-11 yaşları arasında bir çocuk tarafından yazılmış. Paterne Berrichon üçüncü tarih olarak 1862-1863 yıllarını veriyor. Ancak bu varsayıma karşı olanlara göre, Rimbaud bu metni Latince öğrenmeye başladıktan sonra yazmış olmalı. Ayrıca kolej öğreniminden önce Nabopolassar, Darius ya da İskender adlarını nasıl bilebilir? Ama, ister 8, ister 11 yaşında yazmış olsun, yazınsal bir dehayı müştulamasının yanı sıra özyaşamöyküsel ve ruhçözümsel izler taşıyan bu metinde Rimbaud anne ve babasının kişiliklerini tamamıyla değiştiriyor. Özellikle de annesinin kişiliği, metindekinin tam tersi. Metin ayrıca *Cehennemde Bir Mevsim*'in ipuçlarını da veriyor.

II

Düşledim ki ..... Reims'te doğmuşum. 1503 yılında. O sırada küçük bir kentti Reims ya da, daha doğrusu, küçük bir kasabaydı, ama kral Clovis'in kutsallaştırılması ayinine tanık olan o güzel katedraliyle ünlü.

Zengin değildi ana-babam, ama çok namusluydular, daha ben doğmadan yirmi yıl önce edindikleri küçük bir evden ibaretti bütün mülkleri ve ayrıca birkaç bin frank ile annemin biriktirdiği birkaç Louis altını.

Subaydı* babam kralın ordusunda. Uzun boylu, zayıf biriydi, siyah saçlı ve sakallı, gözleri ve teni de aynı renkte. Ben doğduğumda ancak 48 ya da 50 yaşında olmasına karşın rahat rahat 60 ya da 58'inde göstermekteymiş. Tez kızan, ateşli bir kişiliği vardı ama kötü bir şey yapmazdı canını sıkan kimseye.

Çok değişik bir kadındı annem: Yumuşak, sakin, ürkek mi ürkek, ama evi tertemiz ve düzenli tutan bir kadın. Öylesine sakindi ki babam onu sanki bir küçükhanımmış gibi eğlendirirdi. En çok sevilen çocuktum ben. Benim kadar acar değildi erkek kardeşlerim ama benden daha büyüktüler. Dersleri pek sevmiyordum, yani okumayı, yazmayı ve hesabı. Ama evi düzenlemeye, bahçe bakımına, alışveriş yapmaya gelince, Allah'a şükür, hoşlanıyordum bunlardan.

Anımsıyorum, babam bir gün, bir bölme işlemi yaparsam bana yirmi metelik vereceğini söylemişti; işleme başladım: ama bitiremedim. Ah; bana kaç kez para, oyuncak, şekerleme ve hatta birinde beş frank vereceğini söyledi, kendisine birkaç satırlık bir yazı okuyabilirsem. Buna karşın, okula yazdırdı beni on yaşıma geldiğim zaman. Neden –diyordum kendi kendime– Grekçe, Latince öğrenmeliyim? Bilmiyorum. Bunlara bir gereksinimimiz yok aslında. Başarılı olmak umurumda bile değil, neye yarar başarılı olmak, hiçbir şeye, öyle değil mi? Ama, hayır: dediklerine göre ancak başarılı olursa mevki sahibi olabilirmiş insan. Mevki falan istemiyorum ben; ben mirasyedi (rantiye) olacağım. Diyelim ki canım bir dil öğrenmek istedi, iyi ama niçin Latince öğreneyim. Kimse konuşmuyor bu dili. Kimi zaman gazetelerde Latince sözler görüyorum; ama, Allaha şükür, gazeteci falan olmayı

* Muhafız Birliği Albayı.

düşünmüyorum. Tarih ya da Coğrafyayı da neden öğreneyim? Kuşkusuz, Paris'in Fransa'da olduğunu bilmemiz gerekir, ama hangi enlem derecesindeymiş bunun ne önemi var. Tarihte, Chinaldon'un, Nabopolassar'ın, Darius'un, Cyrus'ün ve İskender'in ve şeytansı adlarıyla ünlü daha başka ahbaplarının hayatlarını öğrenmek işkence değil mi?

İskender'in ünü umurumda mı benim? İlgilendirmez beni... Latinler var mıydı yok muydu bilen kim? Belki de bir dil yarattılar; ve diyelim ki vardılar, ben kendim mirasyedi olmaya bakarım, onların dilleri kendilerinin olsun. Onlara ne kötülük yaptım da bunca eziyet ediyorlar bana? Gelelim Grekçeye. Kimse konuşmuyor bu pis dili, yeryüzünde kimse!..

Ah! anasının anasını satayım! canına yandığımının! ben mirasyedi olacağım; okul sıralarında pantolon kıçı eskitmek hiç de hoş değil, Allahıma!

Kundura boyacısı olmak için, kundura boyacısı mevkiini kazanmak için, bir sınavdan geçmek gerek; çünkü olmamız için bize uygun görülen görevler ya ayakkabı boyacılığı ya domuz çobanlığı ya da sığırtmaçlık. Kalsın, istemem ben, anasını satayım! Ödülünüz sille tokattır bunlar için; hayvan derler size, elbette doğru değil, adamcık falan da derler... Ah! anasını sattığımın!..

Devam edecek!..

ARTHUR
(1864)

Rahip Cübbesi Altında Bir Yürek[1]

–Bir Papaz Okulu Öğrencisinin İtirafları–

... Ey Thimothina Labinette! Kutsal kıyafeti giyindiğim bugün, anımsayabilirim artık, şimdi rahip cübbemin altında soğuk ve cansız yatan, geçen yıl papaz okulu öğrencisi kaputumun altında delikanlı yüreğimi[2] çarptırmış olan tutkumu!..

1 Mayıs 18...

...İşte ilkbahar. Rahip .....'nin asma fidanı tomurcuklanıyor toprak çömleğinde: Avludaki ağacın dallarında yeni, küçük sürgünler baş veriyor yeşil su damlacıkları gibi; geçen gün dersten çıkarken, bir ikinci kat penceresinden, Başrahip'in mantara benzeyen burnunu gördüm. J.....'nin ayakkabıları kokuyor biraz; ve öğrencileri için sık sık avluya çıktıklarını fark ettim; sınıfta tıkış tıkış, iki büklüm, köstebek gibi yaşayan, kırmızı yüzlerini sobaya çeviren, solukları inekler gibi yoğun ve sıcak öğrenciler! Uzun süre açık havada duruyorlar, şimdi, geri dönünce şakalaşıyorlar ve özenle kapatıyorlar pantolonlarının kıstağını, –hayır, yanılıyorum, ağır ağır, gösterişle, nafileliğinden başka hiçbir değeri olmayan bu işlemden bilinçsizce hoşlanıyorlarmış gibi...

---

[1] Metin 1870 (Rimbaud 16 yaşında) yılında Izambard'a verilmiş olmalı. Ne Izambard, ne metni bilen Verlaine, ne de Paterne Berrichon kilise karşıtı izler taşıdığı ve mastürbasyonu çağrıştırdığı için metni yayımlamayı göze alamamış olmalılar. 1924 yılında, Berrichon'un elindeki nüshadan kopya almayı başaran Breton ile Aragon, metni aynı yıl Ronald Davis Yayınevi'nde yayımladılar.

[2] Claude Jeancolas'ya *(Le Dictionnaire Rimbaud)* göre, "Yürek" (le cœur) sözcüğü Rimbaud'nun gizli dilinde, kimi yerlerde, "cinsel organ" anlamına gelmektedir.

2 Mayıs...

Dün odasından indi Başrahip, ve gözlerini kapatarak, elleri arkasında, ürkek ve üşümüş gibi, başpiskopos terliklerini sürüye sürüye birkaç adım yürüdü avluda!..

İşte şimdi tempo tutuyor yüreğim göğüs kafesimde ve kirli sırama dayalı göğsüm yürek gibi atıyor! Ah! nefret ediyorum şimdi, biz öğrencilerin kirli giysiler içinde terleyen semirmiş koyunlara benzediği ve sınıfın pis kokulu havasında, gaz lambasının ışığı altında, sobanın yavan ısısında uyudukları o günlerden!.. Geriyorum kollarımı! İç çekiyorum, uzatıyorum bacaklarımı... nesneleri duyumsuyorum kafamın içinde, ah! nesneler!...

4 Mayıs...

...Sonunda, dün, katlanamadım buna; yüreğimde çarpan kanatları duydum, tıpkı melek Cebrail gibi, Kutsal Ruh'un soluğu dolaştı bütün varlığımı! Lirimi aldım ve şarkı söyledim!

Yaklaşınız,
Ulu Meryem!
Sevgili annesi
Güzel İsa'nın!
Kutsal Mesih'in!
Ey gebe bakire
Ey kutsal anne
Duamızı kabul et!

Ah! bir bilseniz ben bu şiirsel gülün yapraklarını kopartırken ruhumu sarsan o gizemli yayıntıları! Kitaramı aldım ve Davud peygamber gibi yükselttim masum ve saf sesimi göklerin yüksek katlarına!.. O *altitudo altitudinum!...*[3]

.....

7 Mayıs...

Heyhat! Kapattı kanatlarını şiirim, ama zorbalık ve işkencelerin kurbanı Galileo gibi ben de şöyle diyorum: Ama gene de

[3] Ey yükseltiler yükseltisi.

dönüyor dünya! – Okuyun işte; deviniyorlar! – ilk itirafımı ortalık yerde bırakarak akılsızlık ettim... J..... aldı onu. J....., cizvitlerin bu en amansızı. Başrahip'in bağnazlarının en katısı, ve götürdü efendisine, gizlice; ama o canavar, evrensel hakarete boğdurmak için beni, arkadaşları arasında elden ele dolaştırdı şiirimi!

Dün, yanına çağırdı beni Başrahip; odasına girdim, karşısında durdum kale gibi sakince. Çıplak alnında titriyordu tıpkı gizli bir şimşek gibi son kızıl saçı: Domuruyordu gözleri yüzünün yağından, ama sakin, soğuk; her zamanki titreşmeleriyle deviniyordu tokmağa benzeyen burnu: Bir *oremus*[4] mırıldanıyordu: Kitabın sayfalarını çevirdi işaret parmağının ucunu ıslatıp ve içinden katlanmış bir kağıt parçası çıkardı...

Uulluu Meeryeem!
Seevgiilii annneee!

Dalga geçiyordu şiirimle! tükürüyordu gülümün üzerine! Budala, şapşal, avanak rolü oynuyordu, kirletmek için, lekelemek için bu Bakire'yle ilgili şarkıyı; kekeliyordu ve uzatıyordu her heceyi, koyu bir kin dolu sırıtışla: Beşinci dizeye gelince,... *Geebee bakire!* durdu, burnunu çarpıttı, ve! gürledi! *Gebe bakire! Gebe bakire!* söylüyordu bunu vurguyla, kaşıyarak şişkin karnını, öylesine korkunç bir vurguyla ki kızardı alnım utançtan. Dizüstü düştüm, kollarım havada, ve haykırdım: Ey Peder!

.....

– Liirinizz! kitaranız! delikanlı! kitaranız! gizemli yayıntılar! ruhunuzu sarsan! Görmek isterdim! Genç ruh, ortada, bu dinsiz itirafta, dünyasal bir şey, tehlikeli bir disiplinsizlik, baştan çıkma görüyorum, doğrusu! –

Sustu, şişkin karnını hoplatarak, sonra kasıntıyla sordu:

– İnançlı mısınız, delikanlı?...

– Peder, neden böyle konuşuyorsunuz? Benimle alay mı ediyorsunuz?... Evet, inanıyorum bütün söylediklerine annemin... Kutsal Kilise'nin!...

– Ama... Gebe Bakire!. .. Kutsal Ruh'tan hamile, bu, delikanlı: Kutsal Ruh'tan hamilelik!...

---

[4] Dua.

– Peder, Kutsal Ruh'tan hamileliğe inanıyorum ben!...

– Haklısınız! delikanlı! Bu bir şey...

... Sustu ... – Sonra: Genç J....., sınıftaki davranışlarınızda giderek belirgin bir değişim meydana geldiğine dair bir ihbarda bulundu; bacaklarınızı açarak oturuyormuşsunuz; masanın altına boylu boyunca uzatıyormuşsunuz, tıpkı... hareketlerini denetleyemeyen bir delikanlı gibi... karşı çıkamayacağınız kanıtlar bunlar... Yaklaşın, dizüstü çökün, hemen yanıma; sakince sorgulamak istiyorum sizi; cevap verin: bacaklarınızı çok açıyor musunuz sınıfta?

Sonra, elini omuzuma koydu, boynuma, ve gözleri parlıyordu, ve beni şu bacak açma konusunda konuşturmak istiyordu... Bakın, bunun iğrenç bir şey olduğunu söylemek isterim size, ne anlama geldiğini bilirim, bu şeylerin!... İşte böyle gammazlıyorlardı beni, duygularıma kara çalıyor, alçakgönüllüğümü yanlış yorumluyorlardı, – ve Başrahip'e ihbar yapılmasına, öğrencilerin birbirlerini suçlayan imzasız mektuplar göndermelerine izin verildiği, bu istendiği için, benim bunlara karşı söyleyecek bir şeyim yoktu, – ben de bu olaya, şu şişko herifin karşısında kendimi rezil etmeye gelmiştim!... Ah, papaz okulu, ah!...

.....

10 Mayıs –

Ah! korkunç kötü ve korkunç şehvet düşkünü, okul arkadaşlarım! Sınıfta, her şeyi biliyorlar, bu kâfirler, şiirlerimin öyküsünü, ve, daha başımı çevirir çevirmez D.....'nin tıknefes suratını görüyorum, bana fısıldıyor:

Ulu Meryem...
Sevgili anne!

Ben, bir koca enayiyim: – Yüce İsa, pişman değilim! – Ama ne olursa olsun, kimseyi gammazlamıyorum, imzasız mektuplar yazmıyorum, ve kutsal şiirim ve haya duygum var kendim için!...

12 Mayıs –

Neden aşktan öldüğümü hiç bilebilir misiniz?
Çiçek selamladı beni, kuş dedi: Aydın olsun günleriniz:
Selam; ilkbahar geldi! Şefkat meleğim benim!
Bilebilir misiniz niçin sarhoşluktan yanar içim?
Büyük annemin meleği, beşiğimin meleği sen,
Bilebilir misiniz kuşa dönüşmekteyim neden,
Lirim titremekte böyle ve kanat açmaktayım şimdi
Kırlangıçlar gibi?...

Bu şiiri dün teneffüste yazdım; küçük kiliseye gittim, bir günah çıkartma hücresine kapandım, ve orada, kanatlarını açıp uçtu yeni şiirim, düş ve sessizlik içinde, aşk küresine doğru. Sonra en küçük kâğıt parçalarını bile çaldıkları için cebimden, gecegündüz, en iç giysimin eteğine diktim bu dizeleri, tenime değen iç çamaşırıma, ve, ders sırasında, giysilerimin altından yukarı çekip onu uzun uzun bastırıyorum yüreğimin üzerine, düşler içinde...

15 Mayıs –

Olaylar iyice hızlandı, son itirafımdan bu yana, gelecekteki hayatımı, iç dünyamı, kuşkusuz korkunç bir biçimde etkileyecek müthiş olaylar!

Thimothina Labinette, tapıyorum sana.

Thimothina Labinette, tapıyorum sana, sana tapıyorum! izin ver de şarkı söyleyeyim sana lirimle, yüce Davud Peygamber'in Psalterionuyla[5] yaptığı gibi, seni nasıl gördüm, ve bir ölümsüz aşk için nasıl atıldı yüreğim senin yüreğinin üzerine!

Perşembe, izin günü: İki saatliğine dışarı çıkarız; çıktım: Annem bana son mektubunda şunları yazmıştı: "... oğlum izin gününden yararlanarak Bay Césarin Labinette'i ziyaret etmek için evine git, merhum pederinin yakın arkadaşıdır kendisi, papaz olma gününden önce herhangi bir gün onu görmelisin..."

... Bay Labinette'e tanıttım kendimi, ağzını açıp tek söz söylemeden beni mutfağa götürüp orada bırakarak nasıl da sevin-

[5] Bir çalgı türü.

dirdi: Benimle yalnız kalan kızı Thimothine eline bez alıp şişkin bir kaseyi kuruladı, göğsüne bastırarak, ve uzun bir suskunluktan sonra konuştu benimle: Ne var ne yok Bay Leonard?

O âna kadar, bu genç yaratıkla bu ıssız mutfakta yalnız kalmaktan şaşırmış olan ben, gözlerimi yere indirdim ve bütün yüreğimle kutsal Meryem'i yardıma çağırdım: Yüzüm kızararak başımı kaldırdım, ve, genç kızın güzelliği karşısında, tek bir sözcük geveleyebildim: Küçükhanım?.

Thimothine! ne güzeldin! Ressam olsaydım, kutsal yüz çizgilerini tuvalime geçirip şu adı verirdim: Kâseli Bakire! Ancak, bir şairim ben, ve benim dilim seni yüceltmekte yetersiz kalır ...

Deliklerinden korların kırmızı gözler gibi balkıdığı kararmış kuzinenin üzerindeki tencerelerden ince buharlar çıkıyor ve lahana-fasulye çorbasının kutsal kokusu ortalığa yayılıyordu; ve kuzinenin karşısında, bu sebzelerin kokusunu sevimli burnuyla içine çeken ve güzel gri gözleriyle toraman kedisine bakan sen, sen ey Kâseli Bakire, kavanozunu kuruluyordun! Düz ve açık renkli saç perçemlerin güneş sarısı alnının üzerine uysalca yapışıyordu; gözlerinden yanaklarının ortasına kadar mavimsi bir ışın iniyordu tıpkı Azize Teresa'da olduğu gibi! Fasulye kokusuyla dolmuş burnunun narin kanatları oynuyordu; kulaklarının çevresindeki hafif tüyler yüzüne güçlü güzellikler katıyordu; ve çenende, güzelim ayva tüylerinin titreştiği güzel bir ben vardı: Saçların ensende sıkı sıkı toplanmıştı firketelerle; ama kısa bir perçem de sarkıyordu... Boş yere aradım memelerini; yoktu memelerin: Umursamıyorsun bu türden dünya süslerini: Yüreğin memelerindir senin!... Geniş ayağınla altın renkli kedine vurmak için döndüğün zaman, entarinin altında tümsek yapan kürekkemiklerini gördüm, ve böğürlerinin iki belirgin yayının o güzelim kıvrıltısı karşısında aşkın oku delip geçti bedenimi!...

İşte o anda, taparcasına sevdim seni: Taptığım saçların değildi, arka tümseğin de değildi: benim bir kadında, bir bakirede sevdiğim şey kutsal alçakgönüllülüktür beni aşkla yerimden sıçratan şey, haya duygusu ve dindarlıktır; işte sende sevdiğim budur, genç çobankızı!...

Tutkumu ona göstermeye çalışıyordum; ama, zaten, yüreğim ele veriyordu beni, yüreğim! Sorularını kesik kesik yanıtlayabiliyordum ancak; kaç kez Hanımefendi dedim ona Küçükhanım diyeceğime, şaşkınlıktan! Yavaş yavaş, sesinin büyülü tınısına

yenik düştüğümü duyumsuyordum; sonunda kendimi salıvermeye, her şeyi bırakmaya karar verdim; ve, bilmem hangi sorusu karşısında, sandalyeme yığılıp bir elimi yüreğimin üzerine koydum, ötekiyle de cebimden beyaz haçlı bir tespih çıkardım, ve, bir gözüm Thimothine'in üzerinde, öteki gökyüzüne çevrilmiş, yanıtladım onu acı ve sevgiyle, tıpkı bir erkek geyiğin bir dişi geyiği yanıtladığı gibi:

– Ah! evet! Küçükhanım... Thimothina!!!

Miserere! miserere![6] – Başımın üzerinde sallanan bir jambondan bir damla salamura suyu düşüyor büyük bir zevkle tavana bakan gözüme, ve, utançtan kıpkırmızı, tutkumla coşmuş durumda başımı eğdiğim sırada, bir tespih, değil de kahverengi bir emzik tutmakta olduğumu fark ettim sol elimde – geçen yıl annem onu bayan bilmemkimin çocuğuna vermem için vermişti bana! – Tavana çevirdiğim gözümden acı salamura suyu damladı – ama, sana baktığım gözden, ey Thimothina, bir damla gözyaşı aktı, aşkın gözyaşı, ve acının gözyaşı!...

.....

Derken, bir saat sonra, Thimothina beni fasulya ve domuz yağlı omletten oluşan yemeğe davet ettiğinde, güzelliği karşısında iyice heyecanlanmış durumda, alçak sesle yanıtladım: Yüreğim öylesine tok ki, biliyor musunuz, hiç iştahım kalmadı! – Ama masaya oturdum; ah! hâlâ anımsıyorum bunu, yüreği yüreğimin çağrısına karşılık vermişti: Kısa süren yemek sırasında o bir şey yemedi: – Bir rayiha hissetmiyor musunuz? diye tekrarladı; babası anlamıyordu; ama benim yüreğim anladı: Davud'un Gülü'ydü bu, İsa'nın Gülü'ydü. Kutsal Kitap'ın gizemli gülüydü; aşktı bu!

Birden ayağa kalktı, mutfağın öteki ucuna gitti, ve, kalçalarının çifte gülünü bana göstere göstere, kolunu karmaşık bir ayakkabı ve çizme yığınına soktu ve toraman kedi fırladı oradan; sonra bunların hepsini boş ve eski bir dolaba yığdı; ardından yerine döndü, ve havayı kaygıyla inceledi: Birden, alnını kırıştırdı, ve bağırdı:

– Hâlâ kokuyor!..

– Evet, kokuyor diye yanıtladı babası aptal aptal: (anlamıyordu zındık!)

---

[6] *Miserere moi, Domine* (Tevrat, Mezmurlar, 51): "Ey Allah, inayetine göre bana acı; Rahmetinin çokluğuna göre isyanlarımı sil."

Bakir bedenimde, tutkumun iç devinimlerinden başka bir şey olmadığının farkındaydım bütün bunların! tapıyordum ona ve yaldızlı omleti afiyetle yiyordum, ve elim çatalla tempo tutuyordu, ve, ayakkabılarımın içinde keyifle titriyordu ayaklarım, masanın altında...

Ama, ben oradan ayrılırken, gülümseyerek ve – ayaklarınız için bunları ister misiniz Bay Léonard? diyerek, bana bir çift beyaz çorap armağan etmesi, benim için bir ışık seli, bir ölümsüz aşk güvencesi, Thimothina'nın sevgi armağanı bir elmas, bağışladığı benzersiz bir lütuf oldu.

.....

16 Mayıs –

Thimothina! tapıyorum sana, sana ve babana, sana ve kedine:

Thimothina: { ... Vas devotionis / Rosa mystica / Turris davidica, / Coeli Porta, / Stella maris[7] } Ora pro nobis!

17 Mayıs –

Ne yazar şimdi dünyanın gürültüleri, sınıfın gürültüleri? İki yanımda oturan, tembellik ve sıkıntının ağırlığı altında ezilenlerle benim ne ilgim var? Bu sabah, uykunun ağırlaştırdığı bütün başlar sıraların üzerine yapışmıştı: Mahşer Günü'nün sûr sesine benzeyen bir horultu sesi, boğuk ve ağır bir horultu yükseliyordu bu kocaman Gethsemani'de.[8] Aldırmaz, sakin, yalnız, ve yı-

---

[7] *Vas devotionis:* Sunu kabı
Rosa mystica: Mistik gül
Turris davidica: Davud'un sarayı
Ora pro nobis: Bize ayrılan yer
Coeli porta: Göğün kapısı
Stella maris: Deniz yıldızı
"Coeli porta" ile "stella maris" *Meryem Ana'ya İlahi*'den alınmış: "Ave, maris stella. Dei Mater alma, Atque semper virgo, Felix coeli porta": "Selam, deniz yıldızı, Tanrı'nın yüce ve her zaman bakire annesi, gökyüzünün mutlu kapısı."

[8] *Gethsemani* (Aramice: Zeytinyağı sıkımevi): İncil'e göre İsa'nın tutuklanmadan önce,

kıntıların arasında büyüyen bir hurma ağacı benzeri bütün ölülerin arasında ayakta dikilen ve münasebetsiz kokulara, gürültülere aldırmayan ben, başımı ellerimin arasında tutuyor, Thimothina için çarpan yüreğimin sesini dinliyordum, ve gözlerim, pencerenin üst camının aralığından görünen gökyüzünün maviliklerine dalıyordu!..

18 Mayıs –

Şu güzel dizeleri bana esinleyen Kutsal Ruh'a teşekkürler: Bu dizeleri yüreğime bir elmas gibi yerleştireceğim; ve Tanrı bana Thimothina'yı tekrar görmeyi kısmet ederse, bunları ona vereceğim, bana verdiği çoraplara karşılık olarak.

Şiirin adını *Meltem* koydum:

Pamuktan sığınağında uyur
Ilık ve hoş kokulu meltem:
İpek ve yün yuvasında uyur
Güleç yüzlü meltem!

Meltem kanatlarını açarken
Pamuk sığınağında, doğrusu.
Çiçeğin çağırdığı yere koşarken,
Çok güzel kokar o ılık soluğu.

Ey sen ey saf ve en zarif meltem!
Ey aşkın sen en güzel beldesi!
Böyle kokar gündüzleri işte âlem,
Kururken sabahların şebnemi.

İsa! Yusuf! İsa! Meryem Ana!
Süzülen bir kartal kanadı gibi
Yakaran her inançlı insan Tanrı'ya!
İçimize işler bu ve uykuya salar bizi!

---

uyuklayan havarileri arasında dua ettiği, Zeytinlik Dağı'na yakın bir yer. "Duadan kalkıp öğrencilerinin yanına geldiğinde, onları üzüntüden uyur durumda buldu. 'Neden uyuyorsunuz?' dedi. "Kalkın dua edin ki denenmeyesiniz.'" (Luka İncili, 22: 45)

Şiirin sonu çok kişisel ve çok içti: Onu ruhumun kutsal dolabında[9] koruyorum. Önümüzdeki izin gününde okuyacağım onu kutsal ve güzel kokulu Thimothina'ma.

Dinginlik içinde ve içedalış halinde bekleyelim.

.....

Tarih belli değil. Hâlâ bekliyoruz.

16 Haziran! –

Tanrım siz ne isterseniz o olur: Hiçbir engel çıkarmayacağım karşına! Thimothina'nın ben kulunuza olan aşkını benden geri almak isterseniz, özgürsünüz bu hususta, kuşkusuz: Ama, İsa Efendimiz, siz kendiniz de aşık olmadınız mı? Bedbahtların ıstırabına acımayı öğretmedi mi size aşkın mızrağı? Lütfen duanızı esirgemeyin benden!

Ah! Çoktandır beklemekteyim 15 Haziran gününün iki saatlik iznini: Yüreğimi bastırıyordum; ona "15 Haziran günü özgür olacaksın!" diyerek. Taramıştım zavallı saçlarımı, ve kokulu, pembe bir krem kullanarak yapıştırmıştım alnıma onları. Thimothina'nın perçemleri gibi; kaşlarımı da pomatlamıştım; özenle fırçalamıştım giysilerimi, görünüşümdeki bazı utandırıcı kusurları beceriksizce kapatmaya çalışmıştım, ve Bay Césarin Labinette'in o özlediğim kapı zilini çalmıştım sonunda. Uzun süre bekledikten sonra geldi, takkesi bir kulağının üzerine yatırılmış, sert ve alabildiğine pomatlanmış saçının bir tutamı suratını bir bıçak yarası gibi kesmiş, bir eli, sarı çiçekli sabahlığının cebinde, öteki kapı tokmağında... Kuru bir sesle bir günaydın fırlattı suratıma, siyah kurdelalı ayakkabılarıma bakarken burnunu buruşturdu, ve önüm sıra yürüdü, iki cebine sokulmuş elleriyle sabahlığının önünü gererek, rahip giysisiyle yaptığı gibi rahip .....'in, ve böyle kıçını gözlerimin önünde sergileye sergileye.

Arkasından yürüdüm!

Mutfaktan geçti, arkasından salona girdim. Ah! bu salon! Anıların çivisiyle çakmıştım belleğime onu! Siyah çiçeklerle bezeliydi duvar halısı; şöminenin üzerinde kocaman, sütunlu bir duvar saati kara ağaçtan; içlerinde gül bulunan iki mavi vazo;

---

[9] *Tabernacle:* Yahudiler'in Kutsal Sandık'ı içinde sakladıklan çadır; Katolik kiliselerinde, Kutsal Kâse'nin içinde saklandığı dolap.

duvarlarda Inkermann[10] Savaşı'nı betimleyen bir resim; ve Césarin'in bir dostunun karakalem bir resmi, bir sümüğe benzeyen küçük bir dereyi tokatlayan çarkıyla bir değirmen resmi, resim yapmaya başlayan herkesin karaladığı türden bir şey. Şiir daha iyi!...

Salonun ortasında yeşil örtülü bir masa, çevresinde gözüm Thimothina'dan başkasını görmüyor, salonda Bay Césarin'in bir ahbabı, ... kilise bölgesinde ayin eşyaları eski sorumlusu bir bey ile onun eşi Bayan Riflandouille bulunsa da, ben içeri girer girmez Bay Césarin gelip yeniden çöreklense de. Minderli bir sandalye aldım, kuşkusuz Thimothina'nın elinden çıkmış kılıfının üzerine bedenimin bir parçasını koyduğumu hayal ederek, herkesi selamladım, ve, siyah şapkamı bir savunma tabyası gibi masanın üzerine koyarak, dinlemeye başladım...

Ben konuşmuyordum ama yüreğim konuşuyordu! Beyler başladıkları iskambil oyununa devam ettiler: Birbirleriyle yarışırcasına hile yaptıklarını fark ettim, ve bu oldukça acı bir sürpriz oldu benim için. – Oyun bitince, hepsi boş şöminenin önüne kuruldular; bir köşede neredeyse gizlenmiş gibiydim. Césarin'in ahbabının iri gövdesinin arkasında. Onun oturduğu sandalye vardı yalnızca, Thimothina ile benim aramda: Dikkatlerini çekmeden yüzüme yansıtabilirdim yüreğimin devinimlerini: Tatlı bir inzivaya gömüldüm bunun üzerine; ve bıraktım üç insanın arasındaki sohbet koyulaşsın; çünkü Thimothina pek ender karışıyordu söze; papaz okulu öğrencisine sevdalı gözlerle bakıyordu, ve, doğrudan bakmaya cesaret edemediği için de parıldayan gözlerini iyice cilalanmış ayakkabılarımdan ayırmıyordu. Ben, o devasa sofunun arkasında, yüreğimin tutkusuna teslim ediyordum kendimi.

Thimothina'dan yana eğilmeye başladım, gözlerimi göğe çevirerek. Arkasını dönmüştü, Thimothina. Hafifçe doğruldum, ve, çenem göğsümün üzerinde, içimi çektim; kımıldamadı Thimothina. Düğmelerimi iliklerdim, dudaklarımı şişirdim, belli-belirsiz haç çıkardım; o hiçbir *şey* görmedi. Bunun üzerine, kendimden geçmiş, aşktan çılgına dönmüş durumda, iyice ona doğru dönüp ellerimi Kudas Ayini'ndeki gibi tutarak, uzun ve acı dolu bir

[10] Kırım Yarımadası'nda, Sivastopol yakınlarında bir yer. Burada, 5 Kasım 1854 günü Fransız-İngiliz birlikleri Ruslar'ı yenilgiye uğratmışlar. Rimbaud'nun babası 1855 Mart'ında Kırım Savaşı'na gitmişti.

"Ah!" çektim; *Miserere!* Öyle işaretler yapıp yakarırken sandalyemden gürültüyle yere yuvarlandım, ve şu koca gövdeli kilise görevlisi sırıtarak başını çevirdi. Thimothina babasına seslendi:

– Bakın, Bay Leonard yere düştü!

Babası sırıttı! *Miserere!*

Eski kilise görevlisi, utançtan kıpkırmızı, aşktan eli ayağı kesilmiş beni alıp sandalyeye oturttu, ve bana yer açtı. Ama gözlerim kapanıyordu, uyumak istiyordum! Bu topluluk canımı sıkıyordu, gölgenin içinde acı çekmekte olan aşkımın farkında bile değildi: Uyumak istiyordum! ama konuşmanın bana yöneldiğini fark ettim!...

Azıcık araladım gözlerimi...

Césarin ile kilise ayin eşyası bakıcısı, ince puro içiyorlardı nazlı nazlı; bu da onları alabildiğine gülünçleştiriyordu; sandalyesinin kıyısına ilişmiş, çukur göğsü öne doğru eğilmiş, boynuna kadar içine gömüldüğü ve çevresinde bir farbela halinde açan sarı giysisinin bütün kıvrımları arkasına yığılmış olan kilise görevlisinin hanımı bir gülün yapraklarını büyük bir zevkle koparmaktaydı,[11] korkunç bir gülümsemeyle aralanmıştı dudakları, ve ağzındaki, tıpkı eski bir sobanın porselenleri gibi iki sarı ve siyah diş görünmekteydi. – Sen, Thimothina, beyaz yakalığın, utangaç gözlerin ve düz perçemlerinle güzel bir kızdın!

–Geleceği olan bir delikanlı: Bugünü yarınının habercisi, diyordu eski kilise görevlisi ortalığa gri bir duman salarak. ..

–Ah! Bay Leonard mesleğin saygınlığını artıracaktır! diye konuştu eski kilise görevlisinin karısı: İki diş göründü!...

Yüzüm kızarıyordu, tıpkı terbiyeli bir çocuğunki gibi; sandalyelerin benden uzak bir köşeye çekildiğini, ve benim hakkımda aralarında fısıldaştıklarını fark ettim.

Thimothina hep ayakkabılarıma bakıyordu; iki kirli diş beni tehdit ediyordu... eski kilise görevlisi hınzırca gülüyordu: ben öne eğik başımı kaldırmıyordum!...

–Lamartine öldü... dedi birden Thimothina.

Sevgili Thimothina! Lamartine adını hayranın, senin zavallı şairin Leonard için sohbetin ortasına atıyordun; bunun üzerine, başımı kaldırdım, bu zındıkların kafasında erdenlik düşüncesini

[11] Claude Jeancolas, *Dictionnaire Rimbaud*'da (s. 105) "Yaprak koparmak" (effeuiller) fiilinin kadın bağlamında "otuz bir çekmek" anlamına geldiğini ileri sürmektedir. Yazar, beylerin puro içmelerine de böyle bir anlam yüklemektedir.

sadece şiir düşüncesinin yaratabileceğini duyumsadım. Kanatlarımın çırpmaya başladığını düşünüyordum, ve, mutluluk içinde, Thimothina'ya bakarak konuştum:

– *Méditations poétiques*'in yazarının tacında iki değerli taş vardı!

– Şiirin kuğusu öldü! dedi eski kilise görevlisinin karısı.

– Evet, ama hüzünlü şarkısını da söyledi, diye ekledim heyecanla.

– Ama, diye haykırdı eski kilise görevlisinin karısı. Léonard'ın kendisi de bir şair! Annesi bana geçen yıl ilham perisinin deneme örneklerini gösterdi...

Bütün cesaretimi topladım:

– Ah! sayın bayan ne lirimi, ne de kitaramı getirdim yanımda; ama...

– Ah! kitaranızı bir başka gün getirirsiniz ...

– Ama bununla birlikte, saygıdeğer hanımefendi izin verirlerse, –ve cebimden bir kağıt parçası çıkardım– size birkaç dize okumak isterim... Bu dizeleri küçükhanım Thimothina'ya ithaf ediyorum.

– Evet! evet! delikanlı, çok güzel! okuyun! okuyun lütfen! salonun ucunda durun ...

Geri geri gittim... Thimothina ayakkabılarıma bakıyordu... Din görevlisinin karısı bir Madonna pozu takındı; iki bey birbirlerine doğru eğilmişlerdi... Kızardım, öksürdüm, ve sevgiyle şakıyarak okudum.

Pamuktan sığınağında uyur
Ilık ve hoş kokulu meltem:
İpek ve yün yuvasında uyur
Güleç yüzlü meltem.

Bütün hazirun gülmekten katıldı: Beyler birbirlerine doğru eğildiler bayağı sözcük oyunları yaparak; ama asıl korkuncu kilise görevlisinin karısının haliydi, gözlerini yukarı dikmiş, gizemli bir hava içinde, korkunç dişlerini göstere göstere gülümsüyordu! Thimothina gülmekten katılıyordu Thimothina! Bu ölümcül bir yara açtı yüreğimde, Thimothina kasıklarını tutuyordu!... – Pamuğun içinde hoş kokulu bir meltem, ılık mı ılık!... diyordu burnundan bir horultu çıkartarak Césarin baba... Bir şey fark

eder gibi oldum... ancak bu kahkaha bir saniye sürdü: Hepsi ciddi görünmeye çalışıyorlardı, ama zaman zaman kendilerini tutamıyorlardı...

– Devam ediniz, delikanlı, çok iyi, çok iyi!

Meltem kanatlarını açarken
Pamuk sığınağında, doğrusu...
Çiçeklerin çağırdığı yere koşarken,
Çok güzel kokar o ılık soluğu.

Bu kez, bir kahkaha tufanına tutuldu benim dinleyiciler: Thimothina ayakkabılarıma bakıyordu: Ateş basmıştı her yanımı, bakışlarından ayaklarım yanıyordu, ve terden sırılsıklam olmuştum: çünkü şöyle düşünüyordum: Bir aydır giydiğim çoraplar, onun aşkının armağanı; ayaklarıma bakan bakışları, aşkının tanığı: Thimothina beni çok seviyor!

Sonra birden ayakkabılarımdan hafif bir koku geldi burnuma: Ah! bu topluluğun korkunç gülüşlerinin nedenini anladım! Bu zalim meclisin içinde yitmiş olan Thimothina Labinette'in, Thimothina'nın tutkusunun dizginlerini hiçbir zaman başıboş bırakmayacağını anladım! Benim de, bir mayıs öğle sonu, Labinette'lerin mutfağında, Kaseli Bakire'nin kıçının kıvrımları karşısında yüreğimde tomurcuklanan bu aşkı yok etmem gerektiğini anladım!

– Salondaki duvar saati, saat dördü, okula dönüş saatini çalıyordu; şaşkın, aşktan yana yana, acıdan çılgına dönmüş durumda, şapkamı aldım, bir sandalyeyi devirerek kaçarcasına uzaklaştırdım, mırıldanarak koridoru geçtim: Thimothina'yı çok seviyordum, ama arkama bakmadan okula doğru koştum...

Arkamda siyah giysimin etekleri uçuşuyordu, rüzgârda, tıpkı felaket kuşları gibi!...

.....

.....

30 Haziran –

Bugünden sonra, acımı avundurma işini kutsal ilham perisinin ellerine bırakıyorum; on sekizinde aşk kurbanı, ve, derin bir keder içinde, sevinçlerimizin ve mutluluklarımızın yaratıcısı olan

bir başka cinsellik kurbanını düşünen ve sevdiği genç kızı artık yitirmiş olan ben, dini seveceğim! İsa ve Meryem bağırlarına bassınlar beni; onların izinden gidiyorum: İsa'nın ayakkabılarının bağcıklarını çözmeye layık değilim, ama, ah acım benim! ah ah çilem benim! Ben de, on sekizinci yaşını idrak edip yedi ay almış olan ben de bir haç taşıyorum ve dikenli bir taç başımda! ama, elimde kamış yerine, bir kitara var! Yarama merhem olacak!...

.....

– Bir yıl sonra, 1 Ağustos –

Bugün kutsal kıyafeti giydirdiler bana; Tanrı'ya hizmet edeceğim; zengin bir köyde papaz evim, basit bir hizmetçim olacak. İnancım tam; ebedi kurtuluşumu hazırlayacağım, ve fazla masraf yapmadan, hizmetçimle birlikte Tanrı'nın iyi bir hizmetkârı olarak yaşayacağım. Annem, Kutsal Kilise göğsünde ısıtacak beni: Kilise'ye şükürler olsun! Tanrı'ya şükürler

...Yüreğimin derinliklerine gömdüğüm, benim için amansızca değerli olan tutkuya gelince, ona sabırla katlanmayı öğreneceğim; onu tamamıyla körüklememeye dikkat ederek, kimi zaman anımsayacağım anısını: Bunlar çok hoş şeyler! – Ben zaten aşk ve din için doğmuşum! – Belki bir gün, bu kente geri dönünce, sevgili Thimothina'ma günah çıkartmak mutluluğuna erişeceğim, kim bilir.... Sonra, onu güzel bir anı olarak saklıyorum: Bana verdiği çorapları bir yıldır çıkarmadım ayağımdan...

Bu çorapları, Tanrım! sizin Kutsal Cennetinize gelinceye kadar da çıkarmayacağım ayaklarımdan!...

ÇEŞİTLİ YAPITLAR
TASLAKLAR VE KARALAMALAR

AŞK ÇÖLLERİ[1]

[1] Delahey'ye göre, üç metinden oluşan *Aşk Çölleri* 1871 yılı ilkbaharında yazılmış olmalı. Rimbaud'nun bu sırada okuduğu Baudelaire'in düzyazı şiirlerinden esinlendiği Ye bu iki metnin aynı başlıklı bir dizi şiirin ilk örnekleri olduğu düşünülüyor.

Okurların Dikkatine[1]

Bir gencin kaleminden çıktı bu yazılar, herhangi bir yerde büyümüş çok genç bir *insanın;* anasız, vatansız, başkalarının bildiği şeylere aldırmayan, daha önce birçok zavallı gencin yaptığı gibi her türlü tinsel güçten kaçan. Ama o, öylesine sıkıntılı ve öylesine şaşkındı ki, bir şey yapmadı, ölüme koşmaktan başka, korkunç ve kaçınılmaz bir saflık olan ölüme. Kadınları –tutkuyla dolu olmasına karşın!– sevmediği için, ruhu ve kalbi, bütün gücü, tuhaf ve acıklı yanlışların peşinden akıp gitti. Değişik yataklarda ya da sokaklarda gördüğü düşler, –aşkları!–, ve onların gelişme ve sonuçlarından doğabilir çok hoş dinsel düşünceler. Anımsanacaktır belki de efsanevi –ama cesur ve sünnetli– Muhammediler'in sürekli uykuları! Ama bu tuhaf acının kaygı verici bir gücü olduğu için, aramızda yolunu yitirmiş, yitmiş olan ve görünüşe göre ölüme can atan bu kişi içtenlikle umalım ki şu anda gerçek avunca kavuşsun ve onurlu olsun!

Aynı kır kuşkusuz. Ana-babamın aynı köy evi: Aynı salon, kapının üzerinde zamanla kararmış, armalı ve aslanlı duvar halıları. Akşam yemeğinde, mumlu ve şaraplı ve kırsal tahta kaplamalı bir salon. Çok büyük yemek masası. Hizmetçiler! çok sayıda, anımsadığım kadarıyla. – Eski, gençlik arkadaşlarımdan biri

[1] Bir şiirden çok düşler söz konusu, uykuda ve uyanıkken görülen düşler, aşk ve ıstırap düşleri. Ayrıca, metinlere egemen olan bir düşünceden çok, bir ruh çözümleme girişimi.

var orada, rahip ve rahip gibi giyinmiş; şu anda: Daha özgür olmak için böyle. Anımsıyorum onun lâl rengi odasını, pencere camları sarı kağıda kaplı: Ve kitaplarını, gizli, okyanusun sularına gömülmüş!

Ben, terk edilmiştim, bu sonsuz köy evinde: Mutfakta kitap okuyordum, giysilerimi kurutuyordum konukların önünde, sohbet ederken; salon: Sabahın sütünün ve son yüzyılın gecesinin mırıltısıyla ölümüne kaygılı!

Çok karanlık bir odadaydım: Ne yapıyordum? Bir hizmetçi kız geldi yanıma: Küçük bir köpek olduğunu söylesem daha yerinde olur: Güzel olsa da ve benim için anlatılmaz bir ana soyluluğunda: Saf, bildik, çok sevimli! Kolumu çimdikledi.

Artık yüzünü iyice anımsamıyorum bile: Anımsamıyorum iki parmağımın arasında etini sıkıştırdığım kolunu da; durmadan kıyıya çarpan umutsuz bir küçük dalga gibi, ağzımın yapıştığı ağzını da. Devirdim onu branda bezinden bir minder sepetine, karanlık bir köşede. Dantelli uzun donunu anımsıyorum yalnızca.

– Sonra, ey umutsuzluk, ağaçların gölgesi oldu belli belirsiz duvar, ve ben yok oldum gecenin sevdalı kederi içinde.

Bu kez, Kent'te gördüğüm kadın, kendisiyle konuştuğum ve benimle konuşmuş olan.

Bir odadaydım ışıksız. Kadının benim evimde olduğunu söylediler gelip: Ve onu yatağımda gördüm, tamamıyla benim olmuş, ışıksız! Çok heyecanlandım, ve çok, çünkü ailemindi ev: Bir sıkıntıdır aldı beni bu nedenle! Paçavralar içindeydim, ben, ve o, yüksek sosyete havalarında: Gitmesi gerekiyordu! Tanımlanmaz bir boğuntu: Yakaladım onu ve yatağın dışına yuvarladım, neredeyse çıplak: Üzerine kapaklandım, anlatılmaz güçsüzlüğümle, ve onunla birlikte yuvarlandım halıların üzerinde, ışıksız! Ailenin lambaları kızarıyordu birer birer komşu odalarda. Daha sonra, yok oldu kadın. Gözyaşı döktüm Tanrı'nın istemediği kadar.

Ucu bucağı olmayan kente çıktım. Ey yorgunluk! Sağır gecede ve kaçan mutlulukta boğulmuş. Tıpkı bir kış gecesi gibiydi, dünyayı kuşkusuz soluksuz bırakacak kadar karlı. Kendilerine

seslendiğim dostlar: Nerede o? diye sordular yalandan. Her akşam onun geçtiği pencere camlarının önündeydim: Karla kaplı bir bahçede koşuyordum. Geri püskürttüler beni. Çok ağlıyordum olanlara. Tozla kaplı ve yapı çatmaları üzerinde duran bir yere indim sonunda, geceyle birlikte sonuna kadar tükettim gövdemin gözyaşlarını. – Güçsüzlüğüm yakama yapışıyordu her fırsatta.

Her günkü gündelik yaşamına geri döndüğünü anladım Onun; ve yüreğe iyiliğin geri dönüşünün daha uzun sürdüğünü bir yıldızın oluşumundan. Geri dönmeli, ama dönmeyecek asla, evime gelen Tapılası kadın. – Hiç düşünmediğim bir şey. Doğrudur, bu kez çok daha fazla ağladım dünyanın bütün çocuklarından.

İncil Öyküleri[1]

"SAMARİYE"DE

Samariye'de birçok kimse ona iman edip inançlarını açıkladılar.[1] O görmedi onları. [Kibirleniyordu], sonradan görme [kalleş], bencil, Yahudiye'nin eski yasalara bağlı olmadığı kadar kendi protestan yasasına bağnazca bağlı Samariye.[2] Evrensel zenginlik çok az izin verirdi orada aydın tartışmalara. Alışılmışın kölesi ve askeri olan safsata, pohpohladıktan sonra boğazlamıştı orada birçok peygamberi.[3]

Uğursuz bir cümleydi kadının çeşme başında söylediği: "Siz bir peygambersiniz, ne yaptığımı bilirsiniz."[4]

---

1 "İncil'in kenarına yazılan" bu metinler uzun süre *Cehennemde Bir Mevsim*'in bir parçası olarak düşünüldü. Bu tür karışıklıklara Rimbaud'nun bitmiş şiirlerinin arkasına yeni şiir taslaklarını yazması neden olmaktadır. Bu metinleri *Illuminations*'a bağlayanlar da vardır. İlk kez 1 Ocak 1948 tarihinde *Mercure de France*'da yayınlanan bu metinlerin *Cehennemde Bir Mevsim*'den hemen sonra 1873'te yazılmış olduğu düşünülüyor. Rimbaud'nun din karşıtı yanını yansıtan bu metinlerin kaynağında *Aziz Yuhanna İncili* bulunmaktadır.

Rimbaud, bu metinde Yuhanna İncili'nden (4. Bab) yararlanmaktadır. Antoine Adam'a (Gallimard) göre "Samariye" ile İngiltere'ye gönderme yapılmaktadır. Çağdaş bir Samariye olan İngiltere sanayileşmiş kapitalist toplumu simgelemektedir. Rimbaud, Yuhanna İncili'nin Samariye'si ile kapitalist İngiltere arasında bir koşuduk kurmaktadır.

2 İncil'de Samariyeliler'in tersliklerine ve kötü niyetlerine ilişkin örnekler vardır (Luka 9: 52-55).

3 Kendinden emin ve gururlu İngiltere'nin de peygamberlere gereksinimi yoktur, o geleceğin toplumunu simgelemektedir.

4 Bk. Yuhanna İncili (4: 1-26). İsa, Samariye'li kadına kentin biraz uzağında bulunan Sihar adlı bir yerde, Yakub'un kuyusu başında rastlar ve ondan "diri su" ister. Kadın terslik eder ama İsa onun bütün yaşamını bildiğini kanıtlar.

Peygamberlere inanırdı o zamanlar erkekler ve kadınlar. Şimdilerde devlet adamına inanıyorlar.

Bu tuhaf kentin biraz dışında[5] ve ona somut bir tehdit oluşturmaktan uzak bir durumdayken, çok tuhaf davranmış olduğu için kendisini peygamber sansalardı, ne yapardı?

Samariye'ye diyecek bir şeyi yoktu İsa'nın.[6]

"HAFİF VE HOŞTUR GALİLE'NİN HAVASI"

Hafif ve hoştur Galile'nin havası:[7] Tuhaf bir sevinçle karşıladı onu insanlar: Kutsal bir öfkeye kapılıp, tapınakta sarrafları ve güvercin satıcılarını kırbaçlarken görmüşlerdi onu.[8] Solgun ve öfkeli bir gencin mucizeleri diye düşünmüşlerdi.

Bir subayın yüzüklerle bezeli elinde ve dudaklarında duyumsadı elini.[9] Tozun içinde dizüstü duruyordu adam: Oldukça hoştu görünüşü kafasının, biraz kel olsa da.

Arabalar gelip gidiyordu [kentin] dar sokaklarında; bu kasaba için epeyce hareketli bir durum; sanki her şey çok hoşnutsuz gibi görünüyordu bu akşam.

Geri çekti elini İsa: Çocukça ve dişice bir gurur dolu hareketle: "Mucizeler görmezseniz asla inanmazsınız sizler."[10]

Mucize göstermemişti henüz İsa,[11] Bir düğünde, yeşil ve pembe bir yemek salonunda, biraz yüksek sesle konuştu Kutsal Meryem'le.[12] Ve hiç kimse konuşmamıştı Kana şarabından Ke-

---

5 Sihar kasabası.

6 Rimbaud'ya göre, her şeye karşın, peygamberlerin topluma söyleyebilecekleri sözleri yoktur. Peygamberler toplum için tehlike oluştururlar.

7 Rimbaud, Ernest Renan'ın *İsa'nın Hayatı*'nı okumuş olmalı. Ayrıca bakınız: Yuhanna İncili (4: 43-54) ve (2: 13-17).

8 "Mabette sığır, koyun ve güvercin satanlar ile sarrafları oturmakta buldu. İplerden bir kamçı yapıp, hepsini, koyunları da sığırları da mabetten kovdu, sarrafların paralarını döktü, ve masalarını devirdi; ve güvercin satanlara dedi: Bunları buradan kaldırın; Babamın evini bir ticaret evi yapmayın." (Yuhanna İncili, 2:13-16)
Rimbaud'ya göre İsa'yı tepki göstermeye iten şey mucize değil, bir genç insan tepkisi. Rimbaud da tıpkı Renan gibi İsa'yı insan boyutlarıyla ele alıyor.

9 Yuhanna İncili, 4: 43-54.

10 Rimbaud mucizesinin gerçekliğini tartışmıyor, İsa'nın mucize ile gururlanmasının altını çiziyor. Onun simgesel kimliğinde bir devrimci peygamber arıyor.

11 Kafernahumlular henüz İsa'nın mucizelerini bilmiyorlar.

12 "Kadın, benden sana ne? Saatim daha gelmedi". (Yuhanna İncili, 2:4)

fernahum'da, ne pazar yerinde ne de rıhtımlarda. Kentsoylular, belki de.

İsa dedi: "Git, oğlun yaşıyor."[13] Subay gitti, sanki hafif bir ecza dolabı taşıyormuş gibi, ve tenha sokaklarda yoluna devam etti İsa. [Turuncu] gündüzsefaları, hodanlar sızdırıyorlardı gizemli ışıklarını taşların arasından. Sonunda gördü tozlu kırları uzaklarda, ve gündüzden aman dileyen sarı düğünçiçeklerini ve papatyaları.[14]

"BİR ÜZÜNTÜ YERİYDİ BEYTESDA"

Bir üzüntü yeriydi Beytesda denilen beş eyvanlı havuz.[15] Yağmur ve küften yılmış korkunç bir yunaklıktı sanki her zaman; cehennem şimşeklerinin[16] habercisi fırtınaların ışıklarının soldurduğu iç merdiven basamaklarında durmadan gidip gelirdi dilenciler,[17] mavi kör gözleriyle, kesik kol ve bacakları saran mavili beyazlı paçavralarıyla alay ederek. Ey askeri çamaşırlık, ey halk hamamı. Her zaman karaydı su, ve hiçbir sakat düşmezdi içine, rüyada bile.

İlk ciddi eylemini[18] gerçekleştirdi İsa, işte burada; pis sakatlarla, şubat, mart ya da nisan aylarında bir gündü, öğleden sonra saat iki, kocaman orak biçiminde bir güneş ışığı vurmuştu gizli suyun üzerine; ve sanki orada, sakatların gerisinde uzakta görebilirdim bu ışının tek başına yarattığı tomurcukları, kristalleri ve kurtçukları; deviniyordu sonsuzca solgun yansımalar, uzanıp yatmış beyaz bir meleğe benzeyen bu yansımada.

---

13 Yuhanna İncili, 4:50.

14 Çiçekler sıcak dolayısıyla "aman" diliyor.

15 "Bu şeylerden sonra, Yahudiler'in bir bayram yeri vardı; ve İsa Yeruşalim'e çıktı. Yeruşalim'de Koyun kapısı yanında Beyhthesta denilen, beş eyvanlı bir havuz vardır. Bunların içinde hasta, kör, topal, azası kurumuş olanlardan bir kalabalık yatardı." (Yuhanna İncili, 5:1-18).

16 Metin simgesel bir dönüşüme uğruyor ve havuz cehennem oluyor.

17 Yuhanna'nın metninde "dilenciler" yoktur, yalnızca sakatlar vardır. Dilenciler önemli bir role sahip bu metinde, "bağışın kesin olduğu yerde" duruyorlar ve şeytan tarafından yönlendiriliyorlar; sakatlıklarından yararlanıyorlar ve "canavarlardan daha korkunçlar".

18 İsa bir hastayı Şabat Günü iyileştirerek Musa'nın yasalarına karşı gelmektedir. (Yuhanna incili, 5: 15-18)

O sırada, biraz duyarlı yürekler için bu insanları canavarlardan daha korkunç yaratıklara dönüştüren günahlar, yani iblisin bu çevik ve direngen oğulları, kendilerini atmak istiyorlardı bu suya. Sakatlar iniyordu, alay etmeksizin; ama arzuyla.

İyileşmiş olarak çıktığını söylerler ilk girenlerin. Hayır.[19] Günahlar geri fırlatıyordu onları basamakların üzerine; ve başka yerler aramaya zorluyorlardı onları: Çünkü bağışın kesin olduğu yerlerde durabilir ancak Şeytanları.

Öğle saatinden hemen sonra girdi İsa. Ne yıkanan ne de hayvan sulayan kimse vardı. Son asma yaprakları gibi sarıydı havuzdaki ışık. Bir sütuna dayanmış duruyordu kutsal efendi: Bakıyordu Günah'ın oğullarına; dilini çıkartıyordu şeytan onların dilinde; ve gülüyordu ya da yadsıyordu.

Ayağa kalktı yan yatmış Kötürüm, ve emin adımlarla dehlizi geçtiğini ve kent içinde gözden kaybolduğunu gördüler onun, Lanetliler.

[19] Yuhanna'nın betimlediği bedensel iyileşme Rimbaud'da bir tinsel iyileşmeye, arınmaya dönüşüyor; ama *Sakatlar* (Rimbaud burada İncil'den uzaklaşıyor) bu iyileşmeye, arınmaya ulaşamıyorlar; "lanetliler" günahlarının kölesi olarak kalıyorlar ve mucize gerçekleşmiyor.

ARTHUR RIMBAUD'YA MALEDİLEN YAPITLAR

Petdechèvre Baronu'nun Saint-Magloire Şatosu'nda Bulunan Yazmanına Mektubu[1]

Versailles, 9 Eylül 1871

Fransa kurtuldu, sevgili Anatole, ve siz de benim bu kurtuluşa büyük katkılarda bulunduğumu söylemekte haklısınız. Söy-

---

[1] Söz konusu metin 1949'dan bu yana Rimbaud yayınlarında yer alıyor. Jules Mouquet bu mektubu Rimbaud'nun doğum yeri olan Charleville'de yayınlanan cumhuriyetçi gazete *Le Nord-Est*'in 16 Eylül 1871 tarihli sayısında buldu. Yazı Jean Marcel imzasıyla yayınlanmıştı. Rimbaud'nun *Nord-Est* ile ilişkisi olduğunu ve bir kış önce de *Le Progrès des Ardennes*'de Jean Baudry takma adıyla yazılar yazdığını göz önünde tutan tanınmış bilim adamı Jules Mouquet bu *mektup*'un Rimbaud'ya ait olduğu sonucuna varmış ve 1949 yılında Pierre Cailler Yayınevi'nde yayınlanan kitabına almış.
Mektup, Paris Komünü sonrasında gelişen politik olaylardan söz ediyor. Bu politik olaylar nelerdi?
- 30 Ağustos 1871: Meclis, Vitet'nin önerisi üzerine kurucu hükümeti ilan etti;
- 31 Ağustos: Vitet'nin önerisi üzerine Thiers cumhurbaşkanı seçildi;
- 7 Eylül: Askeri mahkeme Pipe-en-bois lakablı Cavalier'yi mahkûm etti;
- 8 Eylül: Merkez ve soldan oluşan meclis çoğunluğu, bakanlıkların Versailles'a taşınmasını öngören Ravinel önerisini reddetti.
Bu olayların yanı sıra, daha az bilinen ayrıntılar var:
Thiers'nin kararsızlıkları, kralcılar ile cumhuriyetçiler arasında çevirdiği manevralar; sol milletvekillerinin kafasından geçenler, yaşlıların zayıflığı, gençlerin tutkuları, vb...
Mektup ayrıca siyaset dünyasına da yakınlığa tanıklık ediyor: Askeri mahkemeleri sertliğe iten baskılar, Gambetta'nın durumu; Ravinel önerisinin yenilgisi üzerine sağın uğradığı hayal kırıklığı, vb.
Antoine Adam "O sırada Charleville'de bulunan Rimbaud'nun bütün bunları bilebileceğine kim inanır?" diye soruyor. Bu olaylar olurken Rimbaud'nun hâlâ Charleville'de olduğunu, 1871 yılının Eylül ayının hangi günü Paris'e gittiğinin bilinmediğini, ama 14 Eylül günü gitmiş, olabileceğini yazıyor. Demek ki mektup yazıldığında Paris'te değilmiş.
Bu kuşkuları ileri süren Antoine Adam, buna karşın söz konusu mektubu kitabına alıyor.
Suzanne Bernard ise, gerici Versailles cephesini ince alaylı üslubuyla gülünçleştiren bu mektubun Rimbaud'nun kaleminden çıkmış olduğuna inanıyor.
Bana gelince: Rimbaud için "Nasıl bilebilir?" sorusunun geçerli olmayacağını düşünüyorum. Bence, Komüncü Rimbaud'ya yakışan bir mektup. Hele birkaç yıl içinde yaratacağı başyapıtlar dikkate alınırsa.

levim –yani *bizim* söylevimiz– kendisine şu ünlü görüşmede yer bulamadı, ama koridorda, dostlarımız arasında, onun o coşturucu son bölümünü okudum. Önce duraksadılar... ama oyladılar. *Veni, vidi, vici!*[2] Bir gün, bazı parlamenter grupları üzerinde yapabileceğim etkiyi bu kez anlamış bulunuyorum.

Zaten, son tatilimde, biz çalışırken yanımızda bulunan benim sarışın ve zeki Sidonie'm, "Baba, sen kendini ciddiye aldığın zaman ben kendimi bir başka hissediyorum!" dediğinde bunu anlamıştım.

Kendimi bir başka hissediyorum!.. Ah şu sevimli itiraf! Bu genç yüreğe hitabet sanatının huzursuzluğunu sunuyordum, ve bu huzursuzluk da iknanın habercisidir. (Bu cümlemi iskambil oynarken rahip efendiye tekrarlayınız.)

Kısacası, Fransa kurtuldu, soylu sınıf kurtuldu, din kurtuldu, *bizler kurucularız!*[3]

Ne zaman kuracağız? Canımız istediği zaman, baylar. –Ya Bay Thiers![4] diye soracaksınız bana. – Bay Thiers! pöh! biz olmasak ne olurdu? Bu yüzden, parmak uçlarıyla cumhuriyetçilere öpücükler gönderirken, "Sabır! sizler kral olacaksınız!" demek için boynumuza sarılarak önerimize katıldı. – Ya sol? – Sol!.. .. Sol da neyin nesi? Amma da yaptın ha, Anatole, kendini kurucu olarak görmeyen şey kurucularla birlikte olur mu? Bu adamlar hakkında insanların yanlış düşünceleri var.

Aslında bunlar sanıldığından çok daha uysal insanlar. Yaşlıları taraf değiştiriyorlar ve kafalarında itiraflarda bulunma hastalığı var, bu da günah çıkartan kişiyi gözden düşürür ve partilerinin saygınlığını iki paralık edebilir. Gençleri ise tutkulu insanlar ve her şeye hazır durumdalar. Kürsüde gülünç fırtınalar yaratan zırlaklar da var aralarında, ama bizler gürlüyoruz, ve sonuna kadar mücadele etmek isteyecek zırlaklar da gırtlak vereminden ölecekler.

---

2 Geldim, gördüm, yendim.

3 Anayasa yapmakla görevli meclisin üyeleri.

4 Adolphe Thiers (1797-1877): Gazeteci, tarihçi, politikacı. 1830 devriminde önemli bir rol oynadı. 1836-1840 arasında hükümet başkanı oldu. 1848'te tekrar hükümetin başına getirildi. Ulusal meclis tarafından Şubat 1871'de tekrar aynı göreve seçildi. Komün ayaklanmasını ezdi ve aynı yılın ağustos ayında cumhurbaşkanı seçildi. Ancak uyguladığı tutucu cumhuriyetçi politika meclis çoğunluğunu oluşturan kralcılarla çelişince 1873 yılında istifa etmek zorunda kaldı.

Şimdi bizim dinlenmemiz gerekiyor; bize pintice layık gördükleri bu dinlenmeyi hakettik biz. Yeniden bir ordu örgütledik. Paris'i bombaladık, ayaklanmayı bastırdık, asileri kurşuna dizdik, önderlerini yargıladık, kurucu iktidarı yerleştirdik. Cumhuriyet'i kazıkladık, kralcı bir bakanlık ayarladık ve er ya da geç nasıl olsa çıkacak olan birkaç yasa çıkardık. – Biz Versailles'a yasa çıkarmak için gelmedik! Yasa koyucu olmadan önce, Anatole, insanız biz. Harmanlarımızı kaldırmadık, hiç olmazsa bağlarımızı bozalım istiyoruz.

Mutlusunuz siz! Hanımlar sizi istiyorlardı, oysa siz, bana öğrenilecek iki söylev ile konuşmacıların sözünü kesme girişimleri bırakarak sessiz sedasız gidiverdiniz. Av mevsimini açtınız, balığa çıktığınız; bana bıldırcınlar, alabalıklar gönderdiniz; biz de onları afiyetle mideye indirdik; hepsi güzel bunların. Ya sonra!...

Ah! şu söylevleri, laf atıp söz kesme girişimlerini bir yana bırakıp izin istedim.

– Tam yüz otuz yedi kişi kaydettim bu hafta, dedi bana başkan.

Sinirlendim, kırıldım. Ama şu B. Target beni beklemeye ikna etti. Ah! şu sevimli insan nasıl da anlıyor Meclis'in özlemlerini.

... Anatole, Sidonie'nin albümü için size onun bir fotoğrafını gönderiyorum. Onu, itiraflarıyla beni onurlandıran General du Temple ile M. de Bel-Castel'in arasına, iyi bir yere koydurun.

Bu ayın sonuna doğru yola çıkacağız; ekim ayında hâlâ güzel günler var: Biliyorsunuz, sisi delen ve ..... dağıtan ..... dağıtan şu güneşler... Beni anlıyorsunuz siz! Şair değilim ki ben; ben bir hatibim!

ꕥ

Askeri mahkemeler ve Ravinel önerisi sayesinde, şimdiye kadar, mecliste sabrettik.

Ah! şu askeri mahkemeler!.. Aslında, bizler birer meleğiz, azizim. Dürüst insanların görüşü, bir ara bağışlama ve acımanın dolambaçlı patikalarında yolunu şaşırmış olan şu yiğit askerî yargıçları derinlemesine heyecanlandırdı. İşte sonunda doğru yoldalar, iyi yoldalar, ama özellikle de acımasızlar. Gördünüz

mü, Pipe-en-Bois'yı"[5] nasıl da mahkûm ettiler. Öcümüzü alıyoruz, Komün'ün yurttaşları!

Nihayet, sizden saklamıyorum bunu, Anatole, insanlara bir misal gerekiyordu. Ceza görmeden Gambetta'nın[6] yanında olunabileceği söylenemeyecek!

Gambetta!... Bakın, Sidonie'nin üç hafta boyunca onun için delirmiş olduğunu düşünüyorum bazen ve bu yüzden gözüme uyku girmiyor... Ona, kendisini bağışladığımı söyleyin. Oraya dönünce, dostlarla toplandığımız zaman, diktatörü lanetlemek için kürsünün önünde yumrukla nasıl tehdit ettiğimi görecek.

Ah! Ravinel, sorusunda can alıcı sözünü söylemeye cesaret edemedi. Laf aramızda, Anatole, onu korkuttuğumu sanıyorum. Geçen gün, parkta, kuşkusuz parmağıyla beni göstermeksizin, "Şu Brezilyalı da neyin nesi?" diye soruyordu. Sidonie saçlarımı biraz fazla boyadığımı ileri sürüyor; ama mademki bana sert bir ifade veriyor! ...

Önemli değil, solu boş yere yumrukla tehdit ettim, şu Ravinel işini beceremedik. Belirsiz bir süre Versailles'da kalıyoruz, ama devlet daireleri buraya gelmeyecek.

Sonra? .. Benim durumum ne olacak? Bu eğretilik hoşuma gidiyor benim. Versailles Paris'in bir kenar mahallesi ve kuşkusuz Paris değil. Sorun burada, Paris'te olmak ya da olmamak.

Bize Nantes ya da Lyon, ya da Bordeaux önerilmiş olsaydı, kesinlikle kabul etmezdik. İlkin devrimci kentler bunlar; Ulusal Muhafız henüz dağıtılmadı buralarda ve belediye meclisleri de aşırı ölçüde cumhuriyetçi. Ah! sevgili dostum, insan artık taşrada hiçbir yerde kesinlikle güvenlikte değil. Ama belki de Saint-Magloire'da!... Bu bir düşünce işte, meclisin açılışında bana bir değişiklik tasarısı hazırlayacaksınız.

Ama, sakın bana Paris'ten elli ya da iki yüz fersah uzakta bir yerde hükümet etmekten söz etmeyin. Bordeaux savaştan sonra uygun bir yer olabilir. Libourne ve Arcachon'a yakın. Bunca heyecandan sonra temiz havaya ihtiyacımız var bizim ve Paris bu

---

[5] Asıl adı Cavalier. Komün tarafından Paris kenti bayındırlık hizmetlerinde görevlendirildiği için bir kaleye hapsedildi. Buradan kaçmayı başardı. Verlaine, *Les Hommes d'aujourd'hui* adlı kitabında yer alan Rimbaud ile ilgili yazısında, ikisinin bu komüncü ile Temmuz 1872'de Brüksel'de rastlaştıklarını yazar.

[6] Léon Gambetta (1838-1882): Avukat ve politikacı. "Oportünist" bir cumhuriyetçi olarak gericiliğe karşı mücadele etti.

temiz havayı bize sağlayamaz. General Trochu'ye karşın birkaç bin budala kendini yok yere telef etti banliyöde; kentte sekiz gün içinde beş bin yedi yüz kişi öldü, saçma bir inadın kurbanları... Şimdi, durum değişti ve işte yarı Parisli'yim. Başkan, "Baylar, oturum sona ermiştir!" desin ya da demesin, beş buçuk trenine biniyorum ben. Sol yakadan yola çıkmak hoş bir şey. Sonra, trende bir yığın rastlaşmalar! Beklenmedik olayları siz de seversiniz, Anatole!

Saat yedide Café d'Orsay'de akşam yemeği yiyorum, ya da Ledoyen'in orada. Saat sekizde, artık milletvekili değilim, baron da değilim, istersem, artık Petdechèvre de değilim. Yitik bir soyluyum Paris'te.

Anatole, bu mektup siyasi bir mektup, Baronne hanımefendinin ve Sidonie'nin haberleri olmamalı bundan! Ama eğer bir milletvekiliyseniz, hatırlayınız ki mutluluk ve gerçek orta yoldadır. Gündüz Versailles'da, gece Paris'te: Büyük Ravinel sorunu için tatmin edici biricik çözüm yolu budur.

Jehan-Godefroid-Adalbert-Carolus-Adamastor
PETDECHÈVRE BARONU
Aşağı yukarı aslına uygun suretini çıkaran:
JEAN MARCEL

Hamiş. – Pekâlâ! Pekâlâ! son mektuptan saçma sapan şeyler öğreniyorum! Peki kim altüst etti Saint-Magloire'ı! 287 seçmenin 233'ü fesih için dilekçe vermiş!... Anatole, izin istiyeceğim ben! Ama en azından, orada tehlike var mı acaba?

Arthur Rimbaud

BEN BİR BAŞKASIDIR

-Bütün Düzyazı Şiirleri-

Türkçesi: Özdemir İnce

On altı buçuk yaşında "Kâhin'in Mektupları" adıyla bilinen iki mektubunda "Ben Bir Başkasıdır" diye yazarken, bununla Tanrı'yı, dünyayı ve insanı değiştirmek istediğini çok iyi biliyordu.

On yedi yaşından yirmi bir yaşına kadar, dört yılda, şiirin bütün geleneklerini, yapısal ve zihinsel düzenini parçalayıp altüst etti. Şiir parçalandı. Düzyazı şiirleriyle yarattığı şiirsel söylemin dili günümüz modern şiirinin yazınsal temellerini oluşturdu.

Arthur Rimbaud'nun şiirde ulaştığı yükseklik şiirin son sınırları olarak kabul edilir.

1875 yılında 21 yaşında şiir yazmayı bıraktı; çünkü sözün simyasını keşfetmiş, şiiri tamamlamış ve sessizliğe erişmişti. Sonra yaşamak için, yaşamın kimyasını keşfetmek için 1880 yılında Afrika'ya gitti.

"Rimbaud'dan sonra ne yazılabilir?" sorusunu XX. yüzyıl şairleri yanıtlayamadı. Bakalım XXI. yüzyılın şairleri ne yapacak?

İMGE kitabevi

imge·com·tr

imge@imge.com.tr
twitter.com/imgekitabevi
facebook.com/imge.yayinlari
instagram.com/imgekitabevi
pinterest.com/imgekitabevi
google+ imge@imge.com.tr

ISBN 978-975-533-804-0

THG 0106560 DDC